

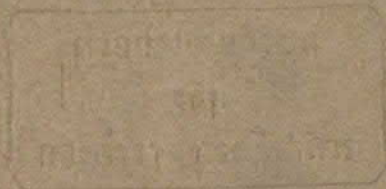
แบบเรียนภาษาไทย

เล่ม ๕

ชั้นมัธยมปีที่ ๓

ของ

กระทรวงศึกษาธิการ

แบบเรียนภาษาไทย

เล่ม ๕

ชั้นมัธยมศึกษา ๓

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๑๒๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๐๔

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๕.๕๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา

ปากคลองบางลำพู น. พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

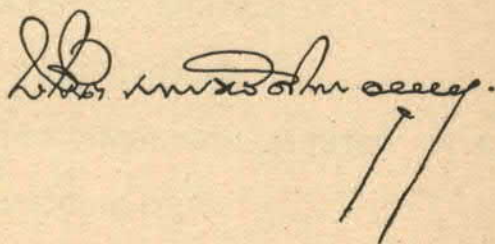
ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง อนุญาตให้ใช้แบบเรียนในโรงเรียน

ตามกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทยขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อทำการคัดเลือกแก้ไข ปรับปรุง และจัดทำหนังสืออ่านภาษาไทยสำหรับชั้นต่าง ๆ นั้น

บัดนี้คณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการจัดทำต้นฉบับแบบเรียนภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้.

ประกาศ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๔

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่า หนังสืออ่าน
ภาษาไทยที่ใช้ในชั้นต่าง ๆ ขณะนี้สมควรจะได้มีการคัดเลือกแก้ไข
ปรับปรุง หรือจัดทำขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย และความ
เจริญก้าวหน้าทางวิชาการยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นหนังสือเรียนต่อไป
จึงได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทย
ขึ้นคณะหนึ่ง.

สำหรับแบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษา ๓ น คณะกรรมการ
ได้มอบหมายให้ นายนิรันตร นวมารค เป็นผู้จัดทำ โดยมีบุคคล
ต่อไปเป็นผู้ช่วย คือ

๑. นางสาวมาลัย ทับทิมทอง
๒. นางสาววลัยรัตน์ อติแพทย์
๓. นางสาวทวพร เจนพนัส

เมื่อผู้รับมอบหมายได้จัดทำต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ส่ง
ให้คณะกรรมการตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง.

กองตำรา กรมวิชาการ

คำแนะนำในการใช้แบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมปีที่ ๓

- แบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมปีที่ ๓ นี้ วิศวกรจัดทำคงเป็นไปแนวเดียวกับแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประถมปีที่ ๔ ฯลฯ กล่าวคือคัดเลือก ความเรียง นิทาน ตลอดจนคำประพันธ์บางตอนบางเรื่องมารวมไว้ในที่เดียวกัน เรื่องส่วนมากแต่ละเรื่องประกอบด้วยคำนำ เนื้อเรื่อง คำอธิบายศัพท์ และกิจกรรมสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในแบบเรียนเล่มนี้ เป็นเพียงตัวอย่างพอเป็นแนวทางช่วยครูในการสอนเท่านั้น มิได้มุ่งหมายว่าเด็กจะต้องทำทั้งหมด ครูอาจพิจารณาตัดแปลงตามความเหมาะสม ตามควรแก่กาลเทศะและความสะดวก ทั้งจะสอนเรื่องใดก่อนหลังก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

อนึ่ง นอกจากจะเป็นแบบเรียน สำหรับเรียนรู้เรื่องราวและวรรณคดีต่างๆ ของไทยอันจะช่วยเพาะนิสัยให้รักการอ่านมากขึ้นแล้ว ยังมุ่งหมายจะให้ช่วยส่งเสริมการสอนคัด เรียงความ ย่อความ ตลอดจนหลักภาษา การเขียนและการอ่านออกเสียงให้ถูกต้องอีกด้วย

คณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทย

สารบาญ

หน้า

จดหมายเหต ^๑ เรื่องประพาส ^๒ ต้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ดำรงราชานุภาพ	๑
ชนช้าง ^๓ ชน ^๔ แผน	๒๑
ไข ^๕ ภาษา ^๖ ของ อ.น.ก.	๑๐๓
รามเกียรติ ^๗	พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า- จุฬาโลก ๑๒๕
สามก ^๘	เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แปลและ เรียบเรียง ๒๓๐
ราชาธิราช	เจ้าพระยาพระคลัง พระยา อินทอัครราช พระภริม ^๙ รศมี พระศรีภริ ^{๑๐} ปริชา แปล ๒๘๖

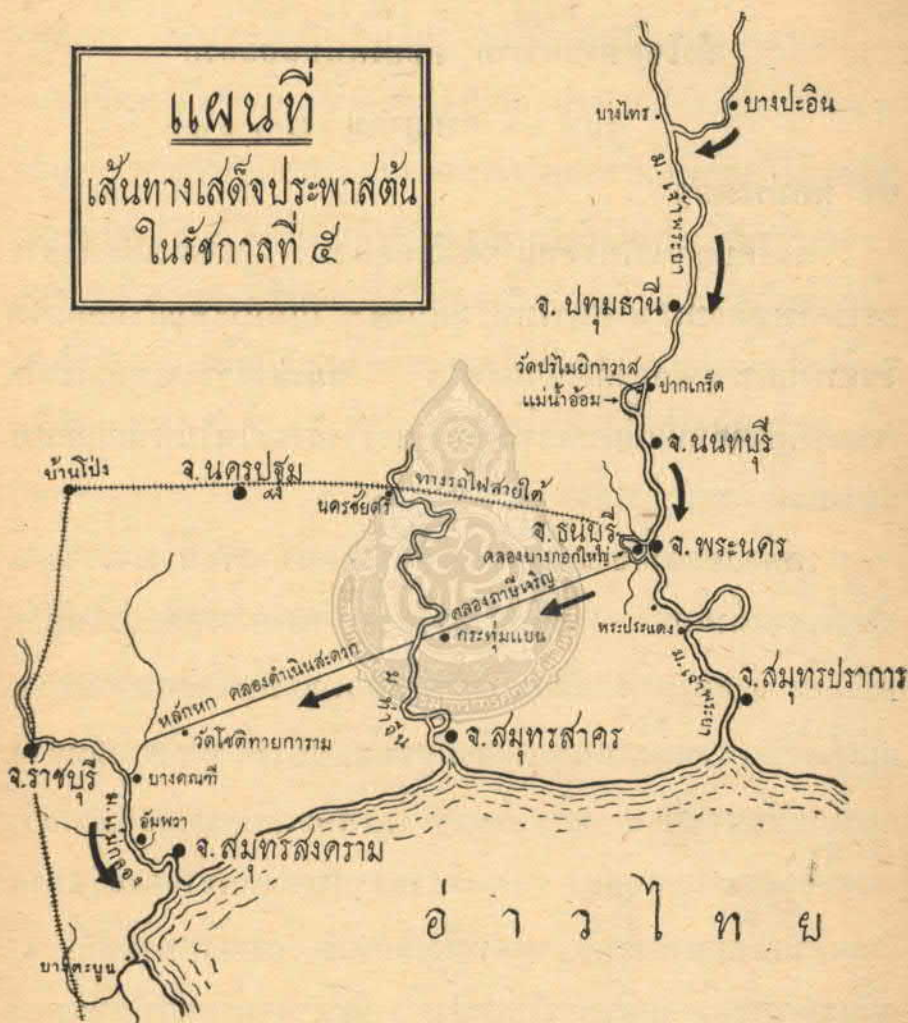
พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพาสน์ บางปะอิน

จดหมายเหตุเรื่องประพาสต้นในรัชกาลที่ ๕

บทนำเรื่อง

หนังสือเรื่องน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้เป็น จดหมายเหตุเล่าเรื่อง ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประพาสหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๗ แต่ทรงทำเป็นสำนวนของนายทรงอานภาพ เขียนจดหมายเล่าเรื่องต่าง ๆ ถึงนายประจักษ์ซึ่งเป็นเพื่อน พระนิพนธ์เรื่องนไถลงพิมพ์ในหนังสือทวียัญญา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างแพร่หลายมาก เพราะเป็นสำนวนอย่างง่าย ๆ เล่าเรื่องต่าง ๆ อย่างชวนสนุกขบขัน ไม่ใช่อย่างจดหมายเหตุทางราชการ แต่ก็มีระเบียบปฏิบัติราชการ ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย และพระราชจริยวัตร ขนบถกอยู่หลายประการ นับเป็นหนังสือคมคายประโยชน์ยิ่งเล่มหนึ่ง ในหนังสือคัดตอนมาแต่เฉพาะฉบบที่ ๒ กับ ฉบบที่ ๔ เพียงสองฉบบเท่านั้น

แผนที่
เส้นทางเสด็จประพาสต้น
ในรัชกาลที่ ๕

จดหมายฉบับที่ ๒

วัดโชติทายการาม คลองดำเนินสะดวก

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๓

ถึง พ่อประดิดฐ์

ฉันได้บอกมาในจดหมายฉบับก่อนว่า จะจดหมายส่งข่าว
คราวการเสด็จประพาสมาให้ทราบเนื่อง ๆ วันขึ้นประทับแรมอยู่วัด
โชติทายการามคลองดำเนินสะดวก ฉันมีเวลาว่างอยู่บ้างจึงได้
เขียนจดหมายฉบับนี้ฝากเขามาให้ หวังใจว่าจะไม่ไปหายสูญเสีย
กลางทาง

เสด็จออกจากบางปะอินเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๓
ลองมาตามลำแม่น้ำ เรือฉันมาล่วงหน้า ทราบว่าเสด็จประทับวัด
ปรโมทัยวาสครู่หนึ่งแล้วเลยประพาสสวนสะท้อน ของนายบุตร ท
แม่นาอมแขวงเมืองนนทบุรี วามสะท้อนอย่างใด ๆ ที่สวนนั้นมาก
กำลังสะท้อนออกผล เจ้าของสวนเชิญเสด็จเก็บสะท้อน ทราบว่า
เป็นทพพระราชหฤทัย แลทรงพระกรุณาแก่เจ้าของสวนมาก
เวลาเย็นเสด็จมาประทับแรมที่หน้าวัดเขมา จอดเรือพระที่นั่งเข้า
กับสะพานหน้าวัดอย่างเราไปเที่ยวกัน ไซ้ศาลาน้ำหน้าวัดเป็นทอง
พระโรง ไม่มพลิกปลิวไฟเลื่อนอย่างใด เจ้าพนักงานเจ้าของ
ทองทกดูเหมื่อนจะไม่รู้ตัวว่าจะเสด็จมาประทับแรมที่นั่น การ
ล้อมวงก่งก่าจัดกันตามแต่จะทำได้ดูสนุกสนาน จนเวลา ๒ ทุ่มเศษ

กรมหลวงนเรศฯ เสนาบดีกระทรวงนครบาลจึงเสด็จไปถึง ไฉย
รับสั่งว่า “อาสน์แข่งๆ กันไม่รู้ พอรู้กรบมาจะต้องนั่งอยู่ยั้ง”

วันที่ ๑๕ เวลาเช้าออกกระบวนลงมาเข้าคลองบางกอก
ใหญ่ แลคลองภาษีเจริญ ฉนั้นมากระบวนหน้าตามเคย ประจวบ
เวลาหัวน้ำลง เมื่อพ้นหนองแขมเจอเรือไฟที่ไปก่อนติดขวางคลอง
อยู่ลำหนึ่ง ฉนั้นจึงปล่อยเรือไฟที่จูงเรือให้คอยตามเรือไฟลำหน้า
ส่วนตัวฉนั้นเองให้คนแจวเรือล่องเลยไปจอดคอยเรือไฟหน้าลบกบ้าน
กระทุ่มแบน รอๆ อยู่เท่าใดๆ ก็ไม่เห็นเรือไฟตามออกมา น้ำ
ก็แห้งงวดลงไปทุกที พอแน่ใจว่าเรือไฟคงติดเสียกลางคลองแล้ว
ก็พอนกชนได้ว่าคร่อมอเสบียงอาหารอยู่ในเรือไฟหมดทั้งนั้น แลดู
นายอัฐวรุฑฑูท่าจะออกหัว จึงชวนกันชนบกเดินไปเที่ยวขอ
เข้าแก่งกันที่ตลาดบ้านกระทุ่มแบน ไปเจอคนผัดหมัด คุยว่ารู้จัก
คุ้นเคยกับเจ้าคุณเทศา ผ่านมาเบ็นต้องแวะกินหมัสมอ ขอ
เสบียงอาหารได้พอกันแล้ว ไฉยนเสยงละครที่โรงบ่อน นาย
อัฐวรุฑฑูเกิดอยากดูละคร พวกนี้ไปดูไปเจอเจ้าของละครเจ้ากรรม
รู้จักว่าฉนั้นเป็นหุ้มแพรมหาดเล็กต้องรับหนพากันมาลงเรือ แต่
กระนั้นก็ไม่พิน พอประเดี๋ยวเจ้าหมเจ้าหมาพากันตามมารุมมาตุม
พรแตกเพราะนายอัฐวรุฑฑูคนเดียว ถ้านายอัฐวรุฑฑูไม่พาไปดู
ละคร ก็คงจะได้นั่งกินข้าวแก่งกันในตลาดให้สนุก นกกลับต้องกิน
สำหรับคืบค่อนแล้วตอบแทนเขาแทบไม่ไหว

จอตระกัรวนเสตจอยุ่จนคำ กลางคนนำชนเรือไฟพวกลวง
 หนาหลุดออกมาได้ทีละลำสองลำ ถ้ามตุ๊กไม่ได้ความว่ากระบวน
 เสตจอยุ่ไหน จนยามกว่าจึงได้ความจากเรือลำหนึ่งว่าประทับ
 แรมอยู่หน้าวัดหนองแขม ฉันทักเลยจอตนอนคอยเสตจอยุ่ที่
 กระทุ่มแบนนั่นเอง ครั้นรุ่งเช้าวันที่ ๑๖ ออกเรือล่องหน้ามาคอย
 เสตจอยุ่ที่ปากคลองดำเนินสะดวก พอประมาณ ๔ โมงเช้ากระบวน
 เสตจมาลงเลยเข้าคลองต่อมา น้ำกำลังท่วมทุ่งท่วมคันคลองแจ้ง
 ทั้งสองข้าง แล่นเรือได้สะดวก พอบ่ายสัก ๓ โมงก็มาถึงหลักหก
 หยุดกระบวนประทับแรมที่วัดโชติทายการาม

เวลาบ่ายทรงเรือเล็กพายไปประพาสทุ่ง คือไร่นาทั่ว
 เจ้าของไร่นากำลังเก็บเอาหอมกระเทียม ขนฝางตามนอกชานบ้านเรือน
 ตลอดจนบนหลังคาเพราะไม่มีทณ นำท่วมเป็นทะเลหมด ไปถึง
 บ้านแห่งหนึ่งเจ้าของเป็นผู้หญิง กำลังตากหอมกระเทียม พอเห็น
 เรอกรองเชอเชิญให้แวะที่บ้าน เห็นได้ว่าแกไม่รู้จักว่าใครเป็นใคร
 คงเข้าใจว่าพวกขุนนางตามเสตจ ครั้นเสตจขึ้นเรือนแล้ว เพียง
 ต้อนรับยายฝางยังไม่พอใจ ยังเข้าไปยกหม้อข้าวกับกระบะไม้ไผ่
 ขามกะลา มีผักกาดผัดหมู ปลาเค็ม น้ำพริก กับอะไรอีกอย่าง
 หนึ่งซึ่งแกหาไว้สำหรับแกกินเองในเวลาเย็นมาตจะเลยออก

ใครเคยตามเสตจประพาสไปเรเวตมา แต่ก่อนย่อมเข้าใจว่า
 ถ้ามของสนุกในการที่จะได้ทรงสมาคมกับราษฎรเกิดขนอยางนแล้ว

ตั้งแต่พระเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พวกกันเห็นคุณในการทำครัวเลี้ยง
 กันในเวลาเที่ยวหาความสบายเช่นนี้ ว่าเบนเหตุให้เจริญอาหาร ดิ
 กว่าบริโภคอาหารซึ่งถูกทำเป็นอันมาก จึงตกลงกะการให้ครัวเครื่อง
 ครวับจับันติดไปในเวลาเสด็จประพาสต้น ค่อมหม้อข้าวเตาไฟ
 ถ้วยชามแลเครื่องครัวบรรทุกไปในเรือมหาดเล็ก กำหนดว่าไปถึง
 ตลาดจะมืทขอหาเสบียงอาหารได้แห่งใด จะแวะขอเสบียงอาหาร
 แลไปหา ทำครัวเลี้ยงกัน ใน ระยะทาง ทุกโอกาส ที่จะมื จะทำได้
 ส่วนพวกทตามเสด็จนั้น ก็แบ่งหน้าที่กันตามถนัด ใครทำกับข้าว
 ของกินเป็น กมหนาทเป็นหนาเตาสำหรับทำกับข้าวของกิน ทหุง
 ข้าวกตเป็นพนักงานหุงข้าว ส่วนตัวฉันนั้นอยู่ในพวกทำอะไรไม่
 เป็นแต่ท่านไม่ยอมให้กินเปล่า จึงต้องรับหนาทเป็นกองล้างชาม
 กับคุณหลวงรัตนาวชนาขอัญญาบรรดแลท่านมหาสม รวมสคนด้วยกัน
 ทจริงนายวงศ์ตวันก็ทำอะไรไม่เป็น ควรจะมาเชากองล้างชาม
 ด้วยกันแต่เขาอายุ ดูเหมือนจะเห็นว่ากลางถ้วยชามนั้นเป็น
 หนาทเลวทรามนัก สู้ไปอาสาพวกหนาเตาให้เขาใช้สอยขอด
 เกลดปลาแลสับหั่น ไปตามเพลง ทจริง หนา ท กอง ล้าง ชาม นั้น
 เป็นการประณตมาก เมื่อนฉันเล่าให้ฟังพ่อประดิมรู้สึกคงจะเห็นได้
 ว่าไม่ใช่การเลวเลย คอในกองนมสับแปร่งผ่าสำหรับเซ็ด แล
 ส้มสำหรับฟอก จัดลงไว้ในหีบขงเที่ยวขอเอาตามตลาดเหมือน
 กับหีบกนกเป็นเครื่องมือสำหรับตัว เมื่อเสด็จไปถึงทใด ชง
 กะว่าจะเป็นที่ทำครัวแลเลี้ยงอาหาร หนาทของพนักงานกองล้าง

ขามในเบองตนจะต้องเที่ยวตรวจหาว่า สถานที่ใดควรจะเป็นที่
 เลียงและเป็นท่าทำครัวได้ ยกตัวอย่างดังว่าจะทำครัวเลียงกันทั่ว
 แห่งใดแห่งหนึ่ง พอจอดเรือเข้าไป พนักงานกองกลางขามก็ต้อง
 ขนก่อน ไปเที่ยวหาที่ว่าจะควรใช้การเปรียญหรือศาลาน้ำจะเหมาะ
 ดี เมื่อตกลงสมมติแล้ว กองกลางขามจะต้องเที่ยวหาโอ่งอ่าง
 แลน้ำสำหรับใช้ให้พอการ กระบวนเที่ยวค้นคว้าเหล่านี้เกือบจะ
 ถูกหมากดักหลายครั้ง บางทีก็ไปตกร่อง บางทีหัวโดนชายคา
 มือนตรายต้องการความกลาหาญอยู่บ้าง ครั้นได้ที่แล้วต้องลงมอ
 ล้างถ้วยขามฟอกด้วยสบู่ให้สะอาดหมดควา และเรียบเรียงไว้จ่าย
 แก่พวกหน้าเตาให้ทันต้องการใส่กับข้าว ล้างขามเสร็จแล้วครวณ
 ต้องปูเสื่อปูพรมตั้งกะโถนคนที แลยกกับข้าวไปเรียบเรียง เสร็จ
 แล้วพนักงานล้างขาม ยังมหนาท จะต้อง เชื้อเชิญบริษัทให้พร้อม
 กันมาบริโภคอาหาร จึงเป็นเสร็จธุระ ที่ฉันพรรณนามาถึงหน้าที่
 กองกลางขามน้อยข้างจะยดยาว แต่ถ้าไม่พรรณนาให้เข้าใจ พอ
 ประดิษฐ์ก็จะเห็นว่าหน้าตาของฉันทันเลวทราม เพราะที่จริงชอกอง
 ล้างขามไม่สู้เพราะ มันไปเข้าสู่ภายิตโบราณที่เขาว่า “อัมก่อน
 ดุโชนตหนั อัมทหลังล้างถ้วยล้างขาม” เรื่องล้างขามออก ๆ จะ
 เสียดอยู่ จึงต้องอธิบายให้เข้าใจไว้

เมื่อว่าถึงระยะทางที่เสด็จต่อมา วันที่ ๒๑ กรกฎาคมเวลา
 เช้าเสด็จประพาสตลาดไปพบยายเจ้าของเรือ ทแก่เคยเห็นเจ้าชวด

๓ หน แกพาลูกมาเฝ้า ทรงพระกรุณาพระราชทานเครื่องแต่งตัว
 แก่เด็กนั้นหลายอย่าง ประพาสตลาดแล้ว ออกเรือพระที่นั่งจาก
 เมืองราชบุรี กระบวนเรือพลับพลาให้ล่องลงไปตามลำแม่น้ำใหญ่
 ไปคอยทเมืองสมุทรสงคราม เสด็จเรือมาด ๔ แจว มีเรือต้นทขอ
 ใหม่เป็นเรือทงรองพ่วงเรือไฟเล็กเข้าทางแม่น้ำอ้อม ไปแวะขอ
 เสบียงอาหารที่ตลาดปากคลองวัดประดู่ พวกเราเดินชุลมุนขวักไขว่
 กันไปตามเพลงไม่มีใครจะรู้จัก เขากำลังเล่นลิเกกันหน้าโรงบ่อน
 ฉันทน์เดินไกลไปดู่ ไปพบทหารเรือซึ่งเคยเป็นบ๋อยพระยาชลยุทธ
 รู้จักกันมาแต่ก่อน เห็นมันรู้จักจึงกระซิบบอกอ้ายหมอนั้นว่า เอง
 อย่าออกทกให้ใครรู้ว่าเสด็จ ดูนั่นก็ทำนองเฉยคืออยู่ไม่เห็นมีผู้ใคร
 เห็นแว้ว จนกระทั่งเสด็จกลับลงเรือ พอเรือออกจากท่า เจ้า
 พณพาทย์ลเกกตเพลงสรรเสริญพระบารมีส่งเสด็จ นและจะเป็นด้วย
 เหตุบ๋อยพระยาชลยุทธไปโจทชนหรืออย่างไรก็หาทราบไม่ ออก
 จากตลาดแจวเข้าคลองเล็กไปจนถึงวัดประดู่ หยุดพักทำครัวเสวย
 เช้าทวดนั้น กองล้างขามเทยวตรวไปไต่ความแปลกประหลาดที่
 วดนั้นว่า เป็นหมอนามนต์ มีผู้คนทเจ็บไข้ไปคอยรदनามนตร์รักษาตัว
 อยู่หลายคน ไต่ความว่าเป็นโรคผีเขาบ้าง ถูกกระทำยาเหยบบ้าง แล
 โรคอย่างอื่น ๆ บ้าง เมื่อเลียงกันเสร็จแล้วจึงพร้อมกันไปดูร
 นามนตร์ รदनามนตร์อย่างนั้นนักพงเคยเห็น คนพูดจากันอยู่ดี ๆ พอ
 เข้าไปนั่งให้พระรดา ทมกกรยาอาการวิปลาสไปต่างๆ บางคนก็เฝ้า

แต่จากเสลดพ่นน้ำลายดังซากปู ๆ ไปจนพระหฤศรคนามันตจึง
 หยุตจาก กลับหันมาบอกเราว่าสบายเบาในอกโล่งทีเดียว ยายแก่
 คน ๑ ตามบอดลูกสาวพามาให้พระรคนามันต พอรตเข้ากรอง
 ครัวจูงนางแล้ววอนว่ากลัวแล้ว จะไปแล้ว เท่านั้นเถิด อย่าง
 จนพระหฤศร ถามพวกคนใช้ได้ความว่า ยายคนนั้นเดิมมีผู้มาขอลูก
 สาวแก่ไม่ให้ เขาโกรธกระทำให้สิ่งจนไม่เป็นสติอารมณ์ ต้อง
 มารักษาตัววัดประดู่ พอได้สติก้อยยังชั่วขึ้นสักหน่อย นั้นแลจะ
 จึ่งเหิงเพียงใดก็ไม่ทราบ เล่าเท่าที่ตาเห็น แต่พวกเราที่ไปตาม
 เสด็จไม่มีใครรับอาสาเข้าไปให้พระรคนามันตถวายตัว จึงไม่มี
 พยานที่จะยืนยัน ถ้าหากว่าพวกเราเข้าไปจากปูลงสักคนก็เห็น
 จะน่าเชื่อขนมาก ออกจากวัดประดู่ล่องกลับออกมา ได้ยินเสียง
 กลองละครชาตรมอยู่ในสวนรับส่งให้แฉะเรอ พระที่นั่งเข้าไปจะ
 ใครทรงทราบว่าเขามงานการอะไรกัน ไปพบละครชาตรมอยู่ที่บ้าน
 ตาหมอสเป็นพลเรือนอย่างโบราณลงมาต้อนรับ เห็นตานจะนอน
 ตูละครจนหลับ หน้าต่ายยตวยงเป็นรอยเสื่อ แต่แกต้อนรับ
 แข็งแรงพูดจาอย่างเก่า ว่ายังนชพะยั้งชพะ ไม่ใช่ขอรับ
 หรือจะจำ นานๆ ได้พบอย่างนั้นน่าฟังดี ได้ความว่าลูกแก่เจ็บได้
 บบนานไว้ ครั้นรักษาหายจึงได้มีละครชาตรมแก้สับบน ออกจาก
 กลองวัดประดู่เย็นมากแล้ว เรือไฟลากล่องลงมาถึงแม่น้ำใหญ่
 จวนจะค่ำ หาทาครวเย็นไม่ได้เหมาะ ล่องเรือลงมาเห็นบ้าน

แห่งหงสะอาดสะอาดนี้ มเรือนแพอยู่ริมน้ำ รับสงวาทนเห็นจะ
 พออาศัยเขาทำครัวสักครึ่งหนึ่งได้ ให้กรมหลวงดำรงรับหน้า
 ขนไปขออนุญาตต่อเจ้าของบ้าน กรมหลวงดำรงเสด็จขึ้นไต่ถาม
 ได้ความว่าเป็นบ้านนายอำเภอ ๆ ไปจัดฟันเรือไฟที่ตรงบ้านข้าม
 อยู่แต่ภรรยา หารู้จักกรมหลวงดำรงไม่ ขออนุญาตทำครัวเรือน
 แปะได้ดังปรารถนา พอชนของครัวชนเรือนแพแล้ว กรมหลวงดำรง
 ยังไม่ทันเสด็จลงมาจากบนเรือนใหญ่ นายอำเภอก็กกลับมา
 ไม่ทันเหลียวแลเห็นพระเจ้าอยู่หัวที่เรือนแพ มุ่งหน้าตรงขึ้นไป
 ถวายคำนับเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยที่เรือนใหญ่ นายอำเภอ
 เพ็ดทูลกรมหลวงดำรงอยู่ไม่ทันใดก็ว่า นายอภัยภูธรก็คลานสอก
 นำหนังสือรับส่งไปถวายกรมหลวงดำรงว่า ขอให้เขารู้จักแต่กรม
 หลวงดำรงพระองค์เดียวเถิด ฉะนั้นคนทำนายอภัยภูธรคลานเข้า
 เผากรมหลวงดำรงทำท่าทางสนทราวกบเป็นข้าไทย แต่กรมหลวง
 ดำรงนั้นพออ่านหนังสือรับส่งแล้วดูพระพักตร์สลด เห็นประทับนั่ง
 ไม่รับสั่งว่าอะไร เป็นแต่พยักพระพักตร์ให้นายอภัยภูธรกลับ
 ลงมา อีกสักครู่หนึ่งจึงได้ยินเสียงรับส่งกับนายอำเภอแลกัน
 ผู้ใหญ่บ้านถึงราชการงานเมืองอะไรต่ออะไรอยู่บนเรือน พวก
 กองครัวก็ทำครัวกันอยู่ที่เรือนแพ ทำเสร็จแล้วแต่งเครื่องให้
 คุณหลวงนายศักดิ์เชิญขึ้นไปตงถวายกรมหลวงดำรงเสวยพร้อมกับ
 เครื่องเคราที่เจ้าของบ้านเขาหาถวาย ครั้นเสร็จแล้วเมือจะลงเรือ

กรมหลวงดำรงเสด็จกลับมาจะลงเรือ นายอำเภอกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ตามลงมาส่งเสด็จมารุมมาคุ้ม พวกที่ไปตามเสด็จรับกระแสรับส่ง
ไว้ให้หมอบกราบรับเสด็จกรมหลวงดำรงอย่างเป็นขำในกรม ส่วน
พระเจ้าอยู่หัวเสด็จหลบออกไปบังอยู่เสียหลังเก่งท้ายเรือ พระ-
ราชทานพระราชอาสน์ไว้สำหรับกรมหลวงดำรงประทับ กรมหลวง
ดำรงเลยทรงไต่ถามว่าเดือนหงายสบายดีจะขอยู่น้ำหน้าเก่ง ริมให้ออก
เรือ แต่พอพนหนาบานกรบส่งบนใหญ่ ว่าเล่นอย่างนเต็มที่ไม-
สนุก แต่คนนอนพากันหัวเราะกรมหลวงดำรงท้วงท้วงว่า เวลาสัก
ยามหนึ่งจึงมาถึงที่ประทับเมืองสมุทรสงคราม

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม เวลาเช้าเสด็จไปทอดพระเนตรวัด
พวงมาลัยแล้วเสด็จขึ้นไปประพาสตลาดคลองอัมพวา เสด็จเป็น
อย่างประพาสต้นเหมือนเมื่อเสด็จวัดประดู่ แต่วันนี้เกิดเหตุขัด
ข้องประพาสไม่ได้สะดวก ด้วยในเมืองสมุทรสงครามนั้นเขมรขอ
บังคับกวดขัน ถ้าเรือ หรือ ผู้คน แปรกประหลาด มา ใน ทองที่
ราษฎร บอกกำนันผู้ใหญ่บ้าน ๆ ต้องรับลงเรือ ไป ทักถาม เป็น
ธรรมเนียมบ้านเมืองอยู่ดังนี้ วันนั้นไม่ได้บอกให้ใครทราบว่าจะ
เสด็จอัมพวา เขาคงจะทราบแต่ความเรือแลคนแปรกประหลาดมา
กทำการตามหน้าที่ จนเรารำคาญแฉวงกระดิกไปข้างไหนก็พบแต่เรือ
กำนันผู้ใหญ่บ้านออกมาถามว่าเรือใครไปไหน หลบล่านไปเจอ
ลำโน้นเหมือนนักกับจะถูกล้อมจับ ไซ้แต่เท่านั้นเจ้านายทไปตาม

เสด็จ ๒ พระองค์กับ ขุนสวรรค์นิต มณีนวตีสพสา แลพวก พ้อง
 อยู่ในแควอัมพวานมาก ท่านพวกเหล่านั้นพอเลอบแลเห็นกัฟกัน
 ชนชมนิตเรกรองกันติดตามมารุมมาตุม ยงหนกยงตาม ลงที่สุด
 พระเจ้าอยู่หัว ต้อง เสด็จ ลง เรือ ตน แยก ไป ประพาส แต่ ลำ เเดียว
 ปลอยเรือพระที่นั่งมาดไว้ให้กัณผู้ใหญ่บ้านแลชาวอัมพวาติดตาม
 ให้พอใจ ฉันทูกอยู่กักับเรือมาด นังนกขันในใจทพวกชาวบางช้าง
 พากันขมแยมแยมใส่ติดตามมาเฝ้าเจ้านายทเป็นญาติ แลหมาย
 จะพบปะขุนสวรรค์นิต ไม่มีใครในพวกนั้นจะคิดเห็นเลยว่ามา
 ทำความรำคาญแก่ท่านทั้ง ๒ นั้นสักเพียงใด เขามาดี ๆ จะโกรธ
 ขงกยาก ขุนสวรรค์จึงออกบัญชาว่า ยายหนแก่แล้วแต่ดร้อน
 เอลกลับไปบ้านเสียเถิด ยายหนกลับไปที่เดียวเรือดำนกลับ
 มาอีก ยายหมับแก่ไม้แก่เหมือนยายหนู แลแก่ไม้กล้วยแต่จะ
 ทำอย่างไร ช่วยกันคิดอ่านไว้พวกอัมพวาอยู่จนกระทั่งเสด็จกลับ
 จากประพาสคลองอัมพวา แล้วจึงได้ออกเรือเลยไปพักเสวยเช้า
 ทวดดาวดงส เสร็จแล้วแจวต่อไปบางน้อย ประพาสทบ้านกัณ
 จัน แล้วกลับทางคลองแม่กลองมาถึงทประทับเวลา ๒ ทุ่ม

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม เวลาเช้าเสด็จทอดพระเนตรทว่าการ
 เมือง แล้วเสด็จวอัมพวากลับมาถึงทประทับเวลาค่ำ ฟรุ้งน
 กำหนดจะเสด็จเมืองเพชรบุรีในกระบวนใหญ่ เพราะจะต้องข้าม
 อ่าวทะเลจากปากน้ำแม่กลองไปเข้าบางตุน แต่นำมากเรือ

กระบวนจะออกอ่าวได้ต่อเวลาเที่ยง ได้ทราบว่ตอนเช้าจะเสด็จ
ไปทอดพระเนตรจับปลาที่ละมุก่อน แล้วจึงจะเสด็จมาขึ้นเรือ
พระที่นั่งทเมองสมุทรสงคราม

แต่เดิมนั้น ตั้งใจว่า จะ ไปเขียน จดหมายต่อ เมื่อเสด็จ ไปถึง
เมืองเพชรบุรี แต่เมื่อมาถึงเมืองสมุทรสงครามได้ข่าวว่ามเรือเมด
เดินถึงกรุงเทพ ฯ ประจวบเรือเมดจะออกพรั่งนเข้า จึงได้จดหมาย
ฉบับบนส่งมา.

นายทรงอาณุภาพ

อธิบายศัพท์

ประพาสต้น	การเสด็จเที่ยวไปอย่างสามัญชน โดยไม่ให้ราษฎรรู้จักพระองค์
บางปะอิน	เป็นชื่ออำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพระราชวังและพระที่นั่งในศุวราชพิพิธอาสน์ ซึ่งสวยงามมาก
แม่น้ำอ้อม	ร่องน้ำเดิมของแม่น้ำเจ้าพระยา อ้อมโค้งตรงจังหวัดนนทบุรี
ท้องพระโรง	ที่เสด็จออกว่าราชการของพระเจ้าแผ่นดิน
ล้อมวง	เฝ้าขามคุกโดยรอบที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
กลิ้ง	วงรอบของล้อ
ก้า	ชัลด
กรมหลวงนเรศวรฯ	กรมหลวงนเรศวรวรฤทธิ
กระทรวงนครบาล	กระทรวงมหาดไทยแลความเรียบร้อยในพระนคร
อาสน์แขง ๆ	เป็นสำนวนพูดหมายถึงเมอมเรื่องเคอะครอนเกะกะจนแก่
	ผสมขลุ่ย ที่ประทับของพระอินทร์ซึ่งตามปรกคือนอนมอยเสมอจะแจ้งกระตางนกว่าเดิม
หัวน้ำลง	ขณะแรกทน้ำไหลลง
หนองแขม	ชื่อย่านหนึ่งในจังหวัดธนบุรี
กระท่อมแบน	ชื่อย่านหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร
ครว้มอ	ครวชครวชททอาหารระหว่างการเดินทางไกล ๆ
นายอัญญาวัธ	สมเด็จพระพุทธเจ้าปางเอกเขษุม กรมหลวงนครราชสีมา

เจ้าคุณเทศา	พระยาสุรพันธ์เสน สมหเทศาภิบาล
พิธแตก	เป็นล้านวน แปลว่าเสียเรื่องทศวรรษไว้
โรงบ่อน	โรงเล่นการพนันต่าง ๆ
หุ้มแพร	บรรดาศักดิ์ของมหาดเล็ก
สารบบค้อน	ค้อนเป็นสร้อยของสารับ หมายถึง สารับยกขาว
เจง	ดิน นอง
หลักหก	หลักขอมกระยะในคลองทำเนินสระตก ระยะระหว่างหลักหนึ่ง ๆ ห่างกัน ๔ กิโลเมตร
ซามกะลา	ซามคลุ่ม ๆ คล้ายกะลา ทำด้วยดินเผาเคลือบสี
ไปรเวต	เป็นคำอังกฤษ แปลว่า เฉพาะตัว ไม่ให้ทั่วไป
นายทรงอาณุภาพ	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ
โพธาราม	ตำบลในเขตเมืองราชบุรีขึ้นเป็นอำเภอ
เจริญอาหาร	รับประทานอาหารได้มาก
ถูก	เป็นคำอังกฤษ แปลว่าคนครัว คนปรุงอาหาร
หนาเตา	คนครัวผู้ปรุงอาหารที่ห้องตั้งอยู่บนเตา
หลวงรัตนาวุธ	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ท่านมหาสม	กรมพระสมมตอมรพันธุ์
นายวงศ์ตะวัน	เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์
บคนึก	เป็นคำอังกฤษ แปลว่า การไปเที่ยวตากอากาศ
การเปรียญ (ปะ-เรียน)	ศาลาใหญ่ของวัดมักใช้เป็นที่พักสงฆ์ธรรม
คนที	หมอนา หมอนามัน เต้านา

เรือพลับพลา

เรือที่ประทับเป็นประจำ

เรือมาด

เรือชนคทงชกจากไม้ทงท่น แลวแขะปากเรือให้ผาย

ออก

ถูกกระทำยำเยบ ถูกกระทำด้วยคาถาอาคมต่าง ๆ

วิปลาศ (วิบ-ปะ-ลาด) ผิดปรกติ

เพ็ดทูล

พูดกับเจ้านายผู้ใหญ่

ข้าไทย

คนในของฝมยศบรรดาศักดิ์สูง

พระราชอาสน

ทงของพระเจ้าแผ่นดิน

เจ้านายที่ไปตามเสด็จ มีสองพระองค์ คือ พระนางเจ้าสุชมลามาตรศรี
และสมเด็จพระเทพากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร

ขุนสวรรค์วินิต

กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ละมู

โปะเล็ก ๆ ททาวัวสำหรับยบปลาตามชายฝั่ง

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. อธิบายความ

๑. จดหมายเหตุ ต่างกับ จดหมายธรรมดาอย่างไร
๒. ใครเป็นผู้แต่ง เรื่องประพาสคัน ผู้แต่งใช้ชื่อในจดหมายเหตุว่าอย่างไร เหตุใดจึงไม่บอกชื่อจริงของบุคคลในจดหมายเหตุนั้น
๓. “ทรงพระกรุณาแก่เจ้าของสวนมาก” นักเรียนเข้าใจข้อความตอนนี้อย่างไร
๔. ประทับแรม นั้นคืออะไร ต่างกับ พระจันทร์แรม อย่างไร
๕. “อาสน์แดง ๆ กันไม้” หมายความว่าอย่างไร
๒. หากคำที่เป็นภาษาพูด เช่น มารูมมาตุ้ม แล้วอธิบายด้วย
๓. หากตอนทดสอบจบขึ้นมาแล้วสุกกันฟังในชั้น
๔. แสดงความสามารถพิเศษ
ให้นักเรียนผลัดกันออกมาบรรยายความพิเศษเกี่ยวกับ
 - ก) เรื่องต้นสะทอน (หรือต้นไม้อื่น)
 - ข) การพายเรือ ตลอดจนการล่อท่าย
 - ค) การแจวเรือ
 - ง) การจับปลาทะเลบางวิธีเท่าที่นักเรียนทราบ
 - จ) การผูกหมกรอบแบบไทย
๕. จัดใหม่การอธิบาย ขัณฑ์ว่า “การรุดน้ามนต์รักษาโรคได้อย่างไร”
๖. เติมคำในช่องว่าง
 ๑. ทเมือง..... มีชื่อของคช ให้ชกถามคนแปลกหน้า

๒ ขุนช้างขุนแผน

๐ ๕ บทนำเรื่อง

เสภา คือ การขับลาเป็นเรื่องยาว ประกอบเครื่องดนตรีทำนองหระ
คือกรับค การเล่านิทานแต่เดิมเน้นเล่าอย่างฉะพริ้ว แล้วต่อมาผูกคแต่ง
กลอนเข้าประกอบเรื่องตอนสั้น ๆ ต่อมาจึงเล่าเป็นกลอนตลอดเรื่อง ครั้น
เล่านิทานคำกลอนนานเข้าก็คงเบื่อ จึงคิดทำนองขับช่วยในบางตอนเช่น
ตอนรบ ตอนรัก ตอนชม เมื่อมีฉันทนา จึงได้ทำเป็นทำนองขับร้องโดย
ตลอด เรื่องทนมขบเสภาทำนองอย่างแพร่หลายก็พอเรื่องขุนช้างขุนแผน

เรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นเข้าใจกันว่า เกิดขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระร
ามาธิบดี ๒ (พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๗๒) พระพันวษาในเรื่องก็คือ พระ
รามาธิบดี ๒ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นเดิมมีกวีช่วยกันแต่งหลายคน
และไม่แน่นอนว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราวงษา
นภาพ และพระราชนัดดา กรมหมื่นกวางนพสรราช ได้ทรงชำระ
รวบรวมขึ้นเป็นฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งถือกันว่าเป็นฉบับที่ถูกต้อง

๕ เรื่องย่อ

ขุนช้าง พลายแก้ว และนางพิมพิลาไลย เป็นชาวเมืองสุพรรณ
อยู่บ้านใกล้กัน วันเคยกันมาแต่เล็ก เมื่อเติบโตใหญ่ขุนพลายแก้วได้
แต่งงานกับนางพิม แต่ขุนช้างซึ่งหลงรักนางพิมายก็คอยหาโอกาสช่วงชิง

นางตลอดมา ยังเจริญคึกเซียงใหม่มาตเมืองเซียงทองซึ่งมาขอชนค่อไทย
 พระพันวษาโปรดให้พลายแก้วเป็นแม่ทัพไปรบโค้ยชนะตักพเซียงใหม่แตก
 ไป และไ้นางลาวทองลูกสาวนายบ้านจอมทองเป็นภรรยา พระพันวษา
 ทรงแต่งตั้งให้พลายแก้วเป็นขุนแผนนายด่านกาญจนบุรี ในระหว่างที่พลาย
 แก้วไปทพนัน ทางเมืองสุพรรณนางพิมพิลาโลยช่วยหนัก จึงเปลี่ยนชื่อ
 เป็นนางวันทอง ชนช้างโค้ยทำอุบายหลอกหลวงหลายประการ จนนางศรีประ
 จันแม่นางวันทอง และนางวันทองหลงเชื่อว่าพลายแก้วตายในการรบ แล้ว
 ทรมยสมบัติลูกเมียจะถูกริบเป็นของหลวงหมด นางศรีประจันจึงขบคยให้
 นางวันทองแต่งงานใหม่กับชนช้าง ขณะนั้นนางกำลังจะแต่งงานนั่นเอง
 ชนแผนก็พานางลาวทองไปถึง เกิดวิวาทกับนางวันทองอย่างรุนแรงชน
 แผนโกรธก็พานางลาวทองกลับไปกาญจนบุรี ชนช้างจึงไ้ไ้นางวันทองวันนั้น
 ต่อมาชนแผนกับชนช้างไ้มาเป็นมหาศึกเล็กเวรอยู่ด้วยกัน ชนแผน
 ทราบว่านางลาวทองช่วย ก็ขอกฝักแ้วแก่ชนช้างไว้เพื่อไปรักษานาง
 ลาวทอง แต่ชนช้างกราบทูลพระพันวษาว่าชนแผนขืนกำแพงหนีไปหานาง
 ลาวทอง พระพันวษาทรงพระพิโรธรับสั่งให้เอนางลาวทองมาไว้ในวัง
 และให้ชนแผนออกตระเวนด่านไม่ให้เข้าเฝ้า ชนแผนไ้ก็ออกท่องเที่ยวไป
 จนไ้ของค ๓ อย่างคือ กุมารทอง ดาบพาดน และมาสห่มอก แล้วก็
 มาลักพานางวันทองไปจากชนช้าง และไ้ไ้นางแก้วกรยาเป็นภรรยาออกคน
 หึ่ง ชนแผนพานางวันทองไปอยู่ในบ้านนางตงครวญ จึงพาตัวกลับเข้ามา
 แก่คค และชนะความชนช้างไ้ไ้นางวันทองไว้ แต่ต่อมาชนแผนไ้ก็กราบ
 ทูลขอโทษนางลาวทอง เป็นเหตุให้พระพันวษากริ้วให้เอนางวันทองไปไ้คค

ขุนช้างเห็นได้โอกาสก็มาลู่คอเอนางวันทองไปอีก นางวันทองอยู่กับขุน
 ช้างจนตลอดคืนเป็นชายให้ชื่อว่า พลายงาม ขุนช้างรู้ว่า^๕เป็นลูกของ
 ขุนแผนจึงลวงพลายงามไปมา แต่^๔ผพรายข่าวของขุนแผน ช่วย^๕ของกันไว้
 นางวันทองจึงให้พลายงามหนี และให้ไปอยู่กับ^๕ยาคอนางทองประศรีที่
 เมืองกาญจนบุรี เสด็จ^๕เรียนวิชาตามตำราของขุนแผนจนเก่งกล้า และได้เข้า
 ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก

ต่อมาพระเจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยทองราชธิดาแก่พระพันวษา พระ
 เจ้าเชียงใหม่ยกทัพมาชิงเอนางไป แล้วมีสาส์นมา^๕ทำพระพันวษาให้แต่ง
 ทัพไปสู้เพื่อชิงนางคน พลายงามได้^๕กราบทูลรับอาสา โดยขอตัวขุนแผน
 ออกจากคุกไปด้วย สองพ่อลูกพาทหาร^๕ไป^๕มา^๕ทาง^๕อยู่^๕คง^๕กะ^๕พัน
 ไปด้วย ๓๕ คน และทำศึกชนะพระเจ้าเชียงใหม่ ขุนแผนได้เป็นพระยา
 สุรินทรฤๅไชย เจ้าเมืองกาญจนบุรี พลายงามได้เป็น^๕จมน^๕ไวย^๕วรรณ^๕รต
 พระพันวษาประทานนางสร้อยฟ้าให้แต่งงานกับ^๕จมน^๕ไวย^๕พรอม^๕กษ^๕นาง^๕ศรี^๕มา^๕ลา
 ค่ำ^๕หมั้น^๕เกิ^๕ม ใน^๕วัน^๕แท่ง^๕งาน ขุนช้างเมาสุรา^๕วิวาท^๕กับ^๕จมน^๕ไวย แล้วนำความ
 ขึ้นฟ้องว่า^๕จมน^๕ไวย^๕ทำ^๕ร้าย^๕คน พระพันวษาโปรดให้^๕ไต่^๕สวน และ^๕ค้ำ^๕น้ำ
 พิสูจน์ ขุนช้างแพ้^๕ถูก^๕ลง^๕โทษ^๕จำ^๕คุก แต่^๕แล้ว^๕นาง^๕วัน^๕ทอง^๕ก็^๕ขอ^๕ให้^๕จมน^๕ไวย
 กราบ^๕ทูล^๕ขอ^๕ให้^๕ขุน^๕ช้าง^๕พ้น^๕โทษ ต่อ^๕มา^๕จมน^๕ไวย^๕ได้^๕ไป^๕พา^๕นาง^๕วัน^๕ทอง^๕มา^๕เสียด^๕จาก
 บ้าน^๕ขุน^๕ช้าง ขุนช้างกราบทูล^๕กล่าว^๕โทษ จึงโปรดให้^๕ถาม^๕นาง^๕วัน^๕ทอง^๕ว่า จะ
 เลือ^๕ก^๕อยู่^๕กับ^๕ขุน^๕ช้าง^๕หรือ^๕ขุน^๕แผน หรือ^๕จะ^๕อยู่^๕กับ^๕พลาย^๕งาม นางวันทองลง^๕ใจ
 จึง^๕ทรง^๕พระ^๕พิ^๕โร^๕ช^๕ว่า^๕เป็น^๕หญิง^๕สอง^๕ใจ^๕ให้^๕เอา^๕ไป^๕ฆ่า^๕เสีย

นางศรีมาลา นางสร้อยฟ้า อยู่กับจมน ไวย ไม่นานก็เกิดวาทหึงหวง
กัน นางสร้อยฟ้าไปขอให้เถรชวาท ซึ่งเป็นอาจารย์เวทมนตร์ชาวเขมรใหม่
ทำเสน่ห์จน จมน ไวย ล้มลงและไปพาลตครีมาลา ขณะนั้นหลายชุมพล
ลูกนางแก้วกริยาซึ่งอยู่กับจมน ไวย เห็นผิดปรกติ ก็หนีไปบอกขุนแผน
กาญจนบุรี แล้วเลยไปเล่าเรียนวิชากรอยู่กับคายนทเมืองสโขทัย ฝ่าย
ขุนแผน เมื่อทราบความก็มาหาจมน ไวย ชี้แจงให้สาธกคิดว่าถูกเสน่ห์แต่
จมน ไวย ไม่ฟัง ซ้ำยังด่าเถรว่าพ่อพันไทยเพราะคน ขุนแผนโกรธคึกคึก
คึกก็อยู่กับจมน ไวย กลับไปกาญจนบุรี พอได้ข่าวจากหลายชุมพลว่า เรียน
เวทมนตร์คาถาเก่งกล้ากตใด นึกให้หลายชุมพลทำกลปลอมเป็นมอญยก
กองทัพมา ขุนแผนออกไปรบและแกล้งทำแพ พระพันวษาโปรดให้จมน ไวย
ไปช่วย พอจมน ไวย เห็นขุนแผนออกมาจะฆ่าตน ก็หนีกลับเข้ามากราบทูล
พระพันวษา จึงโปรดให้นางศรีมาลาออกไปรับขุนแผนและหลายชุมพลเข้า
มาและได้ส่วนหาหลักฐาน จับไต่ถามนางสร้อยฟ้าได้ผังรูปทำเสน่ห์จริง แต่
นางสร้อยฟ้าไม่รับ จึงต้องลยไฟพิสูจน์ ปรากฏว่านางสร้อยฟ้าผิดจริง จึง
ถูกเนรเทศไปอยู่เมืองเขมรใหม่ นางไปคลอคมตรชายคนหนึ่งให้ชื่อว่า
พลายยัง นางศรีมาลากับคนคนหนึ่งชื่อพลายเพชร

ต่อมา เถรชวาทซึ่งหนีไปไต่ตงแต่ครั้งทำเสน่ห์หึงจมน ไวย นั้นนึกแค้น
ใจหลายชุมพล ที่เอากระบี่สับหน้าตน จึงแปลงตัวเป็นจระเข้ใหญ่อาละวาด
ลงมาถึงกรุงศรีอยุธยา หลายชุมพลอาสาปราบจับจระเข้เถรชวาทได้ โปรด
ให้เอาไปประหารชีวิตเสีย แล้วทรงตั้งให้พลายชุมพลเป็นหลวงนายฤทธิ
เนือความทนทนเรียนจะได้อ่านต่อไปน ไต่ตงก่อนมาจากตอนพลาย
งามอาสาไปตเขมรใหม่

จะกล่าวถึงพลายงามทราชมवादิ
 เณยวณลาดเกล้ากล่าวชาขยัน
 เรืองฤทธิ์ประสิทธิ์ทุกสิ่งอัน
 หมายประจัญสงครามไม่ขามใคร
 อยู่กับพระหมื่นศรีมาบกว่า
 เจ้าอุตสาห์ฝากตัวให้รักใคร่
 จนเธอเลียงเป็นลูกด้วยถูกใจ
 สारพัดจัดให้ไต่สุขสบาย
 วันนรรคความศก
 คะเนนเห็นจะสมอารมณ์หมาย
 จะอ่อนวอนพงบุญคุณพระนาย
 เบี่ยงบายให้ได้รับอาสาไป
 ถ้ากระไรจะได้ทูลขอพ่อ
 คดขนมานาตาคลอสะออนให้
 โอกรรมพ้อทำมาอย่างไร
 จึงต้องไปทนทุกข์ทรมาน
 ติดคุกมาแต่ลูกอยู่ในท้อง
 แมวันทองช่างกระไรไม่ส่งสาร
 เสยแรงร่วมยากมาเป็นชานาน
 ครนลงบานแล้วแม่ก็แซไป
 เป็นหลายบดดักไม่อินัง

หากคิดถึง^๑ความหลัง^๒ของพ่อ^๓ไม่
 แต่ตัวลูก^๔จักระ^๕แหล่น^๖จะ^๗บรรล^๘ัย
 เพราะเหตุ^๙ไอ^{๑๐}ขุน^{๑๑}ช้าง^{๑๒}เป็น^{๑๓}ตัว^{๑๔}มาร
 สะ^{๑๕}อน^{๑๖}พลาง^{๑๗}ทาง^{๑๘}คิด^{๑๙}ถึง^{๒๐}คุณ^{๒๑}พระ
 เดชะ^{๒๒}ความ^{๒๓}สัจ^{๒๔}ย^{๒๕}อริ^{๒๖}ษฐาน
 ขา^{๒๗}พ^{๒๘}เจ้า^{๒๙}จะ^{๓๐}ดำ^{๓๑}ริ^{๓๒}ตร^{๓๓}การ
 คิด^{๓๔}อ่าน^{๓๕}ขอ^{๓๖}โทษ^{๓๗}ให้^{๓๘}บิดา
 ขอ^{๓๙}ให้^{๔๐}ไ^{๔๑}ศ^{๔๒}สม^{๔๓}อา^{๔๔}รม^{๔๕}ณ^{๔๖}คิด
 อย่า^{๔๗}ให้^{๔๘}ผ^{๔๙}ิด^{๕๐}ม^{๕๑}ง^{๕๒}มา^{๕๓}ด^{๕๔}ปร^{๕๕}าร^{๕๖}ธ^{๕๗}นา
 อริ^{๕๘}ษฐาน^{๕๙}เส^{๖๐}ร^{๖๑}จ^{๖๒}พล^{๖๓}ัน^{๖๔}แล้ว^{๖๕}วัน^{๖๖}ทา
 พอ^{๖๗}เพล^{๖๘}า^{๖๙}พล^{๗๐}บ^{๗๑}คำ^{๗๒}เข้า^{๗๓}ไ^{๗๔}ต^{๗๕}ไ^{๗๖}ไฟ
 เห็น^{๗๗}พระ^{๗๘}ห^{๗๙}ม^{๘๐}น^{๘๑}ศ^{๘๒}ร^{๘๓}อยู่^{๘๔}ห^{๘๕}อก^{๘๖}กล^{๘๗}าง
 แสง^{๘๘}เท^{๘๙}ย^{๙๐}น^{๙๑}ส^{๙๒}ว^{๙๓}าง^{๙๔}กระ^{๙๕}จ^{๙๖}าง^{๙๗}ไ^{๙๘}ย
 ลูก^{๙๙}เม^{๑๐๐}ย^{๑๐๑}ห^{๑๐๒}ม^{๑๐๓}อบ^{๑๐๔}น^{๑๐๕}ั่ง^{๑๐๖}สะ^{๑๐๗}พ^{๑๐๘}ร^{๑๐๙}ัง^{๑๑๐}ไป
 พระ^{๑๑๑}ห^{๑๑๒}ม^{๑๑๓}น^{๑๑๔}ศ^{๑๑๕}ร^{๑๑๖}ท^{๑๑๗}ไ^{๑๑๘}จ^{๑๑๙}ไม่^{๑๒๐}ส^{๑๒๑}บ^{๑๒๒}า^{๑๒๓}ย
 เล^{๑๒๔}า^{๑๒๕}คว^{๑๒๖}าม^{๑๒๗}ถ^{๑๒๘}ง^{๑๒๙}กร^{๑๓๐}ว^{๑๓๑}ด^{๑๓๒}ว^{๑๓๓}ย^{๑๓๔}เร^{๑๓๕}อง^{๑๓๖}ท^{๑๓๗}พ
 รั^{๑๓๘}บ^{๑๓๙}ส^{๑๔๐}ง^{๑๔๑}เส^{๑๔๒}ร^{๑๔๓}จ^{๑๔๔}ส^{๑๔๕}ร^{๑๔๖}ร^{๑๔๗}พ^{๑๔๘}ไ^{๑๔๙}ห^{๑๕๐}ับ^{๑๕๑}ต^{๑๕๒}ร^{๑๕๓}ห^{๑๕๔}มา^{๑๕๕}ย
 เต^{๑๕๖}ร^{๑๕๗}ย^{๑๕๘}ม^{๑๕๙}ท^{๑๖๐}พ^{๑๖๑}หล^{๑๖๒}ง^{๑๖๓}ไ^{๑๖๔}ว^{๑๖๕}ี^{๑๖๖}ท^{๑๖๗}ง^{๑๖๘}ไ^{๑๖๙}พร^{๑๗๐}่^{๑๗๑}น^{๑๗๒}า^{๑๗๓}ย
 ว^{๑๗๔}ุ่น^{๑๗๕}ว^{๑๗๖}า^{๑๗๗}ย^{๑๗๘}อ^{๑๗๙}ก^{๑๘๐}กะ^{๑๘๑}ท^{๑๘๒}ก^{๑๘๓}ท^{๑๘๔}ง^{๑๘๕}พ^{๑๘๖}าร^{๑๘๗}า
 พ^{๑๘๘}ล^{๑๘๙}า^{๑๙๐}ย^{๑๙๑}ง^{๑๙๒}า^{๑๙๓}ม^{๑๙๔}แ^{๑๙๕}อบ^{๑๙๖}ฟ^{๑๙๗}ง^{๑๙๘}พระ^{๑๙๙}ห^{๒๐๐}ม^{๒๐๑}น^{๒๐๒}ศ^{๒๐๓}ร
 พ^{๒๐๔}อ^{๒๐๕}ไ^{๒๐๖}ต^{๒๐๗}ท^{๒๐๘}ก^{๒๐๙}ค^{๒๑๐}ล^{๒๑๑}า^{๒๑๒}น^{๒๑๓}เข้า^{๒๑๔}ไป^{๒๑๕}หา

พลากร่ายพระเวทให้เมตตา

วันทาแล้วถามไปทันที

คุณพ่อเป็นไรไม่สบาย

ได้ยินว่าวันวายทั้งกรุงศรี

เกณฑ์ทัพจับกันเบนโกด

ลูกนอยากรูเป็นอย่างไร ฯ

พระหมนศรว่าเออพลายงามเอ๋ย

รบพุ่งเราจะเคยหาไม่

วันนพระองค์ผู้ทรงชัย

ตรัสไต่ถามทั่วทุกตัวคน

นั่งหมดไม่มีใครอาสา

กรวดงาพาโกดากล

เสด็จออกพรุ่งนี้เขาทจน

เอากุศลเสวยสุดแต่บุญกรรม

ถ้าไม่มีผู้ใดใครอาสา

พอนเห็นว่าไม่เป็นสำ

จะพากันวันวายตายระยำ

หน้าคำอยู่ทั่วทุกตัวคน ฯ

พลายงามฟังความก็สมคิด

หมอบชิดแล้วตอบอนุสนธิ์

คุณพ่ออย่าได้เป็นท้าว

จงผ่อนปรนแพ้ทุกให้ชอบที่
 ลูก^๕จะรับอาสาไป
 ทำ^๔เมือง^๕เชียงใหม่^๖ให้^๗บน^๘
 จะ^๙จับ^{๑๐}เจ้าเชียงใหม่^{๑๑}ไต่^{๑๒}ตัว^{๑๓}
 มี^{๑๔}ใหม่^{๑๕}ลำบาก^{๑๖}แก่^{๑๗}ไพร่พล
 เสีย^{๑๘}แรง^{๑๙}ลูก^{๒๐}เรียน^{๒๑}รู้^{๒๒}แต่^{๒๓}ครุมา
 จะ^{๒๔}อาสา^{๒๕}ทาศึก^{๒๖}เสีย^{๒๗}สัก^{๒๘}หน
 ใหม่^{๒๙}ขอ^{๓๐}ล่อ^{๓๑}ทว^{๓๒}ทง^{๓๓}สาก^{๓๔}ล
 ว่า^{๓๕}บน^{๓๖}คน^{๓๗}ชาติ^{๓๘}ทหาร^{๓๙}อัน^{๔๐}ชา^{๔๑}ญ^{๔๒}ชัย
 คราน^{๔๓}น^{๔๔}พระ^{๔๕}หมน^{๔๖}ศร^{๔๗}ผู้^{๔๘}ป^{๔๙}ร^{๕๐}ชา
 พง^{๕๑}พลาย^{๕๒}งาม^{๕๓}ว่า^{๕๔}ยัง^{๕๕}สง^{๕๖}สัย
 ชง^{๕๗}เจ้า^{๕๘}จะ^{๕๙}กลา^{๖๐}อาสา^{๖๑}ไป
 พ่อ^{๖๒}น^{๖๓}ยัง^{๖๔}ไม่^{๖๕}ไว^{๖๖}อา^{๖๗}ร^{๖๘}ม^{๖๙}ณ
 ดว^{๗๐}ย^{๗๑}ตัว^{๗๒}เจ้า^{๗๓}ยัง^{๗๔}เล^{๗๕}ก^{๗๖}เด^{๗๗}ก^{๗๘}น^{๗๙}ก^{๘๐}หนา
 จะ^{๘๑}ท^{๘๒}ล^{๘๓}คว^{๘๔}ม^{๘๕}อา^{๘๖}สา^{๘๗}เห^{๘๘}น^{๘๙}ไม่^{๙๐}สม
 ไม่^{๙๑}เคย^{๙๒}เห^{๙๓}น^{๙๔}ว^{๙๕}ชา^{๙๖}อา^{๙๗}ค^{๙๘}ม
 เจ้า^{๙๙}สะ^{๑๐๐}สม^{๑๐๑}ร^{๑๐๒}า^{๑๐๓}เร^{๑๐๔}ย^{๑๐๕}น^{๑๐๖}ไ^{๑๐๗}ว^{๑๐๘}อย่าง^{๑๐๙}ไร
 ลูก^{๑๑๐}เ^{๑๑๑}ย^{๑๑๒}การ^{๑๑๓}ศ^{๑๑๔}ก^{๑๑๕}น^{๑๑๖}ล^{๑๑๗}ก^{๑๑๘}น^{๑๑๙}ก^{๑๒๐}
 เ^{๑๒๑}า^{๑๒๒}แต่^{๑๒๓}ไ^{๑๒๔}ว^{๑๒๕}ห^{๑๒๖}าร^{๑๒๗}ห^{๑๒๘}ัก^{๑๒๙}น^{๑๓๐}น^{๑๓๑}ไม่^{๑๓๒}ไ^{๑๓๓}ด้
 ถ^{๑๓๔}า^{๑๓๕}เห^{๑๓๖}ม^{๑๓๗}อน^{๑๓๘}พ^{๑๓๙}อก^{๑๔๐}พ^{๑๔๑}อ^{๑๔๒}จะ^{๑๔๓}ไ^{๑๔๔}ว^{๑๔๕}ไ^{๑๔๖}จ
 ฤ^{๑๔๗}พ^{๑๔๘}อ^{๑๔๙}เจ้า^{๑๕๐}เ^{๑๕๑}า^{๑๕๒}ให้^{๑๕๓}ด^{๑๕๔}ำ^{๑๕๕}รับ^{๑๕๖}เร^{๑๕๗}ย^{๑๕๘}น

ไปเพ็ด^๒ทูล^๓ถาด^๔กม^๕หนา^๖
 เคลอน^๗คลาด^๘ก^๙จะ^{๑๐}พาก^{๑๑}น^{๑๒}ถูก^{๑๓}เม^{๑๔}ย^{๑๕}น^{๑๖}
 จะ^{๑๗}เส^{๑๘}ย^{๑๙}ท^{๒๐}ท^{๒๑}ลา^{๒๒}บ^{๒๓}าก^{๒๔}พ^{๒๕}าก^{๒๖}เพ^{๒๗}ย^{๒๘}ร^{๒๙}
 ไป^{๓๐}พล^{๓๑}ง^{๓๒}พล^{๓๓}าด^{๓๔}แล^{๓๕}ว^{๓๖}เจ^{๓๗}ย^{๓๘}น^{๓๙}พ^{๔๐}าก^{๔๑}น^{๔๒}ต^{๔๓}าย^{๔๔}
 ตร^{๔๕}อง^{๔๖}ค^{๔๗}ู^{๔๘}ให้^{๔๙}ค^{๕๐}ณะ^{๕๑}ล^{๕๒}ุ^{๕๓}ร^{๕๔}ัก^{๕๕}
 จะ^{๕๖}หา^{๕๗}ญ^{๕๘}ห^{๕๙}ัก^{๖๐}เพ^{๖๑}ด^{๖๒}ท^{๖๓}ล^{๖๔}ม^{๖๕}ไ^{๖๖}ซ^{๖๗}่^{๖๘}ง^{๖๙}าย^{๗๐}
 เ^{๗๑}น^{๗๒}ค^{๗๓}ู^{๗๔}ย^{๗๕}ู่^{๗๖}ว^{๗๗}า^{๗๘}เจ^{๗๙}า^{๘๐}เบ^{๘๑}น^{๘๒}ล^{๘๓}ุ^{๘๔}ก^{๘๕}ข^{๘๖}าย^{๘๗}
 พ^{๘๘}ื่อ^{๘๙}ห^{๙๐}มา^{๙๑}ย^{๙๒}จะ^{๙๓}ป^{๙๔}ล^{๙๕}ู^{๙๖}ก^{๙๗}ฝ^{๙๘}ง^{๙๙}ให้^{๑๐๐}เบ^{๑๐๑}น^{๑๐๒}ตัว^{๑๐๓}
 มี^{๑๐๔}ไ^{๑๐๕}ซ^{๑๐๖}่^{๑๐๗}แ^{๑๐๘}ก^{๑๐๙}ล^{๑๑๐}ง^{๑๑๑}เก^{๑๑๒}ย^{๑๑๓}จ^{๑๑๔}ก^{๑๑๕}น^{๑๑๖}น^{๑๑๗}ท^{๑๑๘}า^{๑๑๙}
 เ^{๑๒๐}กร^{๑๒๑}ง^{๑๒๒}แ^{๑๒๓}ต^{๑๒๔}ว^{๑๒๕}า^{๑๒๖}จะ^{๑๒๗}ไป^{๑๒๘}ไ^{๑๒๙}ม^{๑๓๐}ร^{๑๓๑}อด^{๑๓๒}ช^{๑๓๓}ั่ว^{๑๓๔}
 อ^{๑๓๕}ย^{๑๓๖}า^{๑๓๗}ป^{๑๓๘}ระ^{๑๓๙}มา^{๑๔๐}ท^{๑๔๑}ค^{๑๔๒}า^{๑๔๓}ด^{๑๔๔}ไ^{๑๔๕}ด้^{๑๔๖}ว^{๑๔๗}ัย^{๑๔๘}ไ^{๑๔๙}ม^{๑๕๐}ก^{๑๕๑}ล^{๑๕๒}ว^{๑๕๓}
 จ^{๑๕๔}ง^{๑๕๕}ถ^{๑๕๖}าย^{๑๕๗}เท^{๑๕๘}ค^{๑๕๙}ู^{๑๖๐}ให้^{๑๖๑}ท^{๑๖๒}ว^{๑๖๓}ง^{๑๖๔}ท^{๑๖๕}าง^{๑๖๖}คว^{๑๖๗}าม^{๑๖๘} ฯ^{๑๖๙}
 เจ^{๑๗๐}า^{๑๗๑}พ^{๑๗๒}ลา^{๑๗๓}ย^{๑๗๔}น^{๑๗๕}บ^{๑๗๖}น^{๑๗๗}อ^{๑๗๘}บ^{๑๗๙}ท^{๑๘๐}อ^{๑๘๑}บ^{๑๘๒}ว^{๑๘๓}า^{๑๘๔}จ^{๑๘๕}า^{๑๘๖}
 ค^{๑๘๗}ุณ^{๑๘๘}พ^{๑๘๙}ื่อ^{๑๙๐}ว^{๑๙๑}า^{๑๙๒}เพ^{๑๙๓}ร^{๑๙๔}า^{๑๙๕}ะ^{๑๙๖}ร^{๑๙๗}ัก^{๑๙๘}จ^{๑๙๙}ง^{๒๐๐}ห^{๒๐๑}ัก^{๒๐๒}ห^{๒๐๓}ำ^{๒๐๔}ม^{๒๐๕}
 ด^{๒๐๖}ว^{๒๐๗}ัย^{๒๐๘}ย^{๒๐๙}ัง^{๒๑๐}ไ^{๒๑๑}ม^{๒๑๒}เ^{๒๑๓}น^{๒๑๔}ด^{๒๑๕}ข^{๒๑๖}อง^{๒๑๗}พ^{๒๑๘}ลา^{๒๑๙}ย^{๒๒๐}ง^{๒๒๑}าม^{๒๒๒}
 มี^{๒๒๓}ไ^{๒๒๔}ซ^{๒๒๕}่^{๒๒๖}ล^{๒๒๗}ุ^{๒๒๘}ก^{๒๒๙}ว^{๒๓๐}า^{๒๓๑}ต^{๒๓๒}า^{๒๓๓}ม^{๒๓๔}ไ^{๒๓๕}จ^{๒๓๖}ะ^{๒๓๗}น^{๒๓๘}อง^{๒๓๙}
 เ^{๒๔๐}เบ^{๒๔๑}น^{๒๔๒}ล^{๒๔๓}ุ^{๒๔๔}ก^{๒๔๕}ศ^{๒๔๖}ษ^{๒๔๗}ย^{๒๔๘}ม^{๒๔๙}ค^{๒๕๐}ร^{๒๕๑}ู^{๒๕๒}ร^{๒๕๓}ุ^{๒๕๔}เ^{๒๕๕}ย^{๒๕๖}ง^{๒๕๗}แ^{๒๕๘}ท^{๒๕๙}
 ท^{๒๖๐}ำ^{๒๖๑}น^{๒๖๒}ท^{๒๖๓}ำ^{๒๖๔}น^{๒๖๕}าย^{๒๖๖}ไ^{๒๖๗}ว^{๒๖๘}เ^{๒๖๙}น^{๒๗๐}ไ^{๒๗๑}ม^{๒๗๒}เ^{๒๗๓}เบ^{๒๗๔}น^{๒๗๕}ส^{๒๗๖}อง^{๒๗๗}
 ถ^{๒๗๘}า^{๒๗๙}จะ^{๒๘๐}ให้^{๒๘๑}ป^{๒๘๒}รา^{๒๘๓}ก^{๒๘๔}ฎ^{๒๘๕}จะ^{๒๘๖}ท^{๒๘๗}ด^{๒๘๘}ล^{๒๘๙}อง^{๒๙๐}
 ให้^{๒๙๑}ถ^{๒๙๒}อง^{๒๙๓}แ^{๒๙๔}ท^{๒๙๕}ไ^{๒๙๖}ด^{๒๙๗}เ^{๒๙๘}น^{๒๙๙}เบ^{๓๐๐}น^{๓๐๑}แ^{๓๐๒}ก^{๓๐๓}่^{๓๐๔}ตา^{๓๐๕}
 ว^{๓๐๖}า^{๓๐๗}แล^{๓๐๘}ว^{๓๐๙}ัย^{๓๑๐}ก^{๓๑๑}ม^{๓๑๒}อ^{๓๑๓}ข^{๓๑๔}น^{๓๑๕}ไ^{๓๑๖}ห^{๓๑๗}ว^{๓๑๘}ค^{๓๑๙}ร^{๓๒๐}ู^{๓๒๑}

ให้สิ่งสู่แล้วอ่านพระคาถา
 หายตัวไปพลันมีทันชา
 ต่อหน้าคนผู้อยู่ทั้งนั้น
 พระหมนศรคอยมนำใจมา
 หัวเราะว่าเออเช่นนดขยัน
 พอจะเอาการได้ไม่เสียพันธุ์
 คลายเวทพุดกันเกิดลุกยา
 เจ้าพลายกกลายให้คนเห็น
 กลับเป็นเสือโคร่งตัวคร่ำคร่า
 โตหะมนย่นหยัดตัดกายา
 ทำท่าเหมือนจะโตดโหดไล่คน
 แต่บรรดาลูกเมยพระหมนศร
 ตกใจวิ่งหนีอยู่ลับสัน
 แต่พระหมนศรรูทกล
 ไม่ร่อนรนหวัรื่องงันไป
 พลายงามกกลายฤทธมนตร
 กลับกลายเป็นคนลงนั่งไหว
 พระหมนศรเปรมปรีดยมละไม
 ลูบล้างลูบไหล่เจ้าพลายงาม
 เอาการแน่แล้วลูกแก้วพ่อ
 เจ้าเป็นต่อนักเลงอย่าเกรงขาม

เมื่อแรกพอแคลงใจจึงไม่ตาม
 พงเห็นความรูตฉะนเขยว
 อย่างนพระองค์คงโปรด
 ไม่พักทรงพิโรธเป็นสองเทยว
 ทงพระหลวงเจ้าพระยาได้น้ำเกรียว
 เพราะเจ้าคนเดียวได้รอดตอน
 พุดกันสองคนจนสว่าง
 สรียาเยออย่างเขยมสังขร
 ก็เลยเตรยมไปเฝ้าไม่เขานอน
 ได้เวลาพาจรจากบ้านพลัน ฯ
 พระหม่นสรขณขคานหาม
 เจ้าพลายเดินตามชมขม้น
 เข้าไปในศาลาลูกขุนนน
 ท่านผู้ใหญ่พร้อมกันอยู่ศาลา
 กำลังท่านกลาโหมจักร
 จตุสดมถทงสนงปริกษา
 จึงพระหม่นสรผู้ปรีชา
 ก็พาตัวพลายงามตามเข้าไป
 กราบเรียนความพลันในทันที
 ว่าคนนี้จะเข้ามาอาสาได้
 ลูกขุนแผนแสนสะท้านหลานขุนไกร

ขอพลา^๔ยง^๔าม^๔ว^๔อง^๔ไ^๔ว^๔ใจ^๔ค^๔อด^๔
 วิชา^๑กล^๑า^๑แ^๑ก^๑ล^๑ว^๑แ^๑ก^๑ล^๑ว^๑ค^๑ล^๑อง^๑
 ล^๑อง^๑ห^๑น^๑ห^๑าย^๑ต^๑ว^๑ไ^๑ด^๑ว^๑น^๑ถ^๑
 ท^๑าน^๑ผู้^๑ไ^๑หญ^๑ไ^๑ด^๑ฟ^๑ง^๑ก^๑เป^๑ร^๑ม^๑ป^๑ร^๑ต^๑
 เจ^๑า^๑พ^๑ระ^๑ยา^๑จ^๑ิ^๑กร^๑ว^๑า^๑ช^๑อ^๑บ^๑ก^๑ล^๑
 ห^๑น^๑ว^๑ย^๑ก^๑า^๑น^๑ห^๑า^๑ญ^๑ห^๑ย^๑ม^๑อ^๑ย^๑ุ^๑เจ^๑ย^๑ว^๑เจ^๑า^๑
 ล^๑า^๑ด^๑เล^๑า^๑ก^๑เ^๑น^๑จะ^๑เป^๑น^๑ผ^๑ล^๑
 เป^๑น^๑ล^๑ก^๑ห^๑ล^๑า^๑น^๑ท^๑ห^๑ร^๑ด^๑ง^๑ส^๑อง^๑ค^๑น^๑
 ฤ^๑ท^๑ธ^๑เด^๑ช^๑เว^๑ท^๑ม^๑น^๑ต^๑ร^๑ค^๑ง^๑ไ^๑ด^๑การ^๑
 ด^๑ค^๑ม^๑ค^๑า^๑ย^๑ค^๑ล^๑า^๑ย^๑ก^๑ั^๑บ^๑ข^๑ุ^๑น^๑แ^๑ผ^๑น^๑พ^๑อ^๑
 ท^๑ง^๑น^๑า^๑ใจ^๑ไ^๑น^๑ค^๑อ^๑ก^๑อ^๑า^๑จ^๑ห^๑า^๑ญ^๑
 น^๑แ^๑น^๑เจ^๑า^๑จะ^๑เ^๑า^๑ร^๑บ^๑ร^๑า^๑ช^๑การ^๑
 ถ^๑า^๑เ^๑ย^๑ว^๑ชา^๑า^๑ญ^๑ห^๑เ^๑ม^๑อ^๑น^๑ว^๑า^๑ล^๑เ^๑ว^๑ย^๑า^๑ก^๑ล^๑ว^๑
 เ^๑า^๑จะ^๑ห^๑ว^๑ย^๑ย^๑ก^๑ย^๑อ^๑ง^๑ไ^๑ห^๑ม^๑ย^๑ศ^๑
 ป^๑ร^๑า^๑ก^๑ฎ^๑เล^๑อ^๑ง^๑ล^๑อ^๑ระ^๑บ^๑อ^๑ท^๑ว^๑
 ถ^๑า^๑ด^๑ไ^๑ด^๑เ^๑ย^๑ง^๑ไ^๑ห^๑น^๑ค^๑ร^๑อบ^๑ค^๑ร^๑ว^๑
 ท^๑ง^๑ค^๑ว^๑า^๑ย^๑ว^๑เ^๑ล^๑อ^๑ห^๑ล^๑า^๑ย^๑ส^๑บ^๑า^๑ย^๑ใจ^๑
 พ^๑ด^๑จ^๑า^๑ห^๑า^๑ร^๑อ^๑ก^๑น^๑ส^๑ร^๑จ^๑ส^๑ร^๑ร^๑พ^๑
 เป^๑น^๑ถ^๑า^๑ด^๑ิ^๑บ^๑แ^๑ต^๑ล^๑ว^๑น^๑ท^๑าน^๑ผู้^๑ไ^๑หญ^๑
 จ^๑ว^๑น^๑ส^๑เ^๑ด^๑จ^๑อ^๑อ^๑ก^๑ท^๑อ^๑ง^๑พ^๑ระ^๑ร^๑อ^๑ง^๑ข^๑ั^๑ย^๑
 ก^๑เ^๑ต^๑ร^๑ย^๑ม^๑เ^๑ผ^๑า^๑เ^๑า^๑ไป^๑ไ^๑ด^๑เ^๑ว^๑ล^๑า^๑ ฯ

จะกล่าวถึงพระองค์ทรงสวัสดิ
 เนาในปรางรัตนจารีสภา
 ครนึ่งแจ้งแสงศรีสุริยา
 พระผ่านพาสระสรงทรงเครื่องพลัน
 ให้เราร่อนพระทัยด้วยไพร
 พระเสด็จออกทศุทธาสวรรย
 ขุนนางหมอบราบกราบพร้อมกัน
 เสียงแตรแซ่สนั่นเสนาะวัง
 ทอดพระเนตรเห็นขาราชการ
 พระพักตร์เผือดเดือดตาลดั่งจะคลั่ง
 เป็นอย่างไรนั่งอยู่กุกอยฟัง
 ใครจะอาสาถึงหรือไม่มี
 อายเลขาสาเลขสมกรรมนอกใน
 มันจะอาสาได้กระมังนี้
 จะได้ตั้งแต่งมันให้ทันที
 ถอดออกเจ้าเหล่านลงแทนมัน ฯ
 ครานนจมนศรเสาวรกีษราช
 อภิวัตทุลไปมิได้พรั้น
 ขอเดชะพระองค์ ผู้ทรงธรรม
 อันช้วนอยู่ใต้พระบาท
 กระหม่อมฉันออกไปได้ตาม

ไต่^๒นายพลายงามจะอาสา

เป็น^๔บุตรขุนแผนแสนศักดิ์

ไต่^๒ราเรียนวิชา^๔มาเชี่ยวชาญ

กระหม่อมฉันสงสัยได้^๔ทดลอง

ก็^๔แคล่วคล่องสามารถอาจหาญ

เป็น^๔คนดีมีวิชาอาการ

แล้ว^๒เหล่าปราชญ์^๔เคยสงครามมา ฯ

พระองค์ทรงฟังพระหมื่นสร

เปรมปรีด^๔ดาร์^๒สตร^๔ลิ^๒ให้หา

ตัว^๒นั้นอยู่ไหนอย่าไต่^๒หา

เรียก^๔ให้^๒กุด^๒หน้า^๒ให้^๒เต็ม^๒ใจ

พระหมื่นสร^๒เหลียวหลัง^๒สั่ง^๒ให้^๒เรียก^๒

เจ้า^๒พลายงาม^๒สำ^๒เนา^๒ยก^๒หา^๒หา^๒ไม่

ค่อย^๒คลาน^๒ผ่าน^๒หมื่น^๒หุ้ม^๒แพร^๒ไป

นาย^๒เวร^๒แหวก^๒ช่อง^๒ให้^๒เบน^๒ทาง^๒มา

ลง^๒หน้า^๒พระ^๒ทนต์^๒ง^๒บ^๒ง^๒คม

ปลง^๒อา^๒รม^๒ณ^๒ราย^๒เว^๒ท^๒พระ^๒คา^๒ถา

ผูก^๒พระ^๒ทัย^๒ให้^๒ทรง^๒พระ^๒เม^๒ต^๒ดา

หมอบ^๒น^๒ง^๒ภา^๒วน^๒า^๒อยู่^๒ใน^๒ใจ ฯ

ครา^๒นั้น^๒พระ^๒องค์^๒ผู้^๒ทรง^๒เดช

ทอด^๒พระ^๒เน^๒ตร^๒พ^๒อ^๒เห็น^๒ให้^๒รัก^๒ใคร่

จมสนิทประภาสไป
 เสี้ยไฉ่พลายงามทรมคณอง
 โคตรเค้าเหล้าม่งเป็นทหาร
 อดสำห้ทำราชการให้แคล้วคล่อง
 แม้นมิ่งทำลายได้ดังใจปอง
 เงินทองยศอย่างจะรางวัล
 จะได้หรือมิได้ให้วาม
 กุดหน้าตาถักคัมสัน
 นาใจในคอกพ้อมัน
 นิ่งอันอยู่ไยให้วาม ฯ
 ครานนังโณมเจ้าพลายงาม
 พังความรับสั่งใส่เกศา
 ขอเดชะพระองค์ทรงศักดิ์
 อันชวออยู่ใต้ฝ่าละออง
 กระหม่อมฉันจะขอรับอาสา
 เอาพระเดชามาปกบ้อง
 จะจับเจ้าเชิงใหม่ใจคณอง
 มิให้ต้องร้อนใจแก่ไพร่พล
 ขอพระราชทานโทษโปรดบิดา
 ไปเป็นคู่ปรกษาถักกลางหน
 ทั้งจะได้ช่วยเหลือเฝ้าอับจน

ช่างไม่มีผู้ใดใครชอบพอ
 เหตุด้วยอายน^๒ไม่ม^๒ทรัพย์^๔
 เนอความมันจึงล^๑บไปเจี๊วหนอ
 ถามงม^๒ไม่จนคนก็ปรอ
 มงขอก^๑ขอไม่เว้นวัน
 นับประสาหาคนไปส^๑ัก
 ก็ไม่มีไครน^๑ก^๑ถ^๑งมันน^๑
 ด้วยอ^๑จ^๑ฉ^๑าว่าว^๑ชาไม่เท่ามัน
 มันไต่^๑พันเอาเมือตาม^๑ขุน^๑ช้างไป
 ความกล^๑ว^๑ง^๑ห^๑ว^๑เป็นดอก^๑กล^๑อ
 รู้จัก^๑ฝ^๑ม^๑อ^๑พ^๑อ^๑ฤ^๑หาไม่
 พระยายม^๑พ^๑ง^๑ว่า^๑ชาอยู่^๑ไ^๑ย
 จ^๑ง^๑ส^๑่ง^๑ให้^๑ไป^๑ถ^๑อด^๑อาย^๑แผน^๑มา ฯ

ท่านเจ้ากรมย^๑ม^๑ราช^๑ได้^๑รับ^๑ส^๑่ง
 ถวาย^๑บัง^๑ค^๑ม^๑ค^๑ล^๑ด้วย^๑ห^๑รร^๑ษา
 รับ^๑ออก^๑น^๑อก^๑พระ^๑โรง^๑ร^๑ต^๑นา
 ให้^๑ห^๑าน^๑ร^๑บ^๑าล^๑แล้ว^๑ส^๑่ง^๑พล^๑ัน
 ไป^๑ถ^๑อด^๑ข^๑ุน^๑แผน^๑เป็น^๑การ^๑ด^๑่วน
 เวลา^๑จ^๑วน^๑พา^๑มา^๑ข^๑ม^๑มัน
 ให้^๑ท^๑ัน^๑เฝ^๑า^๑อง^๑ค^๑พระ^๑ท^๑ร^๑ง^๑ช^๑ร^๑ร^๑ม
 น^๑ร^๑บ^๑าล^๑ง^๑ก^๑ง^๑น^๑ร^๑บ^๑ออก^๑ไป

ถึงคุณเร่งรัดพิสด
 ถอดกันทันทีไม่ช้าไค
 แล้วพาขุนแผนผู้แวนไว
 เข้าในวังนั่งไหว่ท่านเจ้าคุณ
 ท่านพระยายมราชก็ทักถาม
 บอกความขุนแผนว่าแสนวุ่น
 พลายงามทูลขอพ่อเป็นบุญ
 ทรงการุณยกโทษโปรดประทาน
 อนิจจาผมเผยาบเลื่อยคิน
 ผิดหน้าตาสนนาสงสาร
 เข้าไปเฝ้าเกิดเจ้าจะช้าการ
 ว่าแล้วก็กลานพาเข้าไป ฯ

พระองค์ทรงศกตกลัวพระหัตถ์
 ตรัสเรียกขุนแผนเข้ามาใกล้
 หมอบหน้าพลาขามทรมว้ย
 บังคมไหว่กราบงามลงสามที
 พระองค์ทรงตรัสประภาษไป
 เออไอ้ขุนแผนไม่พอที
 มงจำเพาะเคราะห์หลายมาหลายปี
 วนนสนเคราะห์เพราะลูกชาย
 บดินมศกข้างเขียงใหม่

อ้ายลูกมันจะไปตถวาย
 มันจะขอพ่อไปเป็นเพื่อนตาย
 ปรีกษากับลูกชายก็เป็นไร
 ตวมงกุเคยไต่เชือกถ่อ
 ไม้มอไม้มีใครหักได้
 กุนชวมัวเอามงจำไว
 ลมไปไข่ว่าจะแค้นเคือง
 มงจะเอาผู้คนสักกหมื่น
 ให้เร่งกะวนคนอย่ารำเือง
 จะเอาไพร่ในกรุงฤๅหัวเมือง
 วิว้างข้างเครื่องให้หมายไป ฯ
 ครานขุนแผนแสนสุภาพ
 ก้มกราบแล้วทูลเฉลยไข
 ขอเดชะพระองค์ผู้ทรงชัย
 ชั่งโปรดให้ไปทัพกับเจ้าพลาย
 กระหม่อมฉันพ่อลูกขออาสา
 ตีเขียงใหม่มาทูลถวาย
 มีต้องให้ไพร่ยากไปมากมาย
 ครนกะเกณฑ์ขุนวายุจะชำระ
 ขอพระราชทานแต่ไพร่ราบ
 พอหมาหมาหาเสบียงเลี้ยงอาหาร

อันพวกพลจะประจัญประจัญบาน
 ขอประทานคนโทษที่ในคุก
 มสามสิบห้าคนล้วนทนคง
 ยนยงสามารถอาจออก
 ได้ร่ำเรียนรู้รบเชิงรบรุก
 เห็นมทุกความรู้ครู่ต่างกัน ฯ
 ครานนพระองค์ผู้ทรงภพ
 พงขุนแผนพุดจิบเห็นขบขัน
 เออเขตแขวงเขียงใหม่สี่ใหญ่ครัน
 คนมันมากมายเป็นหลายเมือง
 ผู้คนเองจะเอาไปแทน
 ถิ่นว่าใดคนดทปราคาเปื่อง
 จะรบราฆ่าฟันมันไม่เปลือง
 กุเห็นเครื่องจะยับกลับลงมา
 มนมด้อย่างไรว่าไวว่อง
 มะรนนเอาจาลองกันต่อหน้า
 พระยายมว่าโรอย่าได้ช้า
 ไปถอดทั้งสามสิบห้าให้แก่นัน
 ส่งเสด็จพระเสด็จเขาในท
 ภูมิแสนสุขเกษมสันต์
 พวกขุนนางออกมาพร้อมหน้ากัน

ขุนแผนนั้นไหว้ทูลทูลขุนนาง
 บางทีกทายปราศรัยเป็นไมตรี
 ล้วนยินดีเชยชมกันต่างต่าง
 ให้สลัให้อพรสั่งสอนพลาถ
 เราะให้โศกสนสังแล้วครวณ
 ทานเจ้ากรรมมราชกเรยกหา
 ทงพอลูกตามมากบจมนสร
 ให้อจดหมายรายชอลงบาญช
 ครอบคนโทษทพระราษทาน
 แล้วสั่งให้อประแดงไปทอดมา
 ครอบตัวทวหน้าให้อับอ่าน
 ครอบหน้าขุนแผนแสนสะทาน
 สอบคำให้อการให้อชานมา ๆ
 ครอบนั้นพระองค์ผู้ทรงฤทษ
 เสด็จสถิตพระทงสุทธาสุวรรณ
 พระสุตรรูคกร่างกระจำพลัน
 ดึงองค์พระสุริยันเมอเยยมรด
 ครอบเรียกขุนแผนพลาถงาม
 ทหารสามสิบหาเขามาหมด
 ครอบคลานเขาเผอองค์พระทงยศ
 น้อมประณตดาษดาหน้าพระดาน

๔ ๔ ๔ ๔
 ทนายเลอกลงตรงพระที่นั่ง
 ๔ ๔ ๔ ๔
 เอาเชือกหนึ่งขึงขอบรอบหน้าดาน
 ข้างในลวนบรรดาข้าราชการ
 วงนอกไพร่บ้านพลเมือง
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๕
 เสียงระเบ็งแซ่งแซ่ทั้งแก่หนุ่ม
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๔
 มามัวสุมคืบคืบงเหง
 ๔ ๔ ๔ ๔
 บ้างยังโย่แย่งแย้แลซ่าเลื่อง
 ๔ ๔ ๔ ๔
 บ้างยกเขืองหยุกหยิกคะยิกกัน
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๔
 พวกตำรวจเรียงรายถือหวายห้าม
 ๕ ๕ ๔ ๔
 รอบท้องทอสนามเป็นกวดขัน
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๔
 ฝ่ายว่าพระองค์ผู้ทรงธรรม
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๔
 สั่งขุนแผนให้สรรกันเข้ามา ๔

นายบัวหวัตะโหลกบ้านโลกขาม

๔ ๔ ๔ ๔
 ถวายบังคมงามแล้วออกหน้า
 ๔ ๔ ๔ ๔
 นอนหงายรำยมนตรภาวนา
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๕
 ให้เอาขวานผ่าเป็นหลายซ้า
 ๔ ๔ ๔ ๔
 โปกโปกขวานกระต่อนนอนพยับ
 ๔ ๔ ๔ ๔ ๔
 ไม่แตกหักลูกมาหน้าแดงกำ
 ๔ ๔ ๔ ๔
 นายคงเกราเข้านั่งบริกรรม
 ๔ ๔ ๔ ๔
 ให้เอาหอกกรอกตำเข้าจำเพาะ
 ๔ ๔ ๔ ๔
 ถูกตรงยอดดอกไม้ฟกซ้า

๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

นายจ้าวหัวหุดูปก
 เอาไพลนทนได้ไผ่บัวบัว
 ลองถวายนั่งสามสิบห้า
 ต่างลำแดงวิชาเป็นลำดับ
 แล้วมาหมอบเรียงเคียงคำนับ
 รับสั่งให้ประธานรางวัลปล้น
 คนหนึ่งเงินตราห้าตำลึง
 กับผ้าสำหรับหนึ่งให้จัดสรร
 ทั้งเพิ่มนอกออกไปให้ต่างกัน
 ตามไม้มอมนใครเอกโท
 ยังอายปลายงามจะอาสา
 ดิจริงถวามันโยโส
 ดูตัวก็ไม่ใหญ่ใจมันโต
 เฮยอายแผนลองโตกับลูกดู ๆ

ครานนั้นขุนแผนปลายงาม

ถวายบังคมตามกันทั้งคู่
 ทคนดูลูกย่นตนกันกรู
 คอยดูพ่อลูกจะลองกัน
 เจ้าปลายงามขออภัยพ่อขุนแผน
 แล้วจับทวนทอดแขนดูขบขัน
 ขุนแผนดาบสองมอถอยนย่น

ชักทำทางวางหันเข้าสู่ทวน
 กลองแขกดังทงตงเพลงรำ
 ไม่เปลียงพลาถอยทกลวน
 ชนเชิงกรดกรายหลายกระบวน

สับสวนท่าทางสันต์ดกัน
 ดูข้างพลายงามกไว้อง
 ดูท่านองขุนแผนกแข็งขัน
 ใดทหนไ่พลวัน

กลับแทงแย่งพนักคนละท
 ถูกฉับไม้เข้าเปล่าทงนั้น
 เจ้าพลายหันเยอຍ່องท่านองหน
 แต่พอท่าวางทวนกับบถ
 อัญชลรายเวทเบนไฟกลับ

ลูกโพลงโผงผางกลางสนาม
 เปลวพู่วามเสยงสนั่น
 ลามไหม้ไล่คนทงหลายนั้น
 คนผู้อยู่บนทหนกร
 ตกใจหน้าซดทุกตัวคน
 ขุนแผนอ่านมนตรฝนตกช
 เบนนาไหลไฟดับอยู่วั่ว
 เสียงคนดูฮาดนสนนอง

ชมปรอ^๕พ้อลูก^๕เอาจริง
 วิชาเขาวด^๕ยั้ง^๕ไม้ม^๕ถึง
 ฝ่าย^๕ชน^๕แผน^๕เสก^๕ข้า^๕พ^๕ร^๕ำ^๕ตะ^๕บ^๕ึง
 ประ^๕เด^๕ย^๕ว^๕หน^๕ง^๕เบ^๕น^๕ง^๕ู^๕ช^๕ู^๕โ^๕น^๕เพ^๕น
 อ^๕าย^๕ท^๕ัว^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ม^๕ห^๕ง^๕อ^๕น^๕เ^๕า^๕ท^๕อ^๕น^๕ช^๕ู^๕ง
 เ^๕อ^๕ย^๕พ^๕่ง^๕ต^๕า^๕ด^๕ง^๕ด^๕ง^๕ส^๕ง^๕ส^๕น
 บ^๕ร^๕ว^๕ร^๕ม^๕าก^๕ม^๕าย^๕ม^๕าก^๕าย^๕เ^๕น
 แ^๕ฝ^๕พ^๕ัง^๕พ^๕าน^๕พ^๕าน^๕เพ^๕น^๕ส^๕ัก^๕ส^๕อง^๕พ^๕ัน
 เ^๕ย^๕ว^๕เ^๕ล^๕ย^๕ว^๕ไ^๕ล^๕ไ^๕ช^๕อ^๕น^๕ไป^๕ท^๕ุก^๕แ^๕ห^๕ง
 พ^๕ว^๕ก^๕ค^๕น^๕ค^๕ุ^๕แ^๕อ^๕บ^๕แ^๕ฝ^๕ง^๕เบ^๕น^๕จ^๕า^๕ละ^๕ห^๕ว^๕น
 เ^๕ล^๕เ^๕า^๕ผู้^๕ห^๕ญ^๕ว^๕ง^๕ห^๕น^๕พ^๕ั^๕ว^๕น
 ต^๕ัว^๕ส^๕ัน^๕ห^๕น^๕า^๕ช^๕ต^๕ร^๕ค^๕ร^๕า^๕ด^๕ไป^๕
 ผ^๕า^๕พ^๕อ^๕น^๕ล^๕อ^๕น^๕ห^๕ล^๕ด^๕ส^๕ะ^๕ต^๕ค^๕ล^๕ม
 เ^๕ห^๕ย^๕ย^๕บ^๕ท^๕ั^๕บ^๕ก^๕ัน^๕จ^๕ม^๕อ^๕อ^๕ก^๕เ^๕ล^๕ว^๕ไ^๕ล^๕
 พ^๕ล^๕าย^๕ง^๕าม^๕ข^๕ว^๕าง^๕ตะ^๕ก^๕ร^๕ด^๕ไป^๕ท^๕ัน^๕ไ^๕ด^๕
 เบ^๕น^๕น^๕ก^๕ร^๕ด^๕ต^๕ัว^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ไ^๕ด^๕ำ^๕ม^๕ง^๕
 ต^๕ัน^๕ห^๕ย^๕ก^๕ป^๕าก^๕จ^๕ิ^๕ก^๕บ^๕ก^๕บ^๕อ^๕ร^๕บ^๕
 ง^๕ข^๕ย^๕บ^๕เ^๕ล^๕ย^๕ว^๕จ^๕ก^๕น^๕ก^๕จ^๕ิ^๕ก^๕ส^๕ู^๕
 ฝ^๕ู^๕ง^๕ค^๕น^๕ก^๕ล^๕น^๕เก^๕ล^๕อ^๕น^๕ก^๕ัน^๕มา^๕ดู^๕
 น^๕ก^๕ร^๕ด^๕ค^๕า^๕บ^๕ง^๕ช^๕ร^๕อ^๕น^๕บ^๕ิน^๕
 บ^๕ร^๕ร^๕ด^๕า^๕ง^๕บ^๕ร^๕ว^๕าร^๕ส^๕น^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕า^๕ย

ก็พลอยหายสาบสูญไปหมดสน

พลายงามตัวเอกเสกก่อนดิน

นกหายกลายปล้นไปเป็นข้าง

ชมมันชั้นหูขวง

กายาวขาวช่วงทั้งสองข้าง

เงยแขนแปร้นแปร้มาคว่างคว่าง

ขุนแผนยื่นขวางรำขอรับ

เหยียบชนปลายงาคร่อมคอ

ข้างร้ายแรงหล่อเอาข้อสับ

ฟันกระชากหน้าผากระยำยับ

จนตาหลับแขนหงายท่ายึดดิน

ข้างหายพลายงามทรมค่นอง

มัวชาสำรองไม่รู้สน

บริกรรมสำแดงแปลงกายิน

เปลี่ยนปล้นกลับกลายเป็นควายรับ

ขุนแผนหายกลายกลับเป็นเสือโคร่ง

เขี้ยวโง้งโหดหลอกกลอกกลับ

ล่อควายบ้ายมาหน้าท่ประทับ

ตบขั้วขวิดฝังทลงลอย

ขลุมนผลุนผลันถลันโหด

เสือโหดควายขวิดขิดไม่ถอย

สุกนพนเผื่อนเหงอยอย
 ต่างปละปล่อยกลายกลับไปฉบับพลัน
 พอเป็นนกแก้วแจ้วส่งเสียง
 ลูกเลี้ยงเป็นสาธิกานัน
 บินไปจับต้นไม้อยู่ใกล้กัน
 รุฟุดสารพันภาษาคน
 แต่บรรดาคนผู้จวนเพลิน
 สรรเสริญสองนายทกแห่งหน
 เอลข้างศกตสทฤทธเวทมนตร
 วิชาศกไหนจะทนฤทธาเธอ
 พระองค์ตบพระหัตถ์อยู่ถัดฉาน
 เบิกบานทรงพระสรวลสรวลเร็ว
 อ้ายคนไข้ได้ไม่อมเออ
 ฤทธาเขม้นเสมอสมานกัน
 ทนจะไคดอ้ายเขยงใหม่
 มั่นอวดอทธฤทธิไกรอย่างไรรัน
 จะสู้กับลูกกอยากดมัน
 ไม่ถึงวันก็จะวงเขบาไป
 ส่นพวงมงเท้านแล้วฤหา
 นกแก้วสาธิกาทูลไข
 ขอเดชะพระองค์ผู้ทรงชัย

ยังไม่สิ้นตำราของอาจารย์
 ทูลแล้วพ่อลูกก็คลายมนตร์
 กลับเป็นคนมาหมอบอยู่หน้าฉาน
 พระพันวษาปราโมทย์โปรดปราน
 ให้เลื่อนเครื่องประทานแล้วตรัสมา
 ฮาเฮยอายุขุนแผนพลายงาม
 มงคลพ่อต่อตามกันหนักหนา
 ดุหนานวหฺวเหนอยจะเมื่อยลา
 ก็นขาวปลาเสยทไทม์แรง
 แล้วจึงตรัสสั่งคลังวิเศษ
 ให้จัดเสื่อโหมดเทศอย่างกำนัแย้ง
 แพรจนดวงพุดตาลสำนสีแดง
 ทงสมบัติตามตำแหน่งขุนนางใน
 ให้คลังมหาสมบัติจัดเงินตรา
 หาข้งเอามาประทานให้
 มงทงสองไขของเหล่านไป
 กว่าจะได้บำเหน็จเสร็จสงคราม
 ขุนแผนพลายงามความยินดี
 ถวายบังคมอยู่ทกลางสนาม
 ด้วยทรงพระกรุณาสง่างาม
 คนผู้ดูแลไปทงวัง ฯ

ครานน^๕สมเด็จ^๕พระพันวษา

ตรัส^๕เรียก^๕โหรา^๕เข้ามา^๕สั่ง
 ให้^๕คุณ^๕หาร^๕ฤกษ์^๕ยาม^๕ตาม^๕กำลัง
 วัน^๕ไร^๕จะ^๕ตั้ง^๕ให้^๕ยา^๕ตรา
 พระ^๕โหร^๕า^๕หา^๕ฤกษ์^๕แล้ว^๕ทูล^๕พลัน
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 ขน^๕เจด^๕คาน^๕น^๕เบ^๕น^๕เส^๕ห^๕า
 ไ^๕ด^๕ฤกษ์^๕เบ^๕ิก^๕พ^๕ย^๕ห^๕เส^๕นา
 เว^๕ลา^๕ส^๕โม^๕ง^๕เช^๕า^๕เก^๕า^๕นา^๕ท^๕
 ป^๕ล^๕อด^๕ท^๕ง^๕ผ^๕ล^๕ว^๕ง^๕ห^๕ว^๕ง^๕วัน^๕
 ย^๕า^๕ม^๕น^๕น^๕ไ^๕ด^๕เม^๕อ^๕พระ^๕ฤ^๕ษ^๕
 แ^๕ก^๕น^๕ข^๕ด^๕ม^๕ด^๕ม^๕อ^๕ล^๕ง^๕กา^๕ล^๕
 จะ^๕ไป^๕ด^๕บ้าน^๕เม^๕อง^๕ย^๕อ^๕ม^๕ม^๕ช^๕ย^๕
 พระ^๕อง^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ฟ^๕ง^๕ก^๕ส^๕ง^๕พล^๕ัน
 ไป^๕ให้^๕ท^๕น^๕ฤ^๕ก^๕ษ^๕พา^๕อ^๕ย^๕่า^๕ชา^๕ไ^๕ด^๕
 ม^๕ัน^๕ขอ^๕แ^๕ด^๕ไ^๕พร^๕า^๕บ^๕า^๕บ^๕ของ^๕ไป
 ก^๕เ^๕ก^๕ณ^๕ท^๕ไ^๕พร^๕ไ^๕ห^๕ม^๕ัน^๕เจ^๕ด^๕ส^๕ิ^๕บ^๕ค^๕น^๕
 ส^๕่ง^๕เส^๕ร^๕จ^๕พระ^๕เส^๕ด^๕จ^๕เ^๕า^๕ใน^๕วัง
 ข^๕ุน^๕นาง^๕ล^๕ุ^๕ก^๕สะ^๕พ^๕ร^๕ัง^๕อยู่^๕ส^๕ั^๕บ^๕สน^๕
 อ^๕อก^๕บ^๕อบ^๕แบ^๕บ^๕แ^๕ส^๕บ^๕ท^๕อง^๕จ^๕น^๕เ^๕ต^๕ม^๕ท^๕น^๕
 อ^๕ล^๕ว^๕น^๕ก^๕ล^๕ั^๕บ^๕บ้าน^๕ส^๕ำ^๕ร^๕า^๕ญ^๕ไ^๕จ^๕
 พ^๕ว^๕ก^๕ค^๕น^๕ดู^๕โ^๕จ^๕ท^๕ย^๕ก^๕ัน^๕ส^๕ัน^๕น^๕มา^๕

ไม่เลือกหน้าไทยแจ็กเด็กผู้ใหญ่
 เขาจริงยิ่งยวดในกรุงไกร
 แปลงตัวไปได้ดังเทวดา
 ชั่วพ่อชั่วแม่ไม่เคยเห็น
 แต่ราเตนนกดมาหนักหนา
 วันไหนไคเห็นเป็นบุญตา
 เรากำเนิดเกิดมาไม่เสียที ฯ

ฝ่ายว่าขุนแผนแสนสะท้าน
 กลับมาอยู่บ้านพระหมื่นสร
 ครั้นรุ่งเช้าเข้าไปอัญชล
 บอกคดีให้ข่าวว่าวณมา
 ว่าบัดนี้คุณแม่ทองประสร
 มาแต่กาญจนบุรีอยู่เกหา
 เพราะผาเทาเจ้าคุณกรุณา
 ลูกกับบุตรภรรยาจะลาไป
 พระหมื่นสรเมตตาส่งข่าวคน
 ให้ช่วยขนข้าวของไปส่งให้
 พ่อลูกกราบลาแล้วคลาไคล
 ภรรยาเข้าไปติดตาม
 พวกทหารสามสิบห้ามาติดกัน
 เดินดาเต็มถนนจนถนนหลวม

ชาวตลาดแลดูไม่รู้ความ
 กระซิบถามเพื่อนกันว่านั่นใคร
 บ้างบอกว่าพวกนทพินโทษ
 โปรดให้ไปทั้จับเชิงใหม่
 ขุนแผนมาถึงบ้านวัดตะไกร
 ก็เข้าไปไหว้กราบท่านมารดา ฯ
 ครานนั้นวลนางทองประศรี
 เห็นลูกยืนดเป็นหนักหนา
 ลูบหน้าลูบหลังถึงนาคา
 เออเหมือนมาเกิดใหม่ได้พบกัน
 กุชอบใจออกแแก้กริยา
 มั่นอุทิศส่ำหัดต้วตามผัววิญ
 เองจงเป็นพน้องลาวทองน
 อย่างเคียดเคียดคั่นกันวันไป
 อนิจจานำรักออพลาขาม
 เพียรติดตามทูลขอพ่อจนได้
 นแลบรรณท่านกล่าวไว้
 ว่าเป็นชายมิได้ดูหมิ่นชาย
 แลวหันมาหาขุนแผนแสนสะท้าน
 ยิ่งสงสารดูไปใจคอบาย
 ข้างผอมซูบวิปริตผิดทั้งกาย

นลาวยกทัพหมนมาคันบำ
 กับญชาส่งให้ไพร่ทหาร
 ไปตัดอ้อมมาอย่าเนิ่นนาน
 บกขนาบหนากระดานดานท้ายบง
 แล้วบกแยกแหกฉีกเบนนกกา
 เอาไม้มาขุดคุ้ยขัง
 ทงหอรบหอคอยรอยแถมกรง
 ดูประหนึ่งปักเล่นไม้แน่นแน่น
 พอแม่ทัพจับชัดข่าวสารปรีอ
 แคมออกลายไปเป็นไม้แก่น
 เชิงเทินรอบขอบขันไม้คลอนแคลน
 บกกาชักปักแน่นกว่าไม้จริง
 ทรอยขุดกลบเป็นคุตุลกลขง
 อยู่ข้างบงขวางตรงตรงดิ่ง
 ถึงจะต้องบนใหญ่ไม้ไหวดิ่ง
 ทงหอรบครบส่งสำเร็จการ
 ขุนแผนสั่งพวกไพร่ในกองทัพ
 กำชับเตรียมตัวทั่วทุกด้าน
 แต่ตัวนายสคนอยู่บนราน
 ให้กองด่านคูลาวจะเข้ามา ฯ

จะขอหยุดยั้งข้างขุนแผน
 กล่าวถึงทพนายแสนรเพชรกล้า
 ครอบครองขบถกองทัพบา
 มาถึงป่าดอนตะแบกจะแยกทาง
 คุไปไกลประมาณสามสิบเส้น
 แลเห็นค่ายไทยทั้งใหญ่กว้าง
 หงวาวชายรายชกบกกาทาง
 ขุดขวางขอบึงไปถึงกัน
 ครนลงทเหินสนามตามตำรับ
 กหยุดทัพยั้งลงตม
 แลวกธงยั้งบนเป็นสำคัญ
 ให้โห่สามลั่นสนั่นไป ๆ

ครานนั้นขุนแผนแสนทหาร
 ได้ยินลาวโห่ขานสะท้านไหว
 ร้องประกาศบอกกันนั้นเป็นไร
 ลาวยกทัพใหญ่มาคั่งคับ
 เรากับลูกรักอันศักดิ์ดา
 จะยกพลโยธาทออกเคียวจับ
 ท่านทั้งสองคอยคู้ในทัพ
 เราจะรับมอลาวชาวเขยงอินทร
 แต่บรรดาพวกชาวบ่าวของท่าน

ประจำการอยู่ในค่ายวงสายสัญญาณ
 แต่บรรดาพวกไทยใจหมิ่น
 จงขมามาสนิห์ครบก้น
 เจ้าพลายงามยกไปเป็นทัพหน้า
 คุ่มพวกสามสิบหาฉนวนแข่งขัน
 เราจะยกทัพใหญ่หนนไปพลัน
 ถ้าได้หัตตะบันนุกเขาไป
 ถ้าพลลาวเหลอลนพนประมาณ
 เราจะไล่คชสารเข้าลุยได้
 จะรบราฆ่ามันให้บรรลีย์
 จงตั้งใจอย่าประมาทตองอาจจง
 สักแล้วขุนแผนกับลูกชาย
 แต่งกายคาดเครื่องเรืองระหง
 นั่งฝ่าตามตำราารณรงค
 เข็มขัดลงยันตคาดสะอาดงาม
 เสอกลงเลขยันต์ใส่ชั้นใน
 เสอนอกดอกใหญ่ทองอร่าม
 แหวนมณฑปนพเกาคูวาววม
 สังวาลสามสายแย่งตะแบงมาน
 สวมสายประคำทองเขาคลองคอ
 ทิ้งลูกพ้ององอาจชาติทหาร

ใส่หมวกขลิบตาตพระราชทาน

ถอพาพณยন্ত্রะหง่านสง่าด

ภาวนาตาเขม้นเห็นเมฆฉาย

นิมิตเป็นรูปนารายณ์เรืองศรี

สกรรอนตคบนเมฆ

ขุนแผนชนคอกษณกรรจ

เอนายเพชรเจดป่านเป็นควาญท่าย

ใส่เสื้อลายสีแดงแสงเจดณัน

พลายงามชนขมาสจันทน

สั่งให้ลั่นฆ้องถูกขแลวเล็กพล

ยงบนสัณฐานหาตง

ฆ้องหง่านโหชนสามหน

นายปลอดโปกรงเป็นมงคล

กรบรณโยธาคลาไคล ฯ

พอสองทัพลงกันประจันหน้า

ลาวกแยกบกกาออกห้วนไหว

แสนตรเพชรกลาทอดตาไป

เห็นทัพไทยลิลลิลสั๊กหียบมือ

มันเหมือนแมลงเม่ามาเข้าไฟ

นเขาใจว่าจะรอดไปแล้วหรือ

สั่งให้ขับอัสตรต้อนพลฮือ

คนละม็อกจะยับทั้งทัพไทย
 เอาเหวยเอาวโยธาทัพ
 จับเอาตัวมันให้งัด
 อย่าให้มันปลดรอดหนีไป
 กระทบมาฝ่าได้ไพร่พลมา
 เชลลอมหนาหลอมหลังประดังฟัน
 พกไทยตัวกล่นลวนแกลวกลา
 เจ้าพลายสังตังโหชนสามลา
 กระทบมาฝ่าฟันประจันรับ
 ลาวแทงเขาดวยทวนสวนสกัด
 ไทยขัดทวนพลาดฟาดฟันฉับ
 พกลาวแร่แก่กันไทยฟันยับ
 โลมจับลมนะมาควาโคงโคง
 ได้ตะบันฟันฟัดสกัดสะแกง
 ลาวแทงไทยผลุงสะดุ้งโหยง
 ไม่เข้าไทยไทยกระทบอยู่โกรงโกรง
 ไล่ทันฟันโถมเข้าหลังบัง
 ลาวเงอทวนใหญ่แทงไทยปราด
 ไทยฟาดคันทวนสวนแทงฝัง
 หัวดลาคว่าถลาตกมาตง
 ยิงตายยงตะบงเขามุกบน ฯ

เจ้าพลายกับพวกสามสิบห้า
 ควางคางวางมาดั่งกังหัน
 เห็นลาวล้อมเข้าใกล้ออกไล่ฟัน
 ลาวเขารันรุมตไม้หนัไทย
 ลาวแทงไทยฟันตะบันฆ่า
 ทอยเหยียบกันเข้ามาหาถอยไม่
 เบนกลุ่มกลุ่มหุ้มหอมล้อมเข้าไว
 จนเต็มทพวกไทยหัวไหลลา
 เจ้าพลายขับสจันทนเข้าฟันฟาด
 ดาบลงยันตฟันขาดดังฟ้าผ่า
 ถึงลาวคาดเครื่องอาณานิพานยา
 ถูกดาบมรณาลงคาดดิน
 ลาวรุมกลุ่มแทงเสยงอกอก
 ทวนหักหอกยุบบน
 บุกดะบันฟันขนาดาบไม่กิน
 เจ้าพลายฟาดขาดคนสนเป็นเบอ
 พวกลาวหวาดหวนพรนชะงัก
 ดั่งสุนัขพามุเข้าสู่เสือ
 ร้องวาดาบเรอบเขาเนอ
 กุพนชนแต่เสือบเขามน
 เจ้าพลายแกว่งดาบอยู่วาววาว

พวกลาวถอยท้อยอชย^๒น^๕
 ดั่งพระยาสหราชอาณาจักร^๔
 เจ้าผกผันแผ่นดินกว้างกลางทุ่ง^๖ว^๖
 เจ้าไหนดาวหนอยมฉาว^๔
 พวกลาวต่างชนสน^๕ห^๕ว^๕
 เกรงสง่าไม้กล้าเข้าใกล้^๖ตัว^๖
 ด้วยความกลัวช^๖วันจะบรรล^๔ย^๖ ๗

๕ ๔ ๔ ๖
 ครานนิงแสนตรเพชรกล้า^๖

ขับ^๖ต่อนโยธายู่^๖ห^๖วัน^๖ไ^๖ว^๖
 เห็นไพร่พลเรว^๖น^๖บ^๖น^๖บ^๖น^๖ไป^๖
 เพชรกล้า^๖ขัด^๖ใจ^๖กระ^๖โจ^๖น^๖มา^๖
 เทา^๖กระ^๖ท^๖บ^๖แผ^๖ง^๖ข^๖าง^๖ผ^๖าง^๖ผ^๖าง^๖ล^๖น^๖
 เรง^๖ร^๖ก^๖บ^๖ก^๖บ^๖น^๖ข^๖น^๖มา^๖ห^๖น^๖า^๖
 เสง^๖ย^๖ง^๖ต^๖ว^๖า^๖ด^๖ป^๖ระ^๖ก^๖า^๖ส^๖ก^๖อง^๖เบ^๖น^๖โก^๖ลา^๖
 มา^๖จ^๖น^๖ห^๖น^๖า^๖มา^๖เจ้า^๖พ^๖ลา^๖ย^๖าง^๖ม^๖
 เห็น^๖ร^๖ู^๖ป^๖ร^๖าง^๖ส^๖ำ^๖อ^๖าง^๖ละ^๖อ^๖อ^๖ต^๖า^๖
 เพชรกล้า^๖เข้า^๖ใกล้^๖แล^๖ว^๖ไ^๖ด^๖เ^๖ล^๖า^๖ม^๖
 แ^๖น^๖ะ^๖เจ้า^๖น^๖าย^๖ท^๖ห^๖าร^๖ชา^๖ญ^๖ส^๖ง^๖ค^๖ร^๖า^๖ม^๖
 ๖ ๕ ๔
 เจ้า^๖น^๖ม^๖น^๖า^๖ม^๖ก^๖ร^๖ไ^๖
 พง^๖ร^๖ุ่น^๖ห^๖น^๖ม^๖ร^๖าง^๖น^๖อย^๖กะ^๖จ^๖ิ^๖ร^๖ิ^๖ด^๖
 ๖ ๗ ๔ ๔ ๔
 เจ้า^๖เบ^๖น^๖ศ^๖ษ^๖ย^๖ศ^๖ก^๖ษา^๖อา^๖จ^๖าร^๖ย^๖ไ^๖ห^๖น^๖

เป็นเผ่าพงศ์สุวรรณท่านผู้ใด
จงบอกไปให้แจ้งแห่งกิจจา ฯ

ครานนพลายงามทรมคณอง
รองตอบคตตรเพชรกลา

อันตัวเราเป็นทหารอยุธยา
ชอว่าพลายงามมาตามวงศ
บิดาขอพระยาแผนพิฆาต

พระราชทานตั้งนามตามประสงค
ตัวเราเป็นศษยบุตรงค

เผ่าพงศ์ศพลายหลายชวมา
ทานนมนามกรไค

ครนจะถามถึงผู้ใหญ่กเกินหนา
ถึงยงมมตายกเต็มชรา

แต่เรยนรู้ครบาอาจารย์ใด ฯ

ครานนเพชรกลาไคฟังถาม
กชนชอบตอบความหาษาไม

ชงถามเราจะเล่าให้เขาใจ

เจ้าชาวไคไมรุจชนมา

เราเป็นเชอเจ้าทาวคาแมน

มยศเป็นแสนตรเพชรกลา

เป็นเชอชาติทหารชาญศักดา

ในลานนาใครใครไม่ต่อแรง

พระครูผู้บอกวิทยา

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ขอว่าสรแก้วปากกล้าแข็ง

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
สถิตยยังเขาคาถาววแดง

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ทุกหนแห่งเลื่องลือนับถือจริง

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
เจ้าหนุ่มน้อยนหรือขอพลายงาม

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ช่างสมรูปสมนามดูงามยิ่ง

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ตละแก่งหล่อเหลาเพราะพรัง

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
รูปร่างอย่างผู้หญิงพรังพรายตา

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
จะเปรียบลูกก้ออ่อนกว่าลูกเล็ก

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
จะเปรียบหลานพานจะเต็กกว่าหลานข้า

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ไม่ควรจะรบสู้กับบุตา

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
กลับไปบอกบิดามารอนราญ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
จะได้เป็นขวัญตาโยธาทัพ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
เห็นฉบับแบบไว้ในทหาร

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ยังเด็กอยู่คอยควิชาการ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
เฮยหลานพ่ออยู่ไหนไปบอกมา ฯ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
ครานนพลายงามทราวมคะนอง

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
รองตอบตอคคตตรเพชรกล้า

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
แน่เธออย่าเพ้ออหังการ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘
เจรจาหม่นประมาทราชาตีเชอ

ตัวท่านแก่กายอย่างควายเถา
 อันตัวเราถึงเด็กเล็กลูกเสือ
 ฝีมือใครไพร่ลาวแหวกเป็นเบือ
 อย่าหลงเชื่อว่าผู้ใหญ่จะไม่แพ้
 ถ้าไม่คิดทไหนดใครจะมา
 จะขอลองวิชากับตาแก่
 ให้ปรากฏฤทธืรवादแท้
 ฤาเป็นแต่ปากกล่ากว่าฝีมือ
 ขออภัยอย่าเพื่อให้ถึงบิดา
 แต่ลูกยาท่านจะชนะหรือ
 มาลองดูสักหนไห้คนลือ
 จะปลกเปลี่ยเสียขอคอกกระมัง ฯ
 ครานนแสนตรเพชรกลา
 โกรธาตาแดงดังแสงครึ่ง
 เหม่อายนหนักหนาว่าไม่ฟัง
 มาโอหังอวดรู้สู้สงคราม
 เท้ากระตบกระทบไกลนโผนผก
 มุ่นหมกขับคว่างมากกลางสนาม
 ท่วงทขมาสง่างาม
 รางาวกาวตามกระบวณทวน ฯ

ฝ่ายเจ้าพลายงามทรามสง่า
 เห็นตรเพชรขบมาม่าบนบ้วน
 กชกมารับร่ายยายกระบวน
 แล้วหันหวนว่องไวในทำนอง
 เพชรกลารางาววาววาววับ
 เจ้าพลายร่าดาบรับสองมือบอง
 สองนายร่ายรำตามทำนอง
 มาผยองผนผกวกวนเวียน
 แล้วยกรำท่าทางสสองค่อ
 เียงล่อเลี้ยวพ่นหันเหยน
 แล้วร่ำท่ามกรซ่อนวเชयर
 ผลัดเปลี่ยนว่องไวไม่เสียที
 เพชรกลาดองาวยาวกว่าดาบ
 เจ้าพลายฉาบเข้าฟันแล้วผ่นหน
 เพชรกลาขัดใจไถ่คลุกคล
 เจ้าพลายร่ำทำทให้ไถ่ทัน
 เพชรกลาไต่ท่าปลาดมด
 เจ้าพลายหลบลาวปลาตะค่อมำหัน
 พลายงามตามขัดติดตะบัน
 สบท่าผ่าพ่นลงดาตง
 หย่นเปล่าหาเขาตรเพชรไม่

๕ ๒ ๕
 เอยงขยับกลับใส่เจ้าพลายผิง
 ๒ ๒ ๔ ๒ ๕
 เจ้าพลายผิงพินาเพชรกลาง
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 เหนอประหนึ่งหินผาศลาแลง
 ๕ ๒ ๒
 แสนตรเพชรกลางางาวกราย
 ๔ ๒
 พินเจ้าพลายงามพรวดดังกรวดแกร่ง
 ๒ ๒ ๒
 รวกับเกาหลังให้ยังให้แรง
 ๔
 พินตะแบงบุกไปไล่ตะครุบ
 ๔
 เอาดาบฟาดฉาดพินตะบันส่ง
 ๔
 เปนหลายหนทนคงไม่บับ
 ๒ ๒ ๕ ๒ ๐
 เพชรกลางกลับดาเขาดาทูป
 ๕ ๔
 ถูกเนอยุบพอย้ายกหายไป ๓
 ๕ ๒
 แสนตรเพชรกลางระอาจิต
 ๕ ๔
 สดคิดที่จะเอาชนะไค
 ๕ ๕ ๕
 นงนกรกตรราแต่ในใจ
 ๔ ๕ ๕ ๕
 ชะเด็กไทยคนนมนนจริง
 ๒ ๔ ๕ ๕ ๕
 ช่างกลาแข็งแรงฤทธนนเกินร่าง
 ๒
 ดแต่หน้าท่าทางอย่างผู้หญิง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 มันสู้ผู้ใหญ่ไหวมันจริง
 ๒
 ดวยเชิงชงชัยชาญชำนาญแท
 ๒
 จะรบรันฟันฟาดด้วยศาสตรา
 ๕
 เห็นทางทำเอาขยับได้แน่

ต้องไขมนตร์ทางในหมันแพ
กษกรรมารณตอออกชนไกล

หลับตาภาวนาร่ายพระเวท
อนวิเศษเขวชาญอาจารย์ให้
เรียกมหาอาโปเป่าออกไป
เป็นน้ำไหลพลุ่งพลั่งดังท้อธาร
พลกลั่นทนทวมทวจงหวัด

ลมกพัดเป็นละลอกกระดกถาด
พุกทัพไทยต่างคนตะลนตะลาน
ตะเกยกตะกายวายชานชนต้นไม้
ทงขมาหยงขาไม่ลงท
ดวยนทโชนเขวเป็นเกลียวไหล
เหล่าพวกอาสารระอาใจ
ต่างรองบอกนายไปไห้แกมนตร์ ฯ

ครานนพลายงามเจ้าความคิด
เรื่องฤทธลอแจ้งทุกแห่งหน
อ่านคาถาเป่าบัดไปบัดดล
กตตทนนำแห่งทุกแห่งไป
แล้วอ่านมนตร์ดลเรียกเตโชธาต
เป่าปราดไปเป็นเพลิงเถลิงไหม
โพล่งพลุ่งท่งเถือกเป็นเปลวไฟ

วามวามลามไลไฟพรพลดาว
 พวกลาวเห็นไฟไหม้ลามมา
 กระทบมาหนพลานออกน่านดาว
 กัมปนาทหวาดหวั่นตัวสั่นทาว
 ร้องเรียกเจ้านายช่วยชาติด้วยรา ๆ
 ครานนเพชรรักลาเป็นเจ้าศก

เห็นไฟไหม้คกคกมาเต็มป่า
 ระงับกายร้ายพระเวทวิทยา
 เรียกมหาวลาหโกให้ตกลง
 กเกิดเป็นเมฆตงขนบงปก
 แลฝนตกโชมซ้ำบาระหง
 สักทำให้ญ์ไหลดาดแผ่นดินตง
 ดับไฟไหม้พงนั้นสูญไป
 เหล่าพวกอาสาโยธาหาญ
 หนาวสะท้านทุกคนไม่ทนได้
 เขามัวสุมกลุ่มกลมไ้ตร่มไม้
 ถูกเมดใหญ่ลูกเห็บเจ็บแทบตาย ๆ

ครานนพลายงามความสามารถ
 ชาญฉลาดเฉลียวเลิศเจ็ดน่าย
 อ่านอาคมเรียกกลมท่ในกาย
 ระบายวาโยธาตุเบาปรกไป

ด้วยอาคมเกิดเป็นลมเพชรหึง
 ตึงตึงพัดฝนไม่หล่นได้
 ทหยดหยาดขาดสายหายทันใด
 ด้วยพระเวทฤทธิไกรอันชัยชาญ
 แล้วเอาก่อนกรวดมาขัดปราย
 เป็นเม็ดฝนกรวดทรายกระเซ็นซ่าน
 ตกตอลาวพลตะลนตะลาน
 อลหม่านหนชุกไปทุกคน
 บางขบมาเข้าพุ่มคลุมหรรือง
 บางถูกตองเจ็บปวดเมตกรวดฝน
 เป็นแผลเหือดเลือดไหลไปทุกคน
 เหลอทนเต็มประดาแกเผาคลุ่ม ฯ
 ครานจงแสนตรเพชรกลา
 เห็นโยธานาฟกอกเป็นคุ่ม
 แสนพิโรธโกรธใจดังไฟรุ่ม
 ประชุมนวเหนือเกล้าแล้วเบาไป
 เกิดเป็นตารางกลางอากาศ
 กนหยาดเม็ดฝนไม่หล่นได้
 เม็ดฝนกรวดทรายหายทันใด
 แล้วสั่งไพร่ให้ลงจากพาซ
 เราประจัญบนหลังอาชานัย

พวกลาวอาวุธหลุดมอถอ เอาแต่มือตบสู้ยู่บนใบ

พวกอาสาฟันฟอนจนอ่อนใจ
 ยิงบรรลักษ์ยิงรุมกลุ่มเข้ามา
 จนไหลตกยกมือชนไม้ไผ่
 อัดใจเรียกนายพ่อพลายขา
 ลูกพนมนั้นจนสิ้นแรงระอา
 ตายหงนหงนมาหาหาคคน ฯ

ครานันจึงโถมเจ้าพลายงาม

เชี่ยวชาญการสงครามไม่ย่อถ่น
 เห็นพวกอาสาบรรดาพล
 เหนื่อยจนไหลตกไม่ยกมือ
 จึงรุดเอาใบมะขามมาสวมกำ
 เสกข่าเบนตอบินปร้อปร้อ
 ตึงโกฏีแสนแน่นนามาฮ้อฮ้อ
 คุดอกคล้าดาบออกไปทุกละเมาะ
 ต้วยาวร้าวก้อยไม่ต้อยไทย
 จำเพาะลาวกราวไล่ไล่เปาะเปาะ
 พิชสงเหล็กในดั่งใครเคาะ
 ถูกเหมาะเหมาะล้มทับกันยับยวบ
 พวกลาวอาวูรหุลุดมอดอ
 เอาแตรมอดบสู้อยู่บับปบ
 เหลอทนลูกกลมลงกมฟุบ

ครานัน^๕กรงกาพชาญ^๐กำ^๐แหง
 ได้^๒ฟัง^๔คำ^๔เสียด^๔แทง^๕ให้^๒หมั่น^๒ไส^๕
 สุน^๕พระยา^๒แผน^๒แล้ว^๒แม่น^๒ใจ
 มาย^๒ก^๒ความ^๒ตาม^๒ไถ่^๔ไม่^๔ม^๒อาย
 เข^๒มา^๒ล^๒ก^๒ขาง^๒มา^๒พา^๒คน^๒หน^๒
 แล^๒ว^๒เข^๒น^๒ฆ^๒าร^๒า^๒ต^๒ค^๒น^๒ท^๒ง^๒ห^๒ล^๒าย^๕
 ฆ^๒า^๒บ^๒ก^๒น^๒ง^๒ส^๒อ^๒ท^๒า^๒ว^๒า^๒ห^๒ย^๒า^๒บ^๒ค^๒า^๒ย^๒
 ต^๒ว^๒ไม่^๒เป็น^๒ผู้^๒ร^๒าย^๒ด^๒อ^๒ก^๒ก^๒า^๒ร^๒ไ^๒
 อ^๒ย^๒ธ^๒ย^๒า^๒ข^๒าง^๒มา^๒ไม่^๒ม^๒ก^๒า^๒
 จ^๒ิง^๒ด^๒ง^๒ค^๒อ^๒มา^๒ป^๒ล^๒น^๒จ^๒น^๒เซ^๒ย^๒ง^๒ไ^๒ม^๒
 ร^๒าย^๒ก^๒พ^๒ล^๒มา^๒ป^๒ระ^๒จ^๒ญ^๒จ^๒ับ^๒โ^๒จ^๒ร^๒ไ^๒พร^๒
 ถ^๒า^๒ค^๒น^๒ข^๒อง^๒ก^๒ล^๒าง^๒ไ^๒ห^๒จะ^๒ร^๒อด^๒ต^๒ว^๒ ฯ

คราน^๕น^๒ข^๒น^๒แผน^๒แ^๒ส^๒น^๒ส^๒ะ^๒ท^๒าน^๒
 ได้^๒ฟ^๒ง^๒ท^๒า^๒ว^๒กร^๒ง^๒กา^๒พ^๒ก^๒ย^๒ม^๒ห^๒ว^๒
 ข^๒าง^๒พ^๒ุด^๒ได้^๒ไม่^๒ค^๒ิด^๒ด^๒ึง^๒เ^๒า^๒ต^๒ว^๒
 ท^๒ำ^๒ค^๒ว^๒า^๒ม^๒ข^๒ว^๒ด^๒ึง^๒ป^๒ด^๒ไม่^๒ม^๒ิด^๒ค^๒ว^๒น^๒
 ซ^๒ง^๒ล^๒าน^๒ข^๒าง^๒ส^๒่ง^๒น^๒าง^๒ไป^๒กร^๒ง^๒ไ^๒ท^๒ย^๒
 เ^๒า^๒เซ^๒ย^๒ง^๒ไ^๒ม^๒เ^๒า^๒ม^๒ด^๒ด^๒ว^๒ย^๒โม^๒ห^๒ัน^๒ธ^๒
 ล^๒อบ^๒ไป^๒ฉ^๒ก^๒ซ^๒ิง^๒น^๒าง^๒ไ^๒ว^๒ก^๒ล^๒าง^๒ค^๒ัน^๒
 จ^๒ับ^๒พ^๒ว^๒ก^๒ส^๒่ง^๒ล^๒ง^๒ท^๒ั^๒ณ^๒ท^๒ก^๒ร^๒ม^๒ไ^๒ว^๒
 ข^๒า^๒ห^๒ล^๒ว^๒ง^๒ไ^๒ท^๒ย^๒ท^๒ม^๒าร^๒บ^๒ก^๒จ^๒บ^๒จ^๒า

เฌย^๓น^๔ข^๕บ^๖ย^๗บ^๘ระ^๙อำ^{๑๐}ท^{๑๑}ง^{๑๒}น^{๑๓}าย^{๑๔}ไ^{๑๕}พร^{๑๖}
 กระจ^{๑๗}ทำ^{๑๘}คว^{๑๙}าม^{๒๐}ข^{๒๑}้ม^{๒๒}เห^{๒๓}ง^{๒๔}ม^{๒๕}เ^{๒๖}กร^{๒๗}ง^{๒๘}ไ^{๒๙}จ^{๓๐}
 ย^{๓๑}ง^{๓๒}ท^{๓๓}า^{๓๔}ไ^{๓๕}ห^{๓๖}ย^{๓๗}ก^{๓๘}พ^{๓๙}ล^{๔๐}มา^{๔๑}ชน^{๔๒}ช^{๔๓}าง^{๔๔}
 เจ^{๔๕}า^{๔๖}ท^{๔๗}า^{๔๘}น^{๔๙}น^{๕๐}น^{๕๑}แ^{๕๒}ด^{๕๓}เบ^{๕๔}น^{๕๕}โ^{๕๖}จร^{๕๗}บา^{๕๘}
 เ^{๕๙}า^{๖๐}ช^{๖๑}ว^{๖๒}า^{๖๓}แ^{๖๔}ล^{๖๕}ก^{๖๖}ส^{๖๗}ต^{๖๘}ร^{๖๙}ไ^{๗๐}ม่^{๗๑}ม^{๗๒}อ^{๗๓}ย^{๗๔}าง^{๗๕}
 ถ^{๗๖}าร^{๗๗}ก^{๗๘}ต^{๗๙}ว^{๘๐}ก^{๘๑}ล^{๘๒}ว^{๘๓}า^{๘๔}จะ^{๘๕}ว^{๘๖}าย^{๘๗}ว^{๘๘}าง^{๘๙}
 ไ^{๙๐}ห^{๙๑}่^{๙๒}ส^{๙๓}่ง^{๙๔}น^{๙๕}าง^{๙๖}ค^{๙๗}น^{๙๘}ไ^{๙๙}ป^{๑๐๐}จะ^{๑๐๑}ไ^{๑๐๒}ม่^{๑๐๓}ต^{๑๐๔}าย^{๑๐๕} ฯ

กร^{๑๐๖}ุง^{๑๐๗}ก^{๑๐๘}า^{๑๐๙}พ^{๑๑๐}ท^{๑๑๑}ห^{๑๑๒}าร^{๑๑๓}ไ^{๑๑๔}ห^{๑๑๕}ญ^{๑๑๖}กร^{๑๑๗}น^{๑๑๘}ไ^{๑๑๙}ด้^{๑๒๐}พ^{๑๒๑}ง^{๑๒๒}
 แ^{๑๒๓}ค^{๑๒๔}น^{๑๒๕}ด^{๑๒๖}ัง^{๑๒๗}อ^{๑๒๘}ส^{๑๒๙}น^{๑๓๐}บ^{๑๓๑}า^{๑๓๒}ต^{๑๓๓}ฟ^{๑๓๔}าด^{๑๓๕}ส^{๑๓๖}าย^{๑๓๗}
 จ^{๑๓๘}ะ^{๑๓๙}ต^{๑๔๐}อ^{๑๔๑}บ^{๑๔๒}ห^{๑๔๓}ेम^{๑๔๔}อ^{๑๔๕}น^{๑๔๖}ล^{๑๔๗}ม^{๑๔๘}ไ^{๑๔๙}ม่^{๑๕๐}ด^{๑๕๑}ง^{๑๕๒}ท^{๑๕๓}ั^{๑๕๔}บ^{๑๕๕}า^{๑๕๖}ย^{๑๕๗}
 ด^{๑๕๘}ว^{๑๕๙}ย^{๑๖๐}เจ^{๑๖๑}า^{๑๖๒}น^{๑๖๓}าย^{๑๖๔}ท^{๑๖๕}ำ^{๑๖๖}คว^{๑๖๗}า^{๑๖๘}ม^{๑๖๙}ไ^{๑๗๐}ม่^{๑๗๑}ง^{๑๗๒}า^{๑๗๓}ม^{๑๗๔}ด^{๑๗๕}
 จ^{๑๗๖}ิง^{๑๗๗}แ^{๑๗๘}ก^{๑๗๙}ล^{๑๘๐}ง^{๑๘๑}ก^{๑๘๒}ล^{๑๘๓}บ^{๑๘๔}ก^{๑๘๕}เ^{๑๘๖}ล^{๑๘๗}อ^{๑๘๘}น^{๑๘๙}เบ^{๑๙๐}น^{๑๙๑}เ^{๑๙๒}ง^{๑๙๓}เ^{๑๙๔}อ^{๑๙๕}น^{๑๙๖}ง^{๑๙๗}า^{๑๙๘}
 อ^{๑๙๙}น^{๒๐๐}ด^{๒๐๑}อ^{๒๐๒}ย^{๒๐๓}ค^{๒๐๔}า^{๒๐๕}า^{๒๐๖}จ^{๒๐๗}เ^{๒๐๘}อ^{๒๐๙}เ^{๒๑๐}น^{๒๑๑}เ^{๒๑๒}น^{๒๑๓}เ^{๒๑๔}ก^{๒๑๕}น^{๒๑๖}ท^{๒๑๗}
 เ^{๒๑๘}พ^{๒๑๙}ร^{๒๒๐}า^{๒๒๑}ะ^{๒๒๒}เจ^{๒๒๓}า^{๒๒๔}เว^{๒๒๕}ย^{๒๒๖}ง^{๒๒๗}จ^{๒๒๘}น^{๒๒๙}ท^{๒๓๐}น^{๒๓๑}น^{๒๓๒}ไ^{๒๓๓}ม่^{๒๓๔}ด^{๒๓๕}
 เ^{๒๓๖}บ^{๒๓๗}เ^{๒๓๘}า^{๒๓๙}ล^{๒๔๐}ส^{๒๔๑}อ^{๒๔๒}ง^{๒๔๓}ห^{๒๔๔}น^{๒๔๕}า^{๒๔๖}มา^{๒๔๗}แ^{๒๔๘}ด^{๒๔๙}ไ^{๒๕๐}ร^{๒๕๑}
 ม^{๒๕๒}ส^{๒๕๓}า^{๒๕๔}ร^{๒๕๕}า^{๒๕๖}มา^{๒๕๗}ด^{๒๕๘}ว^{๒๕๙}าย^{๒๖๐}อ^{๒๖๑}ง^{๒๖๒}ค^{๒๖๓}ส^{๒๖๔}ร^{๒๖๕}อ^{๒๖๖}ย^{๒๖๗}ท^{๒๖๘}อ^{๒๖๙}
 แ^{๒๗๐}ก^{๒๗๑}เ^{๒๗๒}พ^{๒๗๓}ร^{๒๗๔}ะ^{๒๗๕}ผู้^{๒๗๖}ค^{๒๗๗}ร^{๒๗๘}อง^{๒๗๙}เม^{๒๘๐}อ^{๒๘๑}ง^{๒๘๒}เช^{๒๘๓}ย^{๒๘๔}ง^{๒๘๕}ไ^{๒๘๖}ห^{๒๘๗}ม^{๒๘๘}
 แ^{๒๘๙}ล^{๒๙๐}ว^{๒๙๑}ก^{๒๙๒}ล^{๒๙๓}บ^{๒๙๔}ั^{๒๙๕}ย^{๒๙๖}ก^{๒๙๗}ย^{๒๙๘}ก^{๒๙๙}ั^{๓๐๐}ย^{๓๐๑}า^{๓๐๒}ย^{๓๐๓}ด^{๓๐๔}ว^{๓๐๕}า^{๓๐๖}ย^{๓๐๗}ไ^{๓๐๘}ท^{๓๐๙}ย^{๓๑๐}
 เ^{๓๑๑}ร^{๓๑๒}า^{๓๑๓}จ^{๓๑๔}ิง^{๓๑๕}ไ^{๓๑๖}ด้^{๓๑๗}อ^{๓๑๘}า^{๓๑๙}มา^{๓๒๐}ด^{๓๒๑}ว^{๓๒๒}ิ^{๓๒๓}ว^{๓๒๔}า^{๓๒๕}ท^{๓๒๖}ก^{๓๒๗}ัน^{๓๒๘}
 จ^{๓๒๙}น^{๓๓๐}ต^{๓๓๑}ิ^{๓๓๒}ด^{๓๓๓}ั^{๓๓๔}พ^{๓๓๕}ัน^{๓๓๖}ป^{๓๓๗}ระ^{๓๓๘}จ^{๓๓๙}ญ^{๓๔๐}ร^{๓๔๑}ณ^{๓๔๒}ร^{๓๔๓}ง^{๓๔๔}ค^{๓๔๕}
 ม^{๓๔๖}าก^{๓๔๗}ล^{๓๔๘}ำ^{๓๔๙}ว^{๓๕๐}ไ^{๓๕๑}ย^{๓๕๒}ไ^{๓๕๓}ห^{๓๕๔}่^{๓๕๕}ส^{๓๕๖}่ง^{๓๕๗}อ^{๓๕๘}ง^{๓๕๙}ค^{๓๖๐}น^{๓๖๑}าง^{๓๖๒}น^{๓๖๓}ัน^{๓๖๔}

อย่าเข้ามาชนข้างกันกลางคัน
 ถ้าใครดีชวันไม่บรรลัษ
 ถ้าแมนเราแพทานในการณรงค
 กควรละจะส่งสร้อยทองให้
 ถ้าแมนท่านเสียทำปราชัย
 สร้อยทองต้องเอาไว้ในเชิงอินทร
 ว่าพลางทางส่งบักขายขวา
 ทิ้งกองกลางข้างมาดากันสน
 ให้รายล้อมพวกไทยใจหมิพ
 อย่าให้ปล้นหนพ่่านออกด้านใคร ๆ

ครานขุนแผนแสนวิเศษ
 ขจรเดชล่อเลื่องกระเดื่องไหว
 จิงรอสงทหารอันชาญชัย
 อย่าคลุกคลัดไ้เป็นดานกัน
 สามะยังรับกับบักขวา
 พรหมศรรับรบกับชายนน
 ธรรมเภยรคอยรับทัพหลังมัน
 ตัวเราจะประจันเข้าชนข้าง
 ส่งแล้วไสสหคชเดช
 ร่ายพระเวทเบ้าตระพองงาสองข้าง
 ไหลงทนทงตัวทวสรรพางค

แล้วไสวางข้างมุ้งทาวกรุงกาฬ ฯ

ครานนกรุงกาฬชาญชัยศรี

ไสพลายพลักรณม่างานงาน

กรายของ้าวร่าด้วยชำนาญ

คชสารสองปะทะเข้าประภา

ด้วยข้างลาวกำลังทคลังเมา

เมื่อยกออกกรอกเหลาไว้นักหนา

คชเคชยงย่นชนนย่นตา

บ่มมันกลั่นกล่าไม่กลัวข้าง

ครันพลายพลักรณรเภาชค

คชเคชกขวิดปลายางผาง

พอข้างลาวเบนเสยเข้าเกยคาง

ข้างไทยไต่ล่างเข้าหว่างคอ

นายเจตป่านพานกระแสงแทงตาเฮือก

ถูกข้างลาวหนาเสือกหงายท้ายย่อ

ขุนแผนขยิกใหญ่ไม่ร้องร้อ

ข้างไทยเป็นตอตันตะบิง

ข้างลาวถอยหลังยังไม่ถนัด

เพียรจะจัตข้างไทยไล่ผิงผิง

ข้างไทยคั่นแตกกระแทกคัง

ข้างลาวถอยดังทุกทไป

กรุงกาฟเหนยวสับไห้กลับหัน
 ข้างไทยคันไม้ฝนคนมาได้
 ด้วยข้างลาวเมาสุราเป็นบ้าใจ
 ครนเจ็บหนักยักไห้สลดคว้าง
 ขุนแผนเห็นไค้ทไม่วรือ
 ราชองาวฟ้าดลงฉาดผาง

ถูกกรุงกาฟชานขบทบคอข้าง
 ไ้ไม่เขาคอพอเป็นยางออกชาชา
 กรุงกาฟพนคนลูกขนมาได้
 ขุนแผนไล่ช้างกระชั้นไล่พันรำ
 จนตนหลุดจากชนั้กหัวกับา
 ขุนแผนชาลงอกฉาดพลาดตกตง
 ขุนแผนไล่ช้างเขารองเอาพอ
 ข้างกปรือปราดแปรนแล่นเขาดง
 มวนงวงหลับตาลงงาตง
 ตตะบึงแทงตะบันคันจนแบน
 พอดอนงาควาผชนโยนขั้ว
 ตกลงมารับแล้วรื่องแปรน
 ไ้ส้ทะลักหักแหกหัวแตกแตน
 ข้างลาวแล่นหนออกนอกโยธา
 ลำมะยังคุมไพร่ไล่ขานาบ

๔ ๔ ๒ ๔ |
 ตกลงปราชญ์เมืองแมนข้างบกขวา
 ๒ ๑ ๔
 พรหมศรตอนพลกล่นเกลื่อนมา
 ๒ ๔ | ๒
 เขารบราบกษายนายกำกอง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 สองข้างต่างโถมเข้าโจมต
 ๒ ๔ ๔ ๒ ๒ ๒ ๒
 ถอยทหนีไล่กันไวว่อง
 ลาวแทงไทยจับเข้ารับรอง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ไทยฟันลาวบองจ้องเข้ารับ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 พวกไทยไล่ทันฟันตะบิง
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 นนบงนบงข้างหนงบบ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ลำมะยังโถมเข้าเอาณายทัพ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 นายปราบรบฟันบึงตงเหล็กเพชร
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ลำมะยังเข้าไปให้ประจักษ์
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 เอาดาบฟาดขาดสะบั้นกระเด็นเด็ด
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ดาบล่อนเลอดฟาดตังขาดเซ็ด
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 อายลาวเซ็ดคืดขาดไม่อาจรบ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 พรหมศรเสกคาถาว่าถอนโบสถ์
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 โดดแทงกำกองเข้าทองกบ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ชักกันหยันฟันควาญลงซานซบ
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 ทัพสหพณายลงกายกัน
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 สอยดาวเห็นแม่ทัพอัปรา
 ๒ ๒ ๒ ๒ ๒ ๒
 นายทงบกช่ายขวากอาสัญ

กัซบไสข้างงาเข้ามาพลัน
 เอง้าวพันพวงไทยไล่ตะลุย
 ธรรมเถยรยนค้อยู่ท่ามกลาง
 ขัดใจไสข้างมานุญญ
 อายพลายแถมมึงเมืองไม่เงองงุย
 เองาซุ่ยสอยดาวเขาราวนม
 นายสอยดาวทรงกายพอหายขัด
 เอาขอกัดงาหันพันประสม
 ไทยเบาโอพาผามาตามลม
 พันลาวงาวจอมลงครึงคอ
 แล้วเหยียบโจนโผนทะยานพันควาญท้าย
 อายลาวบ่าวนายไม่เหลือหล่อ
 ฉะฉาดขาดเด็ดทั้งสองคอ
 พวกพลญ่่นย่อเข้าป่าไป ฯ
 จะกล่าวถึงแสนตรเพชรกล้า
 สันพศดอลมตาขนมาได
 แลเห็นทัพแตกตายกระจายไป
 กัซบใจขบมามาทันที
 ร้องว่าฮาเจ้าพลายนายแผนนั้น
 มีสำคัญคิดเอาว่าเราหน
 ด้วยตัวต่อตอยตาเอาพาช

มันเล่นลชักนุดไม่หยุดยั้ง
 เรากลับมากลัดมาลองถู
 อย่าได้คิดว่าเราจะถอยหลัง
 มาตรแมนแพ่นาวววยช่วง
 จะให้ชอลอดคงทงแผ่นดิน ฯ

ครานนั้นขุนแผนแสนศักดิ์ดา
 ได้ฟังคำเพชรกลาพูดบ้าน
 จึงรองตอบคำไปให้ไต่ยืน
 ยังเล่นลนลอยหนามาทาทาย
 เราเห็นทำศกักดาบทารก
 ยังต้องยกธงลาเขว้าหาย
 แพลุกกระจิดไม่คิดอาย
 จะมาหมายต่อสู้ผู้บิดา
 นแสนายอายลาวพวกบ่าวไพร่
 จึงช่องแข่งแข่งใจมาเก้หน้า
 ด้วยจนตรอกออกไม่ได้แข่งใจมา
 ในครั้งนั้นขวามักชนม ฯ

เพชรกลาตาเขว้าให้เกรียวโกรธ
 ดังถูกหอกกรอกโศตลักแสนหน
 เตือดตาลไม่ทันอ่านพระเวทมนตร์
 กับมาผ่าพลเข้าขงชัย

ขุนแผนทวาดอำนาจยักษ์
 เพชรกลาง่าชะงักไม้ไผ่ได้
 แล้วยกเงืองาวฟาดฉาดลงไป
 ถูหัวไหล่ลาลมลงจมอาน
 ตาหลอว่าคุณพ่อดิฉันเอง
 วงถลันพันเบงลงด้วยขวาน
 ตารักว่าฉันด้วยช่วยถนถน
 เอาพลองกระทิงฟงกรานให้ตกมา
 นายโห้สามทอกรอกด้วยทวน
 เหล็กม้วนไม้เข้าครเพชรกลา
 ทงทวนเข้าปะทะฉะด้วยปรา
 นายปานขวานฟ้าเอาดาบพัน
 รวกับฟาดทองแดงแทงกอนหิน
 หักบั้นยุ่นไปจนกัน
 แม่กระตุกกไม่หักแต่สักอัน
 คงกระพันชาตรีดทัวกาย
 ตาหลอว่าคุณพ่อพลายขา
 อายเพชรกลาคณนดิใจหาย
 จะพันแทงสักเท่าไรก็ไม่ตาย
 ยังนอนหายใจอยู่ดพิกล
 ขุนแผนรองวาวายามฉาว

เฮ้ยพวกเราเอาหลาวทะลวงกัน

ถึงมาตรแมน้อยู่มั่นคงทน

แย่งใจจนถึงคอกมรณา

ตาหลอกกับตารักย่นหยักกรัง

พวยทะลวงตึงตึงเขาแก่ผา

นายโม่กับนายเมาเอาหลาวมา

ผ่าทวารเข้าปรี๊ดตลอดตัว

หลายคนช่วยกันดันกระตอก

เอาไม้ตอกกั๊กกั๊กกระทั้งหัว

หน้าเลือดเลือดแดงดังแทงวัว

ถูกรูว์เลือดราดลงตาดดิน ๆ

พวกโยธาบรรดาทเลอตาย

บางหลบหลหนหายเขาบาสน

พวกมาเร็วรบตะบึงลงบุรณทร

บอกระบิลแสนท้าวเหล่าพระยา

ว่าสาธโยธาทั้งหาทัพ

ตายยับสนแล้วพระเจ้า

เหล่าพวกทหลบหลมรณา

ไม่ทราบว่ามีได้สักเท่าไร ๆ

ท่านผู้ใหญ่ได้ฟังพวกมาเร็ว

เอาฝ่ากราบคาดเอวหาษาไม้

ว่าง^๕มา^๕ง^๕ก^๕ด^๕ว^๕ย^๕ด^๕ก^๕ใจ
 ต^๕ร^๕ง^๕เ^๕า^๕ใน^๕ท^๕อ^๕ง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ร^๕อ^๕ง^๕ร^๕จ^๕นา
 เ^๕ห^๕น^๕จ^๕อ^๕ม^๕น^๕ค^๕เร^๕ศ^๕เก^๕ศ^๕เช^๕ย^๕ง^๕อ^๕น^๕ท^๕ร^๕
 ส^๕ถ^๕ด^๕ย^๕แ^๕ท^๕น^๕ม^๕ณ^๕น^๕ล^๕ข^๕าง^๕ฝ^๕าย^๕ห^๕น^๕า
 อ^๕า^๕มา^๕ด^๕ย^๕ห^๕ม^๕อ^๕บ^๕ย^๕อ^๕บ^๕ก^๕ร^๕า^๕น^๕ค^๕ล^๕า^๕น^๕เ^๕า^๕มา^๕
 ว^๕น^๕ท^๕า^๕ท^๕ล^๕พ^๕ล^๕ัน^๕ใน^๕ท^๕ัน^๕ไ^๕ด^๕
 ว^๕า^๕เพ^๕ช^๕ร^๕ก^๕ลา^๕ส^๕อ^๕ย^๕ด^๕าว^๕ท^๕า^๕ว^๕ร^๕ุง^๕ก^๕า^๕พ^๕
 ท^๕ห^๕าร^๕ป^๕ร^๕า^๕บ^๕เม^๕อ^๕ง^๕ม^๕เ^๕น^๕ท^๕ัง^๕น^๕าย^๕ไ^๕พ^๕ร^๕
 ย^๕ก^๕อ^๕อ^๕ก^๕ไ^๕ป^๕ร^๕บ^๕ร^๕ับ^๕ก^๕ั^๕บ^๕พ^๕ว^๕ก^๕ไ^๕ท^๕ย^๕
 บ^๕ร^๕ร^๕ล^๕ย^๕ย^๕อ^๕ย^๕ย^๕บ^๕อ^๕ป^๕ร^๕า
 พ^๕ว^๕ก^๕ท^๕ห^๕าร^๕น^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ท^๕ัง^๕ไ^๕พ^๕ร^๕น^๕าย^๕
 ท^๕เ^๕ล^๕อ^๕ด^๕าย^๕ห^๕ล^๕บ^๕ล^๕ห^๕น^๕เ^๕า^๕บ^๕า
 ย^๕ัง^๕แ^๕ด^๕ก^๕ข^๕า^๕น^๕ช^๕อ^๕น^๕เร^๕น^๕ไ^๕ม^๕เ^๕ห^๕น^๕มา^๕
 ไ^๕ม^๕ท^๕ร^๕า^๕บ^๕ว^๕า^๕ม^๕าก^๕น^๕อ^๕ย^๕ก^๕ร^๕อ^๕ย^๕ค^๕น^๕ ฯ
 ค^๕ร^๕า^๕น^๕เ^๕า^๕เช^๕ย^๕ง^๕อ^๕น^๕ท^๕ร^๕บ^๕น^๕น^๕ค^๕เร^๕ศ^๕
 ไ^๕ด^๕ฟ^๕ัง^๕เ^๕ห^๕ด^๕ว^๕า^๕ท^๕ั^๕พ^๕ัน^๕น^๕ย^๕ั^๕บ^๕น^๕
 ด^๕ัง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ก^๕า^๕ล^๕จะ^๕ผ^๕ลา^๕ญ^๕ไ^๕ห^๕ว^๕าย^๕ข^๕น^๕ม^๕
 พ^๕ร^๕ะ^๕พ^๕ัก^๕ต^๕ร^๕ห^๕ม^๕น^๕ห^๕ม^๕อ^๕ง^๕ส^๕ล^๕ด^๕ระ^๕ท^๕ด^๕ใจ^๕
 แ^๕ต^๕เ^๕มา^๕น^๕ะ^๕ก^๕ษ^๕ัต^๕ริ^๕ย^๕ต^๕ริ^๕ส^๕ป^๕ระ^๕ภ^๕า^๕ษ^๕
 ป^๕ร^๕ะ^๕ก^๕า^๕ศ^๕ส^๕ัง^๕เส^๕นา^๕ท^๕ัง^๕น^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕
 ไ^๕ห^๕เ^๕ร^๕ง^๕ร^๕ด^๕จ^๕ั^๕ด^๕ร^๕ัก^๕ษ^๕า^๕ข^๕ง^๕เว^๕ย^๕ง^๕ข^๕ัย^๕

ให้ตั้งค่ายรายไปรอบพารา
 ปิดทวารทั้งนั้นใหม่แน่นคง
 ลงเขื่อนไม้แก่นให้แน่นหนา
 บินหามแล่นเอาจุกทุกเสมา
 คาบศิลาใส่ทับล้าดับไว้
 ทขอบค่ายนั้นให้รายปืนจ่ารง
 ทช่องตรงประตูกลางวางปืนใหญ่
 เอาปะขาวกวาดวัดทั้งฉัตรชัย
 จุกใส่ให้ทุกช่องทวาร
 บนกำแพงทวารข้างด้านใต้
 จงเอาซุงแขวนไว้ให้หนักหนา
 แมน้ำศักดิ์สิทธิ์โหมโถมเข้ามา
 เอามดพราดตักให้ยับไป
 ในกำแพงถากถางหนทางเดิน
 แลวถนบนบนเชิงเทินให้กว้างใหญ่
 ทตรงหว่างวางปืนกองพันไฟ
 คักรวดทรายไว้ให้ทุกกอง
 ให้กรมเมืองรองบ่าวชาวประชา
 ผู้ใดไพร่ให้เข้ามาทุกบ้านช่อง
 นั่งยามตามไฟเที่ยวสอดส่อง
 ตมองตรวจตระเวนกะเกณฑ์กัน

ผลัดกันปลูกปลูกกันนั่งระวังไฟ
 ถ้าเกิดชนเรือนใครจะอาศัย
 เหล่าบ้านนอกกำแพงทุกแห่งนั้น
 ให้ผ่อนผันคนมาในธานี
 สรรบ่อต่อธารบ้านของใคร
 ขุดไชนาเขาให้เต็มท่
 ขาวปลานาไร่ของใครมี
 ให้ชนมาไถทนสนทน
 แต่บรรดาแสนท้าวเหล่าเพชกวาง
 คอยระวังการงานให้แข็งขัน
 ถ้าศึกเข้าด่านใครอย่าไว้มัน
 เอาไปฟันเสียเสียให้สาใจ ฯ

ชมพलय่างมาพระแท่นใหญ่

ตรงเข้าไปรวบรวบดูสูตรกราง
 แต่ลวนเครื่องทองคำดูสำอาง
 พระแสงวางข้างหมหลายองค
 แลเห็นเจ้าเชิงอินทรบันไดสวรรค์
 สถิตยบรรจถรณ์ประเทืองเรืองระหง
 ดูขาวนวลอ้วนกลมสมทรวงดทรง
 ควรเป็นวงศ์ศเรศเกษเชิงอินทร
 กลุมประทมถมเถกด้วยทองชุด

เป็นเศรษฐบุตนาคุณุณิน
 ญาทรงพนแดงแยงทรงเขาบณฑ
 ดงามสนสมศักดิ์กษัตรา
 พลายงามกรายเขายายองค
 ขุนแผนแสนณรงค์เขาเบองขวา
 หยบเอาพระแสงวางข้างทมา
 จนสนราชศาตราจะรอนราญ
 แล้วสองนายเข้าประจำทั้งซ้ายขวา
 ดั่งพระยาสุรราชอาจหาญ
 ขุนแผนเป่ามนตรประทับขบกุมาร
 ผกกลานเคลื่อนตนลงพนองค
 ขุนแผนกระทบเตยงทองรองควา
 ดวยอำนาจพระยาครุฑสุดเสียงส่ง
 ฝายว่าท้าวเจ้าพามลาวงศ
 สะดุ้งองค์ตกประหม่าสง่าครุฑ
 ลมพระเนตรเห็นไทยอยู่ในท
 พระอินทรยเสยวสนพรณทสุด
 นกมานะจะประจัญรณยุทธ
 คว่าหาอาวุธไม่พบพาน
 ดั่งไครเอาตรีเพชรมาเด็ดเศียร
 พระทัยเจียนจะแยกแตกฉาน

ใหลกรรพลมาชนข้าง
ไม่เจียมตัวเป็นประจันตประเทศ
ช่างโอหังบังเหตุเสียส่นอย่าง
จึงตรัสไ้เราทหารแต่ปานกลาง
ให้มาลงช้วนไห้บรรลัย
อย่านิ่งกมหนานังไม่ถึงกาย
จะยอมตายหรือจะคิดกลับจิตใหม่
แผ่นดินลาวนจะเห่นเบนของใคร
จะว่าไว้ว่ามาอย่า้นนาน ๆ

ครานนเจ้าเขยงใหม่ครนไคฟง
 อุดงค์เพลิงไหม้ประลัยผลาญ
 สุดฤทธิ์จะคิดประจัญบาน
 ด้วยทหารกรุงไทยอยู่ใกล้ตน
 จะต่อศึกไม่ม้อวธสู้
 เบนสุดรู้สุดฤทธิ์ตดขัดสน
 จะผูกถูกหนไปก็ไม่พน
 ให้อนอนจนจิตคิดเสียใจ
 กลัวตายคลายมานะละทิฐิ
 ดำริแล้วดำรัสตรัสปราศรัย
 นนเณท่านสองทหารอันชาญชัย
 ขอยกไคพลิงจิตผดเสียแล้ว

ถา'ทาน'ไว้'ชั่ว'ชีวิต'คิด'เมตตา
 จะ'เป็น'ข้า'พระ'ทุก'กระ'หม่อม'แก้ว
 สร้อย'ทอง'ข้อย'บ'ได้'ไป'แวว
 มี'ได้'แผ้ว'พาน'พ้อง'ประ'เพณี
 จะ'อ่อน'น้อม'ยอม'ถวาย'เจ้านาย'แล้ว
 หง'ลูก'แก้ว'เมี่ยม'มม'เหล
 หง'เวียง'ชัย'ไพร'พา'ชา'บุ'ร
 ถวาย'ไว้'ไต่'ธูล'พระ'บาท' ฯ

คราน'น'ชน'แผน'กับ'พลาย'งาม
 ได้'ฟัง'ความ'เจ้า'เชียง'อน'ทร'สน'ก'ง'ชา
 เห็น'เต็ม'หวน'ครัน'คราม'ความ'มรร'ณา
 กร'ว้าย'ยอม'ตัว'กล'ว'เป็น'แ'ท
 จึง'ตอบ'ว่า'วา'จา'ของ'เจ้า'ตร'ส
 ยัง'จะ'ส'ต'ย'สุ'จ'ร'ต'สน'ท'แน
 หรือ'เห็น'เขา'ท'ค'บ'จ'ร'บ'แพ
 แล้ว'จะ'เบ'อน'เช'อน'แซ'ด'อ'ก'กระ'ม'ัง ฯ

เจ้า'เชียง'ใหม่'ได้'ฟัง'จึง'ตอบ'ถ้อย
 อัน'คำ'ข้อย'เว'า'แล้ว'บ'ถ้อย'หลัง
 ทุก'สิ่ง'สน'สาร'พ'ด'เป็น'ส'ัจ'จ
 ชา'ต'ก'ษ'ต'ร'ย'ศ'ร'ส'ด'ง'ว่า'ชา'ง'า
 ถา'ชน'ค'ด'ห'ด'เห'ย'น'เหม'อน'เศ'ย'ร'เต'า

ขอให้เราสนข่วงสังขาร
 แลวทนทุกขทั่วมหัวขั้วกลับา
 ในมหาโลกันตแตวันตาย
 จะเชอคำซาเฝ้าเหลาลูกเมย
 ยูให้เสียสุจรตอยาคิดหมาย
 จะถอศัตย์ให้ตลอดจนวอควาย
 ขอให้ท่านสองนายจงวางใจ ฯ

ขุนแผนฟังท้าวเจ้าเชยงอินทร
 ให้ความสัตย์สมถวิลสนสงสัย
 ทงสองนายคลายขุ่ลงทันใด
 เขานั่งไกลแล้วกล่าววาจาพลัน
 ถาเที่ยงตรงคงสัตย์ปฎิญาณ
 ชงโทษท่านนไนให้หม่อมฉัน
 จะเบี่ยงบายทูลองค์พระทรงธรรม
 มิให้ท่านอันตรายวายชีวิต
 แลวพอลูกกถวายพระแสงคน
 จงชูชนเถดออย่าชาระกำจิต
 จะทูลลาพระองค์ผู้ทรงฤทธ
 คนไปทสถิตยกองทัฟไทย ฯ

เจ้าเชยงอินทรคำนับรับพระแสง
 พระพักตรแดงมัวหมองค่อยผ่องใส

ถ้ามั่นท้านเมตตาเหมือนว่าไว้
ก็จะรอดบรรลยด้วยสองนาย
ขอมอบชีวิตไว้ที่ในท่าน
ช่วยโปรดปรานเพ็ดทูลขยับขยาย
ให้พระองค์ทรงโปรดโทษเคลื่อนคลาย
จะเป็นตายก็เพราะท่านกรุณา ฯ

เธอจะตรองอย่างไรให้รู้
 ลูกเมียมาตะบอยอ้อยออง
 เธอตรงไว้ไม่ประวิงไฉนอยู่
 ถ้าเชื่อเมยเสียสตัยเป็นศัตรู
 เองรีบออกไปบอกก้อย่านอนใจ
 สักพลางทางแกสะกดคน
 ล่องหนออกทางช่องลูกตาลไข
 ขุนแผนพลายงามตามกันไป
 ถึงกองทัพไทยมิได้ช้า ฯ

อธิบายศัพท์

พลายงาม	บุตรชายคนโตของชนแฉนกับนางวันทอง
ทรมสวาคี	นารัก
พระหม่นสร	เป็นชนนางผู้ใหญ่ทชนแฉนรักและเคารพ ได้ช่วย เหลือชนแฉนมาก
วันทอง	เดิมชื่อพมพิลาไลย เป็นลูกพันศลโยธากับนางศรีประจัน
ดัดัก	เป็นคำสร้อยพูดต่อท้ายคำว่า หลาย
อินัง	สนใจ เอาใจได้
จักระแห่ล่น	(อ่านว่า จัก—กระ—แห่ล่น) จวน เกือบ
วันทา	ไหว้
บัตร์หมาย	ใยกำหนดให้ทำงาน หนังสือเกณฑ์ในทางราชการ
โกล	วันวาย โกลาหล
หน้าดำ	เป็นสำนวนหมายความว่า เป็นทุกข์มาก
อนสนธ	สับสนเอง คิดต่อมา
ทำวน	ห้วงโย วันวายใจ
เกยจกัณฉันทา	รังเกยจ ไม่พอใจ
ถายเท	ยกย้าย หลีกเลียงด้วยอุบาย
เป็นต่อ	ดีกว่า ได้เปรียบ
สิงขร	ภูเขา
ท่านกลาโหม	ตำแหน่งข้าราชการชั้นอธิการหาเสนาบดีฝ่ายทหารครึ่ง โยธา

จักร เจาพระยาจักร ตำแหน่งสมุหนายกอัครมหาเสนาบดี
 ฝ่ายพลเรือน
 จตุสดมภ์ ตำแหน่งเจ้ากระทรวงปกครองกรุงโบราณ คือ เวียง
 วัง คลัง นา
 เนา อัย
 สุทธาสวรรย ขอพระทนต์ของพระพนวษา
 เลข (เขียนเล็กก็โต) คือชายฉกรรพลงเมืองชั้นสามัญ เลขทาส คือ
 ชายฉกรรพลงเป็นทาส และเลขสม คือ ไพรสม
 คือชายฉกรรพอายุ ๑๘ ปี เขาฉกรรพการทหารสองปี
 ก่อนเป็นไพร่หลวง
 เหล่าปราชญ์ เหล่าอ วังสุวรรณ
 สำเนียง กำนันต พง
 หุ้มแพร ยศของพวกรมหากเล็ก
 สหนาท เสียงกิ่งคองเสียงราชสีห์
 ประภาส พก
 นเรนทรสุร ผู้เป็นใหญ่ พระเจ้าแผ่นดิน
 ลาวทอง ขออรรยาคนหนึ่งของชนแดน เป็นชาวบ้านจอมทอง
 เชียงใหม่
 พระยายม พระยายมราช ตำแหน่งข้าราชการฝ่ายปกครอง
 บังคมคัล ใ้หัวพระเจ้าแผ่นดิน
 นรบาล เพียนมาจากคำ นกรบาล คือ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

พัสด

ผู้คุมในคุก

แว่นไว

คลองแคล้ว ว่องไว

ทรงภพ

ครองบ้านเมือง ครองแผ่นดิน

ประแดง

พนักงานเก็บหมายตามคน

ประณต

ไพร่

ทนายเลือก

นักมวยมีหน้าที่คอยป้องกันพระเจ้าแผ่นดิน

หน้างาน

หน้าที่ประทียบ

บริกรรม

รำคาญ ภาวนามนต์

พะเนิน

ก้อนใหญ่

หอกขัด

หอกทิ่มสำหรับใช้ฟันหรือขัดไป

โยโส

ข้างที่ใช้ โยโส ในที่นี้หมายความว่า ขวัก

เจ็ดแบก

มีจำนวนมากต้องใช้คน ๗ คนแบกมา

ไฟกลัป

ไฟที่ไหม้ลงโลก

ซั่มมัน

ลักษณะของช่างทักมันซั่มไปทั่ว

หล่อ

สละด้วยกำลังแรง

เครื่อง

อาหาร (ของพระเจ้าแผ่นดิน)

คลังวิเศษ

เจ้าพนักงานรักษาคคลังหลวง

โหมคเทศ

ผาททอดด้วยเส้นกระต่ายเงินหรือทองปนกับไหม

ก้านแย่ง

ชอลายไทยชนิดหนึ่ง

สำน

ผ้าชนิดดี

สมบัติ

บ้านของขุนนางสมัยโบราณ

ผหลวง	เป็นข้อเทศตามตำราโหราศาสตร์ ถ้าใครไปนั่งหรือทำ อะไรตรงกับทิศนั้นจะเป็นอับมงคล
ห้วงวัน	วันไม่ค
ทองประศรี	มารดาชนแผนเป็นผุ้เลี้ยงพลายงามไว้นโค
ถึง	ไหลอย่างเท
เคยคณัน	รงเกียร
ออ	เป็นคำใช้แทนข้อผูกพันด้วยหรืออ้างถึง สำหรับใช้แก่ ผู้เสมอกันหรือต่ำกว่าเป็นอย่างกันเอง
เขานีพพาน	ตาย
ทายน่า	ชอบนางฝ่ายไทย ไปรับนางสร้อยทองจากเมืองล้าน
กังกาง	ช้าง
บกกา	ชอบนางเมืองล้านช้างมาส่งนางสร้อยทอง
แสนตรเพชรกล้า	ค่ายทัพแลออกไปทั้งสองช้างจากค่ายกลาง
แหวนมณฑป	นายทหารฝีมือคชของเจ้าเชียงอินทรว เจ้าเมืองเชียงใหม่
คาดเครื่องอาณ	แหวนมหิวเป็นขอก
ตะแบงมาน	ผูกเครื่องราง
พาวน	ไขว้ พาคหรือขคอกทั้งสองข้าง
เลิกพล	ชอบคาวของชนแผน
แผงช้าง	เคลอนกของทัพออกไป
อหังการ	แผนหนึ่งทสี่ข้างมา
	ความมถั่ว ความเยื่อหยิง

อาโป

เตโช

กัมปนาท

วลาหก

ลูกเห็บ

วาโย

ลมเพชรหึง

ท้าวกรุงกาฬ

โมหันธ

กลางคืน

ทัณฑกรรม

อสนีบาต

เอน

ตระพอง

บมมัน

ชนก

ประจุชาติ

กนหัน

ก้น

น้ำ

ไฟ

เสียงตึงกึกก้อง

เมฆ

เมื่อน้ำแข็งตกจากฟ้า

ลม

ลมพายุแรงมาก

ขอแม่ทัพทางฝ่ายเชียงใหม่

หลง มัวเมา

ครึ่งทาง กลางเวลา

การลงโทษ

สายฟ้าผ่า

พด

ส่วนนั้นสองข้างที่หนาผากข้าง

ลักษณะหนึ่งของข้างตกมัน

เชือกคล้องรอบคอช้าง สำหรับเอาเท้าสอคชักไม้เวลา

ขบขข้าง

เรยกวักกล่าวคำลาสักจากพระว่า ประจุชาติ

กายสองคมแขน

แกนอาวุธสำหรับหยั่งลงไปนาคาม

กะจิริด	เล็กมาก
โสด	ห
ระบิล	เรื่องราว
นครเศ	เมืองใหญ่
พระกาล	เจ้าแห่งความตาย
หามแล่น	ชอชนใหญ่โบราณ
เสมา	เครื่องแสดงเขตwangเป็นระยชนกำแพงเมือง
ปะขาวกวาดวัด	ชอชนใหญ่อกชนคหนึ่ง
ฉัตรไชย	ชอชนใหญ่แบบโบราณ
เพยกวาน	ตำแหน่งชนนางลาว
วิสูตร	มาน
พระแสง	อาวุธ
ไอสวรรย	ความเป็นใหญ่
บรรจถรณ์	ทอนของพระเจ้าแผ่นดิน
อิศเรศ	ผเอนใหญ่ยง พระเจ้าแผ่นดิน
ทรงเข้าบณฑ	ชอลายไทยชนคหนึ่ง ข้างบนและข้างล่างแหลม ทรงสูง
มลาว	ลาว
พระอินทรย	ร่างกาย
ตรเพชร	สามง่ามตามสันทาควยเพชร
สัตนาคนหุต	เมืองล้านช้าง

ประจันตประเทศ	เมืองชน	เมืองชอก
ข่อย	ฉิน	ข้าพเจ้า
เวา	พท	บอ
กัลปา	เวลานานชั่วอายุของโลก	
โลกันต์	นรกชั้นกลางที่สุด	
ทน	ไซ้แทนคำว่าทน	เพราะต้องการเสียงสนในทน
ขอขมา	ขอโทษ	
ลูกตาล	เหล็กสำหรับไซ้	เข็ช้กกลอนประทุ

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑) หาคำที่มีความหมายเดียวกัน

บรรลัษฏ์ ร่ายเวท สุริยา ทรรษา ชัญชลี การณรงค์ พาส
 พยัคฆ์ ฐาน ทวีต

๒) จงทำเครื่องหมาย (☒) หลังคำตอบที่ถูกต้อง

- ก. เมื่อพลายงามบอกพระหมื่นศรี ขอ
 อาสาไปตบเชิงใหม่ พระหมื่นศรี
- ข. ขุนแผนถูกจำคุกนานหลายปีเพราะ
- ค. ทพโทยไปตบเชิงใหม่ครบคนไป
- ง. ภรรยาซึ่งไปอยู่กับขุนแผนในคุกคือ
- จ. ในการปะทะกันครั้งแรกแสนตร-
 เพชรกล้า
- ค. ใฝ่รักคำตันท์ ()
 เตอนให้คคเสยให้ค ()
 ใม่รับฟังเลย ()
 พระพันธุชาลิม ()
 ไกรรชชุนแผนขอ ()
 นางลาวทอง ()
 ท้องการทรมานชุนแผน ()
 ๑๕๐๐๐ คน ()
 ๑๐๗ คน ()
 ๓๕ คน ()
 นางแก้วกิริยา ()
 นางวันทอง ()
 นางลาวทอง ()
 เชาชนะพลายงามได้ ()
 เสมอกับพลายงาม ()
 แพ้พลายงาม ()

ฉ. ท้าวกรุงกาฬพิชัยในทรมเพวระ	{	ถูกพลายงามฟัน ()
		ถูกช้างแทง ()
		ถูกชนแค้นฟัน ()
ช. พระเจ้าเซียงใหม่เห็นชนแค้น พลายงาม เข้ามายืนข้างองค์ใน ห้องบรรทม	{	จับพระแสงขันธ์ ()
		ยอมแพ้ ()
		มอบบ้านเมืองให้ ()
ซ. เมื่อพลายงามลงวิชาหน้าทนต์ไต่ แปลงเป็น	{	นกแก้ว ()
		นกสาลิกา ()
		นกชนทอง ()

- ๓) จัดให้นักเรียนอธิบายรายในหัวข้อว่า “คาถาอาคมให้ผลจริงหรือไม่”
- ๔) ให้นักเรียนเล่าเรื่อง แปลกประหลาด ที่ผู้เล่าได้พบได้เห็นมา ให้นักเรียนในชั้นฟัง หรือเชิญวิทยากรมาเล่าก็ได้
- ๕) แข่งขันเขียนภาพ ชาวไทยโบราณ และรูปทหารไทยแบบโบราณ รูปช้างและม้า สำหรับออกศึก (หรือจะบันทึกด้วยคำก็ได้)
- ๖) จงอธิบายศัพท์ต่อไปนี้
เหล็กใน อินัง บั๊กกา ผงคล โกลน คงกระพิน เหล็กเพชร
โมหันต์ สหนาท ลูกตะกั่ว

ไวยาษา

บทนำเรื่อง

เรื่องไวยาษา เป็นบทความเรียงของอำมาตย์เอก พระยาอภิศ-
คิลปลสาร อธิบายความหมายของภาษิตของไทยเรา ท่านใดเขียนลงใน
หนังสือวารสารหลายฉบับ โดยใช้นามปากกาว่า อ.น.ก. เรื่องไวยาษา
เป็นบทความสั้น ๆ ง่าย ๆ ใช้นามปากกาว่า อ.น.ก. เรื่องไวยาษา
ตัวอย่างบางเรื่องก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง ๆ ทำให้ท่านใดเพลิน และเกิด
ความเข้าใจขึ้น

พระยาอภิศคิลปลสาร มีนามเดิมว่า นม กาญจนาชวะ เกิดเมื่อวันที่
๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๒ ได้ศึกษาชั้นต้นที่วัดบางประทุนนอกอำเภอ
บางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี และได้ไปสมทบ ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม
ท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัยจนได้เปรียญ ๖ ประโยค และได้ศึกษาวิชาครู
ด้วย ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ก็ได้ไปเป็นครูฝึกหัดสอน ณ โรงเรียนฝึกหัด
อาจารย์สายสวัสดิธรรมศาสตร์ และต่อมาได้ย้ายไปสอน ณ สถานศึกษาอน
ธกหลายแห่ง ท่านได้ลาสิกขาบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ และได้เข้ารับ
ราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ได้เลื่อนยศและบรรดาศักดิ์ตามลำดับ เมื่อ
ก่อนที่จะถึงอนิจกรรม ท่านดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์พิเศษแผนกวิชาภาษา
ไทย และภาษาโบราณที่วันออกในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย ท่านถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้แต่งหนังสือไว้หลายเล่มนอกจากชุด
 วิทยากรณไทย ๕ เล่ม ว่าด้วย อักษรวิจิตร วิจารณ์ วิจารณ์
 และ ฉันทลักษณ์แล้ว ก็มี บทนิพนธ์ต่าง ๆ อีกมากมาย ที่เป็นเรื่องใหญ่
 ก็มีสงครามมหาภารตคำกลอน การที่ท่านใช้นามปากกา ว่า อ.น.ก. ก็
 โดยเอาพยัญชนะตัวต้นในราชทินนาม ในชื่อ และในนามสกุลมาเรียง
 กันเข้า

ชุมนุมนิพนธ์

อ.น.ก.

๑. “ตาขาวสารกรอก (เฉพา) หมอ” ถอยคำนยอม
ตอนสติเรารู้เกยจครันไคตนัก ขาพเจ้าขอโอกาสอธิบาย ณ บัดนี้
ด้วยอาศัยพบตัวอย่างเช่นนี้เอง ๆ จะขอเล่าตัวอย่างที่สำคัญซึ่ง
เป็นเหตุให้ตั้งใจเขียนเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าจะเอาเขาเป็นกระดูกโคลง
ไม่เหมาะ ก็ขออภัยโทษแทรกคำ “เฉพา” ลงหลังคำ
“กรอก” เพื่อได้ในบังคับเอกฉันท์ “ตาขาวสารกรอก (เฉพา)
หมอ” แต่จะขอแทรกเพื่อให้เข้ากระดูกโครงและกายเท่านั้น
นอกนั้นจะคงไว้ตามเดิม และไม่ควรจะเอาไปเรียกในท่อนให้เสีย
ความศักดิ์สิทธิ์ของถ้อยคำด้วย ตัวอย่างที่จะเล่าดังนี้

เมื่อประมาณ ๑๗-๑๘ ปีมาแล้ว ขาพเจ้าไปจังหวัดหลังสวน
เมื่อเรือกลไฟถึงแล้ว ก็ลงเรือจ้างไปพักอยู่ที่ปากน้ำหลังสวน
แล้วจ้างให้เรือจ้างไปส่งที่บางยี่ไร ซึ่งศาลว่าการจังหวัดตั้งอยู่นั้น
เราคิดค่าจ้างเหมาลำเป็นเงิน ๔ บาท เราไป ๔ คนก็แบ่งพอดูอยู่
เพราะทางแต่ปากน้ำลงบางยี่ไรก็ราวจากท่าเตียนถึงถนนตก ตามที่
ขาพเจ้าคะเน เมื่อไปตามลำแม่น้ำได้ความสันนิษฐานข้อ ๑ ถึง
คำว่า “หลังสวน” จะผิดหรือถูกขอฝากไว้ในทนด้วย คอรัมผณ
ทั้งสองของแม่น้ำไม่เหม็นบ้านอย่างแม่น้ำเรา แม้แต่สวนกรมทง

สองฟาก มีแต่ทางขงลงจากแม่น้ำเท่านั้น ตามผู้แจวเรือว่า
 “แถวนไม่มีบ้านดอกหรือ” เขาตอบว่า “มีแต่อยู่หลังสวนขงไป”
 ภายหลงข้าพเจ้าไปเที่ยวตามบ้านเหล่าน กก็ได้เห็นจริงตามเขาพูด
 จงสนนัษฐานว่า “เมืองหลงสวน” คงมาจากเคาที่บ้านเมืองอยู่
 ขางหลงสวนลกเขาไป หาได้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำไม่ ดงนเมอข้าพเจ้า
 พกอยู่ทบขงยโรหลายวัน อยากไปเที่ยวปากน้ำบาง จงว่าจาง
 คนแจวเรือคนเกา เขาไม่ไป ตอบว่า “เงินยังม่กนอยู่” นก
 แปลกหรือไม่ ข้าพเจ้าอ้อนวอนเท่าไรเขาก็ไม่ไป ตอบขงนคำ
 อยู่ว่า “เงินยังอยู่จะไปทำไมให้ลำบาก” เล่นเอาข้าพเจ้าต้อง
 จดเพราะม่ค่อขงรู้จกใคร ขงม่กนเรื่องหนง ค่อ เพื่อนข้าพเจ้า
 ไปพบเขาขายขงนมจันนายา มลกพะเนยงขอยผสมกับถ่วงอก
 ใบแมงลก ลองกินคดมรสชาดคล้ายคนกรุงเทพฯ ทำจงขอมมาเลยง
 กัน ครนร่งขงไปชออกเขาบอกวว่า “ยังไม่ทำเพราะเงินยังอยู่”
 ตามว่าเมอไรจงจะทำ เขาบอกวว่า “เงินหมดเมอไรกทำเมอนน
 ๒ เรื่องนตรงกบคำวว่า “ตาขาวสารกรอกหมอ” หรือไม่
 กล่าวค่อ เขาตาขาวสารไว้กระบงหนง แลวกเอาขาวสารนหนงกิน
 เรอยไป เมอขาวสารยังอยู่ม่ปรารถนาตาอ็ก เทยวเตรดเตร
 เล่นตามสบาย เมอขาวสารกระบงนหนมดลงจงกลูกจอดักันใหม่
 ดงนได้ชอว่า “ตาขาวสารกรอกหมอ” ทหมายความกนนั้น
 ขงกว่านขงไปอ็ก ดูเหมือนจะหมายความวว่า “เอาขาวเปลือกมา
 เฉพาะหมอ” ตาและกรอกหมอหุงกินกันถะนั้นรำไป ดงนเรยกว่า

“ข้าพเจ้าสารกรอกหม้อ” ซึ่งออกจะผิดความจริงอยู่สักหน่อย เพราะไม่ค่อยเห็นใครตำข้าวสารเฉพาะหม้อหนึ่งเลย แต่ท่านหมายความว่าฉัน เพราะคำนี้นั้นความหมายไม่ใช่แต่อาหารการกินเท่านั้น ถึงกิจการอื่นๆ ก็ใช้พูดได้เช่น (๑) หาเงินมาได้ในวันหนึ่งเท่าใดก็ใช้หมดเท่านั้น (๒) ครูในวันหนึ่งเตรียมวิชาที่จะสอนได้เท่าใดก็สอนหมดในวันนั้น ไม่ยืดยาวไปถึงวันอื่นได้ (๓) นักเรียนรู้ว่าวันนั้นครูจะสอบวิชาเลข ก็เตรียมวิชาเลขเข้าสอบเป็นเฉพาะสิ่งๆ ไป ดังนั้นเป็นต้น รวมใจความว่าเมื่อมีกิจจำเป็นในสิ่งใด ก็เกลือกกลนจับโน้นชนนี้ให้ทันก็กันไปชั่วคราวหนึ่งๆ เท่านั้น หาได้ตระเตรียมไว้โดยรอบคอบไม่ ความประพฤติขออนุญาตให้โทษมาก จึงคิดว่าผู้แจวเรือจ้างกับผู้ขายขนมจันนั้นจะได้มีโอกาสร่ำรวยเป็นเศรษฐีกับเขาได้บ้างหรือไม่ ถึงจะมีโอกาสร่ำรวยเพราะคนนิยมมาก เขาก็ตัดโอกาสของเขาเองด้วย ข้าพเจ้าสารกรอกหม้อดังกล่าวแล้ว บ้านเมืองเราจะมั่งคั่งสมบูรณ์ก็ต้องอาศัยราษฎรเป็นผู้มั่งคั่งสมบูรณ์ แต่ราษฎรตำข้าวสารกรอกหม้อเช่นนี้ไซ้ ก็ไม่ต้องสงสัยว่าบ้านเมืองจะต้องตำข้าวสารกรอกหม้อคู่กัน

ในเรื่องนี้ ควรให้เกียรติยศแก่กัน ควรถอเอาเขาเป็นครู คือควรที่จะสังเกตเขาตำข้าวสารกรอกหม้อของเขาบ้าง เขาตำข้าวสารกรอกหม้อจริง แต่เขาทอหม้อใหญ่ๆ จนเป็นกระทะ และไม่ใช่สำหรับวันนั้น เขาเตรียมยืดยาวไปถึงเดือนหน้า บันทึ

บิโนน ๆ ยืงนานยืงดี และไมไ่ใช้กรอกหมอตเมืองไทยเท่านั้น
 ชานำไปกรอกหมอตเมืองจีนด้วยชา

ถ้าเราคิดแข่งขันกับเขา คอช่วยกันดำขาวสารกรอกหมอต
 กรอกไห กรอกกระทะ สำหรับวัน วันหน้า เดือน บัหนา
 บิโนน ๆ ถึงไมม่เมืองจีนที่จะนำไปกรอกอย่างเขาก้ไมม่เป็นไร
 เมอหมอตของเราเต็มแล้วก้เทวกรอกหมอตของชาติไทยเรได้เป็น
 อเนก เช่นหมอตราชปะการ หมอตโรงพยาบาล หมอตพลศึกษา
 หมอตสภาชาต หมอตอากาศยาน เบนตณ หมอตเหล่านจะกรอก
 สักเท่าไร ก้ไมม่ใครรังเกียจ และไมม่เสียหายไปไหน เพราะ
 กรอกให้ไทยเรากันทั้งน

ถ้าเป็นเช่นนี้ไ่ไชร พวกเราก้คงปลมใจเป็นล้นพ้น แต่
 เสียใจทเคยเห็นนมกจะกลบตรงกนขาม คอกวาคะดำเป็น
 ขาวสารไ่คักหายหกดกหล่นเสียเกือบหมดสน กวาคะไ่คักกนก็
 ไมม่พอม ขอใ้พวกเราระวังขอนใ้จงหนัก ทเบนอยางนมมาก
 ไมไ่ช่นอย่นาสลตใจ โปรดฟังคำบรรยายของท่านผู้หนึ่ง ผู้ดำ
 ขาวสารกรอกหมอตเช่นแล้วหูกนไมม่อม จงรองทุกข่าดงน ผม
 เบนคนดำขาวสารกรอกหมอต หาไ่บาทหนังกเอามาเลยงลกเมย
 วันหนังกหมดพอด ถ้าวันไ่หาขาวเปลอกมาดำไมไ่คักอด ๆ
 อยาก ๆ จงสมครเขาทำการแห่งหน้งไ่เงินเคอน ๓๕ บาท แต่
 ท่านนายหน้าชกเอาเสีย ๕ บาท ต้องยอม เพราะไมม่ยอมท่านไมม่
 รับรองให้ไ่คักงาน แต่ธรรมดากการท่าเงินเคอนเมอทาครเบเคอน

แล้วจึงได้เงินเดือน เพราะฉะนั้นระหว่างที่เงินเดือนยังไม่ออก
 คอตงแคว้น ๑ เป็นต้นไป จำเป็นต้องไปกู้ข้าวเปลือกเขามาตำหุง
 กู้ใครก็ไม่สะดวก ต้องกู้ผู้ขายเงินเดือน เพราะเขาไม่กลัวโกง
 ด้วยเงินเดือนอยู่กับมือเขา เขาเอาดอกเบยบาทละสลึงต่อเดือน
 นแหละขอรบ ครัวผมกินวันละบาท เดือนหนึ่งกินเป็น ๓๐ บาท
 ดอกเบยของท่านอก ๓๐ สลึง เป็น ๓ บาท ๒ สลึง ถึงเวลา
 เงินเดือนออกก็ใช้ท่านหมด แต่ยังไม่พอยังค้างดอกเบยอีก หนึ่ง
 เขาต้องรอนถึงสายสร้อยแม่อาয়หนู กำไลของอาয়หนู ยิ่งที่ท่าน
 ดำกรอกหม้อ มั่นยังหกหล่นร่อยหรือเข้าไป กินก็ไม่อม เคยวน
 ท่านยอมให้กูเพียง ๒๕ บาทเท่านั้น ท่านสงสัยคิดเอาดอกเบย
 เพียง ๕ บาทเท่านั้นแหละขอรบ เมื่อเงินเดือนออกก็ตองใช้ท่าน
 หงตงหงดอก ๓๐ บาทพอดี ตองอด ๆ อด ๆ ไปตามกัน ไม่รู้ว่า
 จะทำอะไรให้อมได้เลยเจ้าพระคุณเอ๋ย

นขอรบรองว่าเขาเล่าจริง และเชื่อว่าเป็นอย่างจริงด้วย และขอ
 รับรองอีกว่า ผู้ตำไมพ้อมเช่นนี้ยอมม้อยมากในพวกเรา ขอ
 สำคัญในการที่ไคลงทูนพุด มายคยวน ก็หวัง จะไม่ให้ พวกเรา ตำ
 ขาวสารไมพ้อม และอยากจะให้ตัวอย่างพวกเงินเขาบางเท่านั้น
 แต่จะทำด้วยวิธีใดนั้น เห็นว่าควรจะศึกษาต่อครูบาอาจารย์จึงจะ
 เหมาะ เข้าใจว่าครูบาอาจารย์ท่านจะแนะนำได้ดีกว่าข้าพเจ้าจะ
 อธิบายเพื่อเจือมากไป ทั้งนี้ข้าพเจ้าขอเอาความชอบแต่เพียงว่า
 พบขอบกพร่อง พบโจรผู้ร้าย พบโรคระบาด ฯลฯ กรายงานให้

ทราบ หวังว่าเขาเป็นลูกศิษย์มกุฏ ควรจะศึกษาในทางป้องกันข้อ
 ได้สำเร็จด้วยกันทุกคนจึงขอขยติรวมความว่า การดำข่าวสารกรอก
 หมอนเป็นของไม่ควรทำ สิ่งไหนอาจจะทำได้ตลอดกรบทำเสีย
 ให้เสร็จ แล้วเริ่มกิจการอื่น ๆ ต่อไป ไม่ควรปล่อยเวลาให้เสียไป
 เปล่า ๆ การดำข่าวสารกรอกหมอนนั้นเป็นมารยาทของผู้เกยจคราน
 เช่นลูกจ้างรู้ว่าพรุ่งนี้วันจันทร์นายท่านจะนั่งผ้าสนวล ก็กลุกจ่อ
 เอาผ้าสนวลมาแต่งทำให้ทันท่านนั่งไป ผ้าสำหรับวันอื่นไม่คิดถ
 นอนเสียก่อน คุยกันเสียก่อน หรืออะไร ๆ เสียก่อนด้วยความ
 เกยจคราน ต่อเมื่อน้องการจึงได้ตั้งตงทำใหม่ นแหละดำข่าวสาร
 กรอกหมอ ไม่ควรทำเพราะมีความเสียหายดังกล่าวแล้วข้างตน

นิคมพจน์ ภาพยนตร์โคลง

คำ	จนเจอเฉพาะตอง	การหุง
ข่าว	เปลือกลหลายกระบุง	งดไว
สาร	พดกิจปรับปรุง	เปรียบแบบ นแส
กรอก	เฉพาะหมอไค	ขอผู้เกยจการ
คำ	ข่าวเอาพอหุง	ขาว ตั้งยั้งไม่พอการ
สาร	พดกิจเกยจคราน	กรอกเฉพาะหมอ สอหลังยาว

๒. “หนเสอปะจระเข้ ขนต้นไม้ประ้งแตน” ข้อความ
 ข้างบนนี้เป็นคำโบราณใช้กล่าวเปรียบเทียบถึงคนทหนกยอันตราย
 อย่างหน่ง แล้วไปพบอันตรายกอย่างหน่งเขาก อื่นในกรุงบั้ง

เกิดโรคหวัดซุกซุมม้วนไปพักเสียที่หัวเมืองชั่วคราว แต่กลับไปเป็นไข้มาเลเรียนั่น ดันยอมกล่าวได้ว่า “เขาหน่เสือปะจระเข้ ขนคันไม่ประังแตน” ทจริงเขามักจะพูดเพียงประโยคนี้เป็นภาษาชาวบ้านว่า “หน่เสือปะตะเข้ เทานน (จระเข้เป็นภาษาหนังสือ) ประโยคทายว่า “ขนคันไม่ประังแตน” เป็นประโยคเสริมท้าย พูดให้เพราะ ๆ เทานนอยคนที่จะพูดเต็มทั้งสองประโยค

ความหมายของข้อความทวน ในครั้งโบราณเขาหมายลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือเขาหมายถึงผู้ประสบอันตรายรอบด้าน พันทจะเอาตัวรอดได้ทีเดียว เพราะข้อปมาทวนยังไม่หมดกระแสความของเขาทีเดียว ในเรื่องของเขาเขามว่า เหมือนคนหน่เสือรบขนคันไม้ แต่ไปพบต่อแค้นต่อย พบงเห่า อยู่บนบกไม่ได้ ต้องโจนลงน้ำไปพบจระเข้เข่าอก เป็นอนว่าหมดหนทางรอดทีเดียว รายยกว่าที่เปรียบว่า “สุนัขจรอก” เสียอีก เพราะสุนัขทหนักยไปจรอกนนั้น เพราะจรอกตันไปอกไม่ได้ แต่จรอกตันคงไม่ทำร้ายมัน มันยังมีโอกาสหันหน้ากลับมาต่อสู้กับผู้ที่โลมันทางเดียว ยังจะเอาจรอกตันนั้นเป็นที่พักต่อสู้ได้ แต่ทไปพบจระเข้เขานน จะเอาจระเข้เป็นที่พักต่อสู้ศัตรูทางบกหาได้ไม่ เป็นอนว่าต้องต่อสู้ทั้งทางบกและทางน้ำ หมดที่พักพิง ถ้าเหนื่อยหนักเขาก็ต้องจมน้ำตาย ข้อความทวนโบราณท่านใช้ในโวหารเกยวผู้หญิง ดังจะเห็นได้ไมบทดอกสร้อยครึ่งกรุงเก่าของหอสมุดพระนครดังต่อไปนี้

บทชายร้องล่ายของหญิง

“ หนอยหนเฮ้อ ขนตนมกตอแดนขบ ครนขนสู่กเขาเท
 ทบ มาสบแตรรายราว ครนลงมาสู่แผ่นดินเล่า กพบงเหว่งหน
 ครนโถมลงนันท พมพทาวพนวัง เรอน้องนอยเขาพายมา
 เมตตามารับพม่ง พนสนสญูกำลัง รอยขงจงได้ปราน ”

ขอความขางบนจะเห็นได้ว่า เขาเปรียบกับผู้ที่มกยรอบ
 ดาน ถึงแก่เอาตัวไม่รอดที่เคย ทนมาไว้ในสำนวนเกวยสาว
 กเพื่อจะแสดงว่าเมื่อเขารักเจ้าสาวผู้นั้นเขาแล้ว กเกิดไขใจอาการ
 หนักถึงแก่ความตายหมดทางแก้ไข อย่างเดียวกับผู้หนเฮ้อและ
 กระโจนลงนันท ม้อยทางเดียวที่แม่สาวนั้นจะเมตตาคอบรรัก
 เขาเท่านั้นที่จะรอดได้ ขงเขาเปรียบว่า มาพบหล่อนพายเรอมา
 ถ้าไม่กรุณารับเขาขนเรอ กล่าวคอบรรักเขา เขากตองตายอยู่ใน
 นาเช่นเดยวกัน

ทนเอาตัวอย่างมาอางไว้น เพื่อแสดงว่าขอความนบนของ
 เกมมาแต่ครั้งโบราณแล้ว และมีความหมายลึกซงกวาทไขกัน
 อยู่บัดนี้

ครนเมอรราว ๒๐ บมาน ได้มผู้แต่งเบนนบทเพลงตามขอ
 ความนบนาง ตามทไดยนมาเบน ๒ สำนวนดงนคอ

๑) สำนวนหนงร้องเบนล่ำสวด เนอเพลงคล้ายกับกลอน
 แปด แต่สัมผัสเคลอนคลาดอยู่มก จะเป็นด้วยจำกันมาผิด
 หรืออย่างไรม่ทราบดงน

“..... หอบเสื่อหนานคนต้นไม้ พักขณไม้ไผ่แดนต้อยตก
(แดนต้อยขบ?) พักเลอนลงมายังค่าคบ เจอขุกันขบด้วยวาว
โจนไหนโจนลงยั้งนที ปะชาละวันกุ่มกลทาวพันตา พวยน้ำมา
จนถึงฝั่ง สาวน้อยร่อยซังพายเรือมา มารับพด้วยราแม่โงบุญ
ถ้าแม่พไม่ตายจะแทนคุณ เป็นผัวแม่เน่อ่อนจนวันตาย

(มหา ช. กรมธรรมการส่งมาให้ ขอขบใจ)

๒) อีกสำนวนหนึ่งร้องกันแพร่หลาย จะเป็นเพลงข้อไร
ไม่ทราบ ข้าพเจ้ายังจำไว้ได้แต่ไม่จบ เนื้อเพลงนนถาเอดำข้า
ที่แทรกใส่ตามทำนองบ้างออกเสีย ก็น่าจะเป็นกาพย์ยานี ดงน

๑. หนเสื่อขณคนไม้ ขนไม้ไผ่แดนต้อยขบ
ถอยหลังยังค่าคบ พบขุเห่าด้วยวาว

๒. โจนลงยั้งนที พบกุ่มกลทาวพันวัง
ว้ายเขายังริมฝั่ง พบร่อยซังพายเรือมา

๓. จงรับพด้วยรา โปรดเมตดาเถอะโงบุญ
ไม่ตายจะแทนคุณ แม่เน่อ่อนจนวางว้าย”

หมายเหตุ ทว่า “แดนต้อยขบ” นั้น ร้องกันเป็นแดนต้อยตก
คงไม่ถูกแน่ ข้าพเจ้าจึงแก้ตามบทดอกสร้อยเดิมเขา เพราะเขา
ใจว่าน่าจะถูกต้องกับคำ “ค่าคบ” ในบาทต่อไป ที่จริงจำได้
เพียงจบบทที่ ๒ (..... พายเรือมา) บทที่ ๓ นี้ก็ไม่ออก ถาม
ใคร ๆ เขาก็จำไม่ได้ จึงเอาตอนท้ายของสำนวนต้นมาปรับปรุง

ติดต่อเข้าใ้ห้จบข้อความของเขา เพราะไม่ชอบคาราคาซัง ถึงบท
 ท ๑—๒ ทหาพเจ้าปรับปรุงมาเขียนไว้^๕ ก็น่าจะเคลือบคลาจาก
 สำนวนที่ท่านเจ้าของเดิมเขาแต่งไว้^๕ แต่หวังว่าถึงท่านเจ้าของยัง
 อยู่ก็คงใ้ห้ภัย เพราะสืบหาสำนวนที่แท้ไม่ได้

นิคมพจน์ กาพย์ห่อโคลง

หน ^๕	พยคัม ^๕ หยกรัง ^๕ ว ^๕	ว ^๕ วาม
เสอ ^๕	ยัง ^๕ แล่น ^๕ ไโล ^๕ ตาม	ต ^๕ ตกระ ^๕ ชน ^๕
ปะ ^๕	คลอง ^๕ ใหญ่ ^๕ ใจ ^๕ หวาม	โจ ^๕ น่วย ^๕ น้า ^๕ แฮ
จระ ^๕ เข ^๕	โฝ ^๕ ถ ^๕ ก ^๕ น	เก ^๕ ิดร ^๕ ารอบ ^๕ ทาง
หน ^๕	พยคัม ^๕ หยกรัง ^๕ ว ^๕	เสอ ^๕ ก ^๕ ยง ^๕ ไโล ^๕ มี ^๕ ว ^๕ าง
ปะ ^๕	คลอง ^๕ จ้อง ^๕ โจ ^๕ นผาง	จระ ^๕ เข ^๕ ขว ^๕ างหม ^๕ ด ^๕ ทาง ^๕ ไป
ชน ^๕	บน ^๕ ต ^๕ น ^๕ ไม ^๕ เพอ	พ ^๕ น ^๕ เสอ ^๕
ต ^๕ น	ไ ^๕ หญ ^๕ บาย ^๕ บน ^๕ เจอ	จ ^๕ ด ^๕ จ้อง
ไม ^๕	เป ^๕ ลา ^๕ ด้าย ^๕ ตาม ^๕ kreo	เถ ^๕ า ^๕ กระ ^๕ ทั้ง ^๕ ยอ ^๕ ด ^๕ นา
ก ^๕	ปะ ^๕ รัง ^๕ แ ^๕ ต ^๕ น ^๕ ตอ ^๕ ง	ไ ^๕ ต ^๕ ต ^๕ อย ^๕ ด ^๕ อย ^๕ หลั ^๕ ง
ชน ^๕	พ ^๕ ฤ ^๕ ก ^๕ ษ ^๕ หน ^๕ เสอ ^๕ ไโล ^๕	ต ^๕ น ^๕ ม ^๕ ัน ^๕ ไ ^๕ หญ ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ น ^๕ ย ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ง
ไม ^๕	เถ ^๕ า ^๕ เต ^๕ า ^๕ สม ^๕ ห ^๕ ว ^๕ ง	ก ^๕ ปะ ^๕ รัง ^๕ แ ^๕ ต ^๕ น ^๕ ตอ ^๕ ง ^๕ หน ^๕

* ที่ถูกคือ “ปะรังแตน” แต่ในต้นตอเดิม “ก” ลงข้างหน้าก็เพื่อจะ
 ให้คำ “ปะ” ตรงกับคำเอก ตามข้อบังคับของโคลง.

๓. “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” สุภาษิตว่า “เห็นกงจักร
เป็นดอกบัว” นี้โดยมากรู้จักความหมายกันแพร่หลายอยู่แล้ว
คือว่า เห็นผิดเป็นชอบ เช่นตัวอย่าง เห็นเพื่อนของตนค้าฝิ่น
เถื่อน ห้ามเท่าไรก็ไม่ฟัง จนเพื่อนผู้นั้นถูกจับเสียเงินเสียทอง
มากมาย เช่นหมกกล่าวเตือนท่านผู้นั้นว่า “เห็นกงจักรเป็น
ดอกบัว” ดังนี้เป็นต้น แต่ข้อความที่ว่าทำไมเอาเรื่องชั่วร้ายเช่น
นี้มาเปรียบว่าเป็นกงจักร แล้วเอาเรื่องที่เขาเห็นว่าดีไปเปรียบ
กับดอกบัว ขอนานากลัวจะไม่ค่อยทราบกันทั่วถึง ดังนั้นจึงขอ
อธิบายต้นเรื่องของสุภาษิตที่กล่าวนี้ให้พิสดารสักหน่อย ดังต่อไปนี้

สุภาษิตบทนี้เกิดจากเรื่องนันทนทางพุทธศาสนาเรื่องหนึ่ง ดัง
จะนำมาเล่าย่อ ๆ ไว้ข้างท้ายนี้ แต่จะต้องเล่าถึงเรื่องกงจักรเสีย
ก่อน ว่าทำไมเอามาเปรียบกับของไม่ดี ซึ่งผิดกับสมัยนันทน
เครื่องหมายทหารบก และถามตร กอรุปพระขรรค์สามเล่มตาม
เดียวกันสอดไขว้อยู่ในจักรก็เป็นเครื่องหมายของพระราชาวงจักร
แห่งพระมหากษัตริย์ของเราในปัจจุบันนี้ ซึ่งนับว่าเป็นมงคลทั้ง
นั้น ทงนเป็นด้วยความนิยมไปคนละแง่ ทางทนายว่าจักรเป็น
เครื่องหมายแห่งการมงคลนั้น นิยมตามไสยศาสตร์ คือว่าจักร
เป็น อาวุธแห่งพระนารายณ์เป็นเจ้าซึ่งใช้ปราบปรามหมู่ บัณฑิต
จึงใช้เป็นเครื่องหมายแห่งทหารบกของเรา

ส่วนเรื่องทักกล่าวเป็นสุภาษิตว่า “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว”
 หมายความว่าถึงจักรกรดทำโทษสัตว์นรก มักกล่าวไว้ในหนังสือ
 มาลัย ซึ่งท่านนักปราชญ์โบราณกล่าวไว้เป็นคำกาพย์ คัดขอ
 ความจากคัมภีร์พุทธศาสนา เรียกว่าคัมภีร์มหาวิบาก อันกล่าว
 ถึงผลบาปได้รับทุกขอย่างนั้น ๆ และผลบุญได้รับสุขอย่างนั้น ๆ
 และหนังสือมาลัยนั้น เป็นเล่มสมุดไทยใหญ่ยาวเกือบ ๒ ศอก
 กว้างเกือบคืบหนึ่ง เขียนเป็นตัวอักษรขอมแต่เป็นภาษาไทย ข้าง
 ต้นเขียนคำบาลี อภิธรรมย่อ บรรจุไว้ในหีบ เขียนลายรดน้ำ
 งดงาม ซึ่งเรียกกันว่าหีบพระอภิธรรม ซึ่งบัณฑิตใช้ในการสวดพระ
 อภิธรรมหน้าศพอย่างเดียว แต่ท่านโบราณเล่าว่า ครึ่งก่อนใช้
 หีบนั้นนำไปสวดมาลัยในการกล่อมหอบ่าวสาวด้วย เพราะหนังสือ
 มาลัยนั้น แต่งไว้สำหรับสั่งสอนคู่บ่าวสาวผู้จะออกเรือนไปเป็นพ่อ
 บานแม่บ้าน จึงควรรู้บาปบุญคุณโทษ แต่มาสมัยพระอภิธรรม
 ใช้ในการสวดศพอย่างเดียวเท่านั้น ซ้ำถือว่าเบื่อนวมงคลเสียด้วย
 กล่าวคือถามผู้นำหีบนั้นไปบ้านใคร ก็เป็นเครื่องหมายว่าบ้านนั้น
 มีคนตาย เรื่องสวดพระมาลัยจึงเป็นอันลืมนึกมานานแล้ว

เรื่องกงจักรเป็นเครื่องทำโทษสัตว์นรกมาจากหนังสือมาลัยที่
 ว่านี้ คือท่านกล่าวไว้เป็นตอน ๆ เช่นคนที่เบ้นชุกกับเมียท่านต้อง
 ตกนรก ยมบาลเอาหอกไล่แทงให้ไปขึ้นตนงวมหนามคมเป็น
 กรด คนที่ด่า พ่อ แม่ และภิกษุสามเณร ตายไปตกนรก

กงจักรพดอยู่บนหัว ช่างข้าพเจ้าเมื่อยังเป็นเด็กเคยอ่าน บัดนี้ยัง
จำได้กระทั่งนอนกระแท่น ดังจะนำมาเขียนไว้ (ไม่มีเวลาคัดมา
ให้ครบครัน)

“ผู้ใดคือพ่อแม่ บุยาแก่แลตายาย ตตาสงฆทั้งหลาย ตักขุ
และเจ้าเงาะ ฯลฯ เลือดไหลลงยะหยด กงจักรกรดพดมลาย เร่ง
รื่องเร่งครางตาย กงจักรเร่งพดผ่น ต้นมอสน้อยู่วะเริ่ม ตัวสั้น
เหมอย่งก่งน ยนตรงอยู่ทุกวัน เหนอยล้าบากยากนักหนา ฯลฯ

เรื่องสัศวนรกได้รบทุกซัดต่าง ๆ ท่านมักเขียนไว้ตามวัดทั่วไป
คนโบราณย่อมเข้าใจกันโดยมาก เมื่อได้ฟังว่า “กงจักร” จิต
นึกไปถึงเมืองนรกด้วยกันทั้งนั้น แต่ส่วนขอทว่าเห็นกงจักรเป็น
ดอกบัวนั้น เนื่องมาจากเรื่องนิทาน ดูเหมือนว่าในคัมภีร์มงคล
ทปนี ในข้อทว่าด้วยมาตาปิตุอบุฐาน คือการบำรุงบิดามารดา
แต่ในนิทานเรื่องนทานชักด้วยอย่างผู้ทหารายบิดามารดาแล้วไปรับโทษ
ต่าง ๆ แต่นักกล่าวว่าข้าพเจ้าจะจำคลาดเคลื่อนไปบ้าง เพราะเป็น
เวลาถึง ๔๐ ปีมาแล้ว ครั้นจะกลับไปค้นดูให้ถูกต้องก็ไม่มีเวลา
จึงขอภัยในการคลาดเคลื่อนเพราะต้องการจะกล่าวพอเป็นเค้า
เรื่องเท่านั้น ถ้าใครจะทราบความพิสดารและแน่นอนต้องค้นเอา
เอง และเรื่องนิทานนั้นมออยู่ว่า มีมานพผู้หนึ่ง มีนามว่ามิตตวันทุ
เป็นลูกเอกมะเหรของอุบาสกหาหมายผู้มั่งมีผู้หนึ่ง เขาต้องการ
จะไปเที่ยวทางทะเลกับพ่อค้าสำเภา แต่มารดาห้ามเป็นที่สุดทแล้ว
ด้วยความรักลูก แต่เขากลับลักมารดาผู้ซัดขวางเขาลมคว่ำไป

แล้วหนีไปเที่ยวทางทะเลจนได้ ด้วยผลกรรมที่กระทำแก้มารดา
 เช่นนั้น เผอิญให้เรือแตก เขาต้องว่ายน้ำไปพบเกาะ ๆ หนึ่ง ซึ่ง
 เป็นที่อยู่ของพวกเปรตเศษนรก เมื่อมีตวันทูลขึ้นเกาะนั้นได้
 ก็เผอิญไปพบเปรตผู้หนึ่ง ซึ่งเคยทบทพ่อแม่แล้วไปตกนรก เมื่อ
 พนจากนรกแล้วกลับมาเป็นเปรตอยู่ที่เกาะนี้ บนศีรษะมีกงจักรหมุน
 ความวิเศษ มเลอดกระเซ็นเป็นฝอยร้องครวญคราง พร้อมด้วย
 ยกมืออันสนั่นกวดแกว่งด้วยความเจ็บปวดอันแสนที่จะทนทานได้
 ด้วยผลกรรมที่กระทำแก้พ่อแม่ของตน มีตวันทูลกลับเห็นกงจักร
 ที่พุดอยู่บนศีรษะเปรตนั้นเป็นดอกบัว ซึ่งช่างดอกไม้ประดิษฐ์
 เป็นเครื่องสวมศีรษะอันงดงาม และสังเกตเสียงครวญครางพร้อม
 กับการยกมืออันสนั่นกวดแกว่งไปมานั้นว่า เป็นเสียงร้องรำทำเพลง
 พร้อมกับการพอรำทำเพลงอันรื่นเริงยิ่งนัก ถึงแก่หักใจไว้
 ไม่ได้เข้าไปขอกองจักรซึ่งตนเห็นเป็นดอกบัว ต่อเปรตผู้นั้น และ
 เปรตนั้นก็ทราบได้ทันทีว่า เขาผู้นั้นคงทำกรรมอันแสนชั่วเช่นเรา
 กรรมจึงบันดาลให้เขานิยมอย่างนี้ และเราก็น่าจะพ้นจากกรรม
 แล้ว เปรตนั้นจึงได้มอบกองจักรว่าเป็นดอกบัวนั้นให้แก่ตวันทูล
 แล้วก็อันตรธานหายไป และต่อจากนั้นไปมีตวันทูลก็ได้รั้ง
 กองจักรซึ่งตนสำคัญว่าดอกบัวนั้นพร้อมด้วยทุกขเวทนาไม่ผิดแผก
 กับเปรตผู้มอบให้แก่ตนจนสิ้นกรรม และเมื่อมีตวันทูลยอมต่อ
 ไปอีก แต่ไม่เกี่ยวกับปัญหา จึงขอยุติเพียงเท่านี้ รวมความว่า
 คำสุภาษิตที่กล่าวไว้ “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” นั้น มาจาเรื่อง

มิตตวันทน

และใช้พูดเปรียบเทียบในเรื่องที่เห็นผิดเป็นชอบ

ดังกล่าวนี้อแล้ว

ข้อสังเกต ตามที่กล่าวกันในภาษาไทยเราทั่วไปว่า อารุช
ของพระนารายณ์ ที่ใช้ปราบปรามพวกข้าศักรนเรียกกันว่า
“จักร” นับว่าเป็นขยมงคล แต่เครื่องกรรมกรณทพดหวิสตนรกร
นั้นเรียกว่า “กงจักร” ซึ่งนับว่าเป็นอัมงคล ถ้าถือตามทเรยก
ต่างกับภาษาไทยเราดังว่าน ก็พอจะแยก “มงคล” กับ “อวมง
คล” ออกจากกันได้

นิคมพจน์ กาพย์ห่อโคลง

อย่า	นิยมสังรายชอบ	ชมชั้ว
เห็น	สนุกทุกขถงตัว	จิงรู
กง	จักร ว่าดอกบัว	บอกรับ เร็วแฮ
จักร	พดเศียรรองอุ	จิงรูผดตน
อย่า	นิยมสังทุกข	เห็น สนุกกลับทุกขทน
กง	จักรว่าบัวจน	จักร พดตนจิงรูตัว
ว่า	โอไรนาชั้ว	ชอบกรรม ชั้วนา
เป็น	อกตัญญูทำ	โทษไว้
ดอก	บัวยวเนตรนำ	นกรชอบ
บัว	กลับเป็นจักรไต่	ดงนกรรมสนอง
ว่า	โอตัวเรานั้น	เป็น อกตัญญูมัวหมอง
ดอก	บัวยวจิตจอง	บัว ผิดปองเป็นจักรไป

อธิบายศัพท์

กรอก

เพลงในช่องแคบ ฯ

กระทุ้โคลง

คำทเขียนแยกออกมาอยู่หน้าโคลงทุกบรรทัด

กาพย์

คำประพันธ์ประเภทหนึ่ง มีหลายชนิดด้วยกัน

หลังสวน

บังคับจำนวนคำและสัมผัส

ข้ออาเภอหนึ่ง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กะเน

คำประมาณ

สันนิษฐาน

ลงความเห็นโดยการคาดคะเน

ลูกพะเนียง

ลูกไม้ชนิดหนึ่ง ชาวบักขีโตเรียก ลูกเนียง

เตร็ดเตร่

เที่ยวไปไม่อยู่เป็นที

กุกก้อ

ชุลมุน เร่งทำ

เกลือกกล่น

กลิ้ง

รัชชูปการ

เงินช่วยบำรุงราชการแผ่นดินที่เก็บจากชายชั่ง

มิได้เป็นทหาร

พลศึกษา

เงินช่วยบำรุงศึกษา ปรกติเราเรียกว่าศึกษาพล

นายหน้า

ผู้ทช่วยจัดการเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้

แม่อายหนู

เมียชั่งเงินแม่ของลูกชาย

เพื่อเจอ

พูดไม่จกหมาย พูดไม่ได้เรื่อง

มารยาท

ในทนหมายถ้ง กิริยา ความประพฤติ

นิคมพจน

คำย่อทกล่าวหาความเดิมเพื่อให้เข้าใจ

ยุง

สอ

หลังยาว

แตน

โรคอหิวาต์

มาเดเรีย

อุปมา

บทดอกสร้อย

ลำ

ย่องเหงด

เทาทบ

แรด

นท

ท้าวพนัง

รอยขัง

งกนขบ

สิ่งปลูกสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือก

แสดงให้รู้

เกยจรวานมาก

แมลงชนิดหนึ่งมีปีก มีพิษต่อยปวด

โรคระบาดชนิดหนึ่งทำให้ผู้ป่วยท้องเดินและ
อาเจียนอย่างร้ายแรง

โรคไข้ป่า ไข้จับสั่น

ข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ

คำประพันธ์ชนิดหนึ่งเป็นกลอน บทหนึ่งมี

๘ วรรค วรรคแรกคำที่สองใช้คำว่า เอย

ลงท้ายบทด้วยคำว่า เอย

เพลง

ชื่อเพลงไทยเดิม

ทวนสั้น เลี้ยวไปมา

สัตว์ป่าชนิดหนึ่งหนานามาก มีหนอตสั้นมาก

แม่น้ำ

ชื่อพระเชษฐาใหญ่ ตามเรื่องเล่ากันว่ามียอดพน

แห่ง หมายถึงมีอำนาจเป็นใหญ่ตลอดท้องนา

เป็นคำเรียกชื่อหญิงสาวงาม เปรียบความค่าตัว

ถรรวยขัง

งชนิดหนึ่ง ตัวเป็นปล้องคำ ไม่มีพิษ

คำบาลี

คำภาษามคธ ใช้จารึกคัมภีรต่าง ๆ ในศาสนา

พทธ

อภิธรรม

ข้อพระธรรมอันสูงและลึกซึ้ง

ลายรดน้ำ

วิจิตรลายทองลงบนไม้ เป็นศิลปะของไทย
ในสมัยก่อน

กล่อมหอ

การสวด หรือบรรเลงเพลงทวเรณหอก่อนที่จะ
บ่าวสาวจะเข้าไปอยู่

อวมงคล

ไม่เป็นมงคล

ยมบาล

ผู้รักษานรก

๑๕
ต่งวคนไม่ซนคตหนึ่งคล้ายนั้น ทศนมหนามแหลมคม
คัมภีรเล่มหนึ่งในศาสนาพทธ ว่าทวยสังท
เป็นมงคล

มงคลทปนิ

มาณพ

ชายหนุ่ม

อุบาสิกา

หญิงผู้ถือศีล

เปรัต

สัตว์นรกจำพวกหนึ่ง มักมีร่างกายพิสดารต่าง ๆ

อันตรธาน

หายไป

กรรมกรรม

การลงโทษ

ชมขวัญ

ชื่นชม ชอบใจ

อกตัญญู

ไม่รู้จักคุณที่ผู้อื่นทำแก่ตน

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. ตอบคำถาม

- ก) อ.น.ก. มาจากคำอะไร
 - ข) กลักรอ กับเกลือกกลน มีความหมายต่างกันอย่างไร
 - ค) หม้ออากาศยาน หมายถึงอะไร
 - ฅ) ไวรกระษาค คืออะไร ยกตัวอย่างมาสักสองชนิด
 - ง) กงจักรคืออะไร
 - จ) กรอกหม้อทองเมืองจีน หมายความว่าอย่างไร
๒. ให้นักเรียนหาภาพหรือ สำนวนที่ใช้แพร่หลายในภาษาไทย มาอธิบาย เช่น หมายจนตรอก ฯลฯ
 ๓. หักเขียนภาพประวาทกัน เช่น เขียนแผนที่ภาคใต้ของประเทศไทย เขียนภาพงิ้ว กอแก้ว จระเข้ เต่า ฯลฯ
 ๔. ให้นักเรียนเล่าเรื่องการสวดพระอภิธรรมหน้าศพ ให้แสดงถึงความมรลภของแต่ละคนด้วย
 ๕. ถ้าทำไคควรเชิญวิทยากรมาสวดมนต์สวด หรือ สวดลำต่าง ๆ หรืออ่านโคลงและกาพย์เป็นทำนองเสนาะให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนลงอ่านหรือสวดตาม

รามเกียรติ์

บทนำเรื่อง

บทละคร เรื่อง รามเกียรติ์ น เป็น พระราชนิพนธ์ ของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เรื่องรามเกียรติ์เป็นเรื่องเล่ากันมานาน และได้นำมาเล่นเป็นหนังและโขนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครไว้เป็นบางตอน แต่ไม่แพร่หลาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเกรงว่าเรื่องรามเกียรติ์จะสูญเสีย จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไว้ในรัชสมัยของพระองค์รวมนิพนธ์ด้วยหลายตอน รามเกียรติ์ฉบับของรัชกาลที่หนึ่งจึงมีหลายตอน ที่ไพเราะ ด้วยถ้อยคำ สำนวน และความเปรียบเทียบต่าง ๆ กัน

ตอนที่หกมาเป็นบทเรียนนี้ เป็นตอนที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ตอนศึกทศพร ตอนองคตส่อสารและตอนศึกโมฆราพ เป็นตอนทรมองส่นกสนาน มีสำนวนโวหารในการเจรจาโต้ตอบคมคาย และมีคติขบ

พระราชประวัติย่อของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกประสูติเมื่อวันพุธ เดือน ๕ แรม ๕ ค่ำ ปีมะโรง จ.ศ. ๑๐๘๘ (พ.ศ. ๒๒๗๙) มีพระนามเดิมว่า ทองด้วง เมื่อพระชนม์ได้ ๒๑ พรรษาได้ทรงผนวชอยู่พรรษาหนึ่งแล้วลาสิกขามารับราชการ เป็นมหาดเล็กหลวง ในแผ่นดินพระเจ้าอู่ทองพรเมือกรุงศรีอยุธยาแตกแล้ว และพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ครองราชสมบัติ จึง

พระอิศวร ทรงโคขื่อนนทีกาล

ทศกัณฐ์

หนุมาน

ไต่เสด็จมาบริหารราชการอยู่กับพระเจ้ากรุงธนบุรี ตำแหน่งพระราชวรินทร์
เจ้ากรมพระตำรวจนอกชวา ไต่ทรงทำสงครามมีความกล้าหาญหลายครั้ง
เมื่อพระชนม์ไต่ ๓๕ พรรษาไต่เป็นเจ้าพระยาจักรี และเมื่อพระชนม์ ๔๑
ไต่เป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่สามารถ
บริหารราชการแผ่นดินไต่ ประชาชนจึงไต่กราบทูลเชิญขึ้นครองราช
สมบัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นต้นราชวงศ์จักรี

ตลอดรัชกาล พระองค์ไต่ทรงทำสงครามปราบปรามอริราชศัตรูจน
ราบคาบ ทรงทะนุบำรุงพระศาสนา และโดยเฉพาบรรณคดี พระองค์
ทรงเกตุกลุขเบี่ยงกวและมีความรู้เป็นอันมาก โปรดเกล้าฯ ให้แต่ง
เรื่องทาง ๆ ขนไวทองรอยแก้ว และรอยกรอง พระบาทสมเด็จพระพุทธ-
ยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. ๒๓๕๒ พระชนมายุไต่ ๗๓
พรรษา

เนื้อเรื่องย่อ

ตอนศึกทรว

ทรว พญาสาร เต็มเป็นยกษัตริย์ นนทกาล นายทวารของพระ
อิศวร เห็นนางฟ้าชื่อ มาลี ในส่วนสวรรค์ เกิดความรักใคร่จึงได้ตกลงไม่
ป้าไปเป็นเชิงเกี้ยว นางมาลีเห็นยกษัตริย์ดองเกนนักโกรธ นำความไปฟ้อง
พระอิศวร พระอิศวรกริ้ว สั่งให้เป็นกระบอกชื่อ ทรวา เมื่อใดมีลูกชื่อ
ทรวและถูกลูกฆ่าตายจึงจะพ้นคำสาปกลายเป็นนายทวารไต่ตามเดิม

ครั้นเป็นกระบอก มินางาสารหาแฟนเป็นขรवार ถ้ามลูกเป็นทวืทรวา
กฆ่าเสีย เพราะเกรงว่าจะเป็นศัตรูฆ่าคนตาย คราวหนึ่งนางกระบอกชื่อ

นิตา มักรรณแก่เจ้หนไปคลอกในถ้ำ เพราะเกรงว่าถ้ำลึกเป็นทมิฬจะถูกลูก
 พอม้า เผลอญลุดตกคลอกคนเป็นทมิฬ นางจึงออกปากฝากฝังเทวดาในถ้ำ
 แล้วก็กลับไป เทวดาทรงสถิตย์ในถ้ำได้ช่วยกันเลี้ยงดู และให้ชื่อว่า ทรพ

ครั้นเคยใหญ่ขึ้น มีความคึกคะนองอหังการเที่ยวซวาทินผา และ
 คอยวกรอยคนพ้อ ครั้นเห็นว่าคนใดเท่าคนพ้อแล้ว ก็ไปทำพ้อให้ซวกกัน
 ไ้ฆ่าพ้อตาย และกำเรียบฤทธิไปทำเทวดาทะเข็ญมาลย์ ทำพระสมุท
 แต่เทวดาเหล่านั้นไม่ยากต่อสู้กับสัตว์เดรัจฉาน จึงขอให้ไปทำเทวดาท่อ ๆ ไป
 จนถึงไปทำพระอิศวร พระอิศวรเป็นเจ้าให้ไปรบกับพญาพาลกอน และ
 ทรสสถาปให้สนชพทวยมอพาล แล้วให้ไปเกิดเป็นลูกพญาชวร สอมังกรกรรวิ
 ใต้ค่ายกวยศรพระราม ฝ่ายทรพก็ตรงไปทำพาลที่เมืองชคชน

เมื่อทรพไปทำรบ พาลก็รบกับทรพกลางแปลงต่งแต่เช้าถึงเย็น
 ไม่แพ้ชนะกัน พาลจึงออกอุบายให้ไปรบกันในถ้ำ กวญเห็นว่าเข็นทแคย
 พอม้าไค้สะทวัก แล้วกลับไปส่งสัตว์พว้า การรบกันถึงเจกวนไม่กลยมา
 ให้สัตว์ไปบุกถ้ำถาวร ถ้าเห็นเลอคน จึงเข้าใจว่าเป็นเลอคทรพ ถ้าเห็น
 เลอกลไค้ คอเลอคของคน ให้สัตว์รบขยทอนพวกไพร่พลเอาหินถมยักปากถ้ำ
 เพอมีให้ใคร ๆ เห็นศพคน รุ่งชนพาลกยทรพไค้เขารบกันถึงเจกวน ก็ยง
 มีไค้แพ้ชนะกัน พาลเห็นว่าคงมีเทวดารักษาจึงอุบายถามว่า เทวดา
 องค์ไหนช่วยให้มฤตขิ ทรพตอบกวยความลยหลั่ว เทวดามีไค้ช่วยเหลือเลย
 คนมฤตขิเองกวยเขาทงค้ พาลก็ประกาศแก่เทวดาว่า ทรพไม่รู้จักคุณ
 เทวดา บัวยการทเทวดาจะคอบพทกษรรักษา เทวดาทงทกเห็นจริง จึงออกจาก
 ภายทรพ ส้าแคงให้พาลเห็นแสงสว่างทงคู้หาต่อจากถนนพาลก็มาทพตาย

ตอนศึกทพ

บัดนี้

เป็นข้าพระสยามภูญาณ
ไร้คู่อยู่เดียวถึงหม่น
เห็นนางมาลเคยออกไป
อรชรอ่อนแอวิไลวรรณ
นงนุชมอยุ่ริมทวาร

ครั้นถึงทสวนอุทยาน

เห็นนางนงกรอมาลย์
ยังพศยงพิศวาสกลุ่ม
อสุราก็แตกเอาจม
เมื่อนั้น

ตกใจดังใครมาฟาดฟัน
จึงชะเง้อแลรอบอุทยาน
ความโกรธความแค้นแสนทวี

ครั้นถึงจึงกราบลงกับบาท

ทูลพลางทางแสนโศกา
ว่านทกาลอาจอง
นางแจ้งแต่ต้นจนปลายไป
เมื่อนั้น

ได้ฟังกรวโกรธตั้งไฟกลับ

นทกาลอสุราใจหาญ

เฝ้าทวารกำแพงชั้นใน

จะรู้รสตรีกหาไม่

เก็บพรรณดอกไม้ทุกเวลา

มีใจผูกพันเสน่หา

นางเดินออกมาติดตามไป ๆ

นทกาลเข้าแฝงไทรใหญ่

งามดั่งไขไทรในราตรี

ให้เรารอนรงรมดั่งเพลิงจ

ทองคเทววิไลวรรณ ๆ

นางเทพมालสาวสวรรค์

กัลยารองหวดชนทนัท

กเห็นนทกาลยักษ์

หยิบมาลไคกรับมา ๆ

พระอิศโรริราชนาถา

ชลนาคลเอนตร้าไร

จะเกรงบาทบงสุ์กหาไม่

แล้วถวายดอกไม้เป็นสำคัญ ๆ

พระอิศวรบรมรังสรรค์

เหม่เหม่กุมภันทอหังการ

จิตบุทองเร่งลงไป

พาเอาตัวมันขึ้นมา

บัดนั้น

นอมเศียรรับสั่งพระทรงญาณ

ครนถจงแถลงแจ้งเหตุ

ให้กุมมาหาอสุร

บัดนั้น

ได้แจ้งแห่งเทวบัญชา

ครนถจงคลานขึ้นไปเฝ้า

นอมเศียรบนบวบังคมคล

เมื่อนั้น

ทอดพระเนตรแลเห็นอสุร

คุกนอนอสุรนนทกาล

จึงทำอาจองทะนงใจ

ซึ่งเป็นคนในใช้ชด

หยาบเข้าสาหัสใช้พอด

บัดนั้น

ได้ฟังเทวราชบัญชา

นอมเศียรทูลอภควานาถ

โทษาถสนชวัน

เมื่อนั้น

ยังอายนนทกาลยักขา

จะถามกิจจาให้แจ้งการ ฯ

จิตบุตผู้มีปรีชาหาญ

กรบไปยังทวารันท์ ฯ

ว่าอศเรศเรืองศรี

ไปเฝ้าธุลีบาทา ฯ

จึ่งนนทกาลยักขา

ตกใจก่มาด้วยเทวัน ฯ

พระเป็นเจ้าสามภพรังสรรค์

กุมภันฑคอยฟังพระวาที ฯ

พระสยามภูวนาถเรืองศรี

มีเทวบัญชาถามไป

ตัวเองคิดอ่านเป็นไฉน

เอาดอกไม้ทงเทพมาล

ไม่คิดเจียมด้วยยักข

ม่งนไม่กลัวอาญา ฯ

จึ่งนนทกาลยักขา

คั่งสายฟ้าฟาดกุมภันฑ

ซึ่งบังอาจหยอกนางสาวสวรรค์

ทรงธรรมจงโปรดปราน ฯ

พระสยามภูวนาถเรืองศรี

ได้ฟังกรวโรรสคืออัคคี
จึงสาปด้วยวาจาสิทธิ์
อย่าช้าจงเร่งลงไป
ชื่อว่ากำแหงทรพา
เมื่อได้มบุตรชาณุฉกรรจ์
ผลาญชวตมิงบรรลย์
สนทุกขมาเป็นนายทวาร
บัดนั้น

ได้ฟังเราร้อนในวิญญาน
ความทุกข์ความกลัวด้วยตัวผิด
ลาองค์พระผู้ทรงภพไตร

เดินพลางทางแสนโศกา

โอว่าตัวกุนไม่คิด

ไรการภิรมยสมสวาท

รักหญิงหมายสนิทไม่คิดกาย

คงแดนไปจะได้ทุกข์

จะสัจจนอนหงุดงดาน

แล้วคิดมานะขบพัน

ถึงตัวแล้วจะกลัวด้วยอันใด

ครั้นถึงหิมวันต์พนาเวศ

ชื่อว่าพระยาทรพา

จะไหม้ตรีโลกให้บรรลย์
ตัวมึงทำผิดเป็นโทษใหญ่
เป็นกาสรอยู่ในพนาวัน
สาใจมึงโมหันธ์
ชื่อว่าทรพอันชัยชาญ
จึงให้พนชาติเดียรฉาน

ในสถานไกรลาสบรรพตา ฯ

จึงนนทกาลยักษา

อสุราเพียงสนชวาลัย

สุดคิดที่จะขอโทษได้

ไปจากไกรลาสคร ฯ

ชลนาอาบพักตร์ยักษ

เสียททเกิดมาเป็นชาย

ชวชาติกว่าบุรุษทั้งหลาย

กลับกลายเป็นความอับประมาณ

เสื่อมสุขจากทเกษมศานต์

ขุนมารครวญคร่ำรำไร ฯ

กรรมมาตามทันไม่หนีได้

คิดพลางตรงไปอริญา ฯ

ก็กลับเพศไปเป็นมึงสา

มกำลังฤทธาเชยชาญ

ใหญ่สูงพ่วงพ้องอา
 กายาเผือกสาลาน
 บรืวารล้นนางกาสร
 แม่นว่าตัวใดมครรภ
 ถาเห่นวามงหิงสา
 ไม่อาลัยหมายใจว่าศัทร
 ด้วยความรังเกียจเคียดฉันท
 มหิงส์ตัวผู้ใดไม่แปลกปน
 เมื่อนั้น

ทรพารวมสัตว์สมจร
 จังคุดค่านางถึงตัว
 แม่นกู่จะคลอดลูกยา
 อย่าเลยจะหนีไปจากหมู่
 คิดแล้วลอบหลกออกไป
 มาถึงถาแก้วสุรگانต์

ก็ไคศุภฤกษ์ยามด
 จังตกลูกมาเป็นตัวผู้
 คอลากาลัมหมา
 ให่กินนมแล้วปลอบลูกรัก
 แม่นพ่อของเจ้ารู้ไป
 จังเล่าให้ฟังถวนถ

หยาบคายร้ายกาจกล้าหาญ
 ใจพาลอิจฉาอาชรรรม
 ห้าพันสัญจรอยู่ไพรสณฑ์
 ทรพานั้นหม่นระวังดู
 คลอดลูกออกมาเป็นตัวผู้
 เสียวเสียวจากหมู่ให้ว้ายชนม
 หวงแห่นสัตว์นั้นเป็นต้น
 ตนเดียวเที่ยวอยู่ในดงดอน ๆ
 จังนางนิลกาสร
 กุมุธรจำเริญมา
 ด้วยกลัวพระยามหิงสา
 เป็นผู้กทาจะบรรลัย
 ช่อนคลอดในคหาใหญ่
 เข้าในแนวเนินคร ๆ
 พอพระสุริยฉานจรัสสร
 พรอมทงดถเวลา
 ดำตองอาจแก้วกล้า
 ก็โลมเลียงลูกยาสำราญใจ
 แม้จะอยู่ชานักก็ไม่ได้
 จะพากันบรรลัยไม่พริบตา
 แต่ฆ่าชวลูกเสยหนักหนา

เจ้าจระมัตกายา
ส่งพลางน้ำตาไหลพราก
แล้วออกจากถ้ำลงกรณ
เมื่อนั้น
พวงนางกาสรก้อลัญ
จิงชวนกันเขารักษา
อยู่ทุกทิวาราตรี

กำพร้าแม่อยู่สรวาร
ขอฝากเทพไททกสิ่งขร
บทธรรตามฝูงเที่ยวไป ฯ
เทวอยู่ในคูหาใหญ่
มีใจกรุณาพันทวิ
สองเขาบาทาทังส
ให้ขอทรพชาญฉกรรจ์ ฯ *

มาจะกล่าวบทไป
เทวรักษามาช้านาน
เหมือนใดกนิมมมารดร
จำเรียววัยใหญ่ชนทุกวัน
ลองเชิงเรีงรองคะนองไพร
ตามสะกดบทธรรทพา
เห็นเท่าเคียบใหญ่คล้ายคลึง
หมายเขมนั้นจะเป็นศัตรู
จะได้ลองฤทธิ์ชีวิตกัน
คิดแล้วแอบพุ่มชุ่มกายา
บัดนั้น
นอนอยู่กับฝูงบริวาร

ถึงทรพใจหาญ
ในถ้ำสุรگانตพรายพรรณ
มีกำลังฤทธิ์รอนแรงจัน
ก็เที่ยวสัจจรออกมา ฯ
ไล่เลียวเสียวชีวิตหินผา
วัดรอยบาบาทาบาดู
ก้างพอจะตอบต่อสู
วันนั้นตัวถูกกับบิดา
ประจัญต์กำลังให้หนักหนา
จับกลืนกินหญ้าอยู่ริมธาร ฯ
ฝ่ายพระยาทรพาใจหาญ
สุริยฉานส่องฟ้าพรายพรรณ

* ตอนนี้ได้ข้ามไปบ้าง เพื่อให้เรื่องเดินไปรวดเร็วขึ้น

จึงนำคณาการ

บันเท็งเรงสัตว์พลัน

บัดนั้น

ครันเห็นพญาทรพา

โศกโศนโจนคะนองลงเขา

สกดทางขวางหน้าแล้วร้องไป

ตัวท่านใจบาปหยาบคาย

เรากเป็นบุตรในอุรา

บัดนั้น

ได้ฟังกรวโกรธคอไฟกลบ

ตัวมึงนฤเป็นลูก

ผายกผู้มฤทธีกร

แสนมหาพระยาสารสัมบัน

มึงสรูจะสืบดา

บัดนั้น

ฟังทรพากล่าวอหังการ

ตัวท่านฉันทาทุจริต

เทวาก็ไม่อวยชัย

บัดนั้น

ได้ฟังกรวโกรธโกรธา

โก่งหางวางวิ่งส่ายเขา

ซ่อนตักกลบลกโลกว่องไว

สัญจรไปในพนาสณฑ์

พากันไปตามมรคา ฯ

ทรพฤทธีแรงแข่งกล้า

ปรีดาที่จะได้ชิงชัย

โก่งหางวางเข้ามาใกล้

รู้จักเราหรือไม่ทรพา

ฆ่าลูกตัวตายเสียหนักหนา

หมายมาจะล้างชวัน ฯ

ทรพาฤทธีแรงแข่งขัน

โก่งหางหุ้้นแล้วร้องไป

มาดถูกเจรจาหยาบใหญ่

เลื่องลือทงในอริญา

ไม่อาจหาญกดกันขวางหน้า

กู่จะล้างชวาไหวยปราน ฯ

คำแห่งทรพใจหาญ

โผนทะยานเยาะเย้ยแล้วตอบไป

ฤจาจะรอดฤทธีเราได้

ที่ไหนจะรอดชวา ฯ

พญาทรพาแกล้วกล้า

สองตานันแดงดั่งแสงไฟ

ถาโถมโถมเข้าขวิดไขว่

หมายใจจะล้างชวัน ฯ

บัดนี้

โง่คอย่อย่ายขึ้นประจัญ

อันเขาต่อเขาเข้าประหาร

ไต่ที่ขวิดถลกทรพา

ครนว่ามชัยแก่บิตร

ลองเชิงเบ่งมาด้วยยินดี

ตระหลบจบกลืนถวิลสัตว์

ชันเร้งบันเท็งเบิกบาน

ขวิดไขว่ไล่เลียวโลมเลีย

ยกหูชูหางเร้งรณ

ครนแล้วระเห็จเตรดเตรัง

ลำพองคะนองฤทธิ์ไกร

ครนถึงหมวพนาล

แล้วร้องว่าเหวยเทว

เมื่อน

ได้ฟังหึงสาอาธรรม

ตัวมันเป็นชาติเดียรฉาน

ถ้าจะออกต่อฤทธิ์

แมนมาตรว่าพ่ายแพ้น

คำแห่งทรพ์แข่งขัน

เสียวขวิดติดพันกระชนมา

เสียงสะท้อนเปรี๊ยะเปรี๊ยะดังฟ้าผ่า

กม้วยชวาควยฤทธิ์ ฯ

กาสรชนเร้งเกษมศรี

ยังที่ฝูงนางบริวาร ฯ

กำหนดในความสงสาร

ร่ำร่ายร่วมรักกามกล

สัพยอกหยอกเมียสับสน

วังเลียวเวียนวนสำราญใจ ฯ

ลองเชิงออกจากฝูงใหญ่

เที่ยวไปด้วยใจหงักร ฯ

ก็เสียวขวิดครพฤษา

ใครมีศักดิ์มาสู้กัน ฯ

เทพเจ้าหมพนาลไพรสณฑ์

เทวนำพึงคะนังคด

มาเทียวพาลด้วยใจทุจริต

ฆ่าชาวตมันใดก็ไม่ดี

จะอับอายเทวน์ทุกราศี

ถ้าว่าจะใคร่ซึ่งชัย

บัดนี้

เห็นเทวณครันครามขามยศ

ครันถึงเบญจครันทร

เป็นประกายพรายแสงดังเปลวไฟ

เหวี่ยงเหวี่ยงดูก่อนเทเวศ

กว่าเทพไทในหิมพานต์

เมื่อนั้น

ฟังคำทรพพาลา

อันตัวของเราทั้งหลาย

เทพเจ้ารักษาสมุทรไท

ตัวท่านจงไปรณรงค

จึงจะได้เห็นฤทธิ์

บัดนี้

ได้ฟังยินดีปรีดา

ครันถึงโถมลงในสมุทร

ซุ่มซ่อนไปทั้งสายชล

เหวี่ยงเหวี่ยงดูก่อนเทวา

เลื่องชอลือเดชเกรียงไกร

บัดนี้

จงไปยังเบญจบรรพต ฯ

ทรงพิไกรกล่าวสาหัส

รณเร้งแล้วบทจรไป ฯ

ก็เข้าขวิดก่อนเขาใหญ่

แล้วร้องไปด้วยคำอหังการ

ลือว่ามเดชกำลังหาญ

มารอนราญด้วยกฤษ์ศักดิ์ ฯ

เทพบุตรครทงหา

จึงมีวาจาตอบไป

จะต่อกำลังกายท่านไม่ได้

ฤทธิ์ไกรเลิศลบลชาตรี

กับองค์พระสมุทรเรืองศรี

ว่าแล้วกษมรคา ฯ

ทรงพิไกรแล้วกล่าว

ระเห็จมาด้วยกำลังฤทธิ์รณ ฯ

ขวิดนำอตุลุดกุกูลาหล

แล้วร้องคำรณประกาศไป

ซึ่งอยู่รักษาสมุทรใหญ่

มาซึ่งชัยให้เห็นฤทธิ์ ฯ

จึงว่าตัวเราไม่มีฤทธิ์
ผู้ใดใครร่อนสัจจมา
ตัวท่านหยาบเข้าทารุน
แม้ว่าจะใครชิงชัย

บัดนี้

ได้ฟังดังอมฤตรส
จึงเฝ่นโผนชนจากฝั่งสมุทร
ชั้นหุชูหางวางมา

ครั้นถึงหิริญไกรลาส
ยืนอยู่แล้วกล่าววาท
ตัวท่านผู้อัครเทวัน
เป็นใหญ่อยู่ในทศทิศ
เมื่อนั้น

ได้ฟังมโหฬารสังการ
เหม่เหม่คุดุ้อัยทรพิ
ตัวมึงหยาบใหญ่ใจพาล
ฆ่าพ่อตายแล้วมีหน้า
มึงจะสู้กูไม่คู่พักตร์
เองจงบไปยุทธยง
ให้มึงสนทพพว

ตั้งจิตอยู่ในอุเบกขา
ให้สบายกายาสำราญใจ
จะรู้คุณเรากี่หาไม
จงไปไกรลาสบรรพต ฯ
ทรพีใจกล้าสาหัส
ไม่คิดเกรงยศเจ้าโลกา
ด้วยฤทธิ์ฤทธิ์รฤทแลวักลา
โดยมรคาพนาดิ ฯ
เห็นพระตฤภวนาถเรืองศรี
ว่าดูก่อนพระศุภมฤท
ปราบได้ถึงชนดุสิต
มาลองฤทธิ์ด้วยเราผู้ศักดิ์ดา
พระอิศวรบรมนาถา
ผ่านพ้ามเทวโองการ
มาอ้างอวดฤทธิ์ว่ากล้าหาญ
อัยชาติเคยรณานทรลักษณ
จะเข้าเอาคอมารอจักร
แม้รักจะใคร่ราว
ด้วยพาล์ลูกองค์โกสัย
ด้วยฤทธิ์พระยาพานร

แล้วจึงไปเฝ้ากำเนศ
ขอมังกรกรรฐฤทธิรอน

บัดนั้น

ครั้นต้องคำสาปเจ้าโลกา

ขวิดคัศไกรลาสสังขร

ระเห็จมาในป่าพนาลัย

ครั้นถึงเข้าสวนอุทยาน

ชนไม้หกล้มไม้สมประดู่

บัดนั้น

เห็นมหัสถ์โล่มาก็ตกใจ

ต่างตนต่างกลัวตัวสั่น

บางกลานบางล้มอลวน

บัดนั้น

ไม่มีใครรอดต่อฤทธา

จึงร้องว่าเหวฬพานริน

เขาลือว่ามฤทธิไกร

ตัวเราอยู่ในหิมเวศ

เทวรักษ์ทั้งจักรวาล

ถึงพระอิศวรบรมนาถ

เฝ้าจึงเร่งลงมา

บังเกิดเป็นบุตรพระยาขร
ให้ตายด้วยศรพระจักรา ฯ

ทรพิฤทธิแรงแข่งกล้า

เพอญให้โหมหาบ้ำใจ

ลำแดงฤทธิรอนแผ่นดินไหว

ตรงไปขีดจินธานี ฯ

ของลูกมัจฉวนเรื่องศรี

ไล่ขวิดกระบวุ่นไป ฯ

ฝ่ายพลวานรน้อยใหญ่

ผู้ใดไม่อาจจับประจัญ

เรียกร้องหากันกุลาหล

วังพะปะปนกันมา ฯ

คำแหงทรพิไจกล้า

วางมายังหน้าพระลานชัย ฯ

เจ้าเมืองขีดขินกรุงใหญ่

ผู้ใดไม่อาจจะต้านทาน

ก็ทรงเดชฤทธากลาหาญ

สะท้อนท้อไม้ต่อศักดา

ก็ขยายฤทธิผู้แก้วกล้า

เข่นฆ่าลงดูฤทธิรอน ฯ

เมื่อนั้น

เสด็จเห็นอสงหาสน์บัญชา
กรวโกธพิโรธคือไฟกลับ
โจนจากปราสาทแก้วแววฟ้า

บัดนั้น

โอดโพนโจนประจัญทันที
สองหาญต่อหาญไม่ลดกัน
หลบหลีกพลันกระชั้นชิด

เมื่อนั้น

ต่อด้วยทรรพแต่เข้ามา
จึงคิดว่ากาสรนสามารถ
ยิ่งกว่าทศเศียรกุมภณทั
อย่าเลยจะลงเข้าไ

เห็นจะขัดขวางทางต่อสู้
คิดแล้วจึงมวจาก

แต่เราบรรันประจัญบาน
มีเองกจะม้วยมิต

บัดนั้นแสงอโณทัย
ฝ่ายเรากจะส่งฝูงอนงค์
พรั่งพร้อมไปรอนราญ

พระยาพาลชาญสมร

ไดยินกาสรร้องมา

ฉวยชกพระขรรค์อันคมกล้า
สำแดงฤทธาเขาราวี ฯ

พญาภาสเรืองศรี

ต่างชนต่างดสำแดงฤทธ
ยุทธแย่งแทงฟันเสี้ยวชีวิต
ต่างตนไม่คิดช้า ฯ

พาลฤทธิแรงแข็งกล้า

จนถึงเวลาสายัณห์
องอาจฤทธิแรงแข็งขัน
จะฆ่ามันกลางแปลงไม่ได้ที
ชิงชัยในถ้ำศิคร

ก็จะล้างชว้มนวายปราณ

ครุฑทรรพใจหาญ

ก็รู้จักประมาณฤทธิไกร
ทจะรอดชวตนั้นหาไม่

จงกลับไปสั่งฝูงบริวาร
ทั้งสุริยวงศ์โยธาทวยหาญ
ในถ้ำแก้วสุรگانตพรรณราย

ให้ลับมนุษย์ครุฑา

มาตรแมนชวตจะวอดวาย

บัดนั้น

กำเริบฤทธิ์คิดแต่จะราญรอน

ซึ่งจะสู้กันในคร

จะคอยอยู่ปากถ้ำอำไพ

เมื่อนั้น

เห็นกาสรหลงกลมารยา

ครนถึงนงเหนือบดลงกอาสน์ อันโอภาสจรัสรม

แล้วมพจนารถาที่

กาสรทวนมนมฤทธ

พรงันลงให้ไปชิงชัย

แมนวาทต่อสู้มน

ตัวเจ้าผู้ปรีชาชาญ

ถาเลอดขนนเลอดมทิงสา

จขับพวกพลโยธ

อย่าให้ผู้ใดใครมาพบ

ส่งแล้วลูกทาวหสนย่น

ครนรุ่งแสงศรรววรรณ

แต่งองค์ทรงพระขรรค์ศกดา

วิทยาอารักข์ทั้งหลาย

ก็ไม่อายไพร่ฟ้าประชากร ฯ

ทรงพิไหาญาชาญสมร

หลงกลวานรก็ตอบไป

ทงนิกตามอักษณาสัย

ว่าแล้วกลับไปอรัญวา ฯ

ลูกทาวโกสยแกลวกลา

ก็กลับมาด้วยความยินดี ฯ

แกล่สรสุครพผู้ร่วมใจ

จะหมายลางชวตยังไม่ได้

ทในถ้ำแก้วสุรกานต์

เจตวันไม่คนราชฐาน

ไปตฤทธารคร

เลอดไหลเหลวมานนเลอดพ

ขนครบดปากถ้ำไว

เห็นซากอสถนไน

เสด็จไปเขทไสยา ฯ

สุริยนเยมมยอดภุผา

ก็เหาะมาด้วยกำลังฤทธ ฯ

ลอยลิวปลิวไปในคณานต์

จึงเห็นคำแห่งทรพ

เหวี่ยงเหวี่ยงคุกอนมหิงสา

จงเร่งเข้ามาชิงชัย

บัดนี้

ได้ฟังลูกท้าวหมวน

เมื่อนั้น

โศกโศกโชนจับทรพ

ต่างหาญต่างกล้าไม่ละกัน

ต่างชีวิตต่างแหงวุ่นไป

บัดนี้

ชนเสี้ยวเดียวไล่ตะลุมบอน

เขาคู่เทือกบโถมทะยาน

ถอยถอยมฤทธา

เมื่อนั้น

สั้ประยุทธ์ต่อยุทธ์ถึงเจ็ดวัน

ก็ตรึงไปด้วยไวปัญญา

จึงมฤทธาเกรียงไกร

จำจะอธิบายด้วยความคิด

ตรึงแล้วไม่ระบิตัดพัน

ถึงปากถ้ำสุรگانตครุศร

ขุนกระบี่กวักกรเรียกไป

เฝ้าอหังการหยาบใหญ่

ทในถ้ำแก้วสุรگانต์ ฯ

คำแห่งทรพ็ใจหาญ

แผ่นทะยานเข้าถ้ำครุ ฯ

พระยาพานรินเรื่องศรี

ท่วงทักลั่นกลอกร้องไว

เสียงสนั่นครั่นครั่นภูเขาไหว

ต่างถอยต่างไ้ร่าญรอน ฯ

ทรพ็ใจหาญชาญสมร

ชีวิตค่อนกลับกลอกไปมา

ต่อต้านยืนยันประจัญหน้า

หมายเขม่นเข่นฆ่าชีวิตกัน ฯ

พาลฤทธแรงแข่งขัน

เสมอกันถอยทไม่มชัย

มหิงสาตัวนเบนไฉน

ฤาจะไ้ดก้างเทวัน

ลงล่างชีวิตไ้หาอัสญ

หันออกมากล่าววาจา

เหวี่ยงเหวี่ยงดูก่อนทรพ

เทว็นองค์ใดมहिมา

บดินน

ไคฟังจึงร้องตอบไป

เทว็นองค์ใดไม่สิ่งสู่

เอ็งอย่าสู้รู้ดูเบา

เมอนน

ไคฟังถ้อยคำทรพ

ร้องว่าดูก่อนเทเวศ

ซึ่งสิ่งสู่อยู่ในกายา

มิได้คำพรู้คุณ

เสยทททานเลยงดู

เชิญไปสู่ทิพยพิมาน

ฟังเรว่าเถิดคนะเทว็น

เมอนน

ไคฟังพาดเจรจา

จึงว่ากาสรนทรลัษณ

ต่างองค์ต่างคติน้อยใจ

แก่งลำแดงองค์แก่พาล

หกงคผู้ทรงเดชา

ซึ่งเรื่องฤทธิ์แกล้วกล้า

ให้ศักดาเอ็งดูว่าไร ๆ

ทรพผู้ใจหยาบใหญ่

เป็นไฉนมาถามกำลังเรา

ตัวกุมฤทธิ์ด้วยสองเขา

กู่จะเอาชีวิตเสียบคน ๆ

พระยาพานรินเรื่องศรี

ขุนกระบอบุบายด้วยวาจา

อันเรื่องเดชฤทธิ์แรงแข็งกล้า

มหัสสามันนอกคตัญญ

กลับกล่าวทารุณลบหลู่

อย่าอยู่รักษาอายุอาธรรม

สำราญด้วยนางสาวสวรรค์

จงชวนกันออกจากกายา ๆ

เทเวศซึ่งอยู่รักษา

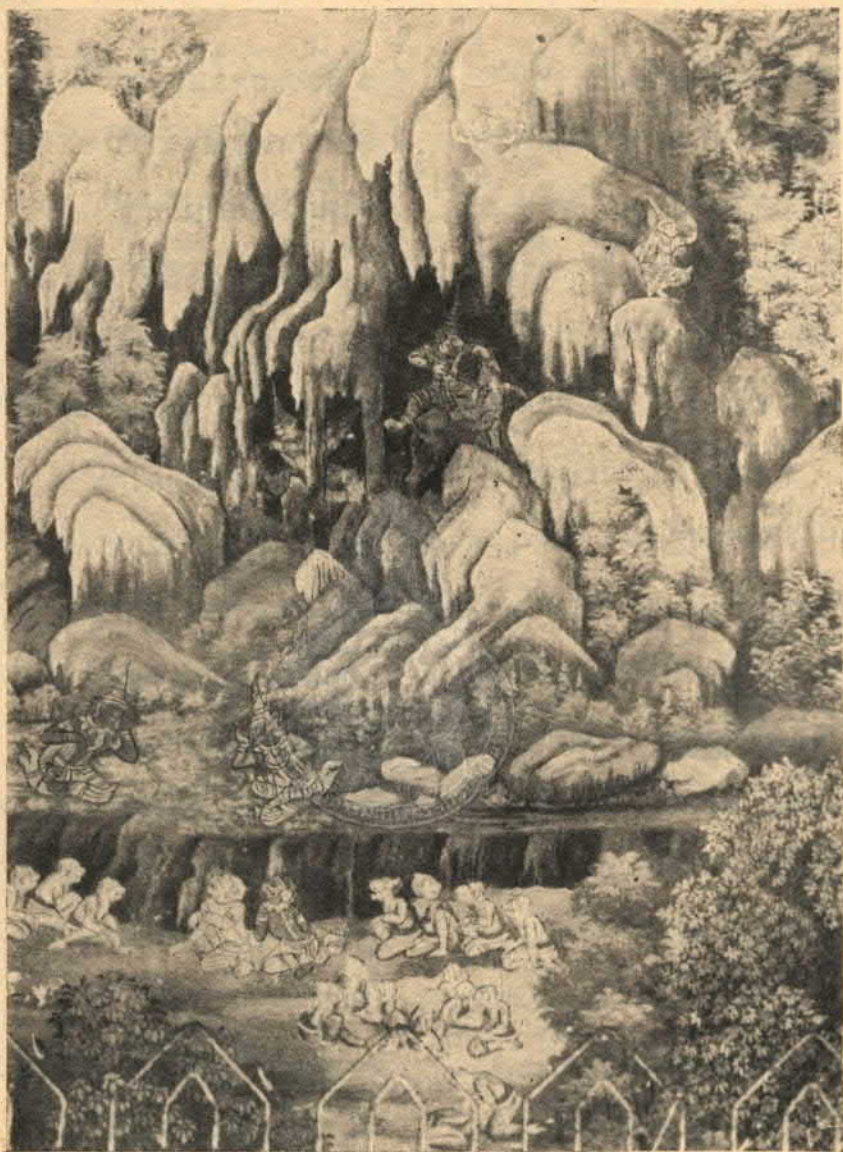
สุรารักษ์เห็นจริงทุกสิ่งไป

จะรู้จักคุณเรากหาไม่

เทพไทออกจากกายา

รัศมีสว่างทงคูหา

ก็พากันไปยังวิมาน ๆ

เมื่อนั้น
 รถมงคลองค์ผาตโพนมา
 มือซ้ายจางเขายืนย่น
 ฟาดด้วยกำลั้งฤทธิ

พระยาพานรินทร์โจกล้า
 เทียบเขาพญาทรพี
 กรขวานกว้างพระขรรค์ชัยศรี
 ทรพีก็มีวยมรรลัย ฯ

เมื่อนั้น

เห็นหกเทเวศย์ชาญ

ขุนกระบี่สำแดงแผลงฤทธิ์

ผาดโผนโจนจองว่องไว

เทาช่ายถบกายกาสร

แทงด้วยพระขรรค์อนัศกดา

บัดนั้น

โกรธาตาโถมโถมประจัญ

ล้มลุกคลุกคลานไม่ต้านตี

กำลังน้อยถอยท้อสลดใจ

เมื่อนั้น

รณรงคองอาจผาดโผนมา

มอช่ายางเขายนัยน์

ฟาดด้วยกำลังฤทธิ์

เมื่อนั้น

เห็นลูกโกสีย์ฤทธิ์ไกร

ต่างองคชนชมโสมนัส

อวยชัยให้พรแก่พาล

ทั้งหกองค์เทเวศวลาห

ฝูงเทพนิกรทุกตำบล

พระยาพาลใจหาญ

ไม่อยู่พยามาลกดีใจ

ทศทิศกัมปนาทหวาดไหว

ทะเลวงไล้ด้วยกำลังกายา ฯ

กรหนั่งฉวยข้างเขาชวา

กลับกโลกเปลี่ยนท่าติดพัน ฯ

ทรพิฤทธิแรงแข่งขัน

ขวิดชนพัลวันวุ่นไป

จะต่อฤทธิ์วานรก็ไม่ได

เลือดไหลหยดย้อยทงกายา ฯ

พระยาพานรินทร์ใจกล้า

เหยียบเขาศญาทรพิ

กรชวาแกว่งพระขรรค์ชัยศรี

ทรพิกม้วยบรรลัษ ฯ

เทวาชงอยู่ในเขาใหญ่

มีชัยแก่พญาทรพิ

ตบพระหัตถ์ฉัตรฉานองม

สรรเสริญฤทธิ์ของอด

บันดาลตกโปรยปรายสายฝน

ทั่วทั้งไพรสณฑ์ปรีดา ฯ

อธิบายศัพท์

นันทกาล	ยักษ์ เป็นนายประจำกำแพงชั้นใน ในวิมานไกรลาส
อสุรา	ยักษ์ มาร
พระสยามภูวนาถ	เป็นชื่อหนึ่งของพระอิศวร เป็นพระเจ้าผู้เกิดเองเป็นเอง สถิตยอกเขาไกรลาส โดยปรกคิทรังโค บางทีก็ ทรงช้าง
พรณ	ชนิด ส
อรชร	งาม
วิไลวรรณ	สงาม งดงาม
ทวาร	ประตู
อุทยาน	สวน
ไทร (ไซ)	ชนิดต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง
กรอมาลัย	รอยคอกไม้
แห	พระจันทร์ ดวงเดือน
พิศวาส	ความรักใคร่ ความสนชม
สาวสวรรค์	นางฟ้า
กัลยา	นางงาม
พระอิศโรธรราช	พระราชาผู้ยิ่งใหญ่ยิ่ง
นาถา	ทพ ๒ ผู้เป็นทพ

แสน	มาก
โศกา	ร้องไห้
ชลนา	น้ำตา
บาทหงส์	ละอองเท้า
ไฟกลัป	ไฟล้างโลก
กุ่มกัณฑ์	ยักยัก
อหังการ	เยอหยิ่ง ทะนงตัว ก้าวร้าว
จิตุบท	ชื่อเทวการบิไชของพระอิศวร
กัจจา	เรอกราว ชื่อความ
ปรีชา	ความรอบรู้ ความรอบคอบ
พระทรงญาณ	หมายถึง พระอิศวร
อิสเรศ	ความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ ในที่นี้หมายถึง พระอิศวร
ธูลิ	ละออง ฝุ่น
เทวบัญชา	คำสั่งของเทวका
พระเป็นเจ้าสามภพ	หมายถึงผู้เป็นใหญ่ทั้งสามโลก คือ โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ และโลกยาताल
รังสรรค์	สร้าง แต่งตั้ง
นบนวน	พนมมือไหว้
กัลล	เผ่า
พระวาท	คำพูด
คนใน	คนใกล้ชิด คนในวัง

สาหัส

ร้ายแรง รุนแรงเกินสมควร ยิ่งนัก

อาญา

อำนาจ ไทย เช่น พระราชาญา

ภูวนาถ

เทพของแผ่นดิน หมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน

ทรงธรรม

พระเจ้าแผ่นดิน พระพุทธเจ้า ในทนต์หมายถึง พระ
อิศวร

อัคคี

ไฟ

บรรลัษ

มชคมวบ ย่นบี ยอชยบ

กาสร

ควาย

ทรพา

เข็นบิคาชของทรวฟ เติมเป็นยกย ชอนนทกาล เข็นนาย

ประคองของพระอิศวร ได้ไปเกยวนางฟ้า จึงถูกพระ

อิศวรสาปให้เป็นกระบือ

พนาวัน

บ้า

คร

เขา ภเขา

ภรมย

คโหียง ยินคยง

อประมาณ

การคหมัน การคูลก

เกษมสถานต

ชนชมยินค

สัญจร

เดินไป เทวไป

ดงดาน

ป่าทบ

หิมพานต

ชอขาหนาวแถบเหอนอนเกย

สศาลาน

สเลลของปนแดง

อาธรรม

ไม่เที่ยงธรรม ไม่เป็นธรรม

ไพโรสถ์
เสียว

แนวป่า
เฉยวชวค

ดงดอน
นางนลา

ป่าสูง
ขอเมยทรวา แม่ทรว

สรกานต์
สริยฉาน

ขอตา ทอยทรวา

ศกฤกษ์
ดก

พระอาทิตย์ สว่าง แสงอาทิตย์ท่งออกไป
ฤกษ์

สดาวร
สิงขร

วันตามจันทร์คติ เช่น คำหนึ่ง สองคำ
ยบยง มนคง

พรายพรรณ
จำเริญ

ภูเขา
มัสแสงแวววาว

ผา
จับกลั่น

เขาหิน
คมกลั่น

เห็นเท่าเคียบใหญ่
ก้าง

เห็นโตเท่ากัน
เกอชเท่า ๆ กัน ไล่เลยกัน

เขม่น
ประจัญ

เพ่ง มิ่ง
สู้รบ คอสู้

ธาร
บริวาร

นา ลำธาร ห้วย
ผู้ห้อมล้อมติดตาม

คณา

หมู่ฝูง พวก

ปรีดา	อัมโ ปลัมโ ยินกั
อุรา	อก
อรัญวา	บ้า
สับมัน	ตกมัน
กำแหง	แข็งแรง กล้าหาญ
ฉันทา	ลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบใจ
กำหนด	ความยินดี กระวนกระวายด้วยความรัก
ระเห็จ	ไปโดยเร็ว
เตร็จเตร็จ	ไปโดยไม่มีความหมาย
ราศ	หมู่ กอง ชน
เบญจบรรพต	เขาห้ายอก คือภูเขาหิมาลัย
บทจร	เดินไป
เบญจคีรีนทร	เขาห้ายอก คือภูเขาหิมาลัย
รอนราญ	สู้รบ
เทพเจ้ารักษาสุมุท	หมายถึง พระสมุทร
ไท	ผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่
ธาตุร	โลก
ฤทธิรณ	มีฤทธิในการรบ

อมฤต

ทิพย์ ไม่ตาย

หิรัญไกรลาส

เขาไกรลาส เป็นชื่อเขาที่พระศิวะหรือพระอิศวรอยู่
มีสีขาวเหมือนเงิน

พระศุล

พระอิศวร

ดุสิต

สวรรค์ชั้นที่ ๔ ในสวรรค์หกชั้น

ทศทิศ

ทิศทั้งสิบ คือทิศเบื้องขวาง ๘ เบื้องบน ๑ เบื้องล่าง ๑

พาล

เป็นพญาวานรเจ้าเมืองชกชน มนของชก สครพ

โกสัย

พระอินทร์

พระจักรรา

หมายถึง พระราม คือ พระนารายณ์ผู้ทรงจักรอวตาร
ลงมาเกิด

มัจฉวน

พระอินทร์

กระบ

ถึง

พานรินทร์

พญาลิง

จักรวาล

เทือกเขาในนิยาย เป็นกำแพงล้อมรอบโลกและเป็นเขต
กั้นแสงสว่าง และความมืด

สิงหาสนบญชร

หนาท่างที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกประทับรับแขกเมือง

พระขรรค์

อาวุธชนิดหนึ่ง มีคมสองข้าง กำมสัน

อโณทัย

เวลาเช้าตรู่ พระอาทิตย์เพิ่งขึ้น มาจากคำ อรโณทัย

อารักษ์

เทวดาผู้พิทักษ์รักษา

๑๕๔

อำไพ

งาม ไสว สุกสว่าง

มารยา

เล่ห์เหลี่ยม การล่อลวง

โอภาส

แสงสว่าง สุกใส เปล่งปลั่ง

อศภ

ซากศพ

รวรรณ

แสงพระอาทิตย์ รวี รวี — พระอาทิตย์

มหิมา

ใหญ่โต

ศักดา

อำนาจ

สุรารักษ์

เทวาผู้คุ้มครอง

กิจกรรม

(เลือกทำตามความถนัด)

ก. จงเขียน ✓ หน้าข้อความที่ถูก

๑. กาสธรรมาณ ^๕ ก. เกศรดอกไม ^๕ ข. ควาย ^๕ ค. โค๒. นนทกาลเป็น ^๕ ก. ยกษ ^๕ ข. ลิง ^๕ ค. เทวคา๓. นนทกาลมหนาท ^๕ ก. ล้างเท้าให้เทวคาที่แข่งเขาไกรลาสข. ใส่ประศูมานไกรลาส ^๕ ค. บรรเลงดนตรี๔. ผู้สถาปนนนทกาลให้เป็นกระบือ ^๕ คอ ^๕ ก. พระอิศวรข. พระนารายณ์ ^๕ ค. พระพรหม๕. กระบือมีความหมายอย่างเดียวกัน ^๕ ก. พฤษภ ^๕ ข. มฤคา

ค. มหิงสา

๖. นนทกาลถูกสถาป ^๕ เนืองมาจาก ^๕ ก. ละทิ้งหนาทข. ความรัก ^๕ ค. ทะเลาะวิวาทกับพวกเทวคา๗. นนทกาลซึ่งมาเกิดเป็นทรวา ^๕ เมื่อมีลูกก. ไต่เลียงคุดหมคทุกตัว ^๕ ข. ฆ่าตายหมคทุกตัว

ค. เลียงเฉพาะตัวทวมลกลษณะค

๘. สาเหตุที่ท่าเช่น ^๕ เพราะ ^๕ ก. จะไต่ไม่ฝสยตระกูลต่อไปข. จะไต่เป็นใหญ่แต่สเคยว ^๕ ค. จะไต่ไม่เพลกของตนเอง๙. นางนลาลูกคุดวหนึ่ง ^๕ ขอ ^๕ ก. ทรวล ^๕ ข. ทรว

ค. ทรวา

๑๐. นางนลาไ้้นำลูกไปไว้ ^๕ ก. ในถ้ำ ^๕ ข. ในเมือง

ค. ในป่า

ข. จงเติมคำในช่องว่าง

๑. พระอิศวรสาปนนทกาลให้เป็นกระบือเนื่องจาก
๒. ผูกเป็นต้นเหตุให้นนนทกาลถูกสาป ข้อ
๓. นนนทกาลระพินคำสาป เมื่อ
๔. ลูกทวนหงทรอคทาย ข้อ
๕. สาเหตุทรอคทาย เพราะ
๖. ผูกเลี้ยงลูกของนางนิลาจนเติบโต คือ
๗. ทرفแปลตามศัพท์ มีความหมายว่า
๘. พระศลิ หมายถึง
๙. ผูกฆาตรพทาย คือ
๑๐. เมื่อทรอคทายได้เกิดเป็นยักษ์ ข้อ

ค. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

๑. แช —
๒. กรองมาลัย —
๓. ไฟกลบ —
๔. ลำลาน —
๕. สิงขร —
๖. อเบกษา —
๗. อาธรรม —
๘. พจนารถ —
๙. มรคา —
๑๐. คคินันต์ —

ง. ตอบคำถามต่อไปน

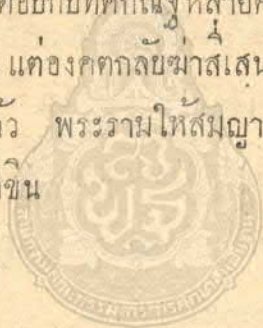
๑. ใครเคยทราบบ้างว่า เหตุใดจึงเรียกลูกที่ไม่มีความกตัญญู คิคน้าพ่อแม่ว่า ลูกทรพ
๒. พระสยามภูวนาถ ทักกล่าวในหนังสือรามเกียรติ์ หมายถึงใคร
๓. เพราะเหตุใดคนนทกาล จึงถูกสาป
๔. เมื่อใดคนนทกาลจึงจะพ้นคำสาป
๕. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ผู้ทำความผิดมาช้านาน แต่เมื่อทำความผิดเพียงครั้งเดียว ต้องไต่รับโทษร้ายแรงถึงเพียงนั้น
๖. นางนิลาละยงลูกจันทิมาโตโต้อย่างไร
๗. การที่พวกเทวดาไม่ยอมสู้รบกับทรพ มีเหตุผลอย่างไร
๘. ตามธรรมดาทั่วไปพ่อแม่ย่อมรักลูก แต่เหตุใดพ่อในเรือนจึงมีจิตใจแตกต่างไปจากพ่อโดยทั่วไป
๙. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการที่ทรพฆ่าพ่อของตนตาย ทำถูกหรือผิด จึงให้เหตุผล
๑๐. จากการอ่านเรื่องรามเกียรติ์ตอนนั้น ไต่รับคดีสอนใจอย่างไรบ้าง

๕ ๕
เนื้อเรื่องย่อ

๕
ตอนนอกคตสื่อสาร

องค์ พญาวานร ลูกพลั เกิดกับนางมณฑา ครั้นพลตายแล้ว
สครพนาถวานรตัวแก่พระราม เมื่อพระรามให้หนุมานและชมพูพานไป
สำรวจทางจะไปลงกา และถวายแหวนนางสีดา ไต่ไต่ห้อยคตไปช่วย
พวยกษัตริย์หลบตามทาง เกิดรบกัน ยกขอมแพ เมื่อพระรามยกพลไป
ตั้งชบวนรบยกเชิงเขามรกต ให้ห้อยคตไปเป็นทูตเจรจาความเมืองให้ทศกัณฐ์
ส่งนางสีดาคืน ไต่ไต่ห้อยคตทศกัณฐ์หลายครั้ง ทศกัณฐ์โกรธมาก สั่งให้
สเสนางของคตมาเสีย แต่ของคตกลับมาสเสนาคายหมด

เสร็จศึกลงกาแล้ว พระรามให้สมเญาศักดิ์ เป็นพญาอินทรีนภาพ
ตำแหน่งอุปราชเมืองขุขันธ์

๕
ตอนองค์ทศอสูร

เสร็จแล้วจึงกล่าววาจา

ตัวเราเป็นทนต์พระจักร

ค้องคพระนารายณอวตาร

บดินยกพวกพลากร

ตั้งอยู่ยังเขามรกด

จึงให้เราถอดสารา

เมื่อนน

ฟังลูกพาลชาณนกรรจ

จึงร้องว่าเหวญทูตา

มีรู้องคตยศไกร

เองเป็นแต่ชาติวานร

ไยจึงหยาบชาสาธารณ

กผู้สรวังศพรหเมศ

ถึงมนุษย์ครุฑนาคเทวัญ

บัดนน

เห็นขุนมารอั่งอวดฤทธิรอน

ดูก่อนทศพักตรัยักษ์

กูเป็นทนต์พระตรึงวไนย

ดูก่อนพระยายักษ์

ผู้โมลโลกสถาวร

จะล้างหม่มมารด้วยแสงศร

ข้ามฝั่งสาครสมุทรมา

พระทรงยศปราณัยักษ์

เข้ามาเจรจาโดยธรรม ๆ

ทศเศียรสรวังศรังสรรค์

กุมภันฑ์ขัดคั่นแน่นใจ

คิดว่าใครมาแต่ไหน

เหตุใดจึงทำอหังการ

จำทูลอภัยรราชสาร

ฮักหาญมิได้มั่งค้มคัล

ล่อเดชทั่วภพสรวังสวรรค

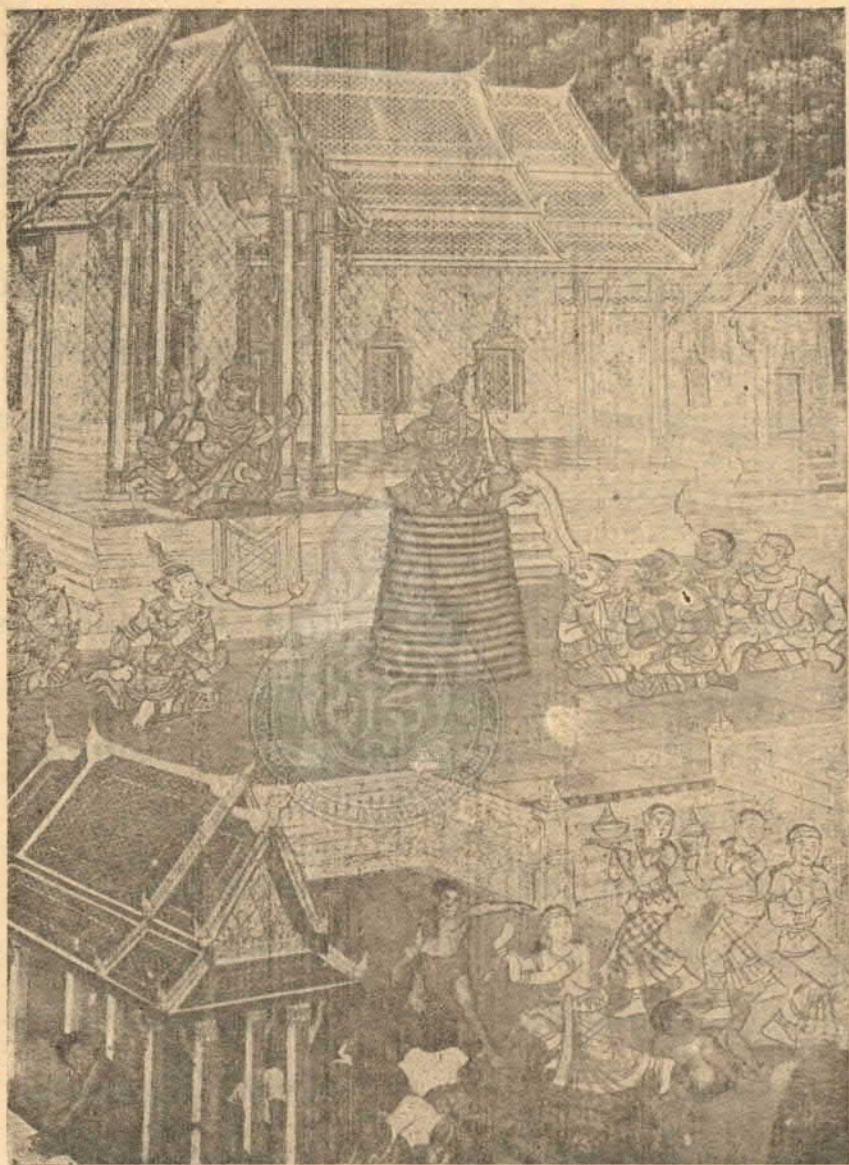
ทงนนกยอมขลุกร ๆ

องคตใจหาญชาญสมร

วานรจึงตอบคำไป

เอ็งอย่าพาทีหยาบใหญ่

จะไห้วอสูรอย่าฟังคิด

ราชสารสมเด็จพะหริวงศ์ ผู้ทรงครุฑราชบัลลังก์
 เอาพระยานันทนาคา มาเป็นบถลงกอดงกรณ

จนอมเศียรเกล้าลงฟงสาร
ว่าแล้วกระบบผู้มีฤทธิ์

ราชสารสมเด็จพระหรวงศ

เอาพระยาอนันตนาคร
สถิตย์กระเนียรชลธาร

ฤทธิเทววิชาธร
ประชุมเชิญเสด็จไวคุณฐ
มาลาอสุราอาชรรณ

ทรงนามสมเด็จพระรามศ

หน่อท้าวทศรถภูมินทร

อโนางสดาบุพาพิภตร

ท้าวทศเศียรอสุร

จิงยกแสนยาพลากร

ตามมาจะผลาญชวลัย

จิงแต่งร่างราชทูตอสาร

จิงเชิญนางทูนเศียรอสุรา

เมื่อนั้น

ฟงสารดาลโกรธตั้งอัคค

เหม่ออายองคตทรลักษณ์

เขามาพ้อม้วยขวัน

มณโฑกเป็นชนน

โองการพระบรมจักริศ
ก่อนลจิตด้วยปรีชา ฯ

ผู้ทรงครุฑราชบัณฑ

มาเป็นบัลลังก์อลงกรณ

แทบเชิงจักรวาลสังขร

สโมสรแซ่ซ้องบังคมคัล

ยังประยรจักรพรรดิรังสรรค์

ทมนเป็นเสยนแผ่นดิน

มังกฎเศไตรภพจบสน

เป็นบนทวารวด

คือองคณลักษณ์พระลักษณ์

ไปลักเทวมาไว้

ขามมหาสาครสมุทรใหญ่

แล้วมพระทัยกรุณา

หวังประทานชีวิตยักษา

ไปถวายบาทาพระจักริ ฯ

ทาวยสับกรยักษ

อสุรขบเขยวเคยวพน

อัปลักษณ์มดมัวโมหันธ

กลับว่าสัจธรรมมาให้ไซ้

เองนไข้ก็จะเสียได้

สดำนนแม่มมเมไ
 ครกงอนกมวณนอย
 บอกว่าเป็นทูตตอสารา
 อินทรชิตแสดงศรนาศ
 หากคิดว่าทูตจะเสียการ
 กูเห็นจะตายเสียกลางทาง
 มั่นนเฝ้าพงศวงศไคร

บัดนี้

จึงตอบวจากุมภณท์
 อันชงคำแหงวายุบุตร
 ลูกมึงทงพันก้วยปราง
 แกล้งให้อินทรชิตจับมา
 ยิงข้างคานหน้าพาที
 เหมือนเมอมึงยกไกรลาส
 ไม่คิดเจียมตัวกลัวภัย
 แลวตองเชิญองค์พระแม่เจ้า
 คนไปถวายนพระอิศรา
 ครึงนไปปลักอัครเศ
 พิเภกทานทตด้วยสัจธรรม
 มแต่ทำชั่วทุจริต
 เร่งเชิญนางไปถวายนพระจักรี

คือใครไปปลักเอนางมา
 กล่าวถ้อยฮักฮักหนักหนา
 สมญามันขอหนุมาน
 มัดมาจะพิมาตให้สังขาร
 จึงให้ประจานแล้วปล่อยไป
 เองยังจะรูปร่างฤาหาไม
 อายถึงจัญไรพนาวัน ๆ
 หลานทาวหัสณนรังสรรค์
 ว่าเหวยทศกัณฐ์ใจพาล
 ฤทธิรุทรดองคพระสุริยาน
 หม่มมารตายกลดบัณฑ
 ด้วยจะเฝ้าพารายักษ์
 ไม่มีความอายอดสุใจ
 พระอิศวรประสาทพรให้
 หยาบใหญ่ขององค์พระอุมา
 ทนเหนือเศียรเกล้ายกษา
 ทงโลกาแก้งอยู่ด้วยกัน
 พระรามศสุริยวงสรังสรรค์
 กตงดนขบ้นองไม้ไผ่
 ไม่คิดรักด้วยยักษ์
 อสุรีจะรอดชั่ว ๆ

เมื่อนั้น

ได้ฟังยงกรวโกรา

อนนางสดาคนน

กูไปเที่ยวบำพณาลัย

สงสารจึงพามาด้วย

ที่จะส่งคนางกัลยา

กุกทรงศกดาวาราฤทธ

ทำไมกับมนุษย์สาธารณ

เืองอย่าสรรเสริญให้เกินหน้า

พี่น้องสองคนนจนนัก

คบได้แต่อายเหล่าลิง

สู้จะสู้กุมภณท

อันโยธขงมฬหตล

กับอายหนมานอัปรี

พวกพานรนทรกระบิลป่า

พาแต่เหล่าลิงมาชิงชัย

บัดนั้น

จึงตอบไปด้วยใจชาญณกรรจ

อันโยธาขององค์พระจักริศ

จตุติจากทิพยวิมาน

แต่มีมงกุฎแก้วแพร้วพราย

ทศเศียรสุริยวงศ์ยักษา

จึงมีวาจาตอบไป

ลูกพี่จะมิกหาไม

พบเขาร้องให้ตามมา

หาไมจะมีวยสังขาร

มิงอย่าพกว่าให้บวยการ

ทศทศเลื่องชอลอหาญ

กับอายเคียรณานทรลักษณ

ไข่ว่าตัวกูไม่รู้จัก

อัปลักษณ์เทวอยู่พนวัน

เยอหยงเจรจาโมหันธ

อวดกล้าสำคัญว่าตัวด

จัดได้แต่เอ็งกระบสร

สองตัวเท่าันๆว่าไร

มีมามากน้อยเป็นไฉน

จะบรรลยด้วยมอกุมภณท

องคตฤทธิแรงแข็งขัน

ว่าเหวยกุมภณทสาธารณ

ลวนเทเวศมฤทธกล้าหาญ

มาเป็นบริวารพระทรงครุฑ

ตัวนายกับหลายสมุต

เหล่าพวกพหลพลยุทร
 ถึงจะซ่อนเอาพระเมรุสวริน
 อนงค์พระตรึงไวย
 จงสูสละนัครเศ
 เองอย่าคุดมนพระจักร
 เหวยเหวยท้าวราพณาสุร
 ตัวมิงพ่ายแพศกดา
 อันพระอรชุนเทเวศ
 ฝ่ายรามสรมาซึ่งชัย
 ถึงทูลณขรตรเศียรกากนา
 หม่อมารต่ายกลาตบถ
 เมื่อนั้น
 ได้ฟังดังตรมาแห่งกรรม
 อันครพระรามเล่มไโร
 ทมาทูลณขรกากนา
 มนเป็นบ้านนอกขอบชนบท
 อันชาวลงกากรุงมาร
 แต่ละตนพนมฤทธา
 เหาะเหินเดินสมุทรได้ครบ
 ทำไมกับมนุษย์สองคน
 หน้เขาออกมาอยู่ไพร

สุดที่จะคนนาไป
 พลิกคว่ำแผ่นดินก็ทำได้
 ตั้งใจบำเพ็ญบารม
 ออกมาทรงเพศเป็นฤาษ
 ไซ้ที่จะไรศวรรยา
 ครึ่งพระอรชุนได้ยินว่า
 เรอจับมัดพาเอาไป
 รามสรมเดชจึงฆ่าได้
 แพฤทธิไกรพระจักร
 มารศสวาหุยกษ
 ด้วยฝีมือใครโรมรัน ฯ
 ทาวัยสภกรรจสรค
 กุมภินทจึงตอบวาจา
 ชงเรื่องฤทธิไกรแก้ลวงลา
 ตรเศียรสวาหุวายปราณ
 ไม่ปรากฏศักดากล้าหาญ
 ลวนแต่เชวชาญชำนาญรบ
 ศรลัทธวิทยากรูจบ
 ไตรภพไม่รอตอฤทธิไกร
 ฤาจะประจัญด้วยกูได้
 เทียวลวงแต่อายวานร

แน่ว่ามอานภาพจริง
ถ้าได้ครอบครองพระนคร

บัดนี้

ได้ฟังยกยาพาที

จึงขหนาวาเหวยทศพักตร์

อันสรสมเด็จพะอวตาร

ถึงตรเศยมารศกานา

ว่าชาวชนบทด้วยอันใด

อันซึ่งพระพรตผู้เป็นนอ

ตามสัตยบตรงคทรงธรณ

พระองค์เสด็จออกเดินป่า

จนรอนลงฤษเทวัญ

รักษาไพร่ฟ้าประชา

แต่พระจักริศฤทธิไกร

กับองค์พระลักษณอนุชา

ไทรโลกก็แจ้งอยู่ด้วยกัน

เมื่อนั้น

ได้ฟังจึงตอบด้วยคำพาล

ไม่มีความอภัยสอดอา

ชวชาทรลक्षणกาล

จะใคร่ได้สมบัติของพตน

กลับไปจึงชัยพระพรตก่อน

จึงมาต่อกรอสูร ฯ

ลกพระยาพาลเรืองศรี

มแต่ทรลक्षणอหังการ

เองอย่าฮักฮักอวดหาญ

ซึ่งผลาญทูลณชรบรรล

น่องนายายมิงฤมิไซ

เองอย่าไล่ไล่ไคลพาที

ผ่านพาให้ครองบุรีศรี

มิได้มีความฉันทกัน

พระพรตตามมากันแสงสัลย์

ว่าพระนอมนนให้กลับไป

เสนสุริยวงศน้อยใหญ่

ให้เดินไพร่เทียวปราบอาชรม

ให้สนโคตรอสุราโมหันธ์

มิงอย่าเสกสรรอ้ายสาธารณ

ทศกัณฐ์ฤทธิไกรใจหาญ

เหวยอ้ายเตยรณอภัย

ช่างนับหน้าว่านารายณเรืองศรี

ทงกระบสุครพผู้เป็นอา

จึงคบคนอาชรมมาเช่นฆ่า

ตัวมึงกลกในอร่า
กูเป็นผู้อนยังคิดแค้น
ชาติอายเคียรฉานจัญไร

บัดนี้

ได้ฟังจึงตอบอสุรี
ไซ้จะประสงคจางมา
เหตุด้วยทำผิดติดตัวไว้
สาบานว่าให้ต้องสร
พระองค์จะประทานชีวิต
หากบิตุเรศกฐิตาย
จึงถวายกุไว้กับพระอา
เหตุไฉนจึงเอามาว่าขาน
เมอบดาถูกยังอยู่นั้น
มันนุสสับเศียรสับหน้า
ผูกมัดทรมานประจานไว้
หากว่าเอาข้าวเดนกำนัล
เองอย่าจองหองสุริ
กลลสเดยพอมง
มาช่วยกจะม้วยวายปราณ

เมื่อนั้น

ได้ฟังกรวโกธโกรธา

ไม่รู้คุณบิดาด้วยอันใด
แน้นอกบมเลอดตาไหล
คือใครจะนับว่าดี ๆ

องค์ผู้ชาญชัยศรี
อันองค์พระตรึงวไนย
ฆ่าบิดาถูกหาไม่
โทษใหญ่แต่ดึกดำบรรพ์
พระสักรัษราชรังสรรค์
แต่ให้มสำคัญในกายา
มิให้แผลพานกายเท่าเกศา
ในเบองบาทาพระทรงธรรม
แกล้งกล่าวประจานเสกสรร
จับได้กุมภักทนต์หนึ่งไป
กายาเหมือนเเองยังจำได้
ให้กลากเล่นต่างปู
ให้กวันละบุนจรรอดอยู่
ต่อสัวด้วยองค์พระกาล
ซึ่งมฤตธากลาหาญ
อายสาธาณอย่าพ้อหังการ ๆ
ทศเศียรสุริยวงศัยกษา
อสุราเช่นเขยวเคียวฟัน

ลูกชนชนวกระทบบาท
 จับอายของคตใจฉกรรจ์
 ฝ่าปากกลากลนวานร
 เสียบไว้นอกทวาร
 บัดนั้น
 รับสั่งพระยาอสุรี
 ต่างพันต่างแหว่งแยงยุทธ
 ต่างถาดต่างโถมโถมประจัญ
 บัดนั้น
 รับรองบ้องกันพันพอน
 กกกองพสุธาอากาศ
 สองเท่าจับสองเสน
 ดั่งพระยาครุฑราชฤทธิรงค์
 พาเหาะขนบนเมฆา
 ฟ้าตกลงพร้อมกันทั้งสदन
 หัวขาดตัวขาดกลาดไป
 แล้วตบมอรองเย็บหยัน
 กูจะใคร่ตัดเศียรของมึงน
 เกรงจะเกินราชบรรหาร
 จึงไว้วางต่อสุรา

ส่งอำมาตย์แจ้งขึ้น
 ให้นำองอาจอหังการ
 ตัดกรตต์เกล้าเกศา
 ให้สมน้ำหน้าอายอภัย ๑
 สเสนามารยักษ์
 กเข่าจับกระบะบงสदन ๑
 ลัพระยุทธอองกุลาล
 อดวนไม่งดลดกร ๑
 ลูกพระยาพาลชาญสมร
 วานรโรมรุกคลูกคี่ ๑
 องอาจจับสยักษ์
 กรกระบะจับสองอสุรา
 โจมจับภูซงคตั่วกลา
 ยังยอดมหาปราสาทชัย ๑
 พรหมพัคตรหักโค่นไม้ทนได้
 ตกลงในพนบถพี ๑
 ว่าเหวยทศกัณฐียักษ์
 ไปเสียบไว้ที่พลับพลา
 องค์พระอวตารนาถา
 ว่าแล้วก็เหาะขนอัมพร ๑

เล่นลอยมาบนอากาศ
 ลงยังฟ้างพนดินดอน
 ครนถนอมเศียรบังคม
 ทูลว่าข้าถอสารไป
 อหังการพาทศกษัตริย์
 หยาบชาสามานยชาญฉกรรจ์
 เขากลมรมล่อมจับข้า
 ตายสนทงสอสุร

หมายมาตมรกดสังขร
 ด้วยกำลังฤทธิ์รอนว่องไว ฯ
 พระบรมบนภพสบสมัย
 เจริญด้วยอายุกัมภันฑ์
 ถอยคำทรลักษณ์โมหันธ์
 แลวมั่นไซสเสน
 ใต้ต่อฤทธาด้วยยักษ
 ขุนกระบทุลแจ้งทุกประการ ฯ

อธิบายศัพท์

องค์	พญาวานร ลูกพาลี เกิดด้วยนางมณฑา
โมลีโลก	จอมโลก
สดาวร	ยืนยง มั่นคง
ปรานี	เอ็นดู เผื่อแผ่
สारा	ถ้อยคำ หนังสือ จดหมาย
ทูตา	ผู้สื่อสาร ผู้รับใช้ไปเจรจาแทน
ภพ	โลก แผ่นดิน
พระบรมจักรีศ (บอ-รม-มะ-จัก-กริด)	พระผู้ทรงจักร หมายถึง
จักริต	พระราม
กระษेत्रชลธาร	หนังสือ จดหมาย
	ทะเลน่านน้ำ ทศกัณฐ์ของพระนารายณ์ มี
	พระยานันตนคราชซึ่งเป็นนาค ๗ เศียร
	เป็นขลิบลึง
ไวกุณฐ์	พระนารายณ์ที่แบ่งภาคลงมา ที่อยู่บนสวรรค์
	ของพระนารายณ์
ประยูร	เฉาพนธุ เชื้อสาย
จักรพรรดิ (จัก-กระ-พัต)	พระราชาราช
ทวาราวดี	ชอนครอโยธยา
ทรลักษณ์	ลักษณะชั่ว ลักษณะไม่
ชนน	มารดา

សមណ្ឌ

นาคบาศ

พจนาค

พนาตย

๔
ศกดา

๖๔๘
อปรย

กระบิลน้ำ

๖
นักเรศ

ศวรรรยา

ราพณาสูตร

พระอรชุน

กรรม

๒
กนแสง

๒๓
ศตย

၁၂၂

ยวงทเบงนง เบนชอศรอนทรชค ทแพลงไป

๔
เบญจ

๑ ๐ ๐ ๒
มา ทาลาย กากด

การขย่ำ ทขย่ำในขย่ำ

๐
อานาฬ

โหม่นารก ชวชา ตาชา

๗
สงขยา

၁၂၅၅

ความเป็นใหญ่ของพระเจ้าแผ่นดิน

ทศกณัฐ

เทวดา อพยวมานยอกเขาจักรวาล มิสวณ

สำหรับเที่ยวเล่น ครัวเรือนงบนะเทศกาลวสันต์

พวกท้าวตานาง^{๔๐๐}พากระบายน^{๔๑} พระอรชนก^{๔๒}ไป

๑๒ ๒๘ ๒๒ ๒๔
เล่นบาง พยักษะรามสูตรไตรภกน ในทศก

เลขที่ รามสูตรยสองเทพาคลอง จนเขาพระ-

สุเมรุเอียงทวัก พระอรชุนกัสนชวต

३१

ร้องไห้

ภักดีและของมีค่ามากมาย " ต่อมาความ

หมายเลขน^๗ไป หมายถึง รด^๘ให้

ประชา
ช

หมื่นคน
นภวช

โคตร

วงศ์ สกล เฝ้าพนั

ก้านัด

ของทไ

พสุธา

แผ่นดิน

ภชงค

นาค

บัลพิ

แผ่นดิน

สามานย

เลว ตำไพร

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

ก. จงวงรอบตัวอักษรของข้อที่ถูกต้องที่สุด

๑. เหตุที่องค์ได้รบเลือกเป็นทูตไปเมืองลงกาเพราะ

ก. มีสติปัญญาเฉียบแหลม

ข. มีสติปัญญาเฉียบแหลมและมีความรู้รอบตัว

ค. มีเวทมนตร์คาถา สามารถปลอมแปลงตัวได้

๒. พระรามใช้อ้องคตเป็นทูตไปเมืองลงกา เพื่อ

ก. ขอเป็นมิตรกับทศกัณฐ์

ข. โกล่เกลี่ยทำสัญญาสงบศึก

ค. ไว้ชีวิตทศกัณฐ์โดยมีสัญญาแลกเปลี่ยน

๓. องค์ใดเป็นหลานของ

ก. พระอาทิตย์

ข. พระอินทร์

ค. พระพาย

๔. พระนารายณ์มีพระนามอื่นว่า

ก. พระชاکา

ข. พระจักร

ค. พระตรีเนตร

๕. พลากร หมายถึง

ก. ผทมอมกลางมาก

ข. ฉายตรงกันข้าม

ค. กองทัพ

๖. พระรามและพระลักษมณ์ออกเดินป่า

ก. เพื่อให้เป็นไปตามที่โหรทำนายไว้

ข. เพื่อให้ค้นหาโคครองราชสมบัติ

ค. เพื่อบริจาคสัตว์ที่ให้อำนาจพระบิดา

ง. เพื่อติดตามนางสีดา

๗. อินทรชิตไถ่ถามเช่นนี้ เพราะ

ก. รัชชนีพระอัคร

ข. รัชชนีพระนารายณ์

ค. รัชชนีพระพรหม

ง. ไม่พอใจที่ถูกกักขัง

๘. ตรัสเย็บเป็นข้อของ

ก. ยักษ์

ข. มนุษย์

ค. ลิง

๙. ภูซังคหมายถึง

ก. ครุฑ

ข. นาค

ก. ง

ง. นก

ข. จงเลือกตัวเลขที่อยู่ทางขวามือ ใส่หน้าข้อความทางซ้ายมือ
ให้ถูกต้อง

สุบรรณ

ภินทร

กระบิล

พนาวิน

พารา

สุริย

กมภณ

๑. ปราณ

๒. ชรณ

๓. กษัตริย์

๔. ครุฑ

๕. ทนกร

๖. ปถพ

๗. วานร

๘. อสุรา

๙. บุร

ค. จงเติมคำหรือข้อความในช่องว่างให้ถูกต้อง

๑. ผู้ที่เสนอให้องค์เป็นทูตไปเมืองลงกา คือ.....

๒. พ่อแม่ขององค์ใดแก่.....

๓. องค์มาถงเมืองลงกาได้โดย.....

๔. ทศกัณฐ์นอกจากจะมชอเรียกว่า ทวดยสขกรหรือทวศพกตร
แล้วยังมชอเรียกขานอย่างอื่นใดอีก คือ.....

๕. สุริยวงศ์ แปลว่า.....

ง. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ :-

รังสรรค์	—
ไวคุณรู้	—
ไตรภพ	—
โมहन	—
สาธารณ	—
อปริย	—
ศลย	—
โมลโลก	—
ทรลักษณ์	—

จ. ท่านมีความรู้ในข้อและเรื่องต่อไปนี้บ้าง จงเล่าอย่างสังเขป

๑. “เขาพระยาอนันตนาคา มาเป็นขลกลองกรณ”
๒. “อินทรีตแผลงศรนาคบาศ มักมาจะพิฆาตให้สังขาร”
๓. “อินโยชาขององค์พระจักรี ล้วนเทเวศม์ฤทธิกลาหาญ
จุติจากทิพย์วิมาน มาเป็นบริวารพระทรงครุฑ”
๔. “.....”
จะใคร่ไต่สมบัติของพตน จงคบคนอาชรรรมมาเช่นฆ่า
ควมงกลกในอรา ไม่วุ่นคิดค้ายอันใด”
๕. “เหมอนเมอมงกไกรลาส พระอิศวรประสาทพรให้
ไม่คิดเจ็บมิทกสวภัย หยาบใหญ่ขององค์พระอม้า”

๖. “แม่นวามานภาพริ้ง กลับไปซึ่งชัยพระพรตก่อน
ถ้าได้ครอบครองพระนคร จึงมาต่อกรอสูร”

ฉ. จงตอบคำถามต่อไปนี้ :-

๑. มารดาขององค์คคิไทได้พบบุตรชายหรือไม่ เพราะเหตุใด
๒. ตามที่ทศกัณฐ์กล่าวถึงองค์คคิไทว่า
“อนนางสาคคณ ลุกฉวจะมกหาไม่
ถูกไปเที่ยวฆ่าพนาลัย พยเขาร้องให้ตามมา”
ท่านมีความเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับคำกล่าวนี้
๓. ท่านได้รับคติสอนใจอย่างไรบ้าง จากการที่ได้อ่านรามเกียรติ์
ตอนองค์คคิไทสาร.

๕ ๕
เนอเวองยอ

ตอนศึกไมยราพ

ไมยราพ พญาขมลูกท้าวมหายมักษ์ เป็นเจ้ากรุงเขาคาล รัมนตร์
 สักคทพ และเครื่องสรรพยาเขากลอง เมื่อไมยราพประพาสฆ่า พมมิจาน
 ทชายทะเล บังเกิดความกรณารักใคร่ จึงนำมาเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม
 ทศกณฐ์ใช้ให้ไมยราพไปศึกศึกพระราม ไมยราพจึงลอบเข้าไป
 กล้องเป่ายาววิเศษสักคทพหมกทั้งกองทัพ แล้วอมพระรามลงไปเขาคาล
 ใส่กรงเหล็กไว้ที่คางตาล หนุมนตามลงไปเขาคาล ได้ทำลายค่านค่าง ๗ หมก
 ถึงค่านสระใหญ่ที่มัจฉาน รักษาอยู่ ได้รบกันพักใหญ่ไม่แพ้ชนะกัน
 ครั้นได้ถามก็ได้ความว่าเป็นพ่อลูกกัน มัจฉานจึงยอมปล่อยให้ผ่านไป
 เมื่อหนุมนคนพยกรงของพระรามแล้ว แยกกรงพาเข้าแรกเขาคาล
 ขนมาไว้ที่เขาสุรกันต์ แล้วกลับลงไปรบกับไมยราพ เมื่อฆ่าไมยราพ
 ไม่ตายก็ได้ถามนางพิรากวน นางบอกว่าเพราะไมยราพถอกดวงใจไว้ที่เขา
 ตรกฏ หนุมนจึงเหี้ยมขอกไมยราพไว้ นิรมิตกายใหญ่เอื้อมไปถึงเขา
 ดวงใจซึ่งเป็นแมลงภู่มายขย ไมยราพก็ถึงแก่ความตาย.

ตอนศึกไมยราพ

เมื่อนั้น
ครั้นเสร็จแวงกลองมณ

พระยาไมยราพยักษ์
อสุรกละกลับมา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

ครั้นลงยืนอยู่แต่ไกล
เห็นหมู่วานรโยธา
ทั้งนั่งยามตามไฟกองเย็บสน
บางตนบ้างหลับเคียวพัน
เห็นพลกระบวนบางหมู่
เดินไปเดินมาไวไว

แอบพุ่มพระไทรใบหนา
มิได้ตรวจตราแก่กัน
มองกลองพาทย์พณกไม่ด้น
กุมภัดเฑาะค่อยย่องเข้าไป
พุดจากันอยู่หาหลับไม่
ตกลใจถอยออกมา ฯ

ว ๖ คำ ฯ

จึงหยุดยืนอยู่เหนือลม
เทยาสะกณิศร

ทำตามอาคมยักษา
ใส่กล้องรัตนาแล้วเป่าไป ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ต้องหมู่โยธาพานริน
ก็หลับสนิททงทัพชัย

มัวเมาไปสิ้นไม่ทนได้
ไม่เป็นสติสมประดี ฯ

ว ๒ คำ ฯ

แล้วเข้าดูตลาดกระซาคดู
เห็นนอนนิ่งไม่ดิงอินทรี

กลางหมู่โยธากระบี่ศรี
อสุรกละเดินเข้ามา ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ครุฑปางพายุมุตร
จิงรายเวทสะกตนิพรา

หยุดอยู่ไปช่ายขวา
เพยาใส่กลองแล้วเบาไป ๓

ครนถึงขงปากวายุบุตร
จิงร้ายเวทสะกตนิทรา

หยุดอยู่คู้ไปซ้ายขวา
เทยาใส่กลองแล้วเป่าไป ฯ

ว ๒ คำ ฯ

ตองพระยาสุครพนังหลับ
อสุรมีความดีใจ

กับทั้งหนุมานทหารใหญ่
ก็เข้าไปในโอบฐูวานร ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ครนถึงพลับพลาสุวรรณรัตน์
เห็นหมู่โยธาพลากร
ยังแต่พเภกขุนยักษ
นั่งอยู่แทบบาทพระรามา
จิงเอายาสะกตนนใส่กลอง
แล้วร้ายพระเวทอันเกรียงไกร

อันโอภาสจ้ารสประภัสสร
นอนหลับทับกันคายนดา
กับองค์พระลักษณกนิษฐา
อสุราก็ยอบเข้าไป
ดอมมองแฝงมาให้ไกล
กลั่นใจเป่าซำออกสามท ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ตองพระยาพิเภกขุนยักษ
หลับไหลไม่ได้สมประดี

ทงพระรามพระลักษณเรืองศรี
ด้วยเวทอสุรชาญณกรรจ ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

มีความชื่นชมโสมนัส
แกว่งกลองย่องย่างจรจรัด

ตบหัตถ์ส้ารวลสรวลสันต์
ขนยังสุวรรณพลับพลา ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

พิศเพ่งเล็งดูพระลักษณ
ผิวเหลืองเรืองรองดังทองทา

ดวงพระพักตรเพยงเทพเลขา
โสภามรพรมทงกาย

แล้วเลอบแลดูพระราม
 สืบเขยวนวลนิลพรรณราย
 ไฉนจึงองค์พระมารดร
 มาเสยงจะม้วยชว
 คัดแล้วผาดแผดงำแดงเดช
 ขนใส่เหนือบ่าอสุรา

สง่างามพรมเพริศเจดฉาย
 สองขายน้อยน้อยแต่แทน
 ว่ามฤตธรอนกว่ายักษ์
 แต่ในนาทไม่พริบตา
 ช้อนพระรามศผู้เชษฐา
 ก้อออกมาจากปากวานร ฯ

๖๘ คำ ๖ กราว

ข้าแรกแทรกพนสุชาธาร
 ข้ามด่านผ่านทางพนาดร

ด้วยกำลังขุนมารชาญสมร
 พاجرเร่งรีบไปธานี ฯ

๖๙ คำ ๖

ครั้นถึงจึงมีพจนารถ
 จงเอามนุษยนอยน
 แล้วให้เกณฑ์หม้อสุรา
 รักษาในราตรกาล
 อันอพรากวนอสุร
 ตั้งไวยงหน้าพระลานชัย
 กุจะตมมมนุษย์กับลูกมัน
 ส่งเสร็จเสด็จยาตรา

ส่งมหาอำมาตย์ยก
 ใส่กรงเหล็กไวตงดตาล
 โทกหนึ่งฤทธากล้าหาญ
 ระวังเหตุเภทพาลอย่าไวใจ
 ให้ตักนาใส่ทกระทะใหญ่
 ต่อปัจจุสมัยเวลา
 ใหม่วัยชวันสังขาร
 เขาทไสยาสำราญ ฯ

๖๘ คำ ๖ เสมอ

บัดนั้น
 รับสั่งเจ้ากรุงบาดาล

เสนาผู้ใหญ่ใจหาญ
 ก็ให้นครบาลชาญฉกรรจ์

ยกเอากรงเหล็กอันใหญ่
ไปไว้ยังดงตาลนั้น

มาใส่พระรามรังสรรค์
ตามพระยาอุกฤษฏ์บัญชา ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เสร็จ

บัดนี้
แต่ต้องละอองอายยา
ครันลมพัดกตัญญู
อัสถรรยเป็นพณพันท
ฤว่าไม่ยราพชาญฉกรรจ์
พระน้าอย่างนงนอใจ

วายุบุตรฤทธิไกรใจกล้า
หลับตาเมาแก้วไม่สมประดี
เรียกสครพนาชายกระบสร
เมือกขาเคลมหลับไป
มันลอบสะกดเข้ามาได้
จงไปตองคพระจักรา ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

บัดนี้
แว่วเสียงหนึ่มนานเรียกมา
ตกใจนั่งขงตะลึงคด
อารมณ์ไม่เป็นสมประดี

ลูกพระอาทิตย์ฤทธิไกร
กผวาคณชนทนท
รอนจิตตงหนงเพลิงจ
ขุนกระบกรบไปพลับปลา ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เสร็จ

เห็นหมู่โยธาพลากร
หลับไหลไม่พณต้นตา
ทั้งพระยาพิเภกขุนยักษ
หลับข้างแท่นแก้วแพรวพรรณ
ตกใจจงเรียกหนึ่มนาน
แล้วเดินโศกาอาลัย

พวกพลวานรซ้ายขวา
เกลื่อนกลาดดาบดาทั้กัน
กับองค์พระลักษณรังสรรค์
แต่พระทรงสุบรรณนั้นหายไป
ทั้งวานรทหารน้อยใหญ่
เข้าไปปลุกพระอนุชา ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เสร็จ

เมื่อนั้น

ผวาตนพินจากนิทรา
ตกใจดังพระยามัจจุราษ
สติไม่เป็นสมประดี

๖ ๕ คำ ฯ

โอ้ว่าสมเด็จพระเชษฐา

ได้ยากลำบากด้วยกัน
ทศพัศตรม้นลักพนางไป
แต่พนองสองคนทรมาน

จนได้โยธาพลากร

ยกข้ามมหาชลธิ

ยังมีทันจะได้รณรงค์

ควรฤพวกพาลชาญฉกรรจ

บ้านนพระจอมมงกุฎเกศ

มันจะทำลำบากตรากไว้

แมนพระหรรษจักรแก้ว

น้องจะอยู่ไปใใให้ทรมาน

ให้พ่นอภัยสอดสุ

ร่ำพลางแสนโสกโสกา

พระลักษณสุริยวงศนาถา

แลมาไม่เห็นพระจักร

มาพินฟาดเศียรเกล้าเกศ

ก็โสกครวญคร่ำรำพัน ฯ

เราจากพาราเขตจันท์

ที่ในอารัญกันดาร

ไว้ในลงการาษฎาน

ตามมาจะผลาญอสุร

วานรทงสองบุรศร

จะต่อตแก้แค้นแทนมัน

ปราบพงศราพณ์รายโมหันธ

มาลอบลักทรงธรรมพาไป

จะแสนทุกข์แสนทเวขเป็นไฉน

ฤจะฆ่าพินให้บรรลัยลาญ

ลวงแล้วสุดสนสังขาร

จะวายปราณตามเสด็จไป

เมืองพา

แก่หมู่ไพร่โลกถ้วนหน้า

ดังว่าจะสนสมประดี ฯ

๖ ๑๕ คำ ฯ

บัดนี้
ทั้งสิบแปดมงกุฎเสนา

สุครพหนมานกระบศรี
ก็โศกรำรักพระจักรา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

โอ้ว่าพระบันโลกศ

ควรฤาอุสรพาลา
เสียแรงตัวข้าเป็นทหาร
เสียททมฤทธิไกร
ให้ไทรโลกนวล่งตจัน
เสียชาติสุริยพงศ์พานร
รำพลางโศกาอาลัย
เสียงแซ่สนั่นเป็นโกล

พระเดชแผ่ทั่วทุกทิศา
ลอบมาสะกดพระองค์ไป
จะรักษาบทมาลัยไม่ได้
มาขายไตเบองบาทพระสกร
ประมาทหมิ่นพระองค์ทรงศร
ใครห่อนจะนับว่าดี
ทุกหมู่พลไกรกระบศรี
เพียงหนึ่งชวจะมรณา ฯ

ว ๔ คำ ฯ โศก

บัดนี้

แสนวิโยคโศกเศร้าโศกา
จนอมเศียรถวายนกัวาทน
อันว่าสมเด็จพระจักรี
จรงะบังคับความทุกขรอน
ขอให้หนุมนานาญณกรจ
อันอายไมยราพอสุรา
พระเกษรตสมเด็จพระอวตาร

พระยาพิเภกยักษ์
อสุราค่อยได้สมประดี
ทูลพระนชนาถเรื่องศรี
ไซ้ทจะม้วยชวัน
อย่าอวรณ์วิโยคกันแสงสัลย์
ตามพระทรงธรรมไปบาดาล
ก็จะม้วยชวาสังขาร
จะแผ่ผ่านไปทั่วชาติ ฯ

ว ๔ คำ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังพิเภกอสุรี

จึงส่งคำแหงวายุบุตร

เร่งตามพระองค์ลงไป

พระลักษมณ์ทรงสวัสดีรศม

กุมภน้อยคลายโศกาลัย

ท่านผู้ฤทธิรุทรแผ่นดินไหว

ยังในนครบาดาล ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนั้น

รับสั่งน้องพระอวตาร

แล้วถามวัดทางจร

แก่พระยาพิเภกอสุรี

โอรสพระพายใจหาญ

กราบกับบพมาลัยด้วยภักดี

ซึ่งจะไปนครยักษ์

ถวญมให้แคลงวิญญาน ฯ

๖ ๕ คำ ฯ เสร็จ

เสร็จแล้วประณตบทของสุ

ออกจากสุวรรณพลับพลา

ลาองค์พระลักษมณ์นิษฐา

สวแดงศักดิ์แล้วรีบไป ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เชิด

จึงพินิจพิศดูสำคัญ

ถึงต้นมรคาพนาลัย

มีบัวดอกหนึ่งเท่าทรงรถ

ขุนกระบี่ผู้ปรีชาชาญ

ซึ่งพิเภกกุมภน้อยบอกให้

แลไปเห็นสระปทุมมาลัย

บานสดกลั่นเกลี้ยงหอมหวาน

ก็หักก้านลอดไปด้วยฤทธา ฯ

๖ ๗ คำ ฯ เชิด

แลเห็นกำแพงแสงล้อม

ล้วนแล้วไปด้วยศิลา

บ้อมค่ายคูเขื่อนแน่นหนา

หมุ่ยักษ์รักษานับพัน

๑๘๖

จิงชักตรเพชรออกกวัดแกว่ง
เข้าไล่หักโหมโรมรัน

สำแดงฤทธิ์ไกรไหวหวั่น
บุกบันตาดานอสู้ ฯ

๖ ๕ คำ ๖ เชือก

บัดนั้น
เหินวามรเผลอผู้มารว
ต่างคนพิโรธโกรธนัก
กรุกกันโลดโผนโจนทะยาน
พุ่งซัดอาวุธกลาหล
แทงด้วยแหลนหลาวโตมร

ฝ่ายหม่อสุรยักษ
ตคายทาลายปราการ
ฉวยชักอาวุธสำแดงหาญ
ออกไล่รอนราญวามร
ต่างคนก็ยิงธนูศร
ฟันฟอนอูดลุด่วนไป ฯ

๖ ๖ คำ ๖

บัดนั้น
หลบหลีกเคล้าคล่องว่องไว
ถบกัดพิศแทงสับสน
ตายยับทับกันไม่สมประเด

กำแพงหนุมานทหารใหญ่
เลียวไล่สังหารอสู้
ด้วยกำลังฤทธิ์ธรรณกระบศร
สนพวกโยธกุมภกัน ฯ

๖ ๕ คำ ๖ เชือก โศก

ครั้นเสร็จทำลายกำแพงด่าน
ขุนกระบะกรบจรจรัล

ฆ่าหม่อมามรมวยอาสัญ
ตัดตบไปตามมรรคา ฯ

๖ ๕ คำ ๖ เชือก

เหลือบแลไปเห็นกฤษ
เรียกมันครั้นครึกเป็นโกลา

งานอนสูงใหญ่ขวางหน้า
สองตาดั่งแสงอโณทัย

จึงทำสหภาพทวดเสียง
แกว่งตรีโลดโผนโจนไป

สำเนียงกกก้องแผ่นดินไหว
เข้าไล่โจมจับคชกรรม ๗

๗ ๕ คำ ๗ เชก

บัดนี้

บาบูกูกออาจเมามัน

ฝ่ายข้างอสุราตัวขยัน
วิ่งเข้าประจัญด้วยวานร ๗

๗ ๒ คำ ๗ เชก

สเทถบถัดหางฟาด

วงกว้างาแทงตะลุมบอน

ทำอำนางดั่งคชไกรสร
ด้วยกำลังฤทธิ์รอนราว ๗

๗ ๒ คำ ๗

บัดนี้

หลบหลก่องไวในท
บนชนด้วยกำลังสามารถ
ล้มลงกับพนสุธาธาร

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบเหี้ยมบงกชชาชาญ
องอาจหักคอคชสาร
วายุปรานสนขพขวา ๗

๗ ๔ คำ ๗ เชก โศก

ครันเสร็จสังหารกฤษร
ก็เร่งรีบไปตามมรคา

อันเป็นด้านนครยักษ์
ด้วยกำลังศักดิ์ดาว้องไว ๗

๗ ๒ คำ ๗ เชก

รวดเร็วดังลมพัดพาน
ให้คิดฉงนสนเท่ห์ใจ
เป็นประกายเพลิงแรงแสงกล้า
เปลวพลุ่งรุ่งโรจน์ไม่มีควัน

ถึงสถานทรวมทางใหญ่
แลไปเห็นเขากระทบกัน
เสียงก้องโกโลาเลอนลั่น
รอนดังสุริยฉับบรรลัยกาล

จึงตรงเข้าไปยังคร

ผาดแผลงฤทธิ์ไกรชัยชาญ

ไม่เกรงอัคคจะสังหาร

แผ่นทะยานชนยอดบรรพต ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ตนถมมอหักด้วยกำลัง

ถนเลือนสะเทือนถึงโสฬส

ภูเขากพึงลงหมด

เพลิงกรดดับสนั่นทันทิ ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ครันเสร็จหักเขากระทบกัน

กรบเร่งมาในราตร

ซึ่งเป็นด่านขณทัยกษ

ตามทแฉวงทางรฎยา ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

แลไปเห็นขงเท่าแม่ไก่

ขุนกระบผู้มศักดิ์ดา

ฝูงใหญ่บินว่อนขวางหน้า

เข้าไล่เข่นฆ่ารอนราญ ฯ

ว ๒ คำ ฯ

บัดนั้น

โกรธาตั้งไฟบรรลัยกัล

จึงฝูงขงใหญ่ใจหาญ

บินทะยานเข้ากลุ่มรุมตี ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

สำเนียงเสียงรังกองอากาศ

จู่โจมโถมเขาราว

หมายมาดกินเลือดกระบี่สร

ทั่วทั้งอนทรขวานร ฯ

ว ๒ คำ ฯ

บัดนั้น

เห็นขงกลุ่มเขามารารูรอน

คำแหงหนุมานชาญสมร

สองกรจับขงวุ่นไป ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

หวั่นหวบนบกขาด

ผู้ยงกสนชวลัย

ตกลงเกลื่อนกลาดไม่นับได้
ด้วยฤทธิ์ไกรชัยชาญ ฯ

๖ ๒ คำ ฯ โอ

ครันเสร็จหักด่านยุงร้าย

มุ่งหมายมรคาบาตาล

จึงลูกพระพายใจหาญ
กระเห็จเตร็ดทะยานรบจร ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

เห็นสระสละหล่มกว้างใหญ่

ทรงดอกออกฝักอรชร

พระพายชายพัดมาเรื่อยเรื่อย

ให้สงสัยไม่รู้สำคัญ

เหลือบซ้ายแลขวาทุกทิศ

ไม่เห็นร่องรอยก้นใจ

ด้ายไปด้วยปทุมเกสร
ตูมบานสลอนสลับกัน
หอมเฉื่อยซาบจิตเกษมสันต์
ว่าจะจรจรลไปแห่งใด
พินิจรอบทั่วสระใหญ่
แต่เวียนเที่ยวไปเที่ยวมา ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น

ซึ่งอยู่ในสระคงคา

ราตรเที่ยงคนเคยเที่ยว

ก็สำแดงแผลงฤทธิ์เกรียงไกร

มัจฉาณผู้ใจแกล้วกล้า
เป็นด่านรักษาชั้นใน
ลดเลี้ยวกระเวนทางใหญ่
ขึ้นไปจากทองชลธาร ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

ถึงทขอบสระก็หยุดอยู่

เห็นวณรเผลอผู้หังการ

แลดูไปทั่วทุกสถาน
ล่องด่านผ่านทางเข้ามา

มัจฉานุสัฏกับหนุมาน

โตดโผนโจนรุกบุกบัน เข้าได้โรมรันราวี่ ฯ

โกธราชบัพนกระทบบาท
แล้วร้องประกาศด้วยวาจา
ตัวเื่องมานะจะไปไหน
องอาจล่องด่านกุ่มภักดิ์

ทำอำนาจออกขนขวางหนา
เหว่ยอายพาลาใจฉกรรจ์
ไม่กลัวข้าจะอาสัญ
กูจะหั้นให้ยับลงกับกร ฯ

๖ คำ ฯ

บัดนี้

เห็นลงน้อยชนจากสาคร
จึงคิดว่าวานร

คำแหงหนุมานชาญสมร
อ้างอวดฤทธิ์รอนอหังการ
เหตุใดมาหางเบนมัจฉา
ถอยคำหยาบชาทะนงใจ
จะเจียมตัวว่าเด็กกหาไม
ถอยไปให้พน้อยสาธารณ ฯ

๖ คำ ฯ

บัดนี้

ได้ฟังกรวโกธคือไฟกาล
ถึงตัวกูน้อยเท่านั้น
อย่าพักอาจองทะนงใจ
ว่าแล้วสำแดงเดชา
โลดโผนโจนรุกบุกบัน

มัจฉานฤทธิไกรใจหาญ
ตบมอฉัตตานแล้วตอบไป
จะกลัวฤทธิ์เองกหาไม
ใครจะได้เห็นกัน
พสุธาบาดาลไหวหวั่น
เข้าไล่โรมรันราวี่ ฯ

๖ คำ ฯ เชิด

บัดนี้

กรวโกรธพิโรธตั้งออก
เกล้าคล่องว่องไวทั้งสองข้าง
ถอยทลอมฤทธธรอน

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบรประปะทะกร
ต่างตนต่างหาญชาญสมร
ต่อกรไม่ละลดกัน ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนี้

ปล้ำปลุกคลุกคลีประจัญ
ถบักควดเหวี่ยงอุตุลุด
กอตรัดพิตกันเป็นไกล

มัจฉานุฤทธิ์แรงแข็งขัน
พลวันหลบหลกไปในที่
ทะยานยุทธ์ไม่ทอดยหน
เปลี่ยนท่าเปลี่ยนที่รอนราญ ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชก

บัดนี้

รับรูกบูกบันประจัญบาน
ถูกมัจฉานุชวนไป
ฟาดลงกับแผ่นศิลา

วายุบุตรวุฒิไกรใจหาญ
แผ่นทะยานโถมถับด้วยบาทา
ฉวยรวบเท่าได้ทั้งชายขวา
ด้วยกำลังศักดาราว ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนี้

มิได้ชอกช้ออินทรีย์
ผลดุกขนไคกระทบบาท
วงผลุนหมุนเข้ามุกบัน

มัจฉานุผู้ชาญชัยศรี
โกรธตั้งออคคับรรลย์กลับ
ทำอำนาจผาดเสียดังพาลัน
โรมรันไม่คิดช้า ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชก

บัดนี้

โถมรบกวนกลับกลอกไปมา

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า

หันเหยนเปลี่ยนท่าราว ๆ

ว ๒ คำ ว เชิด

รบพลางรำพึงคะนึ่งคิด

เหตุไฉนเวลานรน้อยน

ทรหอดอดทนสามารถ

คิดแล้วจึงร้องถามไป

เป็นไฉนมาอยู่รักษาด่าน

เชอชาติสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์

สงสัยในจิตกระบศรี

จึงลงชวไม่บรรลย์

องอาจต่อสู้ด้วยฤๅได้

เหว่ยอายลงน้อยเท่าแมลงวัน

ไมยราพขุนมารโมหันธ

นามนินชอไฉวนร ๆ

ว ๒ คำ ว

บัดนี้

ฟังความถามถึงนามกร

จึงคิดว่าวานรตัวน

หักค่านผ่านทางลงมา

รูปกายก็คล้ายกับกู

ฤๅจะเป็นกษัตริย์สุรกานต์

ครั้นว่าจะนั่งเสียบदन

คิดแล้วจึงร้องตอบไป

ขอมัจฉานุวัยวุฒิ

สำรอกไว้ริมสาคร

มัจฉานุกุมารชาญสมร

พงศ์พันธุ์มารดรแลบิดา

ฤๅของอาจแกล้วกล้า

ถึงมหานัคราบาดาล

สองหูพรรณรายฉายฉาน

เหมือนมารดาส่งความไว

จะแจ้งเหตุร้ายดกหาไม่

ตัวเรานไฉนนามกร

บุตรนางมัจฉาดวงสมร

ไมยราพฤๅธิรอนไฉมา

๑๕๔

เสียงไวเบนนุตรบุญธรรม
 บิตรเศษของเราผู้ศกดา
 ตวทานนเป็นวานร
 ล้วงมาถึงมือพระกาล

ให้อยู่ด้านชั้นตักขา
 ขอว่าคำแห่งหนuman
 นามกรขอไรจึงอาจหาญ
 ไม่กลัววายปราณฤว่าไร ฯ

๖ ๑๔ คำ ฯ

บัดนั้น

ฟังความจะแจ้งไม่แคลงใจ
 พินิจพิศดูดวงพักตร์
 คบมือสำรวจไปมา
 จึงว่าดูก่อนมัจฉานุ
 เจ้าอย่าโกรธราวี
 บุญแล้วจึงฆ่ากันไม่ตาย
 ทั้งเทเวศผู้ปรีชาชาญ

คำแห่งหนumanทหารใหญ่
 ยินดั่งไฉนพักพา
 แสนรักพูนเพิ่มเสนหา
 อนิจจาเป็นไฉนถึงเพียงน
 ดวงจักษุพอเฉลิมศรี
 เรานคอสรหนuman
 สายสวาทพ่อยอดสงสาร
 บันดาลให้มาพบกัน ฯ

๖ ๑๕ คำ ฯ เรวา

บัดนั้น

ฟังลูกพระพายเทวัญ
 เหมเหมมุดดุกระบศร
 ถอยคำหยาบชาไม่เกรงใจ
 แม่นหาวเป็นดาวเดือนตะวัน
 เราจึงจะเชื่อว่าบตร

มัจฉานุฤทธิ์แรงแข่งขัน
 ขบฟันขหนาแลวรองไป
 มุสาพาตกเป็นไฉน
 ใครจักเชื่อฟังวานร
 ให้เห็นสำคัญประจักษ์ก่อน
 ทหารพระสกรอวตาร ฯ

๖ ๑๖ คำ ฯ

บัดนี้

พมจณานุกรม

รับขวัญแล้วกล่าวพจนารถ

ว่าพลางก็เหาะขึ้นไป

วาขุนทรผู้ปรีชาหาญ

ว่าขานกินแห่งแครงใจ

สุดสวาทของพ่ออย่าสงสัย

อยู่ในอากาศด้วยฤทธา ฯ

๗ ๔ คำ ฯ เชิด

หาวเป็นดาวเดือนทินกร

เสร็จแล้วกลับลงมา

เขจรสว่างเวหา

ยังพนพสุธาทันที ฯ

๗ ๕ คำ ฯ ดกพากย์

บัดนี้

เห็นประจักษ์เหมือนคำชนน

ขอรชนเหนือศรีโรเทศ

ตัวลูกไม่แจ้งประจักษ์ใจ

อันโทษนี้ใหญ่หลวงนัก

อย่าให้เป็นกรรมเวรา

มัจฉานุผู้ชาญชัยศรี

ยินดีกว้างเขาไป

น้อมเกศบังคมประนมไหว้

จึงขงชัยกับพระบิดา

ลูกรักจักขอโทษา

แก่ขานอวยนสบไป ฯ

๗ ๖ คำ ฯ เเรวา

บัดนี้

สวมสอดกอดลูกเขาไว้

รับขวัญจุมพิตแล้วพิศพักตร์

ขงเจ้าตออยู่ทชบิดาน

ถอยถอยรกรักษาตัว

อันขงผดพลงทงน

คำแห่งหนมานทหารใหญ่

ลูปไล่ไปทั่วทั้งอินทรี

ดวงจักษุพ่อเฉลิมศรี

เพราะมิได้รู้จักกัน

ด้วยกลัวว่าจะอาสัญ

ไม่ถอโทษทัณฑ์แก่ลูกรัก

พ่อจะอยู่ช้าก็ไม่ได้
สังหารไมยราพขุนยักษ
ตัวเจ้าค่อยอยู่เป็นสุขก่อน
อันทางบาดาลนครา

จะรีบไปตามองค์พระทรงจักร
ซึ่งมันไปลักพระองค์มา
อย่าอวรณ์เสราโหม่นสา
แก้วตาจงบอกให้พ่อไป ฯ

๖ ๑๐ คำ ฯ เหวหา

บัดนี้
ได้ฟังอดีตอันใจ
ขอขนัดสนเป็นพินคิด
ด้วยพระยาไมยราพอสูร
พระคุณตั้งคุณบิดุเรศ
อันซึ่งจะบอกมรคา
บิดาลงมาทางไหน
จงเร่งพินิจพิศดู

มัจฉานุผู้มีอชฌาสัย
บังคมไหวแล้วตอบว่า
พระบิดาจงโปรดเกศ
ไต่เลียงลูกจนใหญ่มา
ซึ่งบังเกิดเกศเกศา
ดังข้าไม่มกตัญญู
ทางนั้นจะไปยังมอยู่
ก็จะรู้ด้วยปรีชาชาญ ฯ

๖ ๘ คำ ฯ

บัดนี้
ฟังมัจฉานุกุมาร
ขุนกระบผู้มกาถึงฤทธ
จงหักกานบุษบงด้วยว่องไว

วายุบุตรวุฒิไกรโองาญ
ว่าขานหลกเลียวเป็นค่านัย
นั่งคดกคดชนไต่
ลอดไปตามไส้ปทุมมา ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

๕ ๔ ๔
กรณลงขงสระชลธาร

เห็นหม้อสุรโยธา
จึงหยุดรำฟงคะนังคิต
ไหนจะรู้ข่าวพระจักรี
จำจะทำอบายกล
คิดพลางยืนอยู่แต่ไกล

ไกลทวารนิเวศของยักษา
ตรวจตำราครอบราชธานี
จะตรงไปต่อฤทธด้วยยักษ
ว่าอยู่ที่แห่งหนตำบลใด
แอบตนฟังความให้จึงได้
สำรวมใจกำบังกายา ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

แล้วเขาแอบต้นไผ่กอยุ่

เขาออกบอกกันจ้านรจา

คอยฟังคำหม้อยักษา
ริมท่าสระโบกขรณี ฯ

๖ ๒ คำ ฯ คฤพาทย์

๔ ๕
เมื่อนั้น

ต้องจำลำบากพันทิว
อยู่ในเรือนตรุกันดาร
ไมยราพอสุราพระยายักษ์
ใส่กระทะจะตมลูกชาย
ก็กระเดียดกระออมเดินมา

ผายนางพิรากวณยักษ
กับด้วยอสรลูกรัก
แสนทุกข์ทรมานเพียงอกหัก
ใช้ให้ไปตักคงคา
ให้ตายด้วยพระรามนาถา
ออกจากทวารธานี ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เพลง

๕ ๔ ๔
กรณลงทสระบุษบง

คิดถึงลูกรักร่วมชว
โอ้อวไวยวิกของแม่เอ๋ย
เสียดแรงบำรุงเลี้ยงมา

นั่งลงริมทวารศรี
ตทรวงเขารำไสกา
ทรมานเชยผู้ยอดเสน่หา
จนชั้นษาจำเริญวีย

ควรฤๅไมยราพขุนมาร
โทษกรไม่มีเท่าของโย
อนิจจาสงสารตัวเจ้า
กับองค์พระรามด้วยกัน
สุดทแม่แลวนะแก้วตา
แมนเจ้าสนชพชว
ก้มหน้าไปตามทรมาสวาท
ถึงอยู่ไปจะทรमानกาย
พรั่ง^๕น^๕กจะจากออกไป
รำพลางแสนโสกโสกา

บัดนี้

เห็นนางโสกาจาบัลย์
ว่ารุ่งเช้าชีวิตจะวายปราณ
จึงคลายพระเวทกำบังตา

นั่งลงแล้วกล่าววาท
เราเป็นทหารพระภูวไนย
ขอว่าหนุमानชาญณรงค์
ด้วยอายุไมยราพฤทธิรอน

คิดการพาลผิดก็เป็นได้
ใส่ไคลจะล้างช้วน
รุ่งเช้าจะม้วยอาสัญ
ใครจะช่วยได้นักไม่มี
ซึ่งจะพนาญายักข
แมนไม่อยู่จะสูญตาย
ให้ประจักษ์โลกธาตุทั้งหลาย
จะพุ่มพ่ายชลเนตรทุกเวลา
ที่ไหนแม่จะได้เห็นหน้า
ตั้งว่าจะสนช้วน ฯ

ว ๑๔ คำ ฯ โอ

ฝ่ายลูกพระพายรังสรรค์
รำพันออกนามพระราม
กับไวยวิกขุนมารยักขา
เดินเข้าไปหาทันใด ฯ

ว ๑๕ คำ ฯ

ยายอย่าโสกละห้อยไห
ผู้ใดไม่รอดต่อกร
มาตามพระองค์ทรงสร
มันพาภูธรลงมา

ไม่รู้ว่าจะอยู่ตำบลใด
จงพาเราไปในพารา
จะช่วยไวยวิกให้พ้นตาย
เป็นเจ้าแก่หม่อสูร

จนใจที่จะเสาะแสวงหา
จะหมั่นให้ม้วยขวัญ
ตัวยากจะสุขเกษมสร
ในทนต์ราบาดาล ฯ

๖๘ คำ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังคำแห่งหนุมาน
มีความชื่นชมโสมนัส
จึงว่าไมยราพชาญณรงค์
คงตาลท่ายเมืองอสูร
อสูรรักษาทางนอกใน
ดูว่ากุมภกันเฒ่าประทุ
ถึงจะเหาะข้ามกำแพงยักษ์
มาตรแม้นจะแปลงเป็นแมลงวัน
ขุนกระบะผู้มั่งปรีชา

พิรากวณผู้ยอดสงสาร
นงคราญค่อยคลายจากบัลย์
ตั้งได้สมบัติในสวรรค์
มันเฝ้าพระองค์ไปไว
อยู่ที่ในกรงเหล็กใหญ่
ซึ่งจะพาเข้าไปนัยกนก
ซึ่งคุมให้เบาหนัก
ก็จะต้องจักรกรดมรณา
อย่าสำคัญจะพ้นยักษ์
ตรึงตรารออย่าให้เสียการ ฯ

๖๙ คำ ฯ

บัดนั้น

ฟังพิรากวณางมาร
จึงว่าเพียงนี้ไม่ยากนัก
จะแปลงเป็นไยบัดนี้สืบ

วายุบุตรผู้ปรีชาหาญ
บอกขานจะแจ้งไม่แคลงใจ
ตัวข้าพจจกคิดได้
เข้าไปมิให้สงกา

แม่น้ำข่งหนักจะหักลง
 คันข่งอยู่คร้งบูรณมา
 ข้ามได้พาผู้ใด
 จงดูเอาเถิดนะขุนมาร

จงเอาสำนวนนั้นว่า
 เก้าแ่ก่คร่ำคร่าชานาน
 มาในพาราราษฎฐาน
 อย่าแสวงมาพาลพาที ฯ

๖ ๘ คำ ๖ เรรา

เมื่อนั้น
 ได้ฟังทหารพระจักรี
 อันความคิดนประเสริฐนัก
 จงเร่งนิมิตกายา

นางพิราภวนัยกษ
 ยินดีแล้วตอบวาจา
 เราจักตอบตามท่านว่า
 ตัวข้าจะพาบทจร ฯ

๖ ๘ คำ ๖

บัดนั้น
 ประนมหัตถ์ร่ายเวทฤทธธรณ

คำแห่งหนุมานชาญสมร
 สัจจวโรจนิมิตอินทรีย์ ฯ

๖ ๒ คำ ๖ ตรี

เป็นโยบวัตติตสไบบาง
 ด้วยเดชพระมนตรอนฤทธ

นางพิราภวนัยกษ
 อสุรีไม่เห็นกายา ฯ

๖ ๒ คำ ๖

เมื่อนั้น
 เอากระออมนนตักคงคา

นางพิราภวนัยกษ
 ขนมากระเดียดเดินไป ฯ

๖ ๒ คำ ๖ เพลง

บัดนั้น
 เห็นนางพิราภวนอรัทัย

อสุรย์กษรักษาทวารใหญ่
 ไปตักขงชลธมา

จงเอากระออมกับตัวนาง
ซึ้งกับลูกศิลา

วางเหนอตราชู้กษา
ทเคยตรวจตราทุกที ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เสร็จ

ครันตราชุนต์หนักนัก
กระออมแตกยับไม่สมประค

กลืนเดาะหักลงกับท
อสุรเข้าจับวุ่นไป ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เสร็จ

แล้วตั้งกระทุ้ชู้ถาม
พาใครเข้ามาฤว่าไร

นางนทำความเป็นไฉน
จงบอกไปแต่โดยสัจจา ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

เมื่อนน
ชนเสยงเถยงตอบสุรา
เรามาผู้เคยวกเหินอยู่
คร่ำคร่ามานานกว่าแสนปี
อนิจจาเห็นว่ากุตกยาก
จะทำกระไรก็ตามใจ

นางพิราภวนัยกษา
เหตุใดมาว่าดังน
เมือตราชุนต์ของชกษ
ไม่ดหักเองจะโทษใคร
น้ำท่วมปากแล้วกว่าได้
ไม่อาลัยแก้ไขพวัน ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

บัดนั้น
ฟังนางว่าขงดังตัน
ต่างตนต่างเหินเป็นจริง
แต่เหลียวดูหนากันไปมา

นายประตุม่มารตัวขัน
ไม่ทันรู้กลมารยา
ทุกสิ่งมิได้กัษา
ไม่ตอบวาจาเทว ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

เมื่อนั้น

เดียงพลางทางบรรจรถ

นางพราภวนัยกษ

เขามายังททวารชัย ฯ

๖ ๒ คำ ฯ ชย

ครนถงซงหนาพลาญ

อันพระยาไมยราพฤทธิไกร

แต่ตัวไวยวิกุมภันท์

นั้นดงตาลท่ายพารา

ชบอภนุมาทธารใหญ่

หลับอยู่ในที่ไสยา

ใส่ตรุจามัน้อยู่ข้างหน้า

ซึ่งยักขามันไวพระจักร ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนั้น

ขอกรเหนอเกล้าเมาล

วายุบุตรวุฒิไกรชัยศรี

ขุนกระบรายเวทกำบังกาย ฯ

๖ ๒ คำ ฯ ตรี

เดชะด้วยวิทขามนตร์

รับไปตามองคพระนารายณ

ทงตนแลเงากัสสุหยา

ยังท่ายพาราคุมภันท์ ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

ครนมาถึงทงตาล

นั่งนอนล้อมวงหลายชั้น

ขุนกระบผู้มฤทธิรอน

จึงร่ายพระเวทวิทยา

เห็นหม่อมารรักษาถวคั่น

ผลัดกันตระเวนตรวจตรา

ขอกรเหนอเกล้าเกศา

สะกดนิทราหม่อมาร ฯ

๖ ๔ คำ ฯ ตรี

เสียงสนั่นครั่นครนโพยมหน มดมนท่วทิศาสน
 เขือกเย็นไปทั้งบาดาล ปานดังฤดูเหม็นต์ ฯ

ว ๒ คำ ว คุกพาทย

บัดนั้น

ต้องเวทหนุมาณาญณกรรจ์ ฝ่ายพวกอสุราพลฉันท
 ล้มหลับทับกันทั้งไพร่นาย บันดาลมัวตามัวใจ
 บ้างกรนบ้างครางวุ่นไป จะเกรนกรายตรวดตราไก่หาไม่
 ไม่เป็นสติสมประดี ฯ

ว ๔ คำ ว

บัดนั้น

ครันเสร็จสะกดอสุร ลูกพระพายผู้ชาญชัยศรี
 ขุนกระบิกเดินเข้าไป ฯ

ว ๒ คำ ว คุกพาทย

จึงเห็นสมเด็จพระหริวงศ หลับอยู่ในกรงเหล็กใหญ่

กราบลงแทบบาทภูไฉน ชบพักตร์รำให้โสกา ฯ

ว ๒ คำ ว โสกา

โอ้อาพระจอมมงกุฎเกศ

ลือเดชทั่วทิศา

เป็นเทพมุนยเทวา

ควรฤมานอนอยู่ในกรง

อนิจจาเป็นน่านาถจิต

พระกายติดไปด้วยธุลผิง

ไรทั้งภูษาณมทรวง

ใบไม้จะรององค์ไม่

เสยแรงเลียงทหารชำนาญยุทธ์

นับสมดุไวไต่บทศรี

แจ้งว่าไมยราพอสุร

ในราตรจะลอบขึ้นไป

ทำการสะกดแต่เพียงนั้น
 เสียทมฤทธิไกร
 มั่นใจได้พาพระจักร
 หาไม้ที่ไหนดสุรา
 จะพิฆาตฟาดฟันด้วยตรเพชร

จึงจะสมนาหน้าอายสาธารณ
 ราชพลางฟมฟายชลนา
 ดั่งหนิงจะสนชวาลัย

ช่วยกันรักษาไว้ไม่ได้
 มาหลบไหลด้วยเวทวิทยา
 มาถึงบุรุษษา
 จะรอดลงมายังบาดาล
 ให้เศียรเด็ดเสียบไว้กับ

หน้าถาน

ต่อหังการกำเริบใจ
 ชบพัคตร์โสกาสะอนให้
 ไม่เป็นสดีสมประดี ฯ

๖ ๑๔ คำ ๖ โย

ครั้นคลายแสนโสกาจาบัลย์ อภิวันท์เหนือเกล้าเกศ
 ทำลายกรงขื่อนองคพระจักร ด้วยกำลังฤทธพาวจร ฯ

๖ ๒ คำ ๖ เชก

รับออกมาจากเมืองมาร ถึงเขาสุรگانตสังขร
 ตรงลงยังเชิงครินทร วานรเพ่งพิศไปมา
 เห็นแท่นสุวรรณบัลลังก์อาสน์ อยู่ในนพมาศคหา
 เอกเอี่ยมเทียมทพยไสยา กว้างพระจักราดวยยนิค ฯ

๖ ๔ คำ ๖ ทร

แล้วจึงบังคมกัมเกศ กราบเบองบทเรศทงสองศร
 คารพจบพนพระธรณ ชุลกรประกาศด้วยวาจา

ขอฝูงเทवासुरาฤทธ
 ๕ ๖ ๘ ๕ ๗
 ทงหกห้องสวรคชนพา
 ตัวข้าจะไปสังหาร
 ๖ ๘
 ฝากแล้วกรบจรจรล

ซึ่งสถิตสิงสู่ในภูผา
 มาช่วยรักษาพระทรงธรรม
 ไม่ยราพขุนมารให้อำสัญ
 ๖ ๘ ๖ ๕ ๕ ๕
 ฝนพกตรคนเขายังธานี ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

มาจะกล่าวบทไป
 ๕ ๕ ๕
 อนสถิตถาธารคร
 ๘
 เกลงมาเห็นลูกพระพาย
 ๘
 ออกจากกรงเหล็กอสุรา
 ๕
 บัดนี้จะกลับไปชิงชัย
 ๘
 กพาฝูงเทพบริวาร

ถึงเทพไทเรืองศรี
 ๕ ๕
 มทพยโสตนัยนา
 ๘
 พาองค์พระนารายณ์นำถา
 มาไว้ปากถ้ำสุรกันต์
 ๕
 ฆ่าอ้ายไมยราพใจหาญ
 ๕
 เหาะทะยานมายังพระจักร ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เหาะ

๕ ๕ ๕ ๖ ๖
 ครั้นถึงจงเขาแควดลอม
 ๕ ๕ ๕ ๕
 จ้าเรียงเสียงทพยคนตร
 ๖ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 บางโบกบดพดระวงองค์
 ๕ ๕
 พัทธกษรรักษาภูในย

๕ ๕
 จับกล่อมบำเรอดดส
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 ฉาเนอยเรอยรบจับใจ
 ๖ ๖
 บางลอมวงตามเชิงเขาใหญ่
 ๕ ๕
 มิให้รบกวนหา ฯ

๖ ๕ คำ ฯ กล่อม

๕
 บัดนั้น
 ๖ ๖
 เขมนัหมายจะล้างอสุรา

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
 ๕
 กตรงมายังหน้าพลาญ ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

ครันถึงปราสาททองกรณ วานรสำแดงกำลังหาญ
กระทบบาทผาดโผนโจนทะยาน ถีบบานสับัญชรชัย ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

เสียงสนั่นครันครนกลาหล พัลลงไม้ทนกำลังได้
แล้วมีวาจาประกาศไป เหวยอ้ายไมยราพกุมภักดิ์
เป็นโจนตัววิ่งไปลอบลัก องค์พระหริภุชสรสวรรค์
กุเบณฑหารชาญฉกรรจ์ ตามมาโรมรันอสูร
ชอว่าหนุมานชาญฉกรรจ์ อาองค์พระยาราชสหัส
ตัวมึงคงหนิงมฤค วนนจะม้วยวายปราณ ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น พระยาไมยราพใจหาญ
ผวาตนจากแท่นอลงการ ขุนมารก็เหลือบแลไป
เห็นวานรเข้ามาถึงปราสาท องอาจกล่าวคำหาญใหญ่
ไกรธาดวยควาพระขรรค์ชัย ผลลูกขนได้กรองมา
เหม่เหม่ดูอ้ายชาติลิง เยอหยงอวดฤทธิ์ว่าแก้วกล้า
ตัวกูผู้ทรงศักดิ์ ใต้ฟ้าไม่มีใครเทียมทัน
มึงคงหงอยน้อยแสง ฤาจะแข่งกับดวงสุริยฉัน
ว่าพลางขบเขี้ยวเคี้ยวฟัน แก่งพระขรรค์ออกได้ราญรอน ฯ

๖ ๘ คำ ฯ เชิด

บัดนี้

รับรองกันประจัญกร

๖ ๒ คำ ๖

ถอยถอยรับสับสน

พันทางแยงยุทธ์กันไปมา

๖ ๒ คำ ๖ เชิด

เมื่อนั้น

รับรองกันปิดโรมรัน

๖ ๒ คำ ๖

เท้านึงเหยียบเข้าวานร

กลอกกลับจับกันเป็นโกลา

๖ ๒ คำ ๖ เชิด

บัดนี้

รบชิตตพันประจัญต์

๖ ๒ คำ ๖

โผนแผ่นขนย่นเหยียบบ่า

กลอกกลับสั้ประยุทธ์พลวัน

พระขรรค์หักเป็นสองท่อน

อสุรลุ่มลुकคลุกคลาน

๖ ๔ คำ ๖ เชิด

คำแหงหนุमानชาญสมร

วานรโถมถืบด้วยฤทธา ๑

ไล่ประจัญถ้อยประจัญเข่นฆ่า

ต่างหาญต่างกล้าไม่ลดกัน ๑

ไมยราพฤทธิแรงแข็งขัน

ขับพันโลดโผนโจนมา ๑

กรแกว่งพระขรรค์เอง่า

หันเหียนเปลี่ยนท่าในที่ ๑

หนุमानผู้ชาญชัยศรี

ได้ทโถมจับกุมภักดิ์ ๑

กรขวาดวยชิงพระขรรค์

ฟาดฟันตอ่กายขุนมาร

วานรถืบด้วยกำลังหาญ

ขุนกระบะบะยานตามตี ๑

เมื่อนั้น

เสียดพระขรรค์เพชรอันฤทธิ์
กวัดแกว่งแสงวาบปลาบตา
ผาดแผลงสำแดงฤทธิ์รุทร

๗ ๔ คำ ๗

ต่างตนต่างรับต่างตี

จนกระบองนั้นหักกระเด็นไป

๗ ๒ คำ ๗ เช็ก

บัดนั้น

หลักหลบรบนันประจัญบาน

๗ ๒ คำ ๗

มือขวาวลวยซังโตมร

แทงตอกลงมณฑลเป็นหลายท

แล้วชักศรเพชรออกจากกาย

หวดซ้ายบ้ายขวาว่องไว

๗ ๔ คำ ๗ เช็ก

เมื่อนั้น

สิ้นสุดอาวุธโรมรัน

วานรตนนสามารถ

ยิ่งกว่าเทวัญในชั้นฟ้า

ไมยราพลัทธิศักดิ์คดกม

อสุริคว่าไม้คทาวิรุ

กระบอบบาทาองอด

กลับเข้าสัประยุทรซิงชัย ฯ

เข้าออกเบ้นทหนไล่

ฉวยได้หอกใหญ่เขี้ยวอนราญ ฯ

วายุบุตรวุฒิไกรใจหาญ

โถมทะยานเข้าไล่ราว ฯ

ไต่ด้วยฤทธิ์รอนกระบศร

จนหอกอสุรินหักไป

ลกพระพายฟอนพันกระชั้นไล่

มิได้ดำรงกายทัน ฯ

ไมยราพฤทธิ์แรงแข็งขัน

กุมภภณฑลวิไลจินดา

ฤทธิ์รังกองอาจแก้วกล้า

นกลัทธิวิทยานาค

จำเป็นจะคิดอุบายกล
 ถึงมาตรมันจะกลับตี
 ด้วยดวงจิตไม่อยู่กับกาย
 คิดแล้วจึงร้องว่าไป
 ตัวเราทั้งสองประลองยุทธ
 ถ้อยที่ไม่แพ้ฤทธา
 ให้เป็นธรรมยุทธสุจริต
 จะเอาตาลสามต้นมาพัน
 ผลัดกันตตนละสามที
 ให้ปรากฏไว้ในไตรดาล

๖ ๑๔ คำ ฯ

บัดนั้น
 ได้ฟังกัณฐะไตร
 มันคิดเปรียบเทียบดัง
 กุ๊กไม่เกรงฤทธา
 ถึงจะตายแมนต้องพระพายพัด
 อันตัวของอายุนุมาร
 คิดแล้วจึงร้องตอบไป
 เกลือกจักไม่เหมือนหนิงพาท

ด้วยแบบยลลงฆ่ากระบะสร
 กุ๊กไม่ครั่นคร้ามใจ
 อันจะตายนั้นหาไม่
 เหวยไอลิงไพรพาลา
 สัประยุทธ์ขับเคียวกันหนักหนา
 มาตั้งสัจจาสัญญากัน
 ต่างตนอย่าคิดผิดผัน
 ตะบัตพันให้เป็นกระบะองดาล
 ไกรตักไม้มวยสังขาร
 ตัวท่านจะเห็นประการใด ฯ

กำนแหงหนุมานทหารใหญ่
 อันอายไมยราพอสुरา
 เห็นจะมีอุบายยักฆา
 จะซ่อนกลฆ่ามันให้วายปราณ
 กอูปตคนซพสังขาร
 นัยจะแหลกลาญด้วยฤทธ
 ว่าจริงฤาไฉนยักฆ
 ทศาสุรัสสัญญา ฯ

๖ ๑๕ คำ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังจึงตอบวาท
 แม้นมาตรมิกงในสัจ
 กับฝูงเทวาทั้งนั้น
 แต่เราจะตีสามทัก่อน
 ตัวเองจงลุกขึ้นต่อไป

พระยาไมยราพยักษ์

อันคำเราว่านโดยธรรม
 ของหัตถ์สนั่นรังสรรค์
 สंहารช้วนให้บรรลัษ
 กรบแล้วจะนอนลงให้
 ตามที่เราได้ปฏิญาณ ฯ

ว ๖ คำ ฯ

บัดนั้น

ฟังคำไมยราพขุนมาร
 โฉนจึงมาเลือกว่า
 ตัวเราเป็นแขกมาแต่ไกล
 ชงว่าทงนแต่พริ้ง
 เองจะตีก่อนเกรง

วายุบุตรวุฒิไกรโองาญ

ตบหัตถ์ถนัดฉานแล้วตอบไป
 สัญญาเอาเปรียบก็เบ็ดได้
 ชอบให้ตีก่อนอสุ
 ไข่ก็จะโง่กว่ายักษ์
 ไกรจะรอดชั่ว ฯ

ว ๖ คำ ฯ เรเรา

เมื่อนั้น

ได้ฟังกระบอกปรีดา

พระยาไมยราพยักษ์

อสุราเขาดอนเอาตนตาล ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

เท้ายันบาดันกระชากรุด

ก็หลุดชนด้วยกำลังหาญ

สามตนสูงเทียมคณานต

ขุนมารบิดเป็นคทาธร

แล้วรอรว่าเหวยอายลงบ้า

มิ่งอวดฤทธาว่าชาญสมร

ใครจะได้เห็นกร

จนอนลงให้ทุกข์ ฯ

ว ๔ คำ ฯ

บัดนั้น

หนุมานผู้ชาญชัยสร

ได้ฟังอสุราพา

ขุนกระบร่ายวิทย์ยามนตร์ ฯ

ว ๒ คำ ฯ ทรร

ครั้นครบเข็บคาบก็เฝ้าไป

กล่นใจลุ่มกายสามหน

ให้ลงทรหตอดทน

แล้วทอดตนกวักเรียกอสุรา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น

พระยาไมยราพยักยา

เห็นกระบรอนทอตกายา

ก็ปรดาเอดเอดกระบองตาล

กวักแกว่งสาแดงแสงฤทธ

เสียงสนั่นครรชิตทุกทิศาน

สองเท้ากระเหยงแผ่นทะยาน

ขุนมารก็ตกลงไป ฯ

ว ๔ คำ ฯ เชิด

สามทีสนั่นดังฟ้าฟาด

บัลลังก์ปนาทหวาดไหว

อันกายหนุมานชาญชัย

ก็จมลงในพนพสุธา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

บัดนั้น

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า

มิได้เข็บซ้ำกายา

ผุดลุกขึ้นมาด้วยว่องไว ฯ

ว ๒ คำ ฯ

ร้องว่าเหวี่ยงเหวี่ยงขุนมาร
 เร่งนอนลงเกิดอายจัญไร
 แม่นมรักตัวกลัวตาย
 กราบลงทนต์ของกุน

รู้จักพระกาลฤาหาไม
 ส่งกระบองมาให้กุต
 จะถายชวตยภย
 จิงจะไวชวอสุรา ฯ

ฯ ๕ คำ ฯ เรวา

เมื่อนั้น
 เห็นวานรไม่สนชว
 ให้ประหว่นครันครามขามฤทธ
 แล้วรอมานะหักใจ
 คิดแล้วจึงตอบวาจา
 กุไม่ประณตบทมลาย
 ว่าแล้วกทอดกายลง
 ตัวเองจงเร่งมาต

พระยาไมยราพยักขมา
 อหังการเยาะเย้ยไปไพ
 รอนจิตตั้งหนิงเพลิงไหม
 กูจะเกรงมันไยอายสาธารณ
 เหวี่ยงอายพาลาเดียรจณาน
 มงอย่าอวดหาญพาท
 ส่งกระบองให้กระบะสร
 ตามทชงได้สัญญา ฯ

ฯ ๘ คำ ฯ

บัดนั้น
 ฉวยจับกระบองตาลมา
 ตาหมายเขม้นจะพิฆาต
 สองมือกวัดแกว่งคทาธร

วายุบุตรวุฒิไกรโจกลา
 เองอาจด้วยกำลังฤทธิรอน
 องอาจดั่งพระยาไกรสร
 วานรภักดาลลงสามท ฯ

ฯ ๕ คำ ฯ เชิด

เสียงสนั่นครืนครืนอากาศ กระบองแหวกกายขาดไปกับท
แล้วฉกแขนขาอสุร ชุนกระบี่วางไปด้วยฤทธา ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น
เทากรกลับตตเป็นกายา
ลูกชนกระทบมาทศตรอง
โผนไปด้วยกำลังว่องไว
พระยาไมยราพยักขา
อสุราไม้มวยบรรลัย
ก๊กกองกัมปนาทหวาดไหว
เข้าไล่ประจัญประจัญบาน ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น
หักเอาด้วยกำลังชัยชาญ
ถล่มกับพนพสุธา
โหดโผนโชนไปทันที
วายุบุตรวุฒิไกรโองาญ
โถมทะยานลบตองอสุร
ด้วยศกดาเดชเรืองสร
ชุนกระบี่เหยียบบอกลงไว ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

จึงถามพิรากวนนงลักษณ์ ไมยราพชุนยักขน์โผน
ฆ่ามันจึงไม่บรรลัย
สงสัยเป็นพนพวรรณนา ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น
ฟังวายุบุตรกัปรีดา
ซึ่งว่าฆ่ามันไม่ตาย
ถอดจิตออกเป็นภุมร
นางพิรากวนยักขา
จึงร้องบอกมาทันที
เพราะด้วยอุบายยักข
ไล่กล่อมมณอลงกรณ

แล้วเอาจลงไปซ่อนไว้
ท่านจงคิดฆ่าตัวภรร

ในยอดศตวรรษสิงขร
ไมยราพฤทธิรอนจะวายปราณ ฯ

๖ คำ ฯ

เมื่อนั้น
พืงนางบอกแจ้งทุกประการ
เทาเหยขอบอสุราไว้มัน
กรายพระเวทอันสกลา

วายุบุตรผู้ปรีชาหาญ
ยินดีปานใดฟากฟ้า
กรณนประนมเหนือเกศา
นิมิตกายกายาวานร ฯ

๖ คำ ฯ ตรี

รูปนั้นใหญ่เท่าพรหมาน
พร้อมทั้งสพกตรแปดกร
เทาชายเหยขอบอสุร
เทาขวานนกาวทะยานไป

สูงตระหง่านดั่งหนึ่งสิงขร
สำแดงฤทธิรอนเกรียงไกร
มิให้เคลื่อนจากทชนใด
ยังในศตวรรษบรรพตา ฯ

๖ คำ ฯ

มอหนางางยอดครนทร
จับได้แมลงภุมรา
เหวี่ยงเหวี่ยงไมยราพยักษ์
ว่าแล้วขยเป็นจุรณไป

กรหนงนคนควาหา
ก็เอาขนมาขุไว้
न्हัวใจมิงถามมิใช่
ตัดเศียรลงให้พร้อมกัน ฯ

๖ คำ ฯ เชิด

ตั้งหนึ่งพระกาลพาลราช
กายคนระด้าวแดนัน

มาฟันฟาดด้วยคมพระแสงขรรค์
กุมกณทกมวาชว ฯ

๖ คำ ฯ โสภ

ศัพท์

คำอธิบายศัพท์

พระยาไมยราพ

เป็นพญาภย เจ้ากรุงบาตาล รมนตรีสภกทัพ ถอน
กองทัพไว้เขาตรกฏ ไคม์หลานไปเลียงเนนยคร

กลองมณี

ขณฉรรม

กลองทไมยราพไซ้เข้ายวเษสภกทัพพรรามให้หัลย
ทงกองทัพ

โยธา

กองทัพ

ตามไฟ

เขตไฟไว้

พาทย

เครื่องประโคม

อาคม

เวทมนตร์

นิทรา

นอน หลับ

พานรินทร

ถึง

อินทรย์

ร่างกาย

วายุบุตร

ลูกพระพาย (ลม) หมายถึง หนึ่มน แม่ชื่อนาง
กาลอรินา

โอยฐ

ปาก

พลับพลา

เรือนมหลังคา ที่ประทับชั่วคราวคราวสำหรับพระเจ้า
แผ่นดิน

สุวรรณ

ทอง

รัตน

แก้ว

โอภาส

แสงสว่าง สุกใส

จรัส

รุ่งเรือง สว่าง

ประภัสสร

สเลอมพราย แสงพราว ๆ เหมือนแสงพระอาทิตย์
 แรกชน

พลากร

กองทหาร

ดาษดา

เกลื่อนกลาด

กนิษฐา

น้อง

ขอบ

หมอบ ทรวดง ข้อง

เวท

มนตร ถอยคำผูกเป็นตาถ่า

โสมนัส

ปลายปลม เบิกบาน

สำรวจ

หิวเรา รนเร้ง

พระพักตร์

หน้า

เลขา

งามคงเขียน

โสภา

งาม

พรมเพริศ
 งามแช่ม

พระราเมศ

พระราม

เชษฐา

พี่ชาย
 ขวัญ

ชำแรก

แหวก แหวกลงไป

สุธา

พลสุธา คอแผ่นดิน

สุธาธาร

แผ่นดิน

พนาคร

ป่า
 เมือง

ธาน

เมือง

พจนารถ

คำพูด

โกฏี

จำนวนสี่ล้าน

เกทพาล

เหตุไม่ก่ต่าง ๆ

พิรากวณ

พลสาวของโมยราพ

ปัจจุสมัย

เวลาเช้ามค

สังขาร

ร่างกาย

ยาตรา

เดิน

นครบาล

ผู้ทำหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง

บัญชา

คำสั่ง สั่ง

อศจรรย

แปลก ประหลาด

ลูกพระอาทิตย์

สุครพ

พระทรงสุบรรณ

พระผู้ทรงครุฑ หมายถึง พระนารายณ์ แต่ในตน

หมายถึง พระราม เพราะพระนารายณ์อวตาร

(แบ่งภาค) ลงมาเกิดเป็นพระราม

สุริยวงศ

วงศ์พระอาทิตย์

พระขามจักราช

เจ้าแห่งความตาย คือ พระยม

พารา

เมือง

ขัณฑ

เชกแคน

อาร์ญ

ฆ่า

กัณดาร

ลำบาก อึดคึด ผิดเคือง

ทศพิศตร	สิบหน้า หมายถึง ทศกัณฐ์
รณรงค	รบ
ราพณ	ทศกัณฐ์
โมหันธ์	ความมกม่นด้วยความหลง
พระหริรักษ์	พระนารายณ์
ไตรโลก	สามโลก หมายถึง โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ โลก บาดาล
สิบแปดมงกุฏ	เสนาวานร ๑๘ คน ที่ซำดัก่อนเคยเป็นเทวดา ผู้เป็นยอดของโลก หมายถึง พระราม
พระปิ่นโลกेश	พระนารายณ์ มีสักร ทรงสังข์ คทา เข็ม ตรี
พระสักร	สัตต ๑๑ เกษียรสมุทร มีมเหสีชื่อ พระลักษมี
อภิวาหน	การกราบไหว้
รุทร	นาคด้วยงันัก
ประณต	น้อมไหว้
ปทุมมาลัย	ดอกบัว
แลง	ข้อหินชั้นคันทอง สดั่งอย่างข้อเข่า ปัวเป็นรูป
ปราการ	กำแพง
หลาว	เหล็กหรือไม้ทลายปลายแหลม
โคมร	หอกซัด
กุญชร	ช้าง

สหนาท	เสียงภักทของคิงราชสัท	
ตร	สามงามคามสัน	
คชกรรม	กิจการในทางปฏิบัติอันเกี่ยวกบข้าง	เช่นการข การ
	คดียงจับ เป็นต้น	
ไกรสร	ราชสัท	
บรรพต	ภูเขา	
โสฬส	สิบหก	ชั้นพรหมโลกสิบหกชั้น
		ถอกันว่าเขนทมิสุข
	ชย้างยัง	
เพลิงกรด	ไฟทมิถกษณรอนนระ	
รติยา	ทางเดิน	
จรจรัด	เกินไป	
พินิจ	พิจารณา	ทรวรตรา
มัจฉาน	ลูกหน่มานกับนางสุพรรณมัจฉา	ตัวเป็นสิง
	เป็นปลา	
กระเวน	ตระเวน	เที่ยวไป
ทองชลธาร	ทองน้ำ	
พาดา	ไร่	เขลา ชั่ว ร้าย
มัจฉา	ปลา	
สวธารณ	ท่า	เลว
ชัยศรี	ความสง่าผ่าเผยกบความชนะ	

วุฒิไกร	ขึงทวยความ ^๒ มีความ ^๒ เจริญ
กฤตเทลดสุรگانต	เครื่องประ ^๒ ทับ ^๒ หื้อ ^๒ น ^๒ เป็น ^๒ แถม ^๒ มา
สาคร	แม่น้ำ ทะเล
บุตรบุญธรรม	ลูกเลี้ยง
พระกาล	พระยม เจ้าแห่งความตาย
เทเวศ	เทวตา ^๒ ผู้ใหญ่
อวตาร	การแบ่งภาคลงมาเกิดของพระนารายณ์
ทินกร	ผู้กระทำวัน ^๒ หมายถึงพระอาทิตย์
เขจร	บินไป เหาะไป
ศโรเพศ	ศรัทธา
กรรมเวรา	บาปกรรม
จุมพิต	จูบ
โทรมนัส	เสียใจ
อักษณาสัย	นิสัยใจคอ มีนิสัย
บุษบง	คอกไม้
ชลธาร	ลำน้ำ ลำคลอง
นิเวศ	ที่อยู่
สระโบกขรณ	สระบัว
จันรรจา	เงาะป่า พืช ถั่ว
ตรุ	ทชงคน ทะราง คุก

กระเดียด	เขาเข้าข้างสระเฒ
กระออม	ภาชนะใส่น้ำทำด้วยไม้สาน
ทวาร	ประตู
ท้าวไร่	ทำน้า
ไวยิก	ยักษ์ลูกนางพิราภวน
โทษกร	โทษ อาชญา
ของใบ	เส้นใย
โลกธาตุ	แผ่นดิน
ภูไฉน	พระเจ้าแผ่นดิน
ภูธร	พระเจ้าแผ่นดิน
สำนวน	ทำนองพูด ถ้อยคำที่เรียบเรียงแล้ว
นิมิต	แปลง
สังวร	สำรวม เหนียวระวัง
อรไท	นางผู้เป็นใหญ่ นางผู้มีศักดิ์
ลูกศลา	ลูกหิน
เดาะ	รำว จวนจะหักออกจากกัน
พลาญ	ลาน (โบราณ)
เมา	หอม ยอก ผมุก
โพยม	ท้องฟ้า อากาศ
ฤดูเหม็นต	ฤดูหนาว
พระหริวงศ	พระราม

ยุทธ	การรบ
พิฆาต	การฆ่า ทำลาย
หน้าฉาน	หน้าตาประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
เชิงครันทร	เชิงเขา
นพมาศ	ทองเนื้อเก้า
การพ	เคารพ
ชุดกร	ประนมมือไหว้
หกทองสวรรณชนฟ้า	สวรรณ ๖ ชั้น รวมเรียกว่า ฉกามาพร ไฉ่แก้ว
	๑. จาตมหาราชิก ๕. ทูลิต
	๒. ทวารังค ๕. นมมานรค
	๓. ยามะ ๖. ประณีมิทวสวคค
ทัพยโสตนัยนา	หัตถาทัพ
บชา	เขยคเขยน
สหบัญชร	หน้าต่างทพระเจ้าแผ่นดินเสด็จประทับรับแขกเมือง
กุลาหล	โกลาหล เสียงกุกก้อง วนวาย
มฤค	กวาง เนื้อ
สัประยุทธ์	รบพุ่งชิงชัยกัน
คทาธร	ตะของ
นักสิทธ	ฤษี ผู้สำเร็จ
วิทยา	คหวิทยาธร เทพบุตรพวกหนึ่งมหนาทเล่นคนตร
	บนสวรรณ

ลิงไฟ

สัประยุทธ์

ธรรมยุทธ์

ตะบิต

ไตรดาล

ตรีไตร

หัตถ์ยัน

ปฏินาณ

คัลณาค

ครรชิต

ทิสาน

กัมปนาท

โยไฟ

ภุมร

อลงกรณ์

ตรีภูตสังข

พรหมาน

จฺรณ (อ่านจุน)

ลิงป่า

ในทณาน สัประยุทธ์

การต่อสู้กัน โดยทางธรรม เช่น แก้วญทา
หลกธรรมหรือสร้างพระเจดีย์แข่งกัน

บิต

๓ โลก

คึกให้แจ้ง

(สัทหัตถ์) พันดา ผัมพันดา หมายถึง พระอินทร์

การให้คำมั่นโดยสัจใจ

ก้องฟ้า

กักก้อง กระหม

ค่าน ข้าง ทิศ

เสียงทวนไหวทวนไป

เขาะเข้ย พดให้ฮาย

แมลงภู่ แมลงผง

เครื่องประดับ เครื่องแต่ง

ขอเขาสามยอด

พรหม พระเป็นเจ้าผู้สร้างโลกตามศาสนาพราหมณ์

ผง ของทบน

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

ก. จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. ไม่ยราฟไป^๑ถึงพลับพลาของพระรามพระลักษณ^๒ได้โดยทาง...

.....

๒. พระรามถูกขับไป^๓ยังที่.....๓. “หลย^๔ข้าง แทน^๕แก้วแห้ว^๖พรรณ แต่พระทรง^๗สัขรรณ^๘น
หาย^๙ไป” พระทรง^{๑๐}สัขรรณ^{๑๑} หมายถึง.....๔. เมื่อน^{๑๒}มาน^{๑๓}ไป^{๑๔}ถึงเมือง^{๑๕}ยาคาล^{๑๖} ได้พบ^{๑๗}ถึง^{๑๘}เผือก^{๑๙}ทวน^{๒๐}หนึ่ง^{๒๑} ชื่อว่า.....

.....

๕. น^{๒๒}มาน^{๒๓}และ^{๒๔}ถึง^{๒๕}เผือก^{๒๖}ทวน^{๒๗}ม^{๒๘}ล^{๒๙}กษ^{๓๐}ณะ^{๓๑}ต่าง^{๓๒}กัน^{๓๓}ค^{๓๔}อ.....

.....

๖. ถึง^{๓๕}เผือก^{๓๖}เช^{๓๗}อ^{๓๘}ว^{๓๙}า^{๔๐}น^{๔๑}มาน^{๔๒}เป็น^{๔๓}ย^{๔๔}ค^{๔๕}า^{๔๖}ข^{๔๗}อง^{๔๘}ค^{๔๙}ณ^{๕๐} เพราะ.....

.....

๗. การ^{๕๑}ท^{๕๒}ศ^{๕๓}ร^{๕๔}า^{๕๕}ช^{๕๖}ย^{๕๗}น^{๕๘}ค^{๕๙}ท^{๖๐}ก^{๖๑} นาง^{๖๒}พ^{๖๓}ิ^{๖๔}ร^{๖๕}า^{๖๖}ก^{๖๗}ว^{๖๘}น^{๖๙}ให้^{๗๐}เห^{๗๑}ต^{๗๒}ุ^{๗๓}ค^{๗๔}ล^{๗๕}ว^{๗๖}า.....

.....

๘. พระ^{๗๗}น^{๗๘}าร^{๗๙}า^{๘๐}ย^{๘๑}ค^{๘๒}ะ^{๘๓}ว^{๘๔}า^{๘๕}ร^{๘๖}ลง^{๘๗}มา^{๘๘}เก^{๘๙}ิ^{๙๐}ต^{๙๑}ใน^{๙๒}โล^{๙๓}ก^{๙๔}ม^{๙๕}น^{๙๖}ุ^{๙๗}ษ^{๙๘} มี^{๙๙}น^{๑๐๐}า^{๑๐๑}ม^{๑๐๒}ใ^{๑๐๓}ห^{๑๐๔}ม^{๑๐๕}ว^{๑๐๖}า.....

.....

๙. ไม่^{๑๐๗}ย^{๑๐๘}รา^{๑๐๙}ฟ^{๑๑๐}อ^{๑๑๑}ก^{๑๑๒}อ^{๑๑๓}ย^{๑๑๔}า^{๑๑๕}ให้^{๑๑๖}น^{๑๑๗}า^{๑๑๘}น^{๑๑๙}ไป^{๑๒๐}ถ^{๑๒๑}อน^{๑๒๒}ค^{๑๒๓}ัน^{๑๒๔}ไม่^{๑๒๕}ช^{๑๒๖}อ.....มา^{๑๒๗}ค^{๑๒๘}อ^{๑๒๙}ส^{๑๓๐}ถ^{๑๓๑}าน^{๑๓๒}

ข. จงขีด ✓ หน้าข้อความที่ถูก และ × หน้าข้อความที่ผิด

๑. บัณฑิตมีหมายถึงเวลาในบัดนี้
๒. ไมยราพสะกดทัพพระรามให้หลยทั้งกองทัพ โดยใช้ควันรม
๓. พระรามและพระลักษมณ์เป็นพันธมิตรทางมารดา
๔. เจ้ากรุงบาดาลในเรื่องรามเกียรติ์ตอนศึกไมยราพ หมายถึง พญานาคราช
๕. ไมยราพจับพระรามโดยมุ่งหมายจะฆ่าให้ตาย
๖. ชาติ และ ราชรมความหมายเหมือนกัน
๗. พิเภกเป็นผู้บอกทางที่จะไปสู่เมืองบาดาลให้แก่หนุมาน
๘. เมื่อหนุมานรบกับลิงเผือกที่เมืองบาดาล ผลปรากฏว่า หนุมานรบชนะ
๙. นางพิราภวนเป็นมารดาของนนทกาล
๑๐. นางพิราภวนมีหน้าที่ตักน้ำ
๑๑. หนุมานแปลงตัวเป็นโรคจิตขโมยของนางพิราภวน เพื่อดูว่าใครจะไล่ตาม
๑๒. พระอินทร์และพระนารายณ์คบคิดกันด้วยกัน
๑๓. หนุมานและไมยราพผลัดกันตบมวยกระบองคนละ ๓ ที ผลปรากฏว่า ไม่มีใครแพ้ใครชนะ
๑๔. ไมยราพถอดดวงจิตซ่อนไว้บนยอดเขาหิมาลัย
๑๕. ในที่สุดไมยราพถูกหนุมานฆ่าตาย

ค. จงขีด ✓ หน้าข้อความที่ถูก

๑. ไมยราพเจ้าเมืองเขาคาล เป็น ๒. พระวามมชอกชอหนง คช
 ก. ยักษ์ ก. พระอิศวร
 ข. มนุษย์ ข. ท้าวทศรถ
 ค. พญานาค ค. พระจักร
๓. วายขทรในเร่องรามเกียรติ ๔. มีฉาน เป็นบุตรของ
 เป็นชอชอง
 ก. หนุมาน ก. นางเขญกาย
 ข. วงคนทร ข. นางสุวรรณมัจฉา
 ค. ลม ค. นางพราภวน
๕. มีฉานมีลักษณะแตกต่างจาก ๖. ไมยราพชอกชอบายให้
 ถึงทวอน คช หนุมานไปถอนต้น
 ก. มีหัวเป็นลิง ตัวเป็นช้าง ก. กระบองเพชร
 ข. มีหัวเป็นลิง หางเป็นปลา ข. มะพร้าว
 ค. มีหัวเป็นปลา หางเป็นลิง ค. ทาล
๗. ไมยราพชอกควงใจเป็นคัว ๘. ไมยราพสะกดทัพพระวาม
 ให้หลยทั้งกองทัพลวการ
 ก. แมลงหว ก. รมควัน
 ข. แมลงผง ข. เม้ายาให้หลย
 ค. แมลงวัน ค. ใส่ยาพิษลงในนาคม

๙. ไมยราพช่อนกลองดังทวงใจไว้ที่ ๑๐. ทิวากร หมายถึง

ก. บอกละครกฏ	ก. พระจันทร์
ข. บอกละครหิมาลย์	ข. พระอาทิตย์
ค. บอกละครไกรลาส	ค. ทวงทวง

๑๑. ไตรโลกในวรรณคดี หมายถึง

ก. สวรรค์ มนุษย์โลก นรก
ข. สวรรค์ มนุษย์โลก ขาคาล
ค. อากาศ แผ่นดิน มหาสมุทร

ง. จงจับคู่คำต่อไปนี้ โดยเอาตัวอักษรทางขวามือ
เขียนไว้ข้างหน้าตัวเลขทางซ้ายมือ

๑. พระอินทร์	ก. ราชนิ
๒. นางพิราภวน	ข. อารยชนคทหนึ่ง
๓. พระราม	ค. บรรพต
๔. พิเภก	ง. ดอกบัว
๕. ทศกัณฐ์	จ. คชสาร
๖. ทินกร	ฉ. พระจักร
๗. กฤษณ	ค. ไหร
๘. คร	ด. สหสนัน
๙. ปัทมา	ณ. พระอาทิตย์
๑๐. ทรเพชร	๗. ไวยวิ

จ. จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ไมยราฟมีความสำคัญแก่เจ้ากรุงลงกาอย่างไร
๒. กล้อง มณี ความ สำคัญ อย่างไร ใน เรื่อง ราม เกียรติ ตอนศึก
ไมยราฟ
๓. นักเรียนมีความเชื่อถือในเรื่องเวทมนตร์อาคมหรือไม่ เพราะ
เหตุใด
๔. เหตุใดหนุมานจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่ง ว่า “วายุบุตร”
๕. “ตรีโลก” มีความหมายอย่างไรในทางศาสนาและวรรณคดี
๖. เหตุใดหนุมานจึงยอมเชื่อว่า หนุมานเป็นบิดาของตน
๗. หนุมานนำพระรามกลับคืนมาได้อย่างไร
๘. หนุมานมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากลิงทั่วไป
อย่างไร
๙. กระซอมเป็นชื่ออะไร เคยเห็นหรือไม่
๑๐. “สิบแปดมงกุฎ” ท่านเข้าใจว่าอย่างไร
๑๑. เพราะเหตุใดไมยราฟซึ่งเป็นมนุษย์ถูกฆ่าตาย

๑๑๒

๗ สามก๊ก

บทนำเรื่อง

สามก๊กเป็นนิยายที่เลียดก๊กกันมา ตามเค้าเรื่องจากจดหมายเหตุทาง
ประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งของจีน ต่อมาได้นำเอาเรื่องนั้นไปแต่งจน
การเรียบเรียงขึ้นเป็นเรื่องราวและพิมพ์เป็นหนังสือแพร่หลาย

สามก๊กฉบับภาษาไทยนี้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) กวีเอกผู้หนึ่ง
คนยุครัตนโกสินทร์ ได้เป็นผู้แปลและเรียบเรียงขึ้น

๗ ความตอนต้นในเรื่องสามก๊ก

ตั้งแต่พระเจ้าซันโกโจได้ปราบปรามศัตรูรายกาย และตั้งควเป็น
กษัตริย์แห่งประเทศจีนราว พ.ศ. ๕๖๘ แล้ว ก็ได้มีกษัตริย์สิบราชวงศ์
ต่อมาเรียกว่าราชวงศ์ซัน เมื่อต่อมาถึงรัชสมัยของพระเจ้าเลนเต้ บานเมือง
กระส่ำระสาย เนื่องจากพระเจ้าเลนเต้ชอบแอ และหย่อนความสามารถ
ในการปกครอง ทรงหลงเชื่อบรรดาขันทีคนสนิท ซึ่งมุ่งหวังกอบโกย
ผลประโยชน์ ครั้นพระเจ้าเลนเต้สิ้นพระชนม์ หองจูเปียนพระราชโอรส
องค์ใหญ่ก็ได้ครองราชสมบัติต่อมา เนื่องจากยังทรงพระเยาว์มาก พระนาง
โฮเฮาพระราชมารดาจึงตั้งว่าราชการแทน พวกขันทีได้ก่อความวุ่นวาย
ขึ้น ทำให้บานเมืองกระส่ำระสาย พระนางโฮเฮาจึงได้หนีไปซ่อน
ให้ตงโต๊ะเจ้าเมืองซ่งหลงเข้ามาช่วยปราบขันที แต่พวกขันทีได้ทราบเรื่อง
เสียก่อน จึงลอบฆ่าโฮเฮาพชายของนางซึ่งกุมอำนาจทางทหารเสีย

ครั้นทั้งโทะปราชฉลาดได้แล้ว ก็กลับมาเฝ้ากราบถวายบังคมพระชนม์
 หอชบุเรียนและพระราชมารดาเสีย แล้วยกห้องจูเหียบพระราชโอรสของ
 พระเจ้าเลนเทชนครองราชย์ มีพระนามว่าพระเจ้าเหียนเต้ และทั้งโทะไค
 เข้าดำรงตำแหน่งมหาอุปราช ต่อมาได้ก่อการกำเริบทุจริตต่าง ๆ เพราะ
 มนสยเป็นพาลมาแต่เดิม พระเจ้าเหียนเต้จึงลอบมีหนังสือไปเรียกโจโฉ
 เจ้าเมืองกังนุและบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคนให้มาช่วยปราบ แต่ทำการไม่
 สำเร็จ เพราะแก่งแย่งแตกสามัคคกันเสีย

ในเมืองหลวงมีชนนางคนหนึ่งชื่อว่า อองฮุ้นเป็นคนมีความคึกคัก เมื่อ
 เห็นว่าพระโทะไคกำลังคนกำจกทั้งโทะไคไม่ได้ จึงใส่ใบบางเคียวเสียนบุตรเลี้ยง
 ไปทำอุบายให้โทะไคทรชนธรรมของทั้งโทะไคฆ่าทั้งโทะไคตาย แต่สถานการณ์
 บานเมืองกังนุไม่เรียบร้อยลงได้ เพราะลอบก่อกบฏนายทหารผู้ใหญ่ของ
 ทั้งโทะไคก่อการลาลงของฮุ้นมา แล้วบังคับพระเจ้าเหียนเต้ให้อยู่
 ในอำนาจคน พระเจ้าเหียนเต้จึงขอความช่วยเหลือไปยังโจโฉ โจโฉ
 ได้ยกกองทัพมาปราบลอบและยกไปสำเร็จ และได้รับตำแหน่งเป็น
 มหาอุปราชแทนมา

เมื่อโจโฉได้เป็นมหาอุปราชแล้ว ก็พยายามปราบปรามเมืองต่าง ๆ
 ซึ่งตั้งแขวงเมืองมาตั้งแต่คราวฉลาดไคหลายแห่ง แล้วเลยมาถึงอำนาจ
 ดงกษบงอาลวงเกินพระเจ้าเหียนเต้ พระเจ้าเหียนเต้ทรงคบแค้นพระทัย
 เป็นอนันมาก ถึงกับทรงกริ้วพระโทะไคเขียนหนังสือไปยังเมืองต่าง ๆ ขอให้
 มาช่วยปราบโจโฉ โจโฉรับหนังสือลอบไคก็ถึงแสดงอาการกระตือรือร้น

มากจน ถึงกับคกระเนรเทศพระเจ้าเหียนเต้ แดทปรกษาทักทานไว้ เพราะ
 เกรงว่าจะเป็นการเพาะศัตรูมากขึ้น โจโลไคยักทัพไปปราบปรามเมือง
 ต่าง ๆ โดยอ้างว่าเมืองเหล่านั้นเป็นกบฏต่อพระเจ้าเหียนเต้ จนในที่สุด
 เหลือพวกเมืองสำคัญซึ่งโจโลปราบไม่ลงคือ ขรรคานเมืองที่อยู่ในความ
 ปกครองของเลาieb ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ของพระเจ้าเหียนเต้ กับเมืองที่อยู่ในความ
 ปกครองของชนกวน กงนงจึงเกิดเป็น สามก๊ก ขึ้น คือ
 โจโลก๊กหนึ่ง เลาiebก๊กหนึ่ง และชนกวนอีกก๊กหนึ่ง

เลาieb มีศักดิ์เป็นอาพระเจ้าเหียนเต้ ไค้วยแตงตงเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่
 ฝ่ายกรมวัง เคมีมาหาขพาทางทอเสื่อและขายเกือกในเมืองกวนกวน เมื่อ
 ยานเมืองเกดจลาจลเลาiebก็กระช่วยปราบปราม เลาiebมีทหารเอกซึ่งมีฝีมือ
 เก่งกล้าสามารถเป็นทเลื่องลือคือ กวนอู เตียวหุย และจูล่ง เลาiebของ
 เรือนน้อยไม่เป็นท จนกระทั่งไค้ขงเบ้ง (มีฉายาว่าอาจารย์ฮกหลงแห่งเขา
 โจลงก่ง) ซึ่งเป็นผู้มีสติปัญญาสามารถมาเป็นทปรกษาออกอบายในการศึก
 ให้ จนสามารถตงหลักแหล่งไค้มั่นคงในแคว้นเสฉวน กักเลาiebมีชื่อว่า
 จูกก๊ก

ฝ่ายชนกวนนั้นเป็นเจ้าเมืองก่งตง ซึ่งเป็นเมืองใหญ่และอุดมสมบูรณ์
 มีเมืองชนน้อยใหญ่มากมาย มีกำลังทหารและทปรกษาค ๗ พรกพร้อม
 กักของชนกวนมีชื่อว่าจูกก (ชนกวนเป็นบุตรชนเกียนซึ่งไค้ตงตัวเป็น
 ใหญ่ในแคว้นก่งตง เมื่อชนเกียนตงแก่กรรม ชนเซ็กพชายของชนกวน
 ก็ไค้เป็นใหญ่สืบต่อมา ครั้นชนเซ็กตงแก่กรรมชนกวนจึงไค้เป็นใหญ่ใน
 เมืองก่งตง) เมื่อโจโลยกกองทัพตักตามเลาiebมาตงเมืองก่งตง โจโลไค้

พยายามผูกมิตรกับชนกวน เพื่อยะเกลยกล่อมไว้เป็นพรรคพวกของตน
 แต่ขงเบ้งได้ขยายเกลยกล่อมชนกวนและจิวยี้ ให้ปลงใจเข้ากับเจ้าทงการ
 ล้วยโจได้สำเร็จ ชนกวนจึงเป็นศัตรูต่อโจโฉ และได้ทำการรุมพ่งกัน
 เรื่อยมา จนกระทั่งภายหลังโจโฉได้ใช้อุบาย ทำให้ชนกวนมาเข้าด้วย
 ขงเบ้งกันรบแล้ว

การรุมพ่งฆ่าฟันกันระหว่างก๊กทั้ง ๓ นี้ ได้ดำเนินมาเป็นเวลานานถึง
 ๖๐ ปี ทางฝ่ายต่างก็ใช้กลยุทธกลวิธีต่าง ๆ ซึ่งไหวชิงพริบกันอย่าง
 แยะคาย ซึ่งคนชนหลังได้ยึดถือเป็นแบบฉบับในการรบตลอดมา

โจโฉได้ครองอำนาจมาจนอายุได้ ๖๖ ปี ก็ถึงแก่กรรม โจโฉบุตร
 ชายคนโตได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทน โจโฉมีชายาหลายคนได้เนรเทศ
 พระเจ้าเหียนเต้ และคงทนชนเป็นกษัตริย์ แล้วและชนกวนต่างก็ไม่ยอม
 รับนบถโจโฉเป็นกษัตริย์ โจโฉจึงราชวงศ์วุยชน ชื่อว่า วุยก๊ก แผ่นดิน
 ในในคนจึงเป็น ๓ ก๊กอย่างแท้จริง เพราะมีพระเจ้าแผ่นดินถึง ๓ องค์
 คือพระเจ้าโจผกทง พระเจ้าเล่าปี่แห่งแคว้นเสฉวนก๊กทง และพระเจ้า
 ชนกวนแห่งเมืองงตงก๊กทง ทางเขมือสรวะแก่กัน และทำการรุมพ่ง
 กันเรื่อยมา แต่ภายหลังพระเจ้าชนกวนได้ยอมอ่อนน้อมต่อพระเจ้าโจโฉ

ฝ่ายพระเจ้าเล่าปี่เสวยราชย์ได้ ๓ ปีก็สิ้นพระชนม์ ขงเบ้งได้อัญเชิญ
 อาเถา ราชบุตรองค์ใหญ่ขึ้นครองราชย์สืบแทน ทรงพระนามว่าพระเจ้า
 เล่าเสียน ส่วนขงเบ้งได้รับตำแหน่งเป็นมหาอุปราชมีอำนาจสิทธิขาดในการ
 แผ่นดิน ในตอนนั้นขงเบ้งสามารถเกลยกล่อมให้พระเจ้าชนกวนกลับเป็น
 มิตรกับเสฉวนได้อีก

พระเจ้าไผ่ครองราชสมบัติได้ ๗ ปี ก็ประชวรสิ้นพระชนม์ พวก
 ขุนนางทั้งปวงจึงพร้อมใจกันเชิญโยยบ พระราชโอรสขึ้นเถลิงเศวตฉัตร
 เอยนชขึ้นครองราชย์สืบแทน ทรงพระนามว่าพระเจ้าไผ่ย้อยองค์ การศึก
 ยังคงดำเนินต่อมา ส่วนมากเป็นการทำสงครามขับเคี่ยวกัน ระหว่าง
 พระเจ้าไผ่ย้อยกับพระเจ้าเลาเสียน พระเจ้าไผ่ย้อยแต่งกองทัพออกไปทำศึก
 และเสียดหลายครั้ง ต่อมาจึงได้แต่งตั้งให้สุมาเอเป็นขุนนางผู้ใหญ่ และ
 รัชสีงให้คิดแต่งทัพยกไปสมทบกับกองทัพหลวง ทเมองเคียงอนเพอ
 ทำศึกกับขงเบ้ง ก่อนที่สุมาเอจะยกทัพไปยังเมืองเคียงอนก็ได้ทราบข่าวว่า
 เบงคกเจ้าเมืองซงหยงคิดยกทัพไปเข้ากับขงเบ้ง อันจะทำให้ขงเบ้งได้เอา
 เมืองเคียงอนได้ง่าย สุมาเอจึงได้ยกทัพไปตีเมืองซงหยงเสียก่อน เมื่อก
 เมืองซงหยงได้แล้วสุมาเอก็เกลี้ยกล่อมชาวเมืองให้สวามิภักดิ์ แล้วยกกองทัพ
 ไปสมทบกับพระเจ้าไผ่ย้อยที่เมืองเคียงอน

พระเจ้าไผ่ย้อย ทรงสรรเสริญสุมาเอว่า เป็นผู้มีสติปัญญาหลักแหลม
 และทรงมอบอำนาจสิทธิ์ขาดในการลงโทษผิดทวงผิดให้แกสุมาเอ พร้อมทั้ง
 พระราชทานเครื่องยศสำหรับภรรยาให้เป็นอันมาก แล้วดำรัสสั่งให้ยก
 กองทัพไปรบกับขงเบ้ง โดยมีเคียวคิ้วยร่วมไปด้วย ทั้งสองปรึกษากัน
 ว่า ควรหนีไปเสียไปก่อน โจโฉเจ้าเมืองไปเสียให้ระมัดระวังรักษาเมืองอย่าให้
 ขงเบ้งได้ ฝ่ายสุมาเอก็จะไปยกทัพไปช่วยม้วยที่ปากทางจะเอาเมืองฮันตง
 เพื่อสกัดทัพขงเบ้งที่จะยกถ่วงเข้ามาทางค่ายลเกเต้ง และได้แต่งตั้งทหารไป
 คอยสกัดกั้นทัพทหารขงเบ้ง ทอดหาเสบียงอาหารไว้หลายทาง เพื่อล่อให้
 ขงเบ้งพาทหารไปเมืองฮันตง กองทัพสุมาเอและเคียวคิ้วยจะไล่โจมตีกองทัพ

เรื่องยอตอนต่าง ๆ ๓ มาเป็นบทเรียน

เมื่อขงเบ้งทราบว่าสุมาตมืองซงหยงได้ จึงประกาศรับสมัครทหาร
ไปรักษาค่ายเกเตง เพื่อมิให้สุมาตมืองทพมาลคยคักทางได้ มาเจอกได้
ขันอาสาโดยทำหนังสือทนายนไว้ต่อขงเบ้งว่าถ้าคนทำการไม่สำเร็จ ก็
ยอมให้ประหารชีวิตตนพร้อมทั้งบุตรภรรยา ขงเบ้งจึงให้มาเจกไปทำการ
พร้อมด้วยของเบ้งและทหารออกสองหมื่นห้าพันคน ทั้งยังได้จกกองทัพไว้
คอยช่วยเหลือด้วย

เมื่อมาเจกทพมาลคยคักค่ายเกเตง ก็สำรวจภูมิประเทศ เห็นว่า
เต็มไปด้วยชอกเขาและห้วยธาร คิดว่าทหารสุมาตมืองไม่กล้ายกมา อองเบ้ง
ได้เตือนมิให้มาเจกประมาท และให้เข้าตั้งค่ายใหญ่ครอบปากทางไว้ แต่
มาเจกไม่เห็นด้วย กลับไปชุมนุมทพไว้บนยอดเขา โดยไม่ฟังคำเตือนของ
อองเบ้งทว่าอาจะถูกกองทัพสุมาตมืองทำให้อคนนำได้ อองเบ้งได้ข้อเบ้ง
ทหารมาตั้งค่ายอยู่ห่างจากเขาประมาณร้อยเส้น เพื่อกอยค่านศกและได้ทำ
แผนทล่งไปให้ขงเบ้งทราบ

เมื่อสุมาตมืองทพมาลคยคักค่ายเกเตงก็เข้าล้อมเขาไว้ และได้รคกองทัพของ
หนึ่งให้เตยวคยคักไปคอยสกัดมิให้อองเบ้งมาช่วยมาเจกได้ ทั้งให้ขันต่า
ซนหยงยกทหารไปยึดทางททหารมาเจกจะลงมาตักนาคด้วย

ฝ่ายมาเจกเมื่อเห็นสุมาตมืองทพล้อมเขา ก็บอกให้สญญาณทหาร
เข้าโจมตี มาเจกได้นาทหารเข้าช่วยฟังเป็นสามารด แต่ก็ไม่อาจหักอกออกมา
ได้ จึงต้องยกทพออกกลับขึ้นไป อองเบ้งก็ถูกสกัดมาช่วยมาเจกไม่ได้

ทหารมาแจกเป็นจำนวนมาก ไคลยหนมายอมจำนนต่อสุมาอี้ เพราะทน
 อดน้ำอยู่ไม่ได้ สุมาอี้ให้ทหารจุดไฟเผาล้อมเขา มาแจกทนอยู่ไม่ได้
 จึงพาทหารคืบคลานมา สุมาอี้ก็แกล้งแยกทางให้หนีไปได้ มาแจกพาทหาร
 หนีไปยังค่ายยังเบงกวน บรรดากองทัพทั้งเบงจิกไว้ให้คอยช่วยเหลือ
 มาแจกของเบง ก็ถูกตัดแตกพากันหนีไปยังค่ายยังเบงกวนเช่นกัน

ส่วนซ่งเบงเมอไครยแผนทของของเบง ก็รู้ว่าฝ่ายตนเสียเปรียบขาดศึก
 จึงให้เอียวหงยกทัพไปเปลี่ยนเอามาแจกกลับ พอดีได้ทราบข่าวว่าเกเต้ง
 และเมืองหลวเซยเสียแก่ข้าศึกแล้ว จึงส่งให้กวนหนกยกไปคุมทหาร
 ไปชุมทางริมเขาบกงลัน คอยสกัดทัพสุมาอี้แต่ไม่ให้เข้าทำการรบพุ่ง
 ถ้าเห็นทหารสุมาอี้มากให้ถอยมาล่อให้รองชมขวัญ เมื่อทหารสุมาอี้ถอยก็อย่า
 ติดตาม ให้รบยกทัพไปยังค่ายยังเบงกวน

เมื่อซ่งเบงตระเตรียมเสบียงอาหารพร้อมแล้ว ก็แต่งคนไปแจ้งแก่
 ฝูรุกร้าเมืองเทียนชุย เมืองล้าอัน และเมืองเสยเสียให้ทั้งเมืองเสีย แล้ว
 ซ่งเบงยกทัพไปตั้งอยู่ ณ เมืองเสยเสีย และเกณฑ์ทหารกองหนึ่งไปชนชาว
 ปลาอาหารทุกตำบล ขณะนั้นมาไซ้เข้ามาแจ้งว่า สุมาอี้ยกทหารมาแล้ว
 ซ่งเบงตกใจไม่รู้จักสู้รบประการใด เพราะกำลังทหารของสุมาอี้เห็นอกว่า
 มาก จึงส่งให้รองอนชิงขนากำแพงลงเสีย แล้วแยกประตูเมืองไว้ทาง ๔ ด้าน
 ทัพทหารและชาวบ้านไว้ตามปากประตูละยลยคน ส่วนทหารอื่นๆ ก็ชุมทว
 ญะยบอยู่ แล้วซ่งเบงก็จัดแจงแต่งตัวโอ้อาสน์ ไปนั่งคดกระหยิบเล่นอยู่บน
 หอรับหน้าทิวเขา

ฝ่ายกองหนามของสุมาอเห็นดังนั้นก็ไมกลายกเขาเมือง เพราะเกรง
 ถูกกลของเบงจงกลบไปรายงานต่อสุมาอ สุมาอมีใคร่พาหนุยของขงเบ้ง
 จึงลอบทหารออกไปทางริมเขาบกของสัน ประทับกองทัพของกวนหิน
 เฝ้ายเฝ้าท่าซุ่มอยู่ ก็แตกคันทกใจกลบดอยหนีไป ทิ้งสัตว์อาวูและ
 เสี่ยงอาหารไว้มากมาย

ขงเบ้งเมื่อเห็นสุมาอลดทัพไปแล้ว ก็กวาดต้อนครอบครัวอพยพไป
 ยิงเมืองฮันต่ง ฝ่ายโจโฉซึ่งใคร่รบกำลังให้มารบตัวขงเบ้ง ก็เสียใจเกษียณ
 กับมาต่ายดอยหนีไป

ฝ่ายบุล่งกับเตงเจเมื่อได้ทราบข่าวขงเบ้งเลิกทัพไปแล้ว ก็คิดว่าสุมาอ
 จะต้องยกทัพติดตามมาแน่ จึงเตรียมแผนการซุ่มทัพไว้โดยตักกองทัพสุมาอ
 ฝ่ายเข้าหุบกองทัพหนามมาลงค่ายลึกกึกเห็นทัพเตงเจหนีไปก็ไล่ติดตาม บุล่งจึง
 ไล่ให้ทหารจุกประทักษิณร้องชน เข้าหุบใจซุ่มมากลบบนกระท่อตู่ จึงถลันลง
 แทะควยทวนทักมาต่าย แล้วยกทัพตามเตงเจไปลงเมืองฮันต่ง โกลยไคย
 เสี่ยงให้ร้องกักกอง จึงส่งโหยนเจียยกทหารติดตามบุล่ง ไปตักกันท
 ซอกเขา ขุนเจ้เสียดี้แก่บุล่งไว้ชีวิตและให้กลับมาบอกโกลยให้ออกไป
 ต่อสุมาอ โกลยกลัวบุล่งจึงได้พาทหารไปสมทบกับโจโฉ เพื่อยกเข้าตีเมือง
 เทียนชวย ล่าฮันและฮันต่ง

สุมาอยกทัพมาลงกลางทาง ก็แจ้งว่าขงเบ้งยกทัพไปจากเมืองเส้เสียดี้
 แล้ว จึงยกพลคนเขาเมืองเส้เสียดี้ แล้วสืบถามความจริงถึงกำลังทหารของ
 ขงเบ้งจากชาวเมือง วิวาทกันเสียขงเบ้ง เมื่อรบพุ่งบ้านเมืองเส้เสียดี้แล้ว

สุมาอภัยยกทัพ ไปยังเมืองเตยงอน

กราบทูลให้พระเจ้าโจยอยทราบ

ทุกประการ

สุมาอภัยอาสาจะยกทัพใหญ่ไปตีเมืองฮันตง พระเจ้าโจยอยก็เกณฑ์ทหารทุกหัวเมืองให้สุมาอภัย แต่ขุนโจโกห้ามไว้ มิให้ยกไปตีเมืองฮันตง เพราะลำบากและอันตรายมาก พระเจ้าโจยอยจึงให้สุมาอภัยยกกองทหารไปตั้งรักษาด่านไว้ทุกตำบล

ฝ่ายขงเบ้งเมื่อมาถล่มเมืองฮันตง ได้ข่าวว่าลงยกกองทัพตามมาก็คงใจออกไปรบถึงประตูเมือง แล้วขุนโจโกให้ตั้งในฐานท้าวทศชนะ แต่ขงเบ้งไม่ยอมรบอย่างตนแตกทัพมา ขณะนั้นพอทหารมาแจ้งว่ามาเจอขงเบ้ง โจโกเสีย และถอยหนีมาถล่มแล้ว ขงเบ้งจึงให้หามาเจอเข้ามาว่ากล่าว มาเจรจาว่าคงจะผิดใจกันเองเข้ามาหา ขงเบ้งสั่งให้นามาเจอไปประหารชีวิตตามสัญญา มาเจอรองให้ออนวอนขอชีวิต ขงเบ้งไม่ยอม แต่ไต่รบปากจะเลี้ยงบุตรภรรยาของมาเจอต่อไป

ขงเบ้งได้แต่งหนังสือกราบทูลพระเจ้าเล่าเสี้ยน ถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ตนทำไป และขอถอนตัวจากตำแหน่งมหาอุปราช ในฐานที่ใดทำการเสียท้าวทศ พระเจ้าเล่าเสี้ยนจึงประชุมขุนนาง ซึ่งต่างก็เห็นพ้องต้องกัน ให้ถอดขงเบ้งจากตำแหน่งมหาอุปราชลงมาเป็นอวสาน ลดตำแหน่งลงสามชั้น แต่มีอำนาจขบขันบัญชาทหารทั้งปวงเหมือนกับมหาอุปราช เมื่อขงเบ้งไต่รบตราถอดตัวจากตำแหน่งมหาอุปราชแล้ว ก็เริ่มช่องสุ่มทหารฝากข้อมรบเพื่อเตรียมการแก้แค้นศัตรูต่อไป

ของเบ้งไต่ทาศักกกับฝ่ายขลุ่ยกลอกเป็นหลายครั้ง ในบางครั้งพระเจ้า
ขุนทองหวหนางออกกักเขารวมด้วย ของเบ้งไต่กลอขลุ่ยล่อลง โฉมตัก
ไต่ขลุ่ยชนะเกือบทุกครั้ง แต่ต้องเสียทหารไปไม่น้อย ครั้นสุดท้ายกองทัพ
ของเบ้งจะบ่วย ก็ไต่กลอขลุ่ยล่อขลุ่ยกลอกสู้มาจนสู้มาเสียแตกทัพไป

สุมาเอ๋ยมาตั้งค่ายใหม่ แล้วประกาศแก่ทหารทั้งปวงให้รักษาค่าย
ให้มั่นคง ถ้าทหารของเบ้งยกมาก่อเข้าออกไปรบด้วย ของเบ้งไต่ให้ทหารไป
ทำค่ายตลอดเวลา สุมาเอ๋ยไม่ยอมออกรบด้วยเลย แม้ของเบ้งจะใช้วิธีการ
เยาะเย้ยสยปรมาทต่าง ๆ นานาตาม ของเบ้งแค้นใจถึงกับนำคานา เพราะ
ตนตั้งใจจะทาศักให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ฝ่ายสุมาเอ๋ยถูกนายทหารของตน
รุกรณาให้ออกรบกับของเบ้ง เพื่อกันแค้นที่ถูกสยปรมาท สุมาเอ๋ยทำหนังสือ
ทูลพระเจ้าโจยอยให้ทรงทราบ พร้อมกันขอรับคำสั่งให้ออกรบ พระเจ้า
โจยอยเข้าพระทัยอุปสรรคของสุมาเอ๋ย จึงมีพระราชโองการมิให้สุมา
ออกรบ ให้ตั้งมั่นรักษาค่ายอยู่คงเดิม ของเบ้งใคร่รบทราบข่าวนี้ด้วยความ
ตกใจ ถึงกับสลบไปและล้มเจ็บลงอย่างหนัก ยังเห็นการประจัญบานของ
กั้วตัวว่าจะต้องตายในเร็ววันแน่ เกียงฮุยจึงแนะนำให้ของเบ้งทำพิธีเคาะเคราะห์
ของเบ้งไต่ทำพิธีอยู่ถึงหกคืน เห็น โคมใหญ่ทุกดวงทลายอย่างสว่างไสว
ก็คิดว่าตนคงจะมอดดับต่อไป จึงสั่งให้เกียงฮุยคอยระมัดระวังอย่าให้ใคร
ผ่านเข้าออกในห้องพิธี

ฝ่ายสุมาเอ๋ยมีความสงสัยทททหารของเบ้งมิไต่ออกรบหลายวัน ครั้นถึงเกิด
เห็นการประจัญบานของเบ้งมอดหมอง ก็รู้ว่าชาตาของของเบ้งกำลังจะถึงแก่พิราลัยให้

แหว่ข้าพเจ้าไปทำทนายทนายของเบ้ง ฝ่ายอยู่เย็นเมื่อโดนทหารสุมา
มาร้องทักโกรธ จึงผละผละเข้าไปบอกของเบ้งและสระทุกโคมเสียทนายอยู่
กับไป ของเบ้งตกใจและรู้ว่าหนความตายไม่พ้นกลับไป เมื่อพ้นขึ้นมา
จึงสั่งให้อยู่เย็นพาทหารออกมาหน้าค่าย เพราะรู้เท่าทันความคึกคัก สุมา
เมื่อแหว่ข้าพเจ้าเห็นอยู่เย็นยกทัพออกมาทอดยทหารกลับเข้าค่าย อยู่เย็น
ก็ติดตามไปไม่ทันจึงยกทัพกลับ

เมื่อรู้ว่าจะตาย ของเบ้งจึงมอบคำราชพิชัยสงคราม คำราชฤกษ์และ
คำราชานาไม่ให้แก่เกียงฮุยไว้เล่าเรียน เพราะเห็นว่าเกียงฮุยเป็นฝีมือ
ปัญญาชดช้อยพิพากเพียรมาก พร้อมทั้งกำชับให้ระวังรักษาตามลัทธิเบ้งไว้
เพราะเป็นทางทศาจักรจะเขาคัดเสถียรได้ง่าย แล้วจึงเร่งเรียกมาตายเขาไป
กระซิบ สั่งให้คอยหาทางกำจัดอยู่เย็นเสีย เพราะต่อไปจะเป็นกบฏต่อ
พระเจ้าเล่าเสียน และโคโจเร่งเร้าให้เอียวหิงทราบด้วย พร้อมทั้งมอบ
หนังสือลับไว้ให้อานเมื่องเวลาคืบขึ้น ครั้นถึงการเสร็จของเบ้งกลับไปเป็น
เวลานาน พอพ้นขึ้นกับส่งข่าวไปทูลพระเจ้าเล่าเสียนถึงอาการป่วยของตน
พระเจ้าเล่าเสียนทรงทราบข่าวตกพระทัย จึงสั่งลัทธิไปเยี่ยม ของเบ้ง
โคโจส่งเสียดลัทธิให้ทูลหน้าท้าวราชการโดยสุจริตและรอบคอบ ส่วนการทหาร
และคำราชพิชัยสงครามของตนก็มอบให้เกียงฮุยไว้ ของเบ้งส่งให้ลัทธิไปทูล
พระเจ้าเล่าเสียนว่าคนชกกราบถวายบังคมลา

ของเบ้งออกไปตรวจหน้าค่าย แล้วกลับมาส่งเสียดลัทธิให้ทูลน้า
ทหารให้ทูล เมื่อระคิดการส่งโคโจไปรักษาเกียงฮุย แล้วของเบ้งก็มาเขียน
หนังสือถวายพระเจ้าเล่าเสียนเป็นใจความว่า ขอให้พระเจ้าเล่าเสียนทรง

ปกครองพลเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุข ตั้งอยู่ในความสัตย์ ตนเสียใจที่ทำการ
 ปรายศักรยังไม่สำเร็จทั้งประสงค์ และชอกว้างว้างยังคนลาพรอมทั้งขอ
 มื้อบทรพัสสงขรณ์ในขานนำไปแจกจ่ายแก่ทหาร

ต่อมาจนรุ่งเช้า โสภณเอศวรมหาโคตมหารัษฎาภิเศกคนตาย และให้
 รักษาหน้าตามปรกตเพอมีให้ชาติกลวงวิ แล้วให้ท้าวพรรักษาการอายุมิให้
 หายไป เพราะถ้าการอายุยังอยาตักกไม่กลายกมายาย ระหว่างนั้นให้ยก
 กองทัพกลับไป ถาชาตักตามตักให้ทัพทหารตั้งรพ อยู่นกขักรูปหุ่นของเบ้ง
 ออกมากลางทหาร สุม่าอเห็นก็จะตกใจและถอยทัพกลับไปเอง

ตอนค่ำของเบ้ง ออกมากลางเห็นรบหรือเค็มทกสนสัไปพักหนึ่ง เมื่อพณ
 ชนกลพอลชกมาเยี่ยมและแจ้งว่า พระเจ้าเลาเสียนให้มาถามว่าจะตั้งใคร
 เป็นมหาอุปราชแทน ของเบ้งจึงทรงให้เวยวอนเป็นมหาอุปราชแทนตน และ
 ถาเวยวอนตาย ก็ให้ชอยเป็นแทน สแล้วของเบ้งกสนใจ ขณะทงของเบ้ง
 ตายมอายุห้าสิบสี่

สรุปเรื่องสามก๊กในตอนจบ

เมื่อของเบ้งตายแล้ว ชอยเอียนก็เป็นกษัตริย์และถูกฆ่าตาย ทางฝ่าย
 พระเจ้าเลาเสียนและพระเจ้าซุนกวนก็ปรองดองกันเข่นอนก ส่วนสุม่าอครน
 เลิกทัพกลับมาแล้ว ก็เป็นมหาอุปราชของพระเจ้าโจยอย เมื่อพระเจ้า
 โจยอยสิ้นพระชนม์ก็ดำรงตำแหน่งในสมัยของพระเจ้าโจยอเช่นกัน
 ต่อมาสุม่าอตาย สุม่าสูและสุม่าเจียงผู้บุตรก็ไต่เบ้งแต่งตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่
 ฝ่ายพระเจ้าซุนกวน ครองราชย์มาโดยสืบสลับ ก็ประจวบสิ้นพระชนม์

ชนเหลียงราชโอรสจึงไต่ครองราชสมบัติมา เมื่อสุมาตราทราบข่าวก็กระชก
 กองทัพมาตีเมืองกังตงโดยไม่ฟังคำทักท้วงใด ๆ แต่สุมาตราเมืองกังตง
 ไม่ได้ ทางเมืองเสฉวนส่งทัพไปช่วยเมืองกังตง ต่อมาสุมาตราได้ถอด
 พระเจ้าโอรสออกจากกษัตริย์เพราะทราบข่าวก็ร้ายต่อคน และตั้งให้โอรส
 หลานพระเจ้าโอรสครองราชย์แทน ครั้นสุมาตราตายสุมาเจียวน้องชายก็ได้
 เป็นมหาอุปราช เกิดมีมาในยศศักดิ์ก็กระแ่งราชสมบัติ ต่อมาพระเจ้า
 โอรสถูกปลงพระชนม์ สุมาเจียวจึงเชิญโอรสหลานโอรสขึ้นครองราชย์
 การศักระหว่างวัยก๊กกบฏก๊กกบฏคงดำเนินอยู่ ต่อมาสุมาเจียวได้ให้แต่งนาย
 ยกทัพไปตีเมืองเสฉวนได้ และพาพระเจ้าเล่าเสี้ยน ไปอยู่เมืองวัยก๊ก
 สุมาเจียวได้เป็นทาสต้องอยู่ไม่นานก็ตาย สุมาเจียนบุตรชายจึงได้ครอง
 ตำแหน่งแทนบิดา และคิดกบฏชิงราชสมบัติจากพระเจ้าโอรส พระเจ้า
 โอรสยอมยกราชสมบัติให้แก่สุมาเจียนโดยดี สุมาเจียนได้เป็นพระเจ้า
 จินฮองและคิดการจะไปตีเมืองกังตง

ทางฝ่ายเมืองกังตง เมื่อพระเจ้าชนเหลียง ถูกลอบลอบออกจากกษัตริย์
 ชนฮวอนซาก็โคจรแต่งตั้งแทน ครั้นพระเจ้าชนฮวอนทราบข่าวสุมาเจียนจะมา
 ตีเมืองกังตงก็ตรอมพระทัย ประสวรสนพระชนม์ลง ชนนางทั้งปวงได้เชิญ
 ชนโฮราชบุตรพระเจ้าชนเหลียงขึ้นครองราชย์ เมื่อสุมาเจียนยกทัพไป
 ล้อมเมืองกังตง พระเจ้าชนโฮเห็นไม่มีทางต่อสู้จึงยอมอ่อนน้อมต่อ
 สุมาเจียน เห็นอันว่าแผ่นดินจีนที่แตกแยกออกเป็นก๊กต่าง ๆ นั้น ก็ได้
 กลบรวมเข้าเป็นก๊กเดียวกันออกข้อว่า ไทจีน ในสมัยพระเจ้าสุมาเจียนนั่นเอง
 เรื่องราวสามก๊กกบฏบรรดาถึงเพียงนี้.

มาเจอกับอาสาขงเบ้งไปรักษาดำบลเกเต้ง ต่อสู้สู้มา

ขงเบ้งได้แจ้งตงนนักตกใจ จึงว่าสุมาอัยกทหารมาครั้ง
เห็นจะล่องเข้าไปตงสังกัดอยู่ดำบลเกเต้ง จะปิดถนนทางเราเสีย ผู้ใด
จะอาสาไปรักษาเกเต้งไว้ได้ มาเจอก็จึงว่า ข้าพเจ้าจะรับอาสา
ไปเอง ขงเบ้งจึงว่า ช่งท่านจะไปรักษาดำบลเกเต้งนั้นก็ชอบใจ
อันทเกเต้งนตาบลนอัยกจริงแต่ว่าเป็นทสาณักแล้วหากำแพงไม่
จะบอกรักษาภัย ถึงว่าท่านมีฝีมือเข้มแข็งก็จะประมาทไป
บ้าง ถ้าเกเต้งตาบลเดยวันเสียแก่ข้าศึก ทหารทงปวงก็จะเป็น
อันตรายน

มาเจอก็จึงว่า เสียแรงข้าพเจ้าเป็นทหารเรียนวิชากรรมมาแต่
น้อยจนใหญ่ ทำศึกมากชานานแต่ดำบลเกเต้งเท่านี้รักษาไว้มิได้
ก็ตายเสียดีกว่าอยู่ ขงเบ้งจึงว่า ท่านอย่าประมาท อันสุมาอัย
มีบุญญาความคิดมาก ฝีมือเข้มแข็ง อนึ่งเดยวันข้าพเจ้าก็
เป็นกองหน้ามาด้วยแต่ลวนคนใด ช่งท่านจะไปรักษาเกเต้งไว้นั้น
ยังกระไรอยู่หรือ

มาเจอก็จึงว่า อย่าว่าแต่สุมาอัยกับเดยวันมาเลย ถึงโจยอัย
จะยกมาเองข้าพเจ้าก็กลัว แล้วทำหนังสือทูลทูลให้ขงเบ้งว่า
ถ้าทำการมิได้เหมือนปาก ให้ประหารชีวิตข้าพเจ้าทงบุตรภรรยา
เสียให้สน ขงเบ้งรับเอาหนังสือทูลทูลแล้วจึงเกณฑ์ทหารสอง
หมื่นห้าพันให้แก่มารุมาเจก แล้วส่งอองเบ้งให้ไปด้วย จึงว่าตัวท่านมี

สติปัญญาอย่าได้ประมาท จงช่วยกันตรึกตรองคิดอ่านผ่อนผันในกิจ
 และตั้งค่ายคูทำการทั้งปวงจง ปรึกษาปรองดอง ให้พร้อมกันอย่า
 แกร่งแย่งให้เสียการ จงทำแผนมาให้แก่เรา ถ้าท่านช่วยกันรักษา
 ตำบลเกเต้งไว้ได้ก็จะมี ความชอบ มาแจกของเบ่งรับค่าของเบ่งแล้ว
 ก็ค่านับลาคุมทหารยกไปตำบลเกเต้ง

ครั้นมาแจกของเบ่งยกไปแล้ว ขงเบ้งจึงว่าแก่โกเสียงว่า
 อันมาแจกกับของเบ่งจะไปรักษาเกเต้งนั้น เรามีความวิตกอยู่
 มิวางใจเลย ด้วยเมืองหลิวเซียนนั้นใกล้กันกับเกเต้ง แล้วเป็นซอก
 เขาป่าดงรกชัฏ มีที่จะซุ่มทหารไว้ได้มาก ท่านจงคุมทหาร
 ห่มหนังกยกไปตั้ง ณ เมืองหลิวเซียนซุ่มทหารไว้ ถ้าเห็นเกเต้งจะ
 เป็นประการใด จงยกทหารไปช่วยมาแจกของเบ่งให้ทันที โกเสียง
 คำนับลาแล้วยกทหารไปตั้งอยู่ตามสั่ง

ขงเบ้งจึงให้หาอุยเอียนเข้ามาว่า บัดนี้เราให้โกเสียงไปตั้ง
 ณ เมืองหลิวเซียนนักษัตรมิวางใจเลย ด้วยการครั้งนี้เห็นจะใหญ่
 หลวงอยู่ ท่านจงยกทหารไปตั้งซุ่มไว้ ณ หลังเกเต้ง ถ้ากองทัพเรา
 เสียก็จะได้ช่วยกัน อุยเอียนจึงว่า ข้าพเจ้าเป็นทัพหน้า ชอบ
 แต่ท่านจะใช้ให้ข้าพเจ้ายกไปทำความชอบก่อนอก แลบัดนี้มหา
 อุปราชให้มาแจกของเบ่งโกเสียงยกไปเอาความชอบแล้ว จะกลับ
 ใช้ข้าพเจ้าเป็นกองหน้าไปภายหลังก็จะเปล่าอยู่ จะเอาความชอบ
 ประการใด

ขงเบงจงว่า ท่านอย่าน้อยใจเลย อันมาเจ็กแกลองเบ้ง
โกเสียงนั้นเห็นจะสู้เตียวคับมิได้ ท่านยกไปเป็นกองหลังครั้ง
นั้นจะได้ทำการมีความชอบอีกแล้ว ตำบลเกเต็งนั้นท่านอย่าคิด
ว่าเล็กน้อย เป็นที่สำคัญอยู่ อย่าได้ประมาทอุตสาหะตรวจตรา
ป้องกันเป็นกวดขันอย่าให้เป็นอันตรายได้ อยู่เย็นนาคำนับลาออก
มาจัดแจงทหาร พร้อมแล้วยกไปตั้งชุมนุมอยู่ ณ หลังเกเต็ง

ขงเบงจงส่งจูล่งกับเตงจิ๋ว ท่านจงคุมทหารไปล้อมทัพสุมา
ในตำบลก๊ก มาตราจะมีใครบ่วงก่ด แมกกองทัพสุมาเห็นเข้า
ก็จะตกใจ แลตัวราก็จะยกกองหลวงไปเมืองไปเซยทเดียว ถ้า
ใครเมืองไปเซยแล้วจะได้เมืองเตยงอันด้วย เตงจ๊กจูล่งรับคำ
แล้วยกทหารไป ขงเบงจงตั้งเกยอยู่เป็นกองหน้า แล้วยก
ทัพหลวงออกจากค่ายเขากิสาน

ฝ่ายมาเจ็กครนยกมาถึงเกเต็ง ก็เพราะเหตุภูมิฐานแล้ว
หัวเราะ จึงว่าตำบลเกเต็งนมชอกห้วยธารเขาเป็นอันมาก ที่ไหน
ทหารสุมาจะยกมาได้ มหาอุปราชนปรารมภ์หาต้องการไม่
อองเบ้งจงว่า อันตำบลเกเต็งนมหาอุปราชกำชับมาว่าเป็นที่คับขัน
อยู่ เรื่อย่าประมาท ขอให้ท่านตั้งค่ายใหญ่ครอบปากทางลงไป
ด้วยมทางน้อยแยกเป็นหาทางเขามารวมกันในตนทางน ถัดออก
จะมีข้าศึกแต่งกองทัพแยกมาบรรจบกันจะไว้วางใจมิได้

มาเจ็กจึงว่า อันจะตั้งค่ายลงในกลางทางนห้ามธรรมเนียม
ไม่ แลเขาริมทางนักใดค้อยู่เขาเดียว ข้างตนเขาเล่าก็มาไม่

รชฎี เหมือนเทพดามาแต่งทชัชชนะไว้ให้เรา เราจะยกทหาร
 ขนไปตั้งข่มอยู่บนยอดเขาจะมีดีกว่าหรือ อองเบ้งจึงว่า จะทง
 ทสำคัญเสียไม่เห็นด้วย แม่ตงคายบดปากทางนลงไว้แล้ว ถึงว่า
 ขาศกจะยกมาสักสิบหมื่นก็เห็นจะไม่หักทางล่องเราไปได้ ถ้าท่าน
 จะคุมทหารขนไปตั้งอยู่บนเขานั่น ขาศกรู้ยกทหารมาล้อมไว้ทั้ง
 สดานจะมีจนเสียหรือ

มาเจ็กหัวเราะแล้วจึงว่า ท่านว่าทงนเหมือนความคิดผู้หญิง
 โบราณว่าไว้ถ้าจะรบศึกให้อยู่ที่สูงถึงจะต่อด้วย ศัตรูก็ไต่เปรียบ
 อาจเอาชัยชนะได้โดยเร็วเหมือนฝ่าไม้ไผ่ แม่ทหารสุมาอยยกมา
 เราจะไล่ให้แตกหนีไป มิให้มึนเกราะติดตัวเลย

อองเบ้งจึงว่า โบราณว่าทำสงครามให้อยู่สูงก็ชอบอยู่
 ถาและจะตั้งอยู่บนเขานั่น ขาศกยกมาล้อมไว้บดทางนาเสย ทหาร
 เราจะอดน้ำระหายอยู่ เมื่อเบ้นฉะนั้นแล้วจะคิดประการใด มาเจ็ก
 จึงว่า ท่านหารู้จักทำการศึกไม้มั โบราณว่าจะทำสงครามให้ตั้ง
 ทต่ายก่อนแล้วจึงตงทเบ้น แม้ขาศกล้อมเราไว้ให้ทหารทงปวง
 อดน้ำก็เหมือนทำโทษใส่ตัวเอง ด้วยทหารเราอดน้ำแล้วหรือจะ
 สู้ตายกับท ก็จะมีใจกำเริบโกรธมุขณ ถึงมาตรว่าคนหนังกจะสู้
 ได้ตงรอยคน จะหักออกไปให้งได้ ขาศกก็จะแตกกระเจาไป
 ตัวเรากได้เรียนรู้ในกลสงคราม ทำการศึกมากหลายครั้ง ถึง
 มหาอุปราชก็ไต่ปรึกษาหารออยู่เนือง ๆ เหตุไฉนตัวท่านเพียงน
 จะมาดุดม่นขัดขวางเรา

ออ^๑งเบ^๒งจ^๓งว^๔า ถ^๕า^๖ท^๗าน^๘มี^๙พ^{๑๐}งจะ^{๑๑}ข^{๑๒}ก^{๑๓}ท^{๑๔}ห^{๑๕}าร^{๑๖}ข^{๑๗}น^{๑๘}ไป^{๑๙}ต^{๒๐}ง^{๒๑}บ^{๒๒}น^{๒๓}เข^{๒๔}า^{๒๕}ก^{๒๖}ั^{๒๗}ตาม^{๒๘}
 ใจ^{๒๙} ข^{๓๐}อ^{๓๑}เบ^{๓๒}ง^{๓๓}ท^{๓๔}ห^{๓๕}าร^{๓๖}ใ^{๓๗}ห^{๓๘}า^{๓๙}พ^{๔๐}เจ^{๔๑}า^{๔๒}ก^{๔๓}ง^{๔๔}ห^{๔๕}น^{๔๖}ง^{๔๗}เ^{๔๘}ด^{๔๙}จะ^{๕๐}ไป^{๕๑}ต^{๕๒}ง^{๕๓}ค^{๕๔}า^{๕๕}ย^{๕๖}อ^{๕๗}ย^{๕๘}ข^{๕๙}าง^{๖๐}ท^{๖๑}ศ^{๖๒}ใ^{๖๓}ด^{๖๔}
 แม^{๖๕}ข^{๖๖}า^{๖๗}ศ^{๖๘}ก^{๖๙}ย^{๗๐}ก^{๗๑}มา^{๗๒}ล^{๗๓}อ^{๗๔}ม^{๗๕}ท^{๗๖}าน^{๗๗} ข^{๗๘}า^{๗๙}พ^{๘๐}เจ^{๘๑}า^{๘๒}จะ^{๘๓}ไ^{๘๔}ด^{๘๕}ร^{๘๖}บ^{๘๗}พ^{๘๘}ุง^{๘๙}ค^{๙๐}า^{๙๑}น^{๙๒}ท^{๙๓}าน^{๙๔}ว^{๙๕}ั^{๙๖} แ^{๙๗}ล^{๙๘}ข^{๙๙}ณ^{๑๐๐}
 เม^{๑๐๑}อ^{๑๐๒}พ^{๑๐๓}ุ^{๑๐๔}ค^{๑๐๕}ก^{๑๐๖}น^{๑๐๗}อ^{๑๐๘}ย^{๑๐๙}ู่^{๑๑๐}พ^{๑๑๑}อ^{๑๑๒}ข^{๑๑๓}า^{๑๑๔}ว^{๑๑๕}า^{๑๑๖}น^{๑๑๗}บ^{๑๑๘}า^{๑๑๙}พ^{๑๒๐}ว^{๑๒๑}ก^{๑๒๒}ห^{๑๒๓}น^{๑๒๔}ง^{๑๒๕}แ^{๑๒๖}ด^{๑๒๗}ก^{๑๒๘}มา^{๑๒๙}บ^{๑๓๐}อ^{๑๓๑}ก^{๑๓๒}ว^{๑๓๓}า^{๑๓๔} บ^{๑๓๕}ั^{๑๓๖}ค^{๑๓๗}น^{๑๓๘}ท^{๑๓๙}ห^{๑๔๐}าร^{๑๔๑}
 ส^{๑๔๒}ู^{๑๔๓}มา^{๑๔๔}อ^{๑๔๕}ย^{๑๔๖}ก^{๑๔๗}ก^{๑๔๘}อ^{๑๔๙}ง^{๑๕๐}ท^{๑๕๑}พ^{๑๕๒}มา^{๑๕๓}จะ^{๑๕๔}ไ^{๑๕๕}ก^{๑๕๖}ล^{๑๕๗}ด^{๑๕๘}ง^{๑๕๙}ค^{๑๖๐}า^{๑๖๑}บ^{๑๖๒}ล^{๑๖๓}น^{๑๖๔}แ^{๑๖๕}ล^{๑๖๖}ว^{๑๖๗} มา^{๑๖๘}เจ^{๑๖๙}ก^{๑๗๐}แ^{๑๗๑}จ^{๑๗๒}ง^{๑๗๓}ด^{๑๗๔}ง^{๑๗๕}น^{๑๗๖}จ^{๑๗๗}ง^{๑๗๘}ว^{๑๗๙}า^{๑๘๐}
 แ^{๑๘๑}ก^{๑๘๒}อ^{๑๘๓}อ^{๑๘๔}ง^{๑๘๕}เบ^{๑๘๖}ง^{๑๘๗}ว^{๑๘๘}า^{๑๘๙} เรา^{๑๙๐}จะ^{๑๙๑}เบ^{๑๙๒}ง^{๑๙๓}ท^{๑๙๔}ห^{๑๙๕}าร^{๑๙๖}ใ^{๑๙๗}ห^{๑๙๘}า^{๑๙๙}พ^{๒๐๐}น^{๒๐๑}จ^{๒๐๒}ง^{๒๐๓}ไป^{๒๐๔}ต^{๒๐๕}ง^{๒๐๖}ค^{๒๐๗}า^{๒๐๘}ย^{๒๐๙}อ^{๒๑๐}ย^{๒๑๑}เ^{๒๑๒}ด^{๒๑๓}
 เร^{๒๑๔}า^{๒๑๕}ก^{๒๑๖}จะ^{๒๑๗}ข^{๒๑๘}ก^{๒๑๙}ท^{๒๒๐}พ^{๒๒๑}ข^{๒๒๒}น^{๒๒๓}ไป^{๒๒๔}ต^{๒๒๕}ง^{๒๒๖}บ^{๒๒๗}น^{๒๒๘}เข^{๒๒๙}า^{๒๓๐} ถ^{๒๓๑}า^{๒๓๒}แ^{๒๓๓}ล^{๒๓๔}ท^{๒๓๕}ำ^{๒๓๖}การ^{๒๓๗}ก^{๒๓๘}ำ^{๒๓๙}จ^{๒๔๐}ัด^{๒๔๑}ข^{๒๔๒}า^{๒๔๓}ศ^{๒๔๔}ก^{๒๔๕}เส^{๒๔๖}ย^{๒๔๗}ไ^{๒๔๘}ด^{๒๔๙}
 ข^{๒๕๐}ั^{๒๕๑}ย^{๒๕๒}ช^{๒๕๓}ะ^{๒๕๔}แ^{๒๕๕}ล^{๒๕๖}ว^{๒๕๗} เร^{๒๕๘}า^{๒๕๙}ก^{๒๖๐}มี^{๒๖๑}บ^{๒๖๒}อ^{๒๖๓}ก^{๒๖๔}ว^{๒๖๕}า^{๒๖๖}ม^{๒๖๗}ช^{๒๖๘}อ^{๒๖๙}บ^{๒๗๐}ใ^{๒๗๑}ห^{๒๗๒}แ^{๒๗๓}ก^{๒๗๔}า^{๒๗๕}น^{๒๗๖} อ^{๒๗๗}อ^{๒๗๘}ง^{๒๗๙}เบ^{๒๘๐}ร^{๒๘๑}บ^{๒๘๒}เ^{๒๘๓}อ^{๒๘๔}
 ท^{๒๘๕}ห^{๒๘๖}าร^{๒๘๗}แ^{๒๘๘}ล^{๒๘๙}ว^{๒๙๐}ก^{๒๙๑}ก^{๒๙๒}ไป^{๒๙๓}ต^{๒๙๔}ง^{๒๙๕}ค^{๒๙๖}า^{๒๙๗}ย^{๒๙๘}อ^{๒๙๙}ย^{๓๐๐}ไ^{๓๐๑}ก^{๓๐๒}ล^{๓๐๓}เข^{๓๐๔}า^{๓๐๕}ท^{๓๐๖}าง^{๓๐๗}ป^{๓๐๘}ระ^{๓๐๙}มา^{๓๑๐}ณ^{๓๑๑}ร^{๓๑๒}อย^{๓๑๓}เ^{๓๑๔}ส^{๓๑๕}เ^{๓๑๖}น^{๓๑๗} จ^{๓๑๘}ึง^{๓๑๙}ท^{๓๒๐}ำ^{๓๒๑}
 เ^{๓๒๒}ป^{๓๒๓}เ^{๓๒๔}น^{๓๒๕}แ^{๓๒๖}น^{๓๒๗}ท^{๓๒๘}ร^{๓๒๙}บ^{๓๓๐}ไ^{๓๓๑}ห^{๓๓๒}อ^{๓๓๓}น^{๓๓๔}เ^{๓๓๕}า^{๓๓๖}ไป^{๓๓๗}แ^{๓๓๘}จ^{๓๓๙}แ^{๓๔๐}ก^{๓๔๑}ข^{๓๔๒}ง^{๓๔๓}เบ^{๓๔๔}ง^{๓๔๕}

ฝ^{๓๔๖}าย^{๓๔๗}ส^{๓๔๘}ู^{๓๔๙}มา^{๓๕๐}อ^{๓๕๑}จ^{๓๕๒}ง^{๓๕๓}ใ^{๓๕๔}ห^{๓๕๕}า^{๓๕๖}ใ^{๓๕๗}ห^{๓๕๘}า^{๓๕๙}พ^{๓๖๐}น^{๓๖๑}จ^{๓๖๒}ง^{๓๖๓}ไป^{๓๖๔}ส^{๓๖๕}อด^{๓๖๖}แ^{๓๖๗}น^{๓๖๘}ม^{๓๖๙}ด^{๓๗๐}
 ส^{๓๗๑}ัง^{๓๗๒}ว^{๓๗๓}า^{๓๗๔}ถ^{๓๗๕}า^{๓๗๖}ไป^{๓๗๗}ต^{๓๗๘}ง^{๓๗๙}ค^{๓๘๐}า^{๓๘๑}บ^{๓๘๒}ล^{๓๘๓}เ^{๓๘๔}ก^{๓๘๕}เ^{๓๘๖}ด^{๓๘๗}เ^{๓๘๘}อ^{๓๘๙}ย^{๓๙๐}า^{๓๙๑}เพ^{๓๙๒}อ^{๓๙๓}ว^{๓๙๔}า^{๓๙๕}ม^{๓๙๖}จ^{๓๙๗}ย^{๓๙๘}ข^{๓๙๙}ั^{๔๐๐}ย^{๔๐๑}ห^{๔๐๒}ร^{๔๐๓}า^{๔๐๔}บ^{๔๐๕}ค^{๔๐๖}ู^{๔๐๗} แม^{๔๐๘}
 เ^{๔๐๙}ห^{๔๑๐}น^{๔๑๑}ข^{๔๑๒}ง^{๔๑๓}เบ^{๔๑๔}ง^{๔๑๕}ใ^{๔๑๖}ห^{๔๑๗}ท^{๔๑๘}ห^{๔๑๙}าร^{๔๒๐}ย^{๔๒๑}ก^{๔๒๒}ไป^{๔๒๓}ต^{๔๒๔}ง^{๔๒๕}อ^{๔๒๖}ย^{๔๒๗}แ^{๔๒๘}ล^{๔๒๙}ว^{๔๓๐}จ^{๔๓๑}ึง^{๔๓๒}ร^{๔๓๓}บ^{๔๓๔}มา^{๔๓๕}บ^{๔๓๖}อ^{๔๓๗}ใ^{๔๓๘}ห^{๔๓๙}แ^{๔๔๐}จ^{๔๔๑}
 ข^{๔๔๒}ณ^{๔๔๓}เ^{๔๔๔}น^{๔๔๕}น^{๔๔๖} ส^{๔๔๗}ู^{๔๔๘}มา^{๔๔๙}เจ^{๔๕๐}ย^{๔๕๑}ว^{๔๕๒}ย^{๔๕๓}ก^{๔๕๔}ไป^{๔๕๕}ส^{๔๕๖}อด^{๔๕๗}แ^{๔๕๘}น^{๔๕๙}ม^{๔๖๐}ด^{๔๖๑}เ^{๔๖๒}ห^{๔๖๓}น^{๔๖๔}ท^{๔๖๕}ห^{๔๖๖}าร^{๔๖๗}ข^{๔๖๘}ง^{๔๖๙}เบ^{๔๗๐}ง^{๔๗๑}ไป^{๔๗๒}ต^{๔๗๓}ง^{๔๗๔}อ^{๔๗๕}ย^{๔๗๖} จ^{๔๗๗}ึง^{๔๗๘}ก^{๔๗๙}ล^{๔๘๐}บ^{๔๘๑}มา^{๔๘๒}
 บ^{๔๘๓}อ^{๔๘๔}ก^{๔๘๕}แ^{๔๘๖}ส^{๔๘๗}ู^{๔๘๘}มา^{๔๘๙}อ^{๔๙๐}ฝ^{๔๙๑}บ^{๔๙๒}า^{๔๙๓}

ส^{๔๙๔}ู^{๔๙๕}มา^{๔๙๖}อ^{๔๙๗}แ^{๔๙๘}จ^{๔๙๙}ง^{๕๐๐}ด^{๕๐๑}ง^{๕๐๒}น^{๕๐๓}ท^{๕๐๔}อ^{๕๐๕}ใจ^{๕๐๖}ใ^{๕๐๗}ห^{๕๐๘}า^{๕๐๙}ว^{๕๑๐}า^{๕๑๑} ข^{๕๑๒}ง^{๕๑๓}เบ^{๕๑๔}ง^{๕๑๕}น^{๕๑๖}ม^{๕๑๗}บ^{๕๑๘}ั^{๕๑๙}ญ^{๕๒๐}ญ^{๕๒๑}า^{๕๒๒}ร^{๕๒๓}ู^{๕๒๔}ต^{๕๒๕}ล^{๕๒๖}อ^{๕๒๗}ค^{๕๒๘}ด^{๕๒๙}ว^{๕๓๐}
 ไป^{๕๓๑}ป^{๕๓๒}ระ^{๕๓๓}ค^{๕๓๔}อ^{๕๓๕}ห^{๕๓๖}น^{๕๓๗}ง^{๕๓๘}เท^{๕๓๙}พ^{๕๔๐}ด^{๕๔๑}า^{๕๔๒} เร^{๕๔๓}า^{๕๔๔}น^{๕๔๕}ร^{๕๔๖}ู^{๕๔๗}ม^{๕๔๘}ด^{๕๔๙}ง^{๕๕๐}เล^{๕๕๑}ย^{๕๕๒} ส^{๕๕๓}ู^{๕๕๔}มา^{๕๕๕}เจ^{๕๕๖}ย^{๕๕๗}ว^{๕๕๘}จ^{๕๕๙}ึง^{๕๖๐}ว^{๕๖๑}า^{๕๖๒} เ^{๕๖๓}ห^{๕๖๔}ตุ^{๕๖๕}ไ^{๕๖๖}ด^{๕๖๗}
 บ^{๕๖๘}ิ^{๕๖๙}ด^{๕๗๐}า^{๕๗๑}มา^{๕๗๒}ค^{๕๗๓}ว^{๕๗๔}น^{๕๗๕}เส^{๕๗๖}ย^{๕๗๗}ไ^{๕๗๘}จ^{๕๗๙}ณ^{๕๘๐}เ^{๕๘๑}ด^{๕๘๒}า^{๕๘๓} ข^{๕๘๔}า^{๕๘๕}พ^{๕๘๖}เจ^{๕๘๗}า^{๕๘๘}เ^{๕๘๙}ห^{๕๙๐}ว^{๕๙๑}า^{๕๙๒}ค^{๕๙๓}า^{๕๙๔}บ^{๕๙๕}ล^{๕๙๖}เ^{๕๙๗}ก^{๕๙๘}เ^{๕๙๙}ด^{๖๐๐}ง^{๖๐๑}น^{๖๐๒}น^{๖๐๓}แม^{๖๐๔}จะ^{๖๐๕}
 ร^{๖๐๖}บ^{๖๐๗}เ^{๖๐๘}า^{๖๐๙}ก^{๖๑๐}ไ^{๖๑๑}ด^{๖๑๒}ง^{๖๑๓}า^{๖๑๔}ย^{๖๑๕} ไม่^{๖๑๖}พ^{๖๑๗}ัก^{๖๑๘}วิ^{๖๑๙}ด^{๖๒๐}ก^{๖๒๑}เล^{๖๒๒}ย^{๖๒๓} ส^{๖๒๔}ู^{๖๒๕}มา^{๖๒๖}อ^{๖๒๗}จ^{๖๒๘}ง^{๖๒๙}ถ^{๖๓๐}า^{๖๓๑}ว^{๖๓๒}า^{๖๓๓} เ^{๖๓๔}ห^{๖๓๕}ตุ^{๖๓๖}ไ^{๖๓๗}น^{๖๓๘}จ^{๖๓๙}ึง^{๖๔๐}มา^{๖๔๑}
 เ^{๖๔๒}จ^{๖๔๓}ร^{๖๔๔}า^{๖๔๕}ป^{๖๔๖}ระ^{๖๔๗}มา^{๖๔๘}ท^{๖๔๙}ณ^{๖๕๐}เ^{๖๕๑}น^{๖๕๒} ส^{๖๕๓}ู^{๖๕๔}มา^{๖๕๕}เจ^{๖๕๖}ย^{๖๕๗}ว^{๖๕๘}จ^{๖๕๙}ึง^{๖๖๐}ว^{๖๖๑}า^{๖๖๒}ข^{๖๖๓}า^{๖๖๔}พ^{๖๖๕}เจ^{๖๖๖}า^{๖๖๗}ไป^{๖๖๘}ส^{๖๖๙}อด^{๖๗๐}แ^{๖๗๑}น^{๖๗๒}ม^{๖๗๓}ด^{๖๗๔}เ^{๖๗๕}ห^{๖๗๖}น^{๖๗๗}ค^{๖๗๘}า^{๖๗๙}บ^{๖๘๐}
 เ^{๖๘๑}ก^{๖๘๒}เ^{๖๘๓}ด^{๖๘๔}ง^{๖๘๕}น^{๖๘๖}น^{๖๘๗}ท^{๖๘๘}ห^{๖๘๙}าร^{๖๙๐}ข^{๖๙๑}ง^{๖๙๒}เบ^{๖๙๓}ง^{๖๙๔}ใ^{๖๙๕}ห^{๖๙๖}า^{๖๙๗}พ^{๖๙๘}น^{๖๙๙}จ^{๗๐๐}ง^{๗๐๑}ไ^{๗๐๒}ด^{๗๐๓}ต^{๗๐๔}ง^{๗๐๕}ค^{๗๐๖}า^{๗๐๗}ย^{๗๐๘}อ^{๗๐๙}ย^{๗๑๐}เ^{๗๑๑}น^{๗๑๒}ท^{๗๑๓}ำ^{๗๑๔}ค^{๗๑๕}ัญ^{๗๑๖}ห^{๗๑๗}า^{๗๑๘}ม^{๗๑๙}ไ^{๗๒๐}ด^{๗๒๑} ข^{๗๒๒}น^{๗๒๓}ไป^{๗๒๔}ต^{๗๒๕}ง^{๗๒๖}

อยู่บนเขา สุม่าอไต่ขึ้นดงนั้นกย่นดจึงว่า แม่นะหนักเหมือน
เทพดาช่วยเรา จะให้ไต่ความชอบเป็นมั่นคง แล้วสุม่าอแต่งตัว
ใส่เกราะ ขนมา คุมทหารประมาณ ร้อยเศษ รับ ไป ถึง ตำบล เกเต้ง
เที่ยวดูหาทางจะเข้ออกรอเบานนแล้วกลับ

ขณะนั้นมาเจ็กจึงส่งทหารท่งปวงว่า ถ้าเห็นทหารสุม่าอยก
มาถึงตำบลนแล้ว เราโบกธงสำคัญชนเมอใด ก็ให้กรุกนลงจาก
เขาเขารบพุ่งตทหารสุม่าอให้แตกไปจงได้

ฝ่ายสุม่าอครนกลับมาแล้วก็ยังไม่ว่า ทตำบลเกเต้งนั้นผู้
ใดมาตั้งอยู่ จงให้ทหารคนหนึ่งไปสบดู ทหารกลับมาบอกว่า
ตำบล เกเต้งนั้น มาเจ็ก นอง มาเหลยง คุมทหาร มาตั้งอยู่ สุม่าอ
แจ้งดงนั้นกย่นหวเราะะ จงว่ามาเจ็กคนนปรากฏแต่ขอ เป็นคนหา
ปัญญาไม่ จงเบ้งให้คนใดคนหนึ่งจะเสียการเป็นมั่นคง แล้ว
จึงถามทหารว่า จะยกมาตั้งอยู่แต่มาเจ็กกองเดียวหรือ ๆ มทหาร
ตั้งอยู่แห่งใดบ้าง ทหารจึงบอกว่า อองเบ้งกุมทหารตั้งอยู่ใกล้เขา
ออกไปทางประมาณร้อยเสนนั้นค่ายหนึ่ง

สุม่าอจึงให้เตยวคั้บยกไปตั้งสกัดตนทางไว้ หวังมิให้อองเบ้ง
มาช่วยกันใด แล้วให้ชนตาชนหนึ่งสองนายยกทหารไปตั้งบดทาง
ซึ่งทหารมาเจ็กจะลงมำตักน้ำกินนเสีย จึงส่งว่าถ้าเห็นเราทำการ
ใดท่งทแล้วให้ช่วยกัน สุม่าอจัดแจงกองทัพเสร็จไว้แต่ใน
เวลากลางคน ครนเวลารุ่งเช้าก็ให้ยกทหารมา กองทัพสุม่าอ
ดงล้อมเขาไว้

ผายมาเจ็กเห็นสุมาอยกเขาลอมไวดังนั้น ก็บอกธงสัญญา
 จะให้ทหารทงป่วงลงมادتพิสุมาอ ทหารมาเจ็กเห็นทหารขาสก
 มาลอมอยู่เป็นอันมากก็กลัวมอาลงมารบพุ่งไต่แต่เรรวนอยู่ มา
 เจ็กเห็นทหารทงป่วงยอทองแกขาสกมไคลงมารบพุ่งก็โกรธ จีบ
 นายกองทหารสองคนมาเสีย ทหารทงป่วงเห็นดังนั้นก็กลัว มาเจ็ก
 จึงลงจากยอดเขาเขารบพุ่งด้วยทหารสุมาอเป็นสามารภ ทหาร
 สุมาอรบตันทานไว้มิเบคช่องให้ ทหารมาเจ็กจะหักออกมามิได้
 เหลือกำลังถอยกลับขึ้นไป มาเจ็กเห็นออกมามิได้ก็เสียใจ จึง
 ให้ตั้งมั่นไวบนเขาคอยกองทัพจะยกมาช่วย

ผายอองเบงเห็นสุมาอให้ทหารเขาลอมเขาไว ก็ยกมาจะ
 ช่วยมาเจ็ก พอพบกองทัพเตยวคืบตึงสกัดทางอยู่ ก็เขารบพุ่งกัน
 เป็นสามารภ ทหารเตยวคืบสกัดตันทานไว้มิได้ จึงถอยกลับไป สุมาอ
 กำชับตรวจตราทหารให้ล้อมเขาไวเป็นแถวคั่น แต่เวลาเช้าจน
 เที่ยงทหารมาเจ็กจะลงมادتนักนมิได้ ต่างคนเรรวนระส่ำระสาย
 นั้ อยู่มิไคกลอบหนลงมาเขานบนอบสุมาอเป็นอันมาก ทหาร
 ขงยังอยู่บนเขามิลงมานั้น สุมาอกส่งทหารให้เอาไฟจุดเผาถอม
 ขนไป ทหารมาเจ็กก็ตณรรนเป็นอลหม่าน มาเจ็กเสียที่จะอยู่ตันท
 ทานมิไคก็พาทหารหักลงมา สุมาอกแกล้งให้ทหารแยกทางให้
 มาเจ็กหนีไป

เตยวคืบเห็นมาเจ็กแตกมา ก็ขับทหารไล่ติดตามกระชั้น
 จะจับเอาตัว พออยู่เย็นนุ้ยก็ทหารรบมาช่วย พบมาเจ็กแตกมา

ก็แหวกทางให้ออกไปข้างหลัง อูยเอียนก็จับทหารเขารบพุ่งด้วย
 เตะด้วยเท้า สู้มิได้กลอยหนี อูยเอียนได้แทงไล่ตามรบพุ่งกระชั้นไป
 จะตคนเอาเกเตงด้วย ครั้นรบตามมาทางประมาณหาสิบแสน สุม่า
 กับสุม่าเจียวพอลูกยกทหารมาตั้งข่มอยู่ก็ออกกระหนาบตอูยเอียน
 ทั้งสองข้างทาง เตะด้วยเท้าเห็นดังนี้ก็กลับรบสวนทางลงมา อูยเอียน
 เขายู่ในหว่างกลางรบพุ่งฆ่าฟันตลุมบอนกันเป็นอลหม่าน

ขณะนั้นทหารอูยเอียนตายใน تربกหงหนึ่ง พออองเบ้งยก
 ทหารมาทันเห็นสุม่าอลอมอูยเอียนเขาไว้ ก็ตกระทบเข้าไปช่วย
 อูยเอียน ๆ เห็นอองเบ้งก็มีความยินดีจึงว่า ทนเราไม่ตายแล้ว
 สองนายก็คุมทหารบรรจบกันระดมตบองทัพสุม่า ฆ่าฟันทหารล้ม
 ตายลงเกลื่อนทุ่งสองข้าง สุม่ากับสุม่าเจียวเตะด้วยเท้ากลอยทหาร
 พายออกมา อูยเอียนกับอองเบ้งก็พากันกลับไปจะเข้าค่าย พอมา
 จะใกล้ถึงค่ายไปเห็นธงปักไสวอยู่ปลายค่าย ก็รู้ว่าข้าศึกเข้าชิงเอา
 ค่ายได้แล้ว จึงให้ทหารรออยู่

ฝ่ายจีนตาจีนหงซึ่งเขายู่ในค่าย เห็นอูยเอียนอองเบ้งกลับ
 มาจะเข้าค่าย ก็คุมทหารยกออกมาต้านทานไว้ อูยเอียนอองเบ้งก็
 พาทหารหนีจะไปหาโกเสียง ณ เมืองหลิวเซี่ย ขณะนั้นโกเสียง
 แจ้งว่าเกเตงเสี้ยยกทหารมาช่วย พอพบอูยเอียนกับอองเบ้งแตก
 มา ก็ไล่ตามแจ้งเหตุทั้งปวงทุกประการแล้วจึงว่า เวลาเวลานี้
 เราจะช่วยกันยกทหารเข้าปล้นเอาค่ายเกเตงคนให้จงได้ ครั้น

ปรึกษาพร้อมกันแล้ว เวลาค่ำก็แยกทหารออกเป็นสามกอง ให้
อยู่เฝ้าหน้าไปเป็นกองหน้า โกลเสียงก็ยกทหารตามไป

ครั้นอยู่เฝ้าหน้ามาถึงตำบลเกเต้ง เห็นค่ายเปล่าอยู่ มิได้มี
ผู้คนรักษา ก็คิดว่าสุมาเอกลงทำกลไว้ จึงให้รื้อทหารอยู่แต่นอก
ค่าย โกลเสียงก็รบยกทหารตามมาทันเข้า จึงปรึกษากันว่า บัดนี้
เรายกมาเห็น แต่ค่ายเปล่ามิได้เห็น ทหารสุมาเอจะตั้งอยู่แห่งใด
ตำบลใดก็ยังไม่รู้ อนึ่งกองเบี่ยงก็ยังมีมาลงพร้อมกัน ว่ายังมีทัน
ขาดคำก็ได้ยินประตักตักชนทหารให้ร้องเอิกเกริกตกใจ แลไป
เห็นแสงเพลิงจุดใหม่มาริมสองข้างทาง ทหารทั้งปวงกรนเข้าหา
กัน ฝ่ายสุมาเอก็ให้ทหารล้อมโกลเสียงกับอยู่เฝ้าหน้าไว้ อยู่เฝ้า
หน้ากับโกลเสียงก็ขับทหารเข้ารบพุ่งตะลุมบอนกันอยู่ พอองเบี่ยงยก
ทหารมาตามเนินเขา เห็นโกลเสียงกับอยู่เฝ้าหน้ารบพุ่งกับสุมาเอดังนั้น
ก็ให้จุดประตักสัญญาณ ขับทหารเข้าโจมตีหักกลางเข้าไปช่วย
โกลเสียงกับอยู่เฝ้าหน้า ทหารล้มตายเป็นอันมาก ก็พาอยู่เฝ้าหน้ากับ
โกลเสียงออกจากหล้อมได้ จะหนีกลับไปเมืองหลิวเซย....*

องเบี่ยงให้องเบี่ยงเข้ามาแล้วถามว่า ตัวท่านเป็นผู้ใหญ่ เรา
ไว้ใจให้ไปรักษาตำบลเกเต้งด้วยมาเจ็กได้กำชับว่ากล่าวไป เหตุ
ไฉนมิได้ห้ามปรามและให้มาเจ็กขึ้นไปตั้งค่ายอยู่บนเขาให้เสียการ
ทั้งนี้ องเบี่ยงคำนับแล้วจึงบอกว่า ชงมหาอุปราชกำชับแก่ข้าพเจ้า

* ข้อความตอนนี ได้ตัดตอนที่ไมเกี่ยวข้องกับภารกิจม้าเจ็กออกเสียบ้าง
เพื่อให้กระชับขึ้น

ไปนั้นจะได้ละลมเสียหามิได้ เมื่อไปถึงตำบลเกเตงนั้นข้าพเจ้า
ได้ทักทานเป็นหลายครั้ง มาเจ็กขงโกธรมิฟังข้าพเจ้า จึงเสียการ
ไป แล้วอองเบ็งก็แจ้งแถมความให้ฟังสนทุกประการ

ขงเบงแจ้งแล้วก็ขับอองเบ็งออกไปเสีย จึงให้หามาเจ็ก ๆ ก็
รู้ว่าโทษตัวผิดใหญ่หลวง จึงมัดตัวเองเข้ามาหาขุนนางทงปวง
ขงเบ็งจึงถามว่า ตัวท่านมีสติปัญญาได้เรียนรู้ในกลสงครามมาแต่
น้อยจนใหญ่ แลขันอาสาไปครั้งนี้ เราได้กำชับเป็นกวดขันว่า
ตำบลเกเตงนั้นเป็นที่สำคัญอยู่ ท่านอดรู้ทำทานบนใจแก่เรา บัดนี้
ก็ไม่เหมือนทานบน ทำให้เสียการทั้งนี้โทษท่านก็ใหญ่หลวง
ครั้นจะมีเอาโทษตามพระอัยการก็หนัก สืบไปเบื้องหน้าทหาร
ทงปวงก็จะดูเบาแก่ราชการ แม้นท่านตายเสียผู้เดียวก็จะเป็น
กฎหมายอย่างธรรมเนียมไป ราชการก็จะไม่แปรปรวนพื้นเพือน
เสีย ท่านอย่าน้อยใจเราเลย อันบุตรภรรยาอยู่ภายหลัง เราจะ
ช่วยทำนุบำรุงเลี้ยงไปดังตัวท่านยังอยู่ เกิดมาเป็นชาติทหารแล้ว
อย่าได้อาลัยแก่ชีวิตเลย จังสู้ตายตามโทษานุโทษนั้นเถิด แล้ว
ก็สั่งให้เอามาเจ็กไปมาเสีย มาเจ็กกรองให้ออนวอนขอโทษต่าง ๆ
ขงเบงเห็นมาเจ็กกรองให้ออนวอนก็กลนนาตามได้ รองให้
แล้วจึงว่า ตัวท่านกับเรารักกันอยู่เหมือนพ่กับน้อง ซึ่งเราทำทงน
ก็ตามกฎหมายอย่างธรรมเนียม ไซ้จะมีใจชิงชังท่านหามิได้
อันบุตรภรรยาของท่านนั้น เราจะเลี้ยงไว้

๕
 แลขนไปดูบนหอรบ เห็นขงเบ้งนั่งตดกระຈပ်ป้อยุกครำใจ
 ๖

พอว่าสนคําลงทหารก็คุมเอามาแจกออกไป ขณะเมื่อทหาร
จะลงดาบนัน พอเจิวอนมาแต่เมืองเสฉวนจึงห้ามให้ดไว้ ก็
เข้าไปว่าแกงเบ้งว่า ซึ่งมาแจกกระทำให้เสียการครองนโทษถึงตาย
อยู่แล้ว แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าบ้านเมืองยังมีราบคาบ แลมหาอุปราช
จะมาฆ่าทหารเอกเสฉวนหาเสียดายไม่หรือ ขงเบ้งจึงว่าเราทำ
ทั้งนี้ใช้จะมีความขงโกรรหามีได้ แม้จะละโทษมาแจกเสีย ทหาร
ทั้งปวงก็จะเอาเยี่ยงอย่าง พอว่ายังมีขาดคําทหารก็เอาศรธมาแจก
เขามาให้ แกงเบ้ง ๆ เห็น ศรธ มาแจกก็ระลึกถึง คําล่าบว่าไว้
แต่ก่อนกรองให้

เจิวอนจึงถามว่า มาแจกทำผิดท่านสั่งให้เอาไปประหาร
ชีวิตเสีย แล้วเหตุใดจึงร้องให้เล่า ขงเบ้งจึงว่า ซึ่งเราร้องให้
ทั้งนี้ใช้จะอาศัยด้วยรักมาแจกหามีได้ เราคิดถึงคําพระเจ้าเลาบ
เมื่อมาพักอยู่เมืองเบ๊กเตนิน จะใกล้ตายได้ว่าไว้แก่เราว่า มาแจก
นี้ปากรู้มากกว่าใจ ซึ่งจะใช้การใหญ่ไปภายหน้ามิได้ เราลืมไป
มิได้คิด ครั้นเห็นศรธมาแจกก็ระลึกได้จึงร้องให้

ขงเบ้งคิดพลดวงศมา

ขณะนั้นมาไขมาบอกว่า สุมาออกทหารมาแล้ว ขงเบ้งแจ้ง
ดังนั้นก็ตกใจ ทหารทั้งปวงก็หนีไปสิ้นทุกคน ขงเบ้งมทหาร
น้อยตัวแลทหารผู้ใหญ่ก็ไม่อยู่ มิรู้ที่จะสู้รบประการใด จึงขึ้นไป
อยู่บนเชิงเทิน เห็นทหารสุมามาเป็นอันมาก ดังหนั่งจะเหยียบ

เมืองเสีย จึงให้รื้อถอนธงทีกไวบนกำแพงนั้นลงเสียสิ้น แล้วให้
 เปิดประตูเมืองไว้ทางสถาน จัดทหารแลชาวบ้านให้กวาดทางประตู
 เมืองเป็นปกติอยู่ประตูละยสิบคน มิให้สะดุ้งสะเทือน แล้วก็ขับ
 ให้ทหารท่งปวงเข้าชุมเสีย มิให้พูดจาเป็นปากเสียง จึงว่าเรา
 จะคิดกลอุบายอันหนึ่งให้สูมาอถอยไปจงได้ ถ้าผู้ใดเจรจากันอออง
 ไปจะตัดศีรษะเสีย สั่งแล้วขงเบงก็แต่งตั้งว่าโองพาเด็กน้อยสอง
 คนขนบนหอรบ ให้เด็กนั้นถือกระบคนหนึ่ง ๆ ถอแขยนอยู่ทั้งสอง
 ข้าง แล้วตั้งกระดางรูปูชาไว้ข้างหน้า กันงัดดกระจับเล่นได้

ฝ่ายทหารกองหน้าสูมาอยกเข้ามาใกล้เชิงกำแพงเมือง แล
 ขนไปดูบนหอรบ เห็นขงเบงนั่งดคกระจับอยู่ก็คร้ามใจ กลับ
 ออกไปบอกสูมาอว่า บัดนี้ข้าพเจ้ายกเข้าถงเชิงกำแพง เห็นเมือง
 เยบอยู่ มแต่คน ประตูละ ยสิบคนนั่งกวาด อยากเขยเฉยอยู่
 แล้วตวงขงเบงนั้นขนงดคกระจับเล่นได้บนหอรบ เห็นประหลาด
 นึก จะเข้าเมืองนั้นก็เกรงจะถูกกลขงเบง จึงกลับมาบอกท่าน

สูมาอได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะแล้วจึงว่า ขงเบงนี้จะอาจกระนั้น
 เจียวหรือ เรามิเชอจะไปดูเอง สูมาอขนม้าพาทหารไปประมาณ
 ยสิบคน ยนอยู่แต่ใกล้เชิงกำแพงแลขนไปเห็นขงเบงแต่งตั้ง
 ว่าโอง หน้ตาแฉ่มขนบนสบายอยู่ ก็คิดว่ากองทัพเรายกมา
 เป็นการจวนตัวถึงเพียงนี้ ขงเบงห้ามความสะดุ้งใจไม่ กลับดัด
 กระจับเล่นได้เสียอีกเล่า ชะรอยจะแต่งกลไว้ลวงเราเป็นมั่นคง
 ก็คิดจะนั้นแล้วก็กรงใจกลัวว่าขงเบงจะชุมทหารไว้ ก็ชักมาพา

ทหารกลับไป ความกลัวมันจัดแจงทหารก็ให้กองหน้าเบงกอง
หลังจับทหารรับถอยออกมา

สุมาเจียวผู้บุตรจึงห้ามว่า เหตุใดเนบิตาจึงมากลัวขงเบ้งดังนี้
ขงเบ้งนั้นเป็นคนสนิททหารสุดความคิดสู้เรามาได้แล้ว ก็ชั่งตายแข็ง
ใจทำกลเปล่า ๆ อยู่

สุมาอจึงว่า ตัวเจ้าหนุ่มแก่ความยังมีรู้สันตติเคยกลขงเบ้ง
อันขงเบ้งมีสติปัญญาชำนาญในการสงครามนี้ จะทำการสิ่งใดก็
แน่นอน เคยทำกลศึกฆ่ามาหลายครั้ง เจ้ามสติปัญญาแต่เพียงนั้น
จะลวงดูหมิ่นขงเบ้งเป็นผู้ใหญ่แก่ในการศึกนั้นมันไม่ควร แม้จะ
ซนทำลวงเกินไปก็ต้องด้วยกลของขงเบ้งพากันตายเสียสน ขง
ถอยคำของเจ้าว่าเราจะเชื่อฟังมิได้ แล้วก็เร่งขับทหารทั้งปวงให้
กลับไป

ขงเบ้งเห็นสุมาอียกทหารกลับไปก็ตอบมือหัวเราะ ทหารทั้ง
ปวงจึงถามว่า สุมาอียกทหารมาสบหาหมนจะทำร้ายท่าน การ
จนตัวอยู่ถึงเพียงนี้ เหตุใดท่านจึงมิกลัว ตอบมือหัวเราะเสียอก
เล่า ขงเบ้งจึงว่า ชงเราหัวเราะทั้งนี้ เพราะเห็นสุมาอียกเท้าเรา
สำคัญว่าเราซุ่มทหารไว้ใกล้ตกใจกลัวหนีไปเอง อันกลอุบายเรา
มิทำจากทำ ด้วยจิตใจจนตัวอยู่แล้วก็จาเป็น แลสุมาอียกกลับไป
ครั้งนี้เห็นจะไปทางน้อยริมเขาบูกองสันนั้นมันคง ก็จะพบกองทัพ
กวนหินเดี่ยวเป่าซังไปซุ่มอยู่ จะต้องด้วยกลของเราทำไว้จะไม่
เสียเปล่า

ทหารทั้งปวงได้ฟังขงเบ้งว่ากษัตริย์ ชวนกันลงมาคำนับแล้ว
ว่า ถ้าเป็นใจข้าพเจ้าทั้งปวงที่ไหนจะแข่งใจอยู่ได้ ก็จะทั้งเมือง
เสียพากันหนีไป ขงเบ้งจึงว่า ถ้าจะทำใจอ่อนทั้งเมืองเสียเหมือน
ท่านวานนี้ ทหารเราสองพันหกร้อยสักหีบมือหนึ่งหรือจะหนี
ทหารสิบห้าหมื่นพัน เขาก็จะไล่จับเอาดังหนู ประเดี๋ยวหนึ่งจะ
จูงจมกมาได้สิน ว่าแล้วก็ตบมือหัวเราะ ทหารทั้งปวงก็
ขงเบ้งจึงว่า บัดนี้สุมาเอ๋ยถอยทัพไปด้วยกลของเรานี้ ครายก็จะ
ยกกลับมาทำร้ายอีกจะไว้มิได้ ก็ให้กวาดครอบครัวอพยพชาว
เมืองทั้งปวงลาดถอยทัพมายังเมืองฮันตั้งมั่น

ฝ่ายสุมาเอ๋ยยกมาถนัดตำบลเขาบูกองสัน ได้ยินเสียงทหาร
กวนหินเดี่ยวเป่าซังดังซุ่มอยู่บนเขาให้ร้องเสียงสนั่นลงมากก็ตกใจ
จึงว่าแก่สุมาหุ สุมาเอ๋ยผู้บุตรว่า แม่เรามอบหมายมากจะต้องกล
ขงเบ้งจริง ว่ายังมีทันขาดคากแลไปเห็นกองทัพยกลงมาจากเนิน
เขา มธงด้าแม่ทัพจากรอกัษรปรากฏชื่อว่า เดี่ยวเป่าทหารใหญ่
ทหารทั้งปวงตกใจกลัวทั้งศัสตราวุธเสีย วงหนึ่งร่นถอยหลังมา
ถึงปากทางจะออกทางใหญ่ เห็นกองทัพยกสกัดลงมากองหนึ่ง
มธงดจวกรักชื่อว่ากวนหินนายทหาร แล้วได้ยินเสียงโห่สนั่น
อยู่ในบ้านบาง

สุมาเอ๋ยสำคัญว่าขงเบ้งทำกลอุบายซุ่มทหารไว้ก็ตกใจ ทหาร
ทั้งปวงกลัวทั้งเสบียงอาหาร เครื่อง ศัสตราวุธ เสียเป็นอันมาก
แตกตณกัน เป็นอลหม่าน กวนหิน เดี่ยวเป่าสองนายก็มิได้ไล่

ติดตามไปตามขงเบงสัง เกบไตเสียบขงอาหารเครื่องสัศตราวุธ
ทั้งปวงแล้วกรับลาดทัพลอยมา

ฝ่ายโจนรื้อวากองทัพของขงเบงเล็กไป กรบยกทหารตามมา
ถึงปากทางขงเกยวอยมาตายตงสักค้อย ก็เขารบพุ่งกันเป็น
สามารถ เกยงอูมาตายฆ่าพันทหารโจนล้มตายเป็นอันมาก
โจนเสียทีสุมิไต่กลอยทัพกลับไป เกยงอูมาตายได้ชัยชนะ
แล้วยกทหารกลับมาเมืองฮันตง

ฝ่ายจูลงเตงจยกมาตั้งอยู่ตำบลกักกนิน แจ้งว่าขงเบงเล็กทัพ
มาจากเขาบูกองสันแล้ว ก็ปรึกษากันกับเตงจิ่ว บัดนี้กองทัพ
ตำบลเขาบูกองสันก็เล็กไปแล้ว เห็นว่าสุมาอจะยกติดตามมา
มั่นคง ท่านจงจารกรงลงอักษรเป็นขอเรา ถ้าเห็นสุมาอตามมาจง
คุมทหารรีบหนีไปทางใหญ่ ตัวเราจะคุมทหารซุ่มเดินตามราวป่า
ทหารสุมาอเห็นน้อยตัวจะไล่กระชนไป เราจะมากทางออกด
กระทบหลัง ท่านจงกลับหน้าลงมารบด้านไว้ ทหารสุมาอจะ
แตกไป ครั้นปรึกษากันแล้วยกทหารออกเดินตามกำหนดกัน

ฝ่ายโกณจยกมาตามคำสุมาอครั้งนั้น ก็กำชับเขาหัวว่าตัวท่าน
คุมทหารเป็นกองหนาไปบัดนี้ จงดูอักษรสัตย์อย่าประมาทแก่ข้าศึก
ถ้าเห็นทหารจูลงหนแล้วจงอย่าไต่กระชนไล่ชนไป รอรังทหาร
ดูทั่วทั้งก่อน ด้วยจูลงนนี้เป็นคนเจ้าความคิดมักแต่งกลล่อลวง
ข้าศึกให้เสียที แล้วกมฝมอเข้มแข็งนัก ให้เร่งถอยเสีย

เขาหูจึงว่า ท่านอย่าปรามภเลย ทำไมกับผมอยู่
ข้าพเจ้ามิได้กลัว ขอให้ท่านยกทหารหนุนไปให้ทันที่เถิด ถ้าพบ
จูล่งแล้วข้าพเจ้าจะจับเอาตัวให้ได้ เขาหูก็ยกทหารสามพันรับมา
ถึงตำบลก๊ก เห็นทัพแดงจืดรีบหนีไปตามทางใหญ่มีธงสำคัญ
ช่อจูล่ง ก็คิดว่ากองทัพจูล่งจริง จึงขับทหารตามกระชั้นไปทาง
ประมาณสามสิบเส้น

จูล่งเห็นเขาหูไล่ลงขันไป ก็ให้ทหารจุดประทัดให้ร้องออก
มาข้างหลังร้องว่า กูช่อจูล่งรู้จักหรือไม่ เขาหูเหลียวหลังมาเห็น
จูล่งก็ตกใจ ชักมาจะกลับหนีออกมาสู้ กำลังขวางตัวอยู่จูล่งก็
แทงด้วยทวน เขาหูกับทนต์ถูกสวาทมาตาย ทหารทั้งปวง
เห็นดังนั้นก็แตกหนีเขาบาสน จูล่งก็ขับทหารรับตามเตงจมา

แลขณะเมื่อจูล่งรบกับเขาหูนั้น ได้ยินเสียงโห่เอิกเกริกอยู่
ข้างหน้า โกลนกลใช้โขนเจ๊กคุมทหารรบยกขันไปดู จูล่งเห็น
ทหารยกตามมากรออยู่แต่ผู้เดียว จนเตงจยกทหารไปไกลทาง
ประมาณสามร้อยเส้น บนเจ๊กแลไปจำสำคัญได้ว่าจูล่งก็กลัวมีอา
จะตามไป จึงให้หยุดทหารอยู่ จูล่งคอยอยู่จนเวลาเย็นแล้วไม่
เห็นทหารตามมากับขันมาเดินไปเป็นปรกติ

ครั้นโกลนกลยกทัพมาทันบนเจ๊ก ๆ จึงบอกว่า ข้าพเจ้ามาพบ
จูล่ง ครั้นจะขับทหารติดตามรบพุ่งไปก็เกรงอยู่ ด้วยจูล่งนั้นมโหฬ
กล้าแข็งนัก จึงรอต้าท่านอยู่ โกลนกลแจ้งดังนั้นก็มพิง ให้บนเจ๊ก
ขับทหารรับตามไป บนเจ๊กคุมทหารร้อยหนึ่งติดตามมาถ

ทางซอกเขา ได้ยินเสียงจูล่งร้องทวาดชน แล้วจับทหารทะเลง
ออกมา ทหารทั้งปวงเห็นกตกใจพากันวิ่งหนีเข้าไปในป่า
บนเชิงเขาแข็งใจเข้ามาเข้าไปต่อสู้จูล่ง จูล่งยิงด้วยเกาทัณฑ์ถูก
หมวกบนเชิงพลัดตกจากศีรษะ กะสุนต์กลิ้งตกลงมาจากหลังมา
จูล่งก้มมาสะอึกเข้าไป เอาปลายทวนจ่อหัวอกไว้แล้วจึงว่า แม่จะ
ฆ่ามึงเสียมดนักเหมือนฆ่าสัตว์หาต้องการไม่ กุล่อยเสียให้ทาน
ชีวิต แล้วมึงเร่งกลับไปบอกนายมึงรบยกมาสู้กับกูเถิด กูจะคอย
ทำอยู่ บนเชิงมีความยินดีกันมากกลับไปบอกแก่โกนุญทุกประการ
โกนุญแจ้งดังนั้นก็กลัว มิได้ยกทหารตามไป จูล่งก้มมาตาม
เตงจิบองกัน ทหารทั้งปวง มิได้มี อันตราย สิ่งใด จนถึง เมือง ฮันตัง
ฝ่ายโจ้จันกับโกนุญก็พากันยกกลับมา จะตีเอาเมืองเทียนซุยกกับ
เมืองล้าอันเมืองฮันตัง

ขณะนั้นสุมาอัยกทหารมาถึงกลางทาง แจ้งกตศัพทว่าขงเบ้ง
ยกทหารเล็กไปจากเมืองเสเสเสียแล้ว ก็ให้กลับพลทหารคืนมาเข้า
เมืองเสเสเสีย จึงให้สับตามชาวบ้านชาวเมืองทั้งปวงว่า ขงเบ้งมา
ตั้งอยู่ในเมืองเสเสียนมทหารอยู่สักเท่าใด หญิงชายทั้งนั้นจึงบอก
ว่า เมื่อขงเบ้งยกทหารมาตั้งอยู่นั้น มทหารสองพันทหารอยแต่
ล้วนพลเรือน ทหารทมิฬมอดนกกห้ามมิ

อนึ่งกวนหิน เตียวเป่า ซึ่งไปตั้งอยู่ตำบล เขาบูกองสัน นั้นเล่า
ก็มทหารนายละสามพันทำกลวงสับสนเปลี่ยนกันไปห้วยเขาทำยเขา
จะได้มีทหารอันชุ่มช่อนอยู่นอกนอกกห้ามมิ สุมาอแจ้งดังนั้น

ก็เอามือตอบบอกว่าเรารู้เท่าความคิดขงเบงเลย ครนสูมาอพก
ทหารอยู่เมืองเสเสียจัดแจงบ้านเมืองเป็นปรกติแล้ว ก็ยกทหาร
กลับไปเมืองเตยงอัน จึงทูลพระเจ้าโจยอยตามขงได้ทำการรบพุ่ง
ชนะทุกประการ

ขงเบงตาย

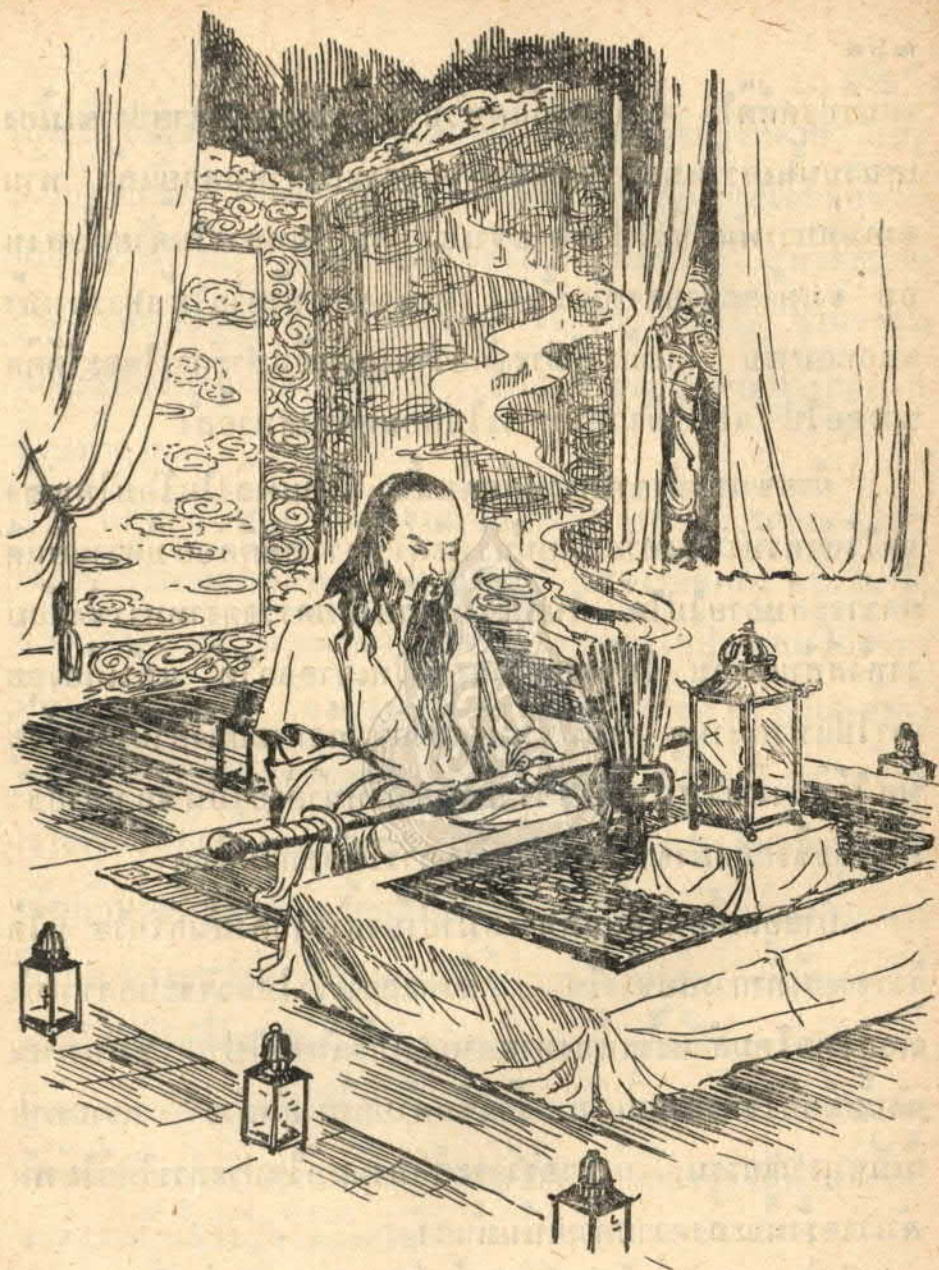
ครนเวลาค่ำขงเบงอดสำหเดินออกไปดูอากาศ เห็นดาว
สำหรับตัวนั้นเสราหมองกว่าแต่ก่อนก็ขงตกใจเป็นอันมาก จึงพา
เกยงอยู่เขาไปทขางในแล้วว่า ขวดเรานเห็นจะตายในวันในพรุ่งนี้
แล้ว เกยงอยู่ได้ฟังดังนั้นก็ตกใจจึงถามว่า เหตุใดมหาอุปราช
จึงว่าฉะนี้ ขงเบงจึงบอกว่า เราพเคราะห์ดูอากาศเห็นดาวสำหรับ
ตัวเรานวปรีต จึงรู้ว่าจะสนอายุแล้ว

เกยงอยู่จึงว่า ถ้ากระนั้นท่านจงแต่งการบูชาเทพดาเสดาะ
เคราะห์เสีย เห็นพอจะสบบอายุไปได้บาง ขงเบงจึงตอบว่า อัน
การนเรากแจ้งอยู่แต่เป็นโบราณกรรมถึงอายุของเราแล้ว จำจะ
แต่งบูชาขอกำลังเทพดาให้ช่วยตามบุญ แล้วส่งเกยงอยู่ว่า ท่าน
จงจัดทหารสบบแก่คน ให้ห่มเสื้อขาวใส่หมวกขาวถองขาว
ล้อมวงเราอยู่ อย่าให้ผู้ใดเข้าออกกรุเห็นเป็นอันขาด เราจะนั่ง
ทำการ อยู่ในม่านแต่เวลากลางคืนให้ครบเจ็ดวัน แม้เห็นโคม
สำหรับตัวเราสุกใสสว่างอยู่ เรากจะมีอายุสบบไปได้อีกสองปี ถ้า
เพลิงในโคมนดับ เรากจะมีแก่ความตายเป็นมั่นคง เกยงอยู่ก็
ออกมาจัดแจงทำการตามขงเบงสั่ง

ครั้นเวลาค่ำขงเบ้งจึงจุดโคมไว้นอกม่านสลักรูปไก่ในม่าน
 นั้นจุดโคมล้อมตัวอยู่เจ็ดใบ และโคมใหญ่เสียงทายนั้นจุดไว้
 กลาง จึงตั้งขาวตอกตอกไม้จุดรูปเทียนชนคันับบูชาตามตำรา
 แล้วอาราธนาเทพดาว่า ตัวข้าพเจ้าขออุทิศเพลียง คอขงเบ้ง เอย
 กำเนิดมาในระหว่างแผ่นดินจลาจล พระเจ้าเล่าปี่อุตสาหไปหา
 ขาพเจ้าถึงสามครั้งก็ได้อมาช่วยทำการทำนุบำรุงแผ่นดิน พระเจ้า
 เล่าปี่ นนมพระคุณ ขบเลี้ยง ขาพเจ้าถึงขนาด เมื่อพระองค์จะ
 สวรรคตก็ได้อสั่งการทั้งปวงไว้แก่ข้าพเจ้า แลข้าพเจ้าก็ได้คิดอ่าน
 ทำการสงครามหวังจะกำจัดศัตรูแผ่นดิน แลการครองนก็ไม้อสำเร็จ
 บคนเห็นดาวสำหรับตัวข้าพเจ้าสร้าหมอง จะถึงกำหนดอายุ
 อยู่แล้ว ตัวข้าพเจ้าตั้งใจทำการบำรุงพระมหากษัตริย์กยังไม้อสำเร็จ
 ขอเทพดาทั้งปวงจงให้กำลังแลช่วยตัวข้าพเจ้าไว้ก่อน จะได้ช่วย
 บป้องกันบรอนอาณาประชาราษฎร์สืบไป แลวันนอ่านมนตร์ไป
 จนรุ่ง

ครั้นเวลารุ่งเช้าขงเบ้งก็ออกกว่าราชการ ตรวจตรากำขับ
 ทแกล้วทหารไ้รักษาค่าย พอขงเบ้งอาเจียรโลหิตออกมาเป็น
 หลายครั้ง ขุนนางและนายทหารทั้งปวงช่วยกันแก้ไข ครั้นเวลา
 ค่ำขงเบ้งก็เข้าทำการไปตามตำรา กลางวันอุตสาหออกกว่าราชการ
 มิได้ขาด แลทำการได้ถึงหกคน

ฝ่ายสุมาอิมได้เห็นทหารขงเบ้งออกมาบพุงเป็นหลายวัน ก็
 มีความสงสัยอยู่ ครั้นเวลากลางคั่นวันนั้นสุมาอิมออกมาดูอากาศ

เกียงอยู่เข้าไปหาวกมานดู เห็นขงเบ้งสยายผมถ่อกระบี่
นั่งอ่านมนตรอยู่

เห็นวิปริตจิตใจ จึงบอกแก่เสหัวว่า เห็นดาวมหาอุปราชมือง
เสฉนวนนั้นเศร้าหมอง เห็นอายุขงเบงจะถึงกำหนดอยู่แล้ว ท่าน
จึงคุมทหารพันหนึ่งไป ณ ค่ายขงเบง แม่เห็นทหารในค่ายนั้นสงบ
อยู่ ขงเบงจะบ้วยลงเป็นมั่นคง ท่านจึงร้องทาทายให้ทหารขงเบง
ยกออกมารบ แม่เรารู้ประจักษ์ว่าขงเบงเป็นประการใดจะได้คิด
การต่อไป แสหัวนำกคุมทหารไปลอบดูตามสุมาอสง

ฝ่ายขงเบงทำการคารบหกคนนั้น เห็นเพลิงในโคมใหญ่ซึ่ง
จุดไว้สำหรับเสงทาย อายุหนึ่งรุ่งเรือง สว่าง อยู่ก็ค่อย มีความยินดี
คิดว่าจะสบอายุไปได้ ในขณะนั้นเกยงอยู่ตรวจตราทหารซึ่งล้อม
วงทงสสบเกาคณ ไหลคอยดูผู้คนอย่าให้เขาออกได้ แล้วเกยงอยู่
เข้าไปแหวกม่านดู เห็นขงเบงสยายผมถอกระบับนั่งอ่านมนตรอยู่
พอ ไดยน เสงสุมาอรอง ทาทาย ถึงหน้าคาย เป็น ขอ หยาบชา
เกยงอยู่จึงออกมาจากททางในสังทหารให้ออกไปสับดู

ฝ่ายอยู่เอยนไดยนทหารสุมาอรองทาทายดังนั้นกโกธร มีได้
รู้ว่าขงเบงทำการอยู่ข้างใน จึงทะลวงเข้าไปหวังจะบอกขงเบง
พอสะดุดโคมสำหรับเสงทายอายุขงเบงนั้นดับไป ขงเบงเห็น
ดังนั้นตกใจทงกระบเสย ร้องชนดวยเสงอันดังว่า ความตาย
นี้เป็นนุราณกรรม ถึงมาตรว่าจะคิดอ่านแก้ไขประการใดก็ไม่พ้น
ตัวเราครนจะถึงความตายเป็นมั่นคง

เกยงอยู่กลับเข้ามาเห็นดังนั้นกโกธร ชักกระบอกจะฆ่า
อยู่เอยนเสย ขงเบงยุตมอไว้แล้วหามว่า ซึ่งท่านจะฆ่าอยู่เอยน

เสียนั้นไม่ควร อันเหตุทั้งนี้เพราะกรรมของเราจะถึงตาย แล้ว
 ขงเบ้งอาเจียรโลหิตออกจนสลับลงกับที่ เกียงฮุย อวยเอียนก็ช่วย
 กันแก้ไขพบนชน ขงเบ้งเห็นดังนั้นจึงว่าแกอวยเอียนว่า สมอาหมาย
 ใจว่าเราป่วยอยู่จึงให้ทหารมาเขาดูหวังจะให้รู้ประจักษ์ ท่านจงคุม
 ทหารออกไปรบกับทหารสุมาอ อวยเอียนก็ขับม้าพาทหารออกไป
 ถึงหน้าค่าย

แฮหว่าบาเห็นอวยเอียนขับม้าออกมา ก็พาทหารถอยกลับมา
 ณ ค่าย อวยเอียนขับม้าตามไปทางประมาณสองร้อยเส้น ครั้นไม่ทัน
 แล้วก็กลับมาบอกแก่ขงเบ้งให้แจ้ง ขงเบ้งจึงให้อวยเอียนไปรักษา
 หน้าที่อยู่ดังเก่า แล้วขงเบ้งก็พาเกียงฮุยเข้ามา ท้างในแล้วว่า
 ตัวเราตั้งใจจะบำรุงพระมหาภคทรียกไม่สมความคิด เพราะชีวิต
 เราจะตายอยู่แล้ว แต่เรามิวิชาแลความรู้แลตำราซึ่งได้เรียนมา คิด
 เป็นอักษรสิบหมื่นสพนร้อยสิบสองตัว คิดเป็นความมยสับสนขอ การ
 พิชัยสงครามแลตำราดูถูกขบถนฤชดาอยู่ในนั้นสน เราพิเคราะห์
 ดูไม่เห็นผู้ใดซึ่งจะมีความอดสาหะเรียนตำราทางนี้ได้ เห็นแต่ท่าน
 ผู้เคยวมสติปัญญาสตรยขอ หงประกอบด้วยความเพียรเบื่อนั้นมาก
 ควรจะรักษาตำราแลเรียนให้ชำนาญไว้ได้ เกียงฮุยได้ฟังดังนั้นก็
 รับตำราทางนั้นไว้แล้วกรองให้

ขงเบ้งจึงเอาตำราฉบับหนึ่งมาขแรงให้เกียงฮุยดู แล้วว่า
 ตำราหน้าไม้นของเราคิดเองแต่ยังมีได้ทำ ท่านจงเอาไว้แล้วคิด

อ่านทำเถิด ยิ่งได้ทีละสับลูก เกียงออยคำนับแล้วรับไว้ ขงเบ้ง
จึงว่า ท่านจงบำรุงแผ่นดินตามตำราเถิด อันเมืองเสฉวนนั้น
มีได้มีข้าศึกล่องเข้าไปทำอันตรายได้ ด้วยด่านทางนั้นเป็นซอก
ห้วย เนินเขากันดารมาก ท่านจงระวังแต่ตำบลอิมเบ่งนั้น เห็น
จะมีข้าศึกล่องเข้าไปทำอันตรายได้ทางเดียว แล้วเรียกมาตายน
เข้าไปกระซิบสั่งว่า ถ้าเราตายแล้วอู๋เยียนจะเป็นขุนบดต่อพระเจ้า
เล่าเสียน ท่านจงไปอยู่กับอู๋เยียน ณ ค่ายแล้วคิดอ่านกำจัดเสีย
ให้จงได้ มาตายรับค่าแล้วกลับมาอยู่กับอู๋เยียน

ขงเบ้งจึงให้หาตัวเวยหวงเหมา แล้วว่าตัวเราจะถึงแก่ความ
ตายแล้ว อันอู๋เยียนนั้นจะเป็นขุนบดต่อพระเจ้าเล่าเสียน ท่านจง
เอาหนังสือไป ถวายสดนเมื่อใดจงให้ฉกฉวยออกดูแล้วจงให้
ทำการ แต่ผู้ซึ่งจะฆ่าอู๋เยียนนั้นมตวอยู่แล้ว เวยหวงร้องไห้
แล้วรับหนังสือออกมา ขงเบ้งสั่งการสำเร็จแล้วกลับไปเป็น
ชานาน ครั้นเวลาพลบค่ำขงเบ้งพนชนจึงแต่งหนังสือบอกอาการ
ป่วยหนัก ให้มาไชรบถือขึ้นไปทูลพระเจ้าเล่าเสียน

พระเจ้าเล่าเสียนแฉงคังนั้นกตกรใจ จึงให้ลิฮกรบไปเยี่ยม
แม้ขงเบ้งจะสั่งความประการใดท่านจงจำเอามาบอกแก่เรา ลิฮก
ก็ลาไป ถึงค่ายกิสานแล้วเข้าไปบอกขงเบ้งว่า พระเจ้าเล่าเสียน
แจ้งว่าท่านป่วยหนักก็ไม่สบายจึงใช้ข้าพเจ้ามาเยี่ยม ขงเบ้งจึงว่า

ตัวเรานี้คงจะอยู่ทำราชการ บัดนี้หาบุญไม่ อายุจะถึงแก่ความตาย
ในวันพรุ่งนี้แล้ว ตัวท่านอยู่ภายหลังจงตั้งใจสุจริตต่อพระเจ้า
เล่าเรียนให้เหมือนเรา ซึ่งจะใช้ผู้คนทำการสิ่งใด ๆ จงประมาณ
การหนักแลเบากับสติปัญญาผู้นั้นให้ควรแก่การจึงใช้ อันการ
ข้างฝ่ายทหารแลตำราพิชัยสงครามนั้น เราส่งเกียงอยู่ไว้เสร็จแล้ว
ท่านจงกลับไปทูลพระเจ้าเล่าเรียนก่อนเถิด ว่าเราเป็นคนบุญน้อย
จะขอกราบถวายบังคมลาในวันพรุ่งนี้แล้ว เราจะแต่งหนังสือขึ้นไป
ถวายต่อภายหลัง ลีลกกลางนมารบกลับไป

ขงเบ้ง จึงให้ทหารพยุขนาเกียนออกไปเที่ยว ตรวจตราหน้า
ค่าย ขณะนั้นเป็นเทศกาลหนาว ขงเบ้งเส้ทานขนมากกลับเกียน
คนเข้าค่าย ถอนใจใหญ่แล้วว่า ตัวเรานี้มีความสัจซื่อต่อแผ่นดิน
จะมาถึงความตายเทพดาไม่ช่วยเราแล้วหรือ แล้วให้หาเอียวหิง
เข้ามาสั่งว่า ตัวเราจะหาบุญไม่ ท่านจะเป็นผู้ใหญ่อยู่ในกองทัพ
จงเลี้ยงดูทหารทั้งปวงอย่าให้เสียใจ อันอองเบ้งมาตายเลียวฮัว
เดียวเอ็กเดียวหิงหาคนนมใจซื่อสัตย์ ท่านจงทำนุบำรุงให้เหมือน
ตัวเรา อนึ่งท่านจะเลิกกองทัพกลับไปนั้นอย่าว่าวาม ให้ถอยไป
โดยปรกติ ถึงมาตราว่าข้าศึกจะติดตามไป ก็ช่วยกันรบพุ่งป้องกัน
อย่าให้เหมือนอันตรายแก่ทหารใหญ่น้อยได้ อันเกียงอยู่นนมสติปัญญา
แลฝีมืออยู่ เราได้สั่งการทั้งปวงไว้เสร็จแล้ว แม้ท่านจะทำการ
สิ่งใดก็ให้ปรึกษากันกับเกียงอยู่ เอียวหิงรับคำแล้วกรองให้

ขงเบ้งจึงอุตสาหเขียนหนังสือ ขงจะถวาย พระเจ้าเล่าเสียน
 เป็นใจความว่า ข้าพเจ้าขงเบ้งขอกราบถวายบังคมมาให้ทราบ
 ด้วยข้าพเจ้าแจ้งอยู่ว่าบูรณกรรมมาถึงแล้ว แลดูข้าพเจ้านก
 ก่อตสาหตั้งใจทำราชการตามสติปัญญา พระเจ้าเล่าเชิบเลี้ยงให้
 เป็นใหญ่ถึงเพียงนี้ แต่ข้าพเจ้ามีความวิตกอยู่ ว่าศัตรูฝ่ายเหนือ
 ฝ่ายใต้ยังไม่ราบคาบ ควรหรือจะมาด่วนถึงแก่ความตาย ก็คิด
 แค้นอยู่ทุกเวลา แม้ข้าพเจ้าตายแล้ว พระองค์จงรักษาความสัตย์
 บำรุงทหารอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุขตามประเพณี อย่า
 ให้เชื่อฟังคำคนอันเป็นพาล บ้านเมืองจึงจะปรกติสืบไป อันใน
 ทออยู่ข้าพเจ้านั้น มนต์หมอนสำหรับเลี้ยงไหมอยู่ถึงแปดร้อยตน
 นานาหาลับไว้ แลทนากับคนหมอนนกกพอเลี้ยงบุตรภรรยาข้าพเจ้าอยู่
 แล้ว อันทรัพย์สงของข้าพเจ้าซึ่งอยู่ในเรือนนั้นขอให้เอาไปไว้
 ในท้องพระคลัง จะได้แจกทหาร เขียนแล้วข้าพเจ้านกมอบไว้แก่
 คนสนิท

ขงเบ้งจึงสั่งเอียวหวังว่า เมื่อเราตายแล้วเมื่อใด อย่าให้ทหาร
 ทุกชั้นร่อนนุ่งขาวห่มขาวเลย จงทำกิจให้ปรกติเหมือนเรายังอยู่
 อย่าให้ก่ดตศัพททิตายนั้นรู้ไปถึงข้าศึก ท่านจงให้ต๋อโลงใส่ศพ
 เรานั่งไว้ ให้เอาข้าวสารใส่ปากไว้เจ็ดเม็ดดีด เอาโคมจุดเพลิงรองไว้
 ใต้ทงเรา หวังจะรักษาดาวสำหรับอายุเรามาให้หายไ้ แม้เพลิง
 โคมนั้นดับลงเมื่อใด ดาวสำหรับอายุเราก็จะสูญไปเมื่อนั้น ถ้าสุมาอ

ไม่เห็นดาวนั้นแล้ว ก็รู้ว่าเราถึงแก่ความตาย จะยกกองทัพมา
ทำอันตรายแก่ทหารทั้งปวง แม่สุมาอเห็นดาวนั้นยังอยู่ ก็จะไม่
อาจยกมาทำร้าย ท่านจงเลิกกองทัพกลับไป ถ้าสุมาอจะคุมทหาร
ไปติดตาม ท่านจงจัดทหารตั้งดาร์เป็นหน้ากระดานไว้ แล้วเอาหุ่น
รูปเราใส่เกวียนชักออกกลางทหาร สุมาอเห็นก็จะตกใจถอยไป
เอียวหงกรับคำไว้ทุกประการ

ครั้นเวลาค่ำขงเบ้งจึงให้ทหารพยุงออกไปทั้งหน้า ขี้ให้
ทหารทั้งปวงดูดาวแล้วว่า ดาวดวงโน้นซึ่งอยู่ทางทิศเหนือเฉียง
ตะวันตกนั้นเป็นดาวสำหรับอายุเรา ทหารทั้งปวงดูไปเห็นดาว
สำหรับ ขงเบ้งนั้น รูปหูกอยู่เป็นท ประหนึ่ง จะตกลงมา จาก อาภาศ
ขงเบ้งจึงให้ทหารพยุงเข้าไปข้างใน ขณะนั้นขงเบ้งไม่มีสมประด
เจรจากไม่ออก ขุนนางแลนายทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นก็ตกใจ พอ
ลิกมาแต่เมืองเสฉวนเข้าไปเห็นขงเบ้งเจรจากไม่ออกก็ตกใจ ร้อง
ไห้อาว่าตัวข้าพเจ้ามาไม่ทัน เห็นจะไม่ได้ราชการไปทูลพระเจ้า
เล่าเสียนแล้ว พอขงเบ้งพ้นชนกลั้วได้สมประดมาลมหตาชนเห็น
ลิก ขงเบ้งจึงว่าเรารู้ว่าท่านกลับไปแล้ว พระเจ้าเล่าเสียน
จะไขกลับมา

ลิกจึงบอกว่า เนื้อความทั้งปวงซึ่งท่านส่งนขาพเจ้าไป
ทูลแล้ว บัดนี้ทรงพระวิตถอยู่ขอหน่งว่า ท่านจะถึงแก่ความตาย
แล้ว จะให้ผู้ใดเป็นมหาอุปราชแทนท่าน ขงเบ้งจึงตอบว่า แม่

เราตายแล้วจงให้เจียว่วนเป็นมหาอุปราชแทนเรา ลิชกจึงว่า ถ้า
 เจียว่วนหาบุญไม่ทำนจะให้ผู้ใดเป็นมหาอุปราชต่อไปเล่า ขงเบ้ง
 จึงว่าให้เอาบิสุยตั้งขึ้นแทนเจียว่วนเถิด ลิชกจึงถามว่า ถ้าบิสุย
 ตายแล้ว ท่านเห็นผู้ใดจะเป็นแทนที่เล่า พอขงเบ้งสนใจในเดือนสิบ
 แรมแปดค่ำ เมื่อขงเบ้งตายนั้น อายุได้ห้าสิบสาม พระเจ้าเล่าเสี้ยน
 เสวยราชย์ได้สิบสองปี (พ.ศ. ๗๗๗)

อธิบายความและอธิบายคำ

หนังสือท่านบน

เป็นหนังสือสัญญาว่าจะไม่ประพฤติละเมิดตาม
เงื่อนไขที่ใดให้ไว้ในตอนที่มาเจอใดทหาหนังสือ
ท่านบนไว้ต่อของแข็งว่า ถ้าคนรักษาคำขบถเถียง
ไว้ไม่ไ้ ก็ระยอมให้ประหารชีวิตของตนรวมทั้ง
บุตรภรรยาด้วย

ท่านยกไปเป็นกองหลังครั้งนั้น เห็นจะได้ทำการมีความชอบอยู่แล้ว—
ของแข็งให้อพยพโยกย้ายไปช่วยมาเจอ ของแข็ง
และโกเสียงเป็นกองหลังและว่าอพยพโยกย้ายจะสามารถ
ทำการใดสำเร็จขึ้นและจะได้รับความ
ความชอบ

มหาอุปราชัน ประมุกหาต้องการไม่ — มาเจกกล่าวว่าจะแข็งไม่ควรมีความวิตกกังวล

บาไม่รักชัญ คอขำทข มั่นไม่นานาชนคนหนาแน่นไม่เป็นระเบียบ

ท่านว่าทรงเหมือนความคิดผู้หญิง — มาเจกว่าของแข็งว่าช่างมีความคิดเหมือนนกขลุ่ยหรือหวดระแวอยู่เสมอ

อาจเอาชนะชนะได้โดยเร็วเหมือนฝ่าไม้ไผ่ — มาเจกกล่าวกับของแข็งว่าการต่อสู้ศัตรูนั้น ถ้าอยู่ในที่สังข้อมไม้ไผ่เปรียบและเอาชนะได้ง่ายและรวดเร็ว การฝ่าไม้ไผ่

เพราะไม้ไผ่กลวงและมีเส้นตามยาวของลำไม้จึง
ผาย

โบราณว่าทำสงครามให้ตั้งตายก่อนแล้วจึงตั้งเป็น — มาเจอกล่าว
ก็อึ้งเป้งโดยอ้างเอาคำโบราณมาว่า ในการทำ
สงครามนั้นควรตั้งทัพในทลายากก่อน เพื่อให้
ทหารบังเกิดความมานะ คนรันท่อสู้ไปหาที่

สะดวกสบาย

อย่าเพื่อกวามจงยับยั้งยับยั้ง — สุ่มาอเคอนสุมาเจียวมิให้กระทำ
การอย่างรบบรอนควรสัถยัตถ์ฟ่งขาว และสยล่าว
เรื่องราวให้แนชกเสยก่อน

ของเบงนมบญญารู้ตลอดกลงไปประดิษฐานเทพดา — สุ่มายกย่อง
ชมเชยของเบงวาเกะเหมือนเทวดา เพราะสามารถ
รเทศาศัตถ์และศาตการณลงหน้าไคแมนยาราว
กษณดาทพ

สอดแนม ลอยเข้าไปสืบความลับ

ตะลุมบอน เขาประทะต่อสู้กันถึงตัว

อลหม่าน แทะคน ชงมนสยสัน

เห็นทหารสุมาอมาเป็นอันมากดังหนึ่งจะเหยียบเมอง — เห็นสุมาอยก
กองทัพใหญ่มากกำลังมากราวกับระยกมาทลาย
เมองให้ร้ายไป

มิให้พูดจากันเป็นปากเสียง — ชงเบ้งให้ทหารแอบซุ่มอยู่เงียบ ๆ

แต่งตัวอาโง (โอโง) — แต่งตัวสวยภาคภูมิเป็นสง่า
 กระจับป ^คพิณ ^คสสาย ^คเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งใช้ดีด
 หยากเยอ ^คหยาก ^คไย ^คไยแมงมุม
 กรังใจ ^คนกระแวงแคลงใจ
 ขงเบง ^ขเบง ^ขน ^ขเป็นคน ^ขสนท ^ขหาร ^ขสุด ^ขความ ^ขคิด — ^ขสมา ^ขเญว ^ขว่า ^ขขง ^ขเบง ^ขไม่ ^ขม ^ขท ^ขห ^ขร
 ไม่ ^คม ^คท ^คาง ^คท ^คระ ^คค ^คท ^คอ ^คส ^คต ^คน ^คเ ^คห ^คม ^คช ^คย ^คช ^คน ^คะ ^คไ ^คไ
 ช้งตาย ^คแค้น ^คท ^คา ^คฝ ^คน ^คใจ ^คท ^คา
 ตัวเจ้าหนุ่ม ^คแ ^คก ^คว ^คาม ^คย ^คง ^คม ^คี ^คร ^คุ ^คส ^คน ^คท ^คด ^คเค ^คย ^คก ^คล ^คข ^คง ^คเบ ^คง — ^คส ^คมา ^คอ ^คว ^คา ^คส ^คมา ^คเ ^คญ ^คว
 ย ^คง ^คอ ^คน ^คค ^คว ^คาม ^คค ^คน ^คก ^คร ^คไม่ ^คท ^คา ^คท ^คน ^คข ^คง ^คเบ ^คง ^คแ ^คล ^คะ ^คย ^คง ^คไม่
 ชำ ^คน ^คา ^คญ ^คใน ^คก ^คล ^คค ^คก ^คข ^คง ^คข ^คง ^คเบ ^คง
 เป็น ^คผู้ ^คไ ^คหญ ^ค่ ^คแ ^คก ^คใน ^คการ ^คศ ^คก — ^คส ^คมา ^คอ ^คก ^คล ^คา ^คว ^คา ^คข ^คง ^คเบ ^คง ^คท ^คา ^คค ^คก ^คมา ^คน ^คา ^คน ^คจ ^คม ^คค ^คว ^คาม
 เก ^คง ^คก ^คล ^คา ^คส ^คา ^คม ^คา ^คร ^คม ^คา ^คก ^คใน ^คการ ^คศ ^คก
 เข ^คา ^คก ^คจะ ^คไ ^ค่ ^คจ ^คบ ^คเ ^คา ^คด ^คง ^คห ^คน ^คป ^คระ ^คเด ^คย ^คห ^คง ^คก ^คจะ ^คจ ^คง ^คจ ^คม ^คก ^คมา ^คไ ^ค่ ^คส ^คน — ^คข ^คง ^คเบ ^คง
 ก ^คล ^คา ^คว ^คแ ^คก ^คท ^คห ^คร ^คท ^คง ^คป ^คว ^คง ^คา ^คต ^คน ^คน ^คา ^คท ^คห ^คร ^คซ ^คง ^คม ^คอ ^คย ^คน ^คอ ^คย
 อ ^คอ ^คก ^คล ^คัก ^คบ ^คส ^คมา ^คอ ^คก ^คจะ ^คต ^คอ ^คง ^คถูก ^คจ ^คบ ^คห ^คร ^คอ ^คถูก ^คฆ ^คา ^คท ^คา ^คย ^คห ^คม ^คค
 เ ^คา ^คน ^คเ ^คอ ^คง
 ศ ^คัส ^คต ^คร ^คา ^คอา ^คว ^คุ ^คธ ^ค ^คอา ^คว ^คิ ^คท ^คม ^คค ^คม ^ค ^คไ ^ค่ ^คเ ^คน ^คเ ^คร ^คอ ^คง ^คพ ^คน ^คแ ^คท ^คง
 จ ^คง ^คด ^คู ^คอ ^คั ^คฆ ^คณ ^คา ^คส ^คย ^คอ ^คย ^คา ^คไ ^ค่ ^คป ^คระ ^คมา ^คท ^คแ ^คก ^คา ^คศ ^คก — ^คโก ^คด ^คย ^คก ^คำ ^คซ ^คบ ^คเ ^คา ^คห ^คว ^คา ^คม ^คไ ^ค่ ^คท ^คา ^คค ^คก
 ไ ^คย ^คป ^คระ ^คมา ^คท ^คไ ^ค่ ^คส ^คง ^คเก ^คด ^คท ^คท ^คา ^คข ^คง ^คศ ^คต ^คร ^คไ ^ค่ ^คก
 เ ^คล ^คย ^คง ^คไ ^ค่ ^คเ ^คอ ^คก ^คเ ^คร ^คิ ^คก ^ค ^คเ ^คล ^คย ^คง ^คไ ^ค่ ^คอ ^คอ ^คง ^คก ^คก ^คอ ^คง

ให้ทานชีวิต

กิตติศัพท์

พิเคราะห์

วิปริต

สะเดาะเคราะห์

โบราณกรรม

อาราธนา

ฉลาด

ประจักษ์

อย่าให้ทหารทุกขรอนนึ่งชาวห่มขาวเลย — ขงเบ้งให้เอียวหรงห้าม

ไม่มีสมประด

ภูมิฐาน

เกลือก

ไวชีวิตไม่ฆ่าให้ตาย

เสียงเลาลอ คำเลาลอ

ใคร่ครวญ หาเหตุผล

แปรปรวน ผิดปรกติ

ทำให้พ้นเคราะห์หรือขบความชั่วร้ายให้ออกไป

การกระทำที่ไต่ทำไว้นแต่อย่างก่อนซึ่งจะสนองผลให้

ในภายหลัง

เชือดเชือด

วุ่นวาย ขุ่นขุ่น

ชกเจน แน่นนอน

ทหารไวทกขเมอคนตายไปแล้ว

ไม่รู้สึกตัว

ส่งาฉาเผย

เกรงว่า เผอว่า ขางท

สถานที่สำคัญ

ตำบลเกเต้ง

เป็นสถานที่ที่สมารถจะมาสักตบตทางทขงเบ้ง จะ
 ยกทัพมา เพอลอให้ขงเบ้งยกไปทางเมืองฮันตง
 แต่ขงเบ้งลวงรักอน จง ไต่ส่งมาเจอกับองเบ้งคุม

ทหารไปร่วรรักษา ฝ่ายมาเจกทำการโดยประมาณ
จึงเสียดกแก่กองทัพสมาธิ ตำบลเกเตงนมภูมิ
ประเทศเป็นชอกเป็นเขา เติมน้ำไปด้วยห้วยธาร

และน้ำทบ

เขากีสาน

เป็นทตงค้ายของขงเบ้ง

ด้านยังเบงก้วน

เป็นค่านทโกเสียงของเบ้งและอูยเอียนพาทหารซึ่ง

แตกทัพหนีมาอาศัย

ตำบลเขาบุกกองสัน

เป็นสถานททกองทัพของกวนหินเคียวเป่าไปตั้งชุมนุม

อยู่ตามอบายของขงเบ้ง เพื่อดูคอยโจมตีกองทัพ

ของสมาธิทหังฮอกมา

ตำบลกีกก

เป็นทตงมนของบุ้ง และเตงจทหารฝ่ายขงเบ้ง

ตัวละครที่สำคัญ

พระเจ้าโจยอย

เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าโจผี และนางเอียนซ

มีความรู้ความสามารถในศิลปศาสตร์ ชำนาญ

ทางอาวุธและเกาทัณฑ์

ขงเบ้ง

นามเดิมว่า จูกัดเหลียง และมีฉายาว่าอาจารย์

ชกหลงแห่งเขาโง่หงก เป็นผู้สติปัญญาสามารถ

หยั่งรึกนพาศาสดา มิวชาความรู้สูง เชี่ยวชาญ

ในตำราพิชัยสงคราม ใ้เป็นทปรักษายอกรบาย

ในการศึกให้เลาข จินสามารถตงหลักแหล่งมั่นคง

ไต่ในแคว้นเสฉวน ครั้นพระเจ้าเลียบ สันพระชนม์
พระเจ้าเลียบเสวยราชโอรสขึ้นครองราชย์แทน
ซึ่งเบ้งไต่รับตำแหน่งมหาอุปราช จึงทำสงคราม
ขึ้นเคียดกับพระเจ้าโจยอยราชันทิศของโจโฉต่อไป
ซึ่งเบ้งสามารถเอาชนะในการศึกไต่หลายครั้ง ต่อ
มาพระเจ้าโจยอย ไต่ แต่งตั้ง สุม้า มาเป็น แม่ทัพ
ปราบปรามซึ่งเบ้ง ซึ่งเบ้งสามารถช้อนกลฉม่อม
เสียดหลายครั้ง ในที่สุดสุม้าไต่คำนึงถึง
ค่ายมั่นไม่ยอมออกสู้รบกับฝ่ายซึ่งเบ้ง ซึ่งเบ้งแค้น
ใจจนบ้วยตาย

เตียวคับ

เป็นทหารเอกของพระเจ้าโจยอย เป็นฝีมือ
เข้มแข็ง เขียวชาญในการศึก ไต่รับแต่งตั้งจาก
สุม้าให้เป็นแม่ทัพหน้าไปปราบซึ่งเบ้ง

โกเสียง

เป็นนายทหารฝ่ายซึ่งเบ้ง ไต่รับคำสั่งให้คุมทหาร
หมื่นหนึ่งไปตีเมืองหวงเต๋ย คอยช่วยเหลือ
มาเจกยกของเบ้งเมื่อเสียด

อู๋เยียน

เป็นทหารเอกของซึ่งเบ้ง ฝีมือในการรบ ไต่รับ
แต่งตั้งเป็นแม่ทัพหน้า ร่วมกับกวนทีน เตียวเป่า
ยกทัพไปตบมณฑลเจกสถาน เมื่อสุม้าโจมตีค่ายล
เกเต้ง อู๋เยียนก็ไปช่วยให้มาเจกหนีไปไต่
ครั้นซึ่งเบ้งตบพิลสระเคาะเคาะระหึหะอู๋เยียนไต่

เกินสระทุกโคมเสี่ยงทายอายุของขงเบ้งคืบไป ขงเบ้ง
โกรธและแค้นใจว่าต่อไปยอยเอียนจะเป็นขบถ ซึ่ง
ก็เป็นความจริง ดังนั้นก่อนที่ขงเบ้งจะตายจึงได้
กาชยสั่งให้มาตายลอบฆ่ายอยเอียนเสีย

อองเป้ง

เป็นนายทหารฝ่ายขงเบ้งได้รบคำสั่งจากขงเบ้งให้
ไปช่วยมาเจกัรฆาตำบลเกเต้ง แต่เกิดความคึก
เห็นไม่ลงรอยกัน จึงขอแบ่งทหารกองหนึ่งมาตั้ง
ค่ายทางทิศใต้ เพื่อดูช่วยเหลือนมาเจกัรฆาคบชน
โคตอส์ศัตรูช่วยยอยเอียนและโกเสียงให้ออกมาจาก
วงล้อมของข้าศึกได้

กวนหินและเตียวเป่า

เป็นนายทหารเอกฝ่ายขงเบ้ง ได้คุมทหารไปช่วยที่
เขายกของสัน คอยกักโจมตีกองทัพสมอตาม
แผนการณ ของ ขงเบ้ง และ สามารถโจมตีศัตรูได้
ถอยไป

เซาหุ

เป็นทหารฝ่ายพระเจ้าโจยอย อยู่ในบังคับบัญชา
ของโกฉุย โกฉุยได้มอบให้ทำหน้าที่เป็นกองหน้า
ยกไปปราบปรามผู้กบฏ แต่เนื่องด้วยความ
ประมาทจึงถูกรั้งแทงด้วยทวนถึงแก่ความตาย

เกียงอู

เป็นนายทหารคนสนิทของขงเบ้ง ได้รับแต่งตั้ง
เป็นกองระวังหลัง พร้อมด้วยม้าตาย ในการที่
ขงเบ้งเคลื่อนทัพไปยังเมืองเสฉวน และได้ทำการ

มาเจ็ก

คอสีกับกองทัพของโจนซึ่งติดตามมาจนได้ชัยชนะ
 และได้แนะนำให้ซึ่งเบงทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ต่อ
 อายุให้บน ขงเบ้งยกย่องเกียงฮยว่าเป็นผู้สติ
 ปัญญา ซื่อสัตย์และมีความพากเพียร รังมอย
 ทำร้ายต่าง ๆ รวมทั้ง ทำร้ายขงเบ้งสงครามให้แก่
 เกียงฮย และมอยหนาททางทหารให้ทำต่อไปด้วย
 นองมาเหลียง เป็นคนช่างพูดและเจรจาเกิน
 โลกเขลาเขาปัญญา เป็นคนประมาทและอวดดี
 ได้อาสาขงเบ้งไปรักษาค่ายเกเต้ง แต่เพราะ
 ความประมาทจึงเสียแก่ข้าศึก แดกทัพหนมา
 ขงเบ้งจึงสั่งให้ลงโทษประหารชีวิตเสีย เพอมีให้
 เป็นเยี่ยงอย่างแก่ทหารต่อไป

สุมาเอ

เติมรัชการ อยู่กับโจโฉที่เมืองฮูโต ใน
 ตำแหน่งสมุหยศจทหารเลว เป็นผู้หมิ่นชดชญา
 หลักแหลม เป็นทหารของขงเบ้ง พระเจ้า
 โจยอยทรงตั้งให้เป็นขุนนางผู้ใหญ่ และให้ยก
 ทัพไปปราบขงเบ้ง

จูถ่ง

เป็นทหารเอกฝ่ายขงเบ้ง เป็นคนเจ้าความคิด มี
 ฝีมือเข้มแข็ง เชี่ยวชาญทางใช้ทวนแลเกาทัณฑ์

จูอิน

เป็นผู้รักษามืองไปเสีย ได้ร่วมมือกับโกหยก

เมืองหลวงชัย เพื่อแบ่งความดีความชอบไปจาก
 สุม้าอ แต่สุม้าอที่เมืองนั้นไต่ก่อนแล้ว และรู้
 เทาพันความดีของคนทั้งสอง จึงสั่งให้โกน
 ยกทัพไปตามจับขังเบ้งให้ได้

ชินหัง

เจ้าเมืองกัมเลียบถูกเบ้งตักขังคืบ ให้เขากบฝ่ายตน
 ตอสังขสุม้าอ ภายหลังไต่เขากบฝ่ายสุม้าอ ชินคา
 ไต่มาเบ้งตักตาย

สุม้าอและสุม้าเจียว

เป็นบุตรสุม้าอ เป็นผู้สืบทอดบุญญาหลักแหลม ไต่
 ราชการอบรมสั่งสอนในกระบวนสงครามจากสุม้าอ
 ฝึกดาจนมีความชำนาญมาตงแต่ยังเล็ก ต่อมา
 บิดาไต่มอຍໄຫຍຕຣທ່ອງทั้งสองเป็นกองหลัง

เบ้งตัก

เป็นชนนางผู้ใหญ่ ไต่รบแต่งตั้งจากพระเจ้าโฉนให้
 ไปรักษาเมืองซ่งหยิง เป็นคนมีสติปัญญา ต่อมา
 ถูกพวกชนนางรุมยา จึงไปเขากบฝ่ายขังเบ้งตัก
 เมืองเตยงอน แต่ทำการประมาท ในที่สุดถูก
 ชินคาฆ่าตาย

เลียงก

เป็นผู้ถือหนังสือของสุม้าอไปให้เบ้งตัก

ลืออง

เป็นบุตรเลียงกเจ้าเมืองเตยงอน ไต่ทำหนาทเขน
 ทวแทนเบ้งตัก มาเจรจาต่อขังเบ้ง เรืองเบ้งตักขอ
 ฆ่าสาตเมืองลกเอียงและเตยงอนให้แก่ขังเบ้ง และ
 ทำหนาทเขนผู้สืบทอดระหว่างขังเบ้งและเบ้งตัก

เตยวเอก

เป็นทหารเอกฝ่ายซ่งเบ้ง ไครบแต่งตั้งเป็นแม่ทัพ
หน้าในการเคลื่อนทัพไปสมทบยังคานย้งเบ้งกวน
และเมืองเสฉย

ซีหลง

นายทหารของพระเจ้าโจยอย ไครบรับสั่งให้คุม
ทหารไปเมืองเตยงอน ต่อมาสมาอไคมอขให้เป็น
กองหน้ายกไปตีทัพเบ้งตัก เบ้งตักได้ให้ทหารยิง
เกาทัณฑ์ถูกหน้าผากสนชวต

เตงเหียนและลิอุ

เป็นนายทหารเมืองซ่งหยง เขาโจฮกหาจาก
เบ้งตักไปเข้ากับฝ่ายสมาอเมอเบ้งตักถูกชนหรงและ
ชนคำหักหลิง จะถอยหนีเขาเมือง เตงเหียนกับลิอุ
ได้ให้ทหารยิงเกาทัณฑ์ตามไว้มิให้เขาเมืองไค พอ
เบ้งตักถูกแทงตายทั้งสองพากันถอนรบ สมาอเข้า
เมือง ภายหลังเตงเหียนไครบความมกความชอบ
เป็นเจ้าเมืองซ่งหยง ส่วนลิอุไคเป็นเจ้าเมือง
ชนเสฉย

เตยงอูและมาต้าย

เป็นนายทหารฝ่ายซ่งเบ้ง ไครบแต่งตั้งเป็นกอง
ระวังหลังในการทของเบ้งเคลื่อนทัพไปยังเมือง
เสฉย และได้ทำการต่อสู้กับกองทัพของโจจิน
ซ่งตักตามมาได้ชัยชนะ

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. จงเขียนแผนผัง แสดงการสืบทอดวงศ์ ของก๊กต่าง ๆ มาพอเป็นสังเขป (โดยดูจากบทนำเรื่อง)
๒. จงทำให้มีการอภิปรายหรือตอบปัญหาต่อไปนี้
 ๑. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้แผ่นดินจีน ต้องแตกแยกออก ออกเป็นก๊กต่าง ๆ
 ๒. ก๊กทศาคณัฏฐมอญก๊กใด ใครเป็นผู้ตั้งหรือเป็นหัวหน้าก๊กนั้น ๆ
 ๓. เรืองราวสามก๊กในไตรปิฎกของในทางใด และมีผู้นิยมนำไปแสดงอะไรได้บ้าง
 ๔. จงบรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศของตำบลเกเต้งและการตั้งทัพของมาเจก ความสำเร็จใดเปรียบเสียเปรียบอย่างไร
 ๕. มาเจกรักษาเกเต้งไว้ได้หรือไม่ เพราะเหตุไร
๓. จงพิจารณาข้อของบุคคลต่อไปนี้ว่าอยู่ฝ่ายใด ถ้าอยู่ฝ่ายใดก็ให้เขียนตัว "ว" ลงใน () ถ้าอยู่ฝ่ายใดก็ให้เขียนตัว "จ" ลงเช่นเดียวกัน

()	เตียวคับ	()	สุมาถิ	()	เตงจิ
()	อู๋เอียน	()	จูต่ง	()	มาเจก

()	สมาเจียว	()	กวนหิน	()	โกฉย
()	ชนตำ	()	โจร	()	บนเจง
()	เกยงออย	()	เตยวเปา	()	อองเป้ง

๔. จงพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วเลือกเอาข้อทางข้อทเป็น

ตัวอักษรเติมลงในช่องว่างของข้อทเป็นตัวเลขให้ถูก

ก. สมาอ ๑. เป็นผู้แนะนำให้มาเจกตง

ค่ายตรงปากทางแยก

ข. ขงเป้ง ๒. ยกทัพไป ล้อมเขาที่ค่ายล

เกเตง และ ไค้เกล้งปล่อย
ให้มาเจกหนีไป

ค. อองเป้ง ๓. กบ..... ช่วยกันตกระ-

หนายทพ สมาอสมาเจียว
และเตยวคยแตกไป

ง. กวนหิน ๔. นงคตกระเจยขอย่นหรือรบ
รบคกอย่างใจเย็น

จ. ออยเยน ๕. กบ..... ไค้ คม กอง ทพ

ไปช่มอยู่ทางริมเขาบกอง
สันเพอคอยคกโจมตคอง-
ทพของสมาอ

ฉ. เตยวเปา

๕. เมื่อสุมาอัยยกทัพพระมาโจมตีของเบงกเมืองเสเสียนน
กำลังทหารประมาณ ฝ่ายของเบงกกำลังทหารประมาณ.....
๖. ของเบงกดำเนินยทวิธในการรักษาเมืองเสเสียนไว้ได้อย่างไร ทั้ง ๆ
ที่มกำลังทหารน้อยกว่าข้าศึกมากนัก
๗. อะไรเป็นเครื่องบอกเหตุให้ของเบงกทราบว่าตนจะต้องตาย ในเร็ว
วัน
๘. ของเบงกทำพหุขชาเทวดาเพื่ออะไร พหุขชาอย่างไร
๙. ผลของการทำพหุขชาเทวดาเป็นอย่างไร นักเรียนเชื่อไหมว่า
เทวดาจะมีฤทธิ์อำนาจช่วยคนได้
๑๐. ก่อนของเบงกตายเขาได้มอบหน้าที่และตำราพิชัยสงครามไว้ให้
แก่ใคร ส่วนทรัพย์สินของเบงก ได้มอบให้แก่ใคร
๑๑. ถ้ามโอกาส และ สามารถทำได้ ควรพานักเรียนไปศึกษาเขียน
และทวงว ให้นักเรียนได้สังเกตและเปรียบเทียบในเรื่องความ
เชื่อถือ และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ตลอดจนพฤติกรรมของชนกับ
ของไทย
๑๒. ให้นักเรียนวาดภาพประกอบเนื้อเรื่อง ในตอนที่สำคัญหรือเด่น
และเขียน คำอธิบายประกอบภาพให้ชัดเจน ด้วยข้อความสั้น ๆ
หรือจะเลือกถ้อยคำจาก หนังสือ ที่เห็นว่าเหมาะสม และตรงกับภาพ
๑๓. แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ย่อยราวหมู่ละ ๕-๗ คน แต่ละหมู่
ให้ช่วย กันอ่านหนังสือ เรื่องนี้มาหมู่ละตอน ตามที่ครูกำหนดไว้

แล้วให้นักเรียนเขียนรายงานเป็นลายลักษณะอักษร พร้อมทั้งรายงาน
งานทวิภาษาหาชนทวิ หวข้อทควรกำหนดให้ทำรายงานมี
ดังนี้ คือ

- ก. เนื้อเรื่องย่อของแต่ละตอน
- ข. ลำนวน ไวยาหาร และคติสอนใจต่าง ๆ
- ค. อธิบายลักษณะนิสัยของตัวละครที่ปรากฏในคอนัน
- ง. อธิบายคำศัพท์ และคำอุปมา
- จ. อธิบายถึงสถานที่หรือสิ่งต่าง ๆ ที่น่ารู้
- ฉ. วาดภาพประกอบเนื้อเรื่องแต่ละตอน หรือชาววิทย-
ลักษณะต่าง ๆ เลือกเฉพาะเหตุการณ์เด่นชัดเป็นภาพ
เดี่ยวหรือสองภาพก็ได้

เมื่อนักเรียนทำรายงานเสร็จแล้ว คือนำมาให้ครูตรวจแก้
เสียก่อนจึงจะทำเป็นรายงานทวาร รายงานของนักเรียนทุกหมู่
ควรนำมาบรรยายให้นักเรียนในชั้นได้ทราบ และเข้าใจพร้อม ๆ กัน
เสียก่อน โดยนักเรียนในหมู่นั้น ๆ ร่วมกันรายงานตามหัวข้อที่ตน
ได้ทำ เมื่อรายงานในชั้นแล้ว ก็เปิดโอกาสให้มีการซักถามทำความเข้าใจ
เข้าใจ และครูอาจช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อ
การรายงานในชั้นเสร็จแล้ว นักเรียนจึงส่งรายงานที่เป็นลายลักษณ
อักษรนั้นแก่ครูเพื่อตรวจและให้คะแนนต่อไป

อนึ่งการทำให้มีการรายงานหน้าชั้นน กเพื่อฝึกมรรยาท
ในการพูดและการฟังของนักเรียน ฝึกการใช้ภาษา และฝึกความ
กล้าหาญด้วย

๑๖. หักไหนดนักเรียนร่างส่าส่นหรือเขียนจดหมายโต้ตอบ จดหมายสังข่าว
คำมแบบภาษาเดิมทกลาวไว้ในหนังสือ เพื่อไหนดนักเรียนได้สังเกต
การใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารในสมัยก่อน

ราชาธิราช

บทนำเรื่อง

เรื่องราชาธิราชเป็นพงศาวดารมอญ วิจารณ์แพร่หลายมานานแล้ว
ในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘ พระบาท-
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระราชปรารภว่า เรื่องราชาธิราช
อันเป็นพงศาวดารมอญ เป็นเรื่องสนุกสนาน ทั้งมีคติหลายประการ
แต่มีผลจําเล่ากันมานาน จนฉีกพลากคลากเคลื่อนจากฉบับเดิมไปมาก
จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง พระยาอินทอัครราช พระภิรม-
รศมี และพระศรีสุรปริชา แปลถอดพงศาวดารมอญเรื่องราชาธิราช
เสียใหม่ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นประโยชน์แก่คนทั้งปวง ชุนนางทั้งสถานน
จึงได้รวมกันแปลถอดพงศาวดารเรื่องราชาธิราชออกเป็นภาษาไทยทั้งแต่ต้น
จนจบ และเรื่องนักไต่รบความนิยมอย่างแพร่หลายตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา
ถกกันว่า เป็นแบบอย่างการเขียนเรื่องความภาษาไทยได้เล่มหนึ่ง

เฉพาะตอนสมเด็จพระรามาธิบดีทศมาเรณน เป็นตอนตลกสนาน
มีผลตลกใจจํากันได้มาก เพราะแสดงอุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิดของคน
ทางชนต่างชาติทางวโยอย่างคยง เป็นตอนตลกแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่า
ผลตมผลของความมั่วและความสับสนอนัน ถึงจะไปอยู่ที่ใดก็จะมีทางคกอย
ไต่เลย.

ลัทธิพระรามอาสา

ฝ่ายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้แจ้งว่า ทักษิณยกมามากเหลือ
กำลังก็ได้ออกรบสู้ต้านทาน ให้แต่รักษาพระนครมั่นไว้เป็น
สามารถ ฝ่ายพระเจ้ากรุงจีน จึงให้มโหรีราชกำหนดประกาศแก่
ทหารทั้งปวงว่า ถ้าผู้ใดไม่มีอาวุธรบสู้ อย่าให้ทำอันตรายเป็น
อันขาด ถ้าผู้ใดมีฟังจะให้ตัดศีรษะเสียเลย ครั้นพระเจ้ากรุงจีน
ให้ตั้งค่ายมั่นลงแล้ว ก็ให้แต่งพระราชสาสน์ฉบับหนึ่ง แล้วให้
จัดแพรายมังกรร้อยม้วน แพรายทองร้อยม้วน กับเครื่องยศ
ประดับหยกอย่างกษัตริย์สำหรับหนึ่ง ให้ขุนนางในตำแหน่งฝ่าย
พลเรือนขอใจเบยว พุดภาษาพม่าได้ กับไพร่พอสมควรเชิญพระ-
ราชสาสน์กับเครื่องราชบรรณาการเข้ามาถวายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง
ใจเบยวก็ถวายบังคมลา ถอพระราชสาสน์คมเครื่องราชบรรณาการ
มากับด้วยไพร่ จึงเรียกทหารผู้รักษาหนาทให้เปิดประตูเมืองรับ
นายทัพ นายกองได้แจ้งดังนั้น ก็เข้า กราบ บังคม ทูลพระเจ้า
ฝรั่งมังฆ้อง จึงโปรดให้รับผู้ลอรราชสาสน์เข้ามา ใจเบยวก็เข้ามา
กราบถวายบังคมหน้าพระที่นั่ง ถวายพระราชสาสน์กับเครื่องราช-
บรรณาการพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องจึงรับสั่งให้ลาม
เจ้าพนักงานเข้ามาแปลพระราชสาสน์ ลามแปลแล้ว จึงตรัสสั่ง
ให้อาลักษณอ่าน ในพระราชสาสน์นั้นว่าเรายกพยุหเสนามา
ครองนี้ ด้วยมีความปรารถนาสองประการ ๆ หนึ่งจะให้พระเจ้าองวะ

อยู่ในอำนาจออกมาถวายบังคมเรา ประการหนึ่งจะใคร่ดูทหารข้า
 ราชทวนสักยันต์ต่อตัวชมเล่นเป็นขวัญตา แม้นทหารกรุงรัตนบรุ
 ระอึ้งวะแพ ก็ให้ยอมถวายเมืองแก่เราโดยดีอย่าให้สมณะชพรหมณ
 อาณาประชาราษฎร์ได้ความเดือดร้อนเลย ถ้าทหารฝ่ายเราแพก็จะ
 เลิกทัพกลับไปยังพระนคร แลราษฎรในกรุงรัตนบรุระอึ้งวะนั้นโดย
 ต่ำลงไปแต่กระห่อมน้อยหลังหนังกมิให้เป็นอันตราย พระเจ้าอึ้งวะ
 จะคิดประการใดก็เร่งบอกออกมา

พระเจ้าอึ้งวะมิ่งของใต้แจ้งใน พระราชสาสน์นั้นแล้ว ก
 ษัตริย์นัก ด้วยทรงพระดำริว่าการสงครามครั้งนี้เป็นธรรมยุทธ
 ใหญ่ยิ่ง สมณะชพรหมณาณาประชาราษฎร์จะมีใดความเดือดร้อน
 สมควรแก่พระเจ้าแผ่นดินผู้ตั้งอยู่ในยุติธรรม ทรงพระดำริแล้วจึง
 ให้พระราชทานเงินทองเสื้อผ้าแก่ผู้ถือหนังสือเป็นอันมาก แล้ว
 ให้แต่งพระราชสาสน์ตอบฉบับหนึ่ง ให้จัดเครื่องราชบรรณาการ
 ฝากกะหลาดยสืบพบ นอระมาดหาสืบยอด นำดอกไม้เทศ
 สามสิบเตา ขางพลายผูกเครื่องทองขางหนึ่ง มอบให้โจเบียวผู้
 จำทูลพระราชสาสน์นำกลับไปถวายพระเจ้ากรุงจีน พระเจ้ากรุงจีน
 จึงรับสั่งให้ล่ามพม่าเข้ามาแปลให้เจ้าพนักงานอ่านถวาย ใน
 พระราชสาสน์ตอบนั้นว่า ชึ่งพระเจ้ากรุงจีนมีพระทัยปรารถนา จะ
 ใคร่ชมฝีมือทหารฝ่ายพม่าข้าราชทวนสักยันต์ เป็นสงครามธรรมยุทธ
 นั้น เราเห็นชอบด้วยมีความยินดีขงนัก เพราะสมควรแก่พระองค์
 เป็นกษัตริย์ผู้ใหญ่อันประเสริฐ แต่การสงครามครั้งนี้เป็นมหา

ยุทธนาการใหญ่หลวง จะด่วนกระทำโดยเร็วนี้มีได้ ของดไว้
ภายในเจ็ดวัน อนึ่งพระองค์เสด็จมาแต่ประเทศไกล ไพร่พล
ทั้งปวงยังเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าอยู่ ขอเชิญพระองค์พักพลทหาร
ระงับพระกายให้สำราญพระทัยก่อนเถิด แล้วเราจึงจะไหม้กำหนด
นัดหมายออกไปแจ้งตามมีพระราชสาสน์มานั้น พระเจ้ากรุงจีน
ได้แจ้งในพระราชสาสน์ตอบแล้วกตพระทัย จึงสั่งให้นายทัพ
นายกองทั้งปวงสงบไว้

ฝ่ายพระเจ้ามณฑลเพชรทอง ครั้นส่งพระราชสาสน์แด่เครื่อง
ราชบรรณาการไปแล้ว จึงตรัสปรึกษาเสนาพฤชมาตยราชบุโรหิต
ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทแกล้วทหารทั้งปวงว่า ผู้ใดจะรับอาสาเข้ามา
แห่งทวนสุกามะนัทหารพระเจ้ากรุงจีนตัวต่อตัวได้บ้าง เสนา
พฤชมาตยผู้ใหญ่ผู้น้อยทแกล้วทหารทั้งปวง ก็มิอาจรับอาสาได้
พระเจ้ามณฑลเพชรทองก็ทรงพระวิตกเป็นทุกข์พระทัยนัก จึงให้หา
โหรมาคำนวณพระชันษาแลชะตาเมืองดู โหรก็คำนวณฎีกาดูดู
ถวายว่า พระชันษาแลชะตาเมืองยังค้อยู่หาเสียไม่ นานไปจะได้
ลาภอันประเสริฐอีก

พระเจ้ามณฑลเพชรทองได้ทรงฟังกตพระทัย จึงให้ตั้งฆ้องร้อง
ป่าวทั่วทั้งพระนครว่า ถ้าผู้ใดรับอาสาสู้กับกามะนัทหารพระเจ้า
กรุงจีนได้ พระเจ้าแผ่นดินจะโปรดให้เป็นมหาอุปราชเสนาบดี
รับสั่งแล้วก็ให้ป่าวร้องไปทั่วพระนคร ไม่มีผู้ใดที่จะอาจออกรับ
อาสาได้

ฝ่ายผู้คุมซึ่งคุมสมีงพระรามนั้น จึงเจรจากับเพื่อนกันตาม
 เรื่องราว แล้วว่าครั้งพระเจ้าอยู่หัวจะแบ่งสมบัติให้กษัตริย์ กษัตริย์
 ไม่มีผู้ใดรับอาสา เห็นเมืองจะตกต่ำเสียแลกระมัง สมีงพระราม
 ได้ยินดังนั้นก็นึกคิดว่า แต่เราต้องพ้นจากการตรากตรำอยู่นานแล้ว
 มิได้ขงขางมาเหยียดยมอเหยียดยเทา เเยองแขนขายยายแขนขวา
 เล่นบ้างเลยรำคาญใจนัก เราจะกลัวอะไรกับกษัตริย์ทหารจัน อัน
 จะเอาชัยชนะนั้นไม่สู้ยากใจนัก ครั้นจะรับอาสาตนเล่า ก็เหมือน
 หาบสองบ่าอาสาสองเจ้าหาควรไม่ คิดแล้วก็นั่งอยู่ ครั้นรุ่งขึ้น
 ผู้คุมได้ย่นขาหลวงมาบ่าวร้องอก จึงพูดกับเพื่อนกันว่า ทพจันยก
 มาครั้งนี้ใหญ่หลวงนักหาทหารผู้ใดที่จะรับอาสาป้องกันพระนครไว้
 นั้นเป็นอันยากแล้ว อย่าว่าแต่เมืองพม่าเท่านั้นเลย ถึงเมืองใหญ่ๆ
 กว่าเมืองพม่าสักสิบเมืองก็เห็นจะสู้ไม่ได้ หนาทเห็นจะเสียเมือง
 แก่จนเป็นมันคง

สมีงพระรามได้ฟังดังนั้นก็นึกคิดว่า กรุงอังวะนี้เป็นตนทาง
 อุปมาดังหน้าด่านกรุงหงสาวดี พระเจ้ากรุงจันยกทัพมาครั้งนี้ กษัตริย์
 ความปรารถนาจะใคร่ดูทแกล้วทหารอันมีฝีมือขมาราเพลงทวนสู้กัน
 ตัวต่อตัว ถ้าไม่มีผู้ใดสู้รบ ถึงจะได้เมืองอังวะแล้วก็ไม่สนความ
 ปรารถนาแต่เพียงนี้ เห็นศึกจันจะกำเริบยกล่วงเลยลงไปตีกรุง
 หงสาวดีด้วยเป็นมันคง ตัวเราเล่าก็ต้องของจำตรากตรำอยู่ ถ้าเสีย
 กรุงอังวะแล้วจะหมายความว่าเราจะรอดคนไปเมืองหงสาวดีได้ก็ใช่
 จำเราจะรับอาสาตดศึกเสียจึงจะชอบ อย่าให้ศึกจันยกกลงไปตีกรุง

หงสาวดีได้ คิดแล้วจึงพูดกับผู้คุมว่า จะกลัวอะไรกับกามะนันทหาร
 พระเจ้ากรุงจีนนั้นจะมีผมอดสีกเพียงไหน เรากลัวแต่ทหาร
 เทพยดาที่เหาะได้ ซึ่งกามะนกับเรากเป็นมนุษย์เดินดินเหมือนกัน
 เราหากกลัวไม่ พอจะสู้รบเอาชัยชนะได้ นายผู้คุมได้ฟังก็ตั้งใจ
 ตอบว่าถ้าท่านรับอาสาได้แล้วดยงนี้ เห็นท่านจะพ้นโทษ ได้ท
 มหาอุปราชมีศลาศักดิ์ใหญ่เป็นมั่นคง ไปเบองหน้าเราจะขอพ
 บุญท่าน สมิงพระรามตอบว่าซึ่งเรารับอาสา จะหวังยศลาศักดิ์
 หมายได้ ประสงค์จะกู้พระนครให้เป็นเกียรติยศไว้ และจะให้ราษฎร
 สมณะชพราหมณอยู่เย็นเป็นสุขเท่านั้น ผู้คุมได้ฟังก็ชอบใจ จึงนำ
 ถ้อยคำสมิง พระรามรบเขาไป แจกแก่ เสนาบดี ๆ ได้ฟังก็ความ
 ชื่นชม จึงนำความเขากราบทูลพระเจ้ามณฑลเพชรทอง ตามคำสมิง
 พระรามว่าทุกประการ

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังก็เกลียวพระทัย ทรงพระดำริ
 ระลึกขึ้นมาได้ว่า สมิงพระรามนั้นช่างมาสนทนต์ ผมขอแซมแซง
 แกล้วกล้าในการสงครามหาผู้เสมอด้วยยาก เห็นจะสู้ทหารพระเจ้า
 กรุงจีนได้เป็นแท้ ทรงพระดำริแล้วก็มีพระทัยยินดีนัก จึงตรัสแก่
 เสนาบดีทั้งปวงว่า สมิงพระรามนั้นผมขอเป็นทหารเอกเมืองหงสาวดี
 เราลืมนึกไป พงระลึกขึ้นได้ จึงตรัสส่งขุนนางกรมนครบาล ให้
 ไปถอดสมิงพระรามมากระทำให้สยเสียดจึงนำเขาเฝ้า สมิงพระราม
 ก็เขามากราบถวายบังคมหน้าพระที่นั่ง พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องทอด
 พระเนตรเห็นสมิงพระรามก็มีพระทัยยินดีนัก จึงตรัสถามว่า

ศกมาติดกรุงอังวะครั้งนั้น หาผู้ใดที่จะอาสาออกสู้กับทหารจีนมิได้
ท่านจะรับอาสาเราหรือประการใด สมิงพระรามจึงกราบทูลว่า
อันการสงครามเพียงนี้มิพอเป็นไรนัก ข้าพเจ้าจะขอรับอาสา
พระองค์ออกไปต่อสู้ด้วยกามะเน่ สนนองพระเดชพระคุณมิให้อภัยศ
แก่พระเจ้ากรุงจีนนั้นพอจะได้อยู่ แต่ข้าพเจ้าจะขอรับพระราชทาน
มาตมพลท้าวหนึ่ง ถ้าใครสมคะเนแล้วอย่าว่าแต่กามะเน่ผู้เดียว
เลย เว้นไว้แต่เทพยดานอกกว่านั้นข้าพเจ้าจะสู้ใดสน

ฝ่ายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังสมิงพระรามทูลดังนี้ ก็มี
ความโลมโนสยมนดยงนัก จึงตรัสว่ามาของเรามือเป็นอันมาก
นับได้หลายหมื่นแสน ท่านจะปรารภไปไยด้วยมาตมคนเดียวที่จะ
ให้ชอบใจนั้นพอจะหาได้ ถ้าชอบใจตัวใดแล้วกล่อกเอาเถิด
สมิงพระรามจึงทูลว่าลक्षणะข้างดอเมอของจะรูว่าด มาดใด
เอามอทองหลังคูกอนจงจะรูว่าด ทแกลวทหารทดถาอาสาออก
สงครามทาศกจงจะรูว่าด ทอณพคุณแล้วดลงหนาศลากอนจงจะ
รูว่าด สตรรูปงามถ้าพรอมด้วยลक्षणะกริยามารยาทต้องอย่างจง
ควรนบว้างาม ถ้าจะให้รสรอยได้สมผลถูกต้องกอนจมนบต่อ
วามโอชาอรอย ถ้าใจดตองทดลองให้สนเชิงบุญญาภิเษกอนจงจะนบ
ว่าด ความอุปมาสขอข้าพเจ้าทูลถวายดงนบนของหายาก ซึ่ง
พระองค์ตรัสวามมากนดมากจริง แต่ข้าพเจ้าเกรงว่าจะไม่มีใคร
มด ทดจะหว่ายาก พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังสมิงพระรามทูล
เปรียบเทียบทลกลแหลมดงนบน ก็แยมพระสรวลชอบพระทัย จึง

ส่งกรมมาให้จัดมาตนาทรวงระวางนอกระวางในแลมาทงปวงมา
 ให้สมิงพระรามคุมหน้าพระลานหลวง พระองค์เสด็จไปทอด
 พระเนตร พร้อมด้วยเสนาบดีขุนนางผู้ใหญ่ทงปวง กรมมาผู้รับ
 ส่งให้จัดมาส่งเข้ามามากกว่าหมื่นแสน สมิงพระรามกราบทูลว่า
 บังคมแล้วก็ออกไป ยกมอขนตองหลังดูมาบรรดาที่ส่งเข้ามาเป็น
 อันมากนั้น เลอกเสียส่นไม่ชอบใจสักตัวหนึ่ง ขุนนางทงปวง
 เห็นดังนี้ก็พากันหัวเราะเยาะเล่น ว่ามอญพุดมากอวดแต่ปาก
 ครั้นจะเอาจริงแสรงเลือกมาเสยนับหมื่นนับแสน มาทงปวงนก็
 สามารถ เคยผจญทำสงครามได้รับอับจนมาเป็นอันมาก แต่ลวน
 ดิ ๆ ทงนั้นเลือกมิได้ แกล้งทำบิดเบือนแก้ไขแต่พอให้แน่นเข้าไป
 กว่าจะได้ช่องก็จะหนเอาตัวรอดกลับไปเมือง แต่พระเจ้าฝรั่ง
 มั่งของนั้นพระองค์มิได้สงสัย เพราะทรงทราบอยู่ว่าสมิงพระราม
 เป็นคนคดผมอจริง สมิงพระรามก็เข้ามากราบทูลว่า ข้าพเจ้า
 เลือกมิได้ชอบใจสักตัวหนึ่ง พระเจ้าฝรั่งมั่งของจึงตรัสว่า เรา
 จะให้หามาเลือกออกให้ชอบใจท่านจงได้ จึงตรัสสั่งเสนาบดีให้จัด
 หามาเฉลยศักดิ์ในพระนครนอกพระนครมาให้ส่นเชิง

ขณะเมื่อพระเจ้าฝรั่งมั่งของให้มโหรีพระราชกำหนดออกไปแก่
 พระเจ้ากรุงจีนครั้งนั้น ไพร่พลทงสองฝ่ายแลชาวบ้านชาวเมือง
 ก็เที่ยวไปมาเดินซื้อขายแก่กันเป็นปกติอยู่ ทำอันตรรายแก่กันไม่
 พวกละนา ข้าหลวงจึงเที่ยวจัดหามาเฉลยศักดิ์ไปใกล้กองทัพ

แม่มาท่องน้ำข้ามคลองมา ลูกมานั้นโจนข้ามคลองมากินรำ

นอกเมืองพบมาสองตัวแม่ลูก หญิงหมายผู้หนึ่งเป็นเจ้าของเลี้ยงไว้
 มาสองตัวนั้นกนหาอยู่ริมมาบนำแห่งหนึ่ง ลึกเพียงขามา กว้าง
 ประมาณหาวา ลูกมานนโชนข้ามฟากข้างหนึ่งใดทุกวัน หญิงหมาย
 เจ้าของดำขาว ผัดราไวแล้ว กรองเรียกลูกมานน ๆ ก็กระโดด
 ข้ามมาบนามากิน แต่แม่มานนกำลังนอย โชนข้ามล้ามามได้
 ลงลุยขามา แต่ตังนนั้นทุกวันมิได้ขาด เสนาบดีเห็นลูกมาตัวนั้น
 มีกำลังมาก แลประกอบด้วยลักษณะต้องอย่างกะชอบใจ จึงให้
 พวกข้าหลวงช่วยกันล้อมเข้าจะจับเอาลูกมา ๆ เปรี๊ยวอยู่คึดขบกัด
 ด้วยกำลัง จับมิได้ เสนาบดีจึงให้เรียกหญิงเจ้าของมาแล้วบอกว่า
 บิดนพระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์มา เราเห็นมาของท่านงาม
 ดตองลักษณะในตำรา ท่านจงยอมให้เรานำไปถวายเถิด จะได้รับ
 พระราชทานรางวัล แต่ท่านเป็นเจ้าของคุ้นเคยช่วยจับให้เราด้วย
 หญิงเจ้าของจึงคำนับว่า ถ้าท่านจะให้ข้าพเจ้าจับได้แล้ว เชิญท่าน
 กับข้าหลวงพากันหลักไปเสียก่อนเถิด อย่าทำวุ่นวายเลย หญิง
 เจ้าของว่าตังนนั้นแล้ว เสนาบดีกับข้าหลวงทั้งปวงก็ชวนกันถอยออก
 ไปให้ห่างไกล หญิงเจ้าของจึงเอาเขาเปลือกมามาตำ ใต้ราแล้ว
 ร้องเรียกลูกมาดุจดังทุกวัน แม่มานนก็ทองนาคามคลอมา ลูกมา
 นนโชนข้ามคลอมากินรำ หญิงเจ้าของจึงยกมอขนลูบลูบหลัง
 ลูกมาแล้วก็ปลอบโยนให้กินรำ จึงค่อยเอาเชือกสอดผูกคอเข้าไว้
 กับต้นไม้ให้มันคง แล้วไปคำนับเชิญเสนาบดีกับข้าหลวงทั้งปวง
 ให้ผูกเอาลูกมานนไป เสนาบดีแจ้งแล้วก็ดีใจ จึงชวนกันมาดูให้

ผู้มานั้นจึงเข้าไปถวาย พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องเสด็จออก เสนาบดี
นำมาเข้าไปถวาย กราบทูลโดยความที่ใดแต่หญิงหม้ายนั้นทุก
ประการ

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องทอดพระเนตรเห็นลูกมา รูปร่างอ่อนงามค
งชอบพระทัย จึงตรัสสั่งให้สมิงพระราม มาดูมาหาพระทนต์
สมิงพระรามกราบถวายบังคม แล้วออกไปพิจารณา ดูเห็นลูกมา
นรูปร่างประกอบด้วยลักษณะดีดั่งอย่าง สมเป็นมาสำหรับบรรล
งจึงเอามือตอหลังดู มานนมได้อ่อนหลังทรุดลงดูมาทั้งปวงทเลอ
มาแต่หลัง กรูวามาควนตมกำลังมาก หามานเสมอมิได้ จึงให้
เอาบังเหียนมาใส่ลูกอาณเข้าแล้ว กราบทูลว่า มาตัวนคได้
ลักษณะตามคำรับทเคยเชอถอชอบใจข้าพเจ้านัก ข้าพเจาจะขอ
ทตลอดผูกหัดเสยให้เชอถอกรน กราบถวายบังคมแล้วจึงออกมาออก
พนาหาพระทนต์ จึงถอทวนสะพายแซ่แผ่นขนหลังมาพาควบออก
ไปนอกเมือง ผงคลกลุ้มตลบมคไป แลมิได้เห็นตัวมาแลคน

ฝ่ายเสนาบดีกรอองอองชนว่า อ้ายมอญโกหกมันลง
พระองค์หนักกลับไปเมืองหงสาวดีแล้ว พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรง
พงเสนาบดีว่าตงนนักตคพระทัย จึงให้หาผู้คุมเข้ามาตราสตามด้วย
พระองค์ว่า สมิงพระรามจะล่อลวงเราหนีไปจึงหรือประการใด
ผู้คุมก็กราบทูลว่า อันสมิงพระรามผู้มีความสัตย์ซอมั่นคณัก
ชงจะหนีพระองค์ไปนั้นข้าพเจาเห็นหาเม้นไม่ เพราะมาตัวนเบน
ลูกมาหนุ่ม ยังมีไคเคยพาตอานมกำลังนัก สมิงพระรามจึงควบไป

ไกล หวังจะทรมาณให้เหนื่อยอ่อนลง จึงจะฝึกสอนได้โดยง่าย
ข้าพเจ้าเห็นคงจะกลับมา ขอพระองค์จงเสด็จคอยทำอยู่ก่อนเถิด
พระเจ้าฝรั่งเศสจึงมองใต้ทรงฟัง ผู้คุมทูตดังนี้ ก็ยังไม่ คลาย พระวิศก
มิได้เสด็จเข้า ตรัสบัญชาราชการด้วยเสนาบดีทั้งปวง ตั้งพระทัย
คอยทำสมิงพระรามอยู่

ฝ่ายสมิงพระรามขนมำควบไป แต่เวลาเช้าจนสามโมงบ่าย
ฝึกหัดมานั้นให้รู้จักทำนองรบรบได้แคลวคล่องสันต์ดีแล้ว ก็ชักม้า
สะบัดขางน้อยเป็นเพลงทวนกลับมา เสนาบดีทั้งปวงแลเห็นสมิง
พระรามขมามาแต่ไกลกรองออดองกันว่า สมิงพระรามกลับมาแล้ว
เสมือนคำผู้คุมทูตจริงทุกประการ

พระเจ้าฝรั่งเศสจึงทอดพระเนตรเห็น กิดพระทัยนึกจึงตรัส
สรรเสริญว่า สมิงพระรามนั้นนับว่าเป็นชายผู้หนึ่ง มีความสัตย์ซื่อ
ซื่อสัตย์ แลกล้าหาญเข้มแข็งรูปร่างสัสดรสันต์ หาดัวเปรียบ
เสมือนได้ ฝ่ายสมิงพระรามก็ชักม้ามาเป็นเพลงทวนเข้ามา จนถึง
หน้าพระที่นั่งกลางจากหลิงมาเข้าเฝ้า กราบถวายบังคมพระเจ้า
มณฑลเพชรทองแล้วทูลว่า ข้าพเจ้าได้มาสมคะเนชอบใจแล้ว อัน
ศรัทธากะมนนนั้นก้อยู่ในเงอมนมอข้าพเจ้า จะเอามาถวายพระองค์
ให้จงได้ ข้าพเจ้าจะขอรับพระราชทานขอเหล็กกับตะกรวยใบหนึ่ง
สำหรับผูกขางมา เมื่อข้าพเจ้าตัดศรัทธากะมนนขาดแล้ว จะได้รับ
เอาศรัทธามิให้ทันตกลงถึงดิน ใส่ในตะกรวยซึ่งแขวนไปกับขางมา
นั้นเข้ามาถวายพระองค์

ฝ่ายเสนาบรรดาเฝ้าอยู่พร้อมกัน ได้ยินสมเด็จพระรามพูดดังนี้
ก็กระซิบเจรจากันว่า มอญพุดมาก เห็นพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรด
สรรเสริญว่าดีแล้วกำเริบใจอวดตัวเหลือไปนัก พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง
ก็พระราชทานเครื่องมาทองคำประดับพลอยสำหรับม้า กับผ้าโพก
ศีรษะเสื้อชมพูลิบทองจิบเอว ทองคนแฉนปลายแขนแหวนสอด
ก้อยแฉดวนประดับเนาวรัตน์สน จึงสั่งให้มั่งนันทมิตรจัดเครื่อง
ยุทธานการทั้งปวงให้สมเด็จพระรามตามปรารถนา แล้วให้พระ
ราชสาสน์กำหนดนัดหมาย ออกไปถึง พระเจ้ากรุงจีนนอก ฉบับหนึ่ง
ให้จัดฉลองพระองค์อย่างดี ทำด้วยขนสมันคู่หนึ่ง ให้มั่งมหาราช
เป็นผู้จ้ำหูลคุมส่งของออกไปถวายพระเจ้ากรุงจีน

มั่งมหาราชก็ถวายบังคมลา ถอพระราชสาสน์กำหนด คุม
เครื่องราชบรรณาการออกไปยังกองทัพนอกเมือง ทหารทั้งปวง
เห็นกันไปแจ้งแก่เสนาบดี ๆ จึงเขากราบทูล พระเจ้ากรุงจีนจึง
โปรดให้รับเข้าไป ณ พลับพลาในค่าย มั่งมหาราชก็เข้าไปกราบ
ถวายบังคมหน้าพระที่นั่ง ถวายพระราชสาสน์กำหนดกับเครื่อง
ราชบรรณาการแก่พระเจ้ากรุงจีน

พระเจ้ากรุงจีนจึงรับสั่งให้ลามแปล ให้เจ้าพนักงานอ่านถวาย
ในพระราชสาสน์กำหนดนั้นว่า ชงพระองค์มพระทัยปรารถนาจะใคร่
ทอดพระเนตรดูทหารขมารำทวนสู้กันตัวต่อตัวนั้น ขอพระองค์
ให้ตกแต่งการชงจะทอดพระเนตรไวจงพร้อมเถิด ถึง ณ วันพฤหัสบดี

เป็นคำรบเจ็ดวันแล้วเมื่อใด จงแต่งทหารให้ออกมาสู้กันตาม
สัญญาจะได้ทรงชมสำราญพระทัย

พระเจ้ากรุงจีนได้แจ้งในพระราชสาสนกำหนดนั้นแล้ว กัด
พระทัยนัก จึงสั่งให้จัดฉลองพระองค์มิ่งกรห้าสิบอย่างด กับ
เครื่องมาทองประดับพลอยลายหยกสำรับหนึ่ง เป็นราชบรรณาการ
ตอบแทน มอบให้มิ่งมหาราชาคุมเขามาถวายพระเจ้าฝรั่งมิ่งมอญ
มิ่งมหาราชากถวายบังคมลา คุมสงของตอบแทนมาถวายพระเจ้า
ฝรั่งมิ่งมอญ ๆ ก้มพระทัยยินดี ครั้นกำหนดสัญญากันเสร็จแล้ว
กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ก็ส่งให้เสนาบดีแต่งทัพลูกพลับพลาหนาเมือง
เสนาบดีฝ่ายพม่าแลนายทัพนายกองฝ่ายจีน รั้งรับส่งสอง
กษัตริย์แล้วก็ให้เกณฑ์พลมาจัดการ ปลุกพลับพลาทั้งสองข้างให้
ตรงกัน ประกอบด้วยทิวหงาข้างในแลโรงใหญ่สำหรับเสนา
ข้าราชการใหญ่น้อยอันจะได้เฝ้าอยู่ตามตำแหน่ง ระยะเวลาทั้งกัน
ยสิบเส้น ไหว่หว่างกลางเป็นสนามทวนชงจะสู้กันในขบวนทวนนั้น
เจ้าพนักงานกผูก พระวิสูตร แต่งพระทริบ เสด็จเตรียมไว พร้อมทั้ง
สองข้าง

ครั้นถึงวันนัดกำหนดแล้ว กษัตริย์สองฝ่ายก็พร้อมไปด้วย
พยุหเสนาแห่แหนหน้าหลังเป็นอันมาก ตามขบวนพิชัยสงคราม
เสด็จไปสู่ท้องสนามขยับทัพพลับพลาประทับพร้อมกัน

ฝ่ายกามะนักแตงตัวใส่เสื้อหุ้มเกราะ แล้วด้วยทองเบ็น
อันงาม คาคสายรัดเอวประดับหยกเหินกระบะ ขนขมำราทวน

ออกมา ณ ท้องสนาม ฝ่ายสมิงพระรามก็แต่งตัว ใส่เสื้อสีชมพู
 ขลิบทองจับเอว โปกผ้าชมพูขลิบลำไปด้วยทอง ใส่กำไลต้น
 แขนปลายแขน แหวนสอดคอข้อมือแล้วไปด้วยเนาวรัตน์แต่ล้วนทอง
 เป็นอนงาม แล้วสอดดาบสะพายแล่งขึ้นมาพอนราเป็นเพลงทวน
 ออกมา ยืนที่ท้องสนามแลเห็นกามะนีนมาแต่งตัวห่มเกราะอยู่ ไม่
 เห็นสำคัญที่จะหมายแทงใด จึงคิดว่ากามะนีนคนชานาญในเพลง
 ทวนว่องไวนัก แล้วห่มเกราะใส่เสื้อบังอยู่ ยังไม่เห็นช่องที่
 จะสอดทวนแทงแห่งใดได้ จำจะชวนให้รำดูสำคัญก่อน อนึ่งเล่า
 คำลงมากยังกำกวมอยู่กับกำลังมาเรา จำจะขับเคียวกันไปก่อน
 จึงจะหย่อนกำลังลงเห็นจะเสียหายนอง จึงจะเอาชัยชนะได้โดย
 ง่าย คิดแล้วก็ให้ล่ำมร้องแปลไปว่า เราทั้งสองเป็นทหารเอกอัน
 ประเสริฐ จะสู้กันครั้งนี้เป็นที่สุด จะไว้เกียรติยศการงานจนตลอด
 กัลปาวสาน ครั้นจะสู้กันเอาแพชนะที่เดียวก็หาสนมมอไม่ เรา
 ทั้งสองอย่าเพิ่งทำอันตรายแก่กันก่อน ให้ท่านรำเพลงทวนถวาย
 ไปให้สนมอ แล้วเราจะรำตามท่านให้เหมือนจงได้ แล้วเราจะรำ
 ให้ท่านรำตามเราบ้างให้สนมมอเหมือนกัน ให้พระเจ้าอยู่หัวทั้ง
 สองพระองค์ทอดทศนาเจริญพระเนตร แลทแกล้วทหารทั้งสองฝ่าย
 ดูเล่นเป็นขวัญตา ถ้าเรารำสนเพลงหยุดหายเหนื่อยแล้ว เมื่อจะ
 สู้กันเอาแพแพชนะนั้น จึงจะบอกกันให้รู้ตัวทั้งสองฝ่าย

กามะนีนได้ฟังล่ำมร้องบอกมาดังนั้นก็นึกความยินดีนัก จึงร้อง
 ตอบมาว่าชอบแล้ว แต่เราเป็นแขกมาท่านเป็นเจ้าของบ้าน เราจะ

รำก่อนให้ท่านรำตามเราไปเถิด ว่าแล้วกामะนักรับมาสะบัดอย่างเป็น
เพลงทวนพอนรำออกมา สมิ้งพระรามก็รับมาพอนรำตามกामะน
ได้ทุกเพลง

ขณะเมื่อสมิงพระรามรำตามกันนั้น พระเจ้ากรุงตากองแกล
พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง ทอดพระเนตรเห็นทหารเอกทั้งสองรำเยอง
กรายตามขบวนเพลงทวน ดูท่วงที่รับรองว่องไวนัก งามเป็นอัศจรรย์
ด้วยกันทั้งสองฝ่าย เปรียบประดุจได้เห็นเทพยดาแลพิทยาธรอัน
รำฉกรรจ์ประลองกันในกลุ่มสนาม นายทัพนายกองทแกล้วทหารทั้ง
สองฝ่ายก็สรรเสริญกामะนแลสมิงพระรามว่า เหมือนเทพยดาลงมา
พอนรำกลางสนามงามยิ่งนัก มีตาสองตาดูมีทันเลย ดูกामะนแล้ว
กลับมามดูสมิงพระรามแล้ว ดูสมิงพระรามแล้วกลับมามดูกामะนเป็น
ขวัญตาอย่างนัก ครั้นกामะนรำสนเพลงแล้ว สมิ้งพระรามก็ให้
กामะนรำตามบ้าง

ขณะเมื่อสมิงพระรามรำสนเพลงทวนแล้ว แกล้งทำกลอุบาย
หวังจะดูช่องเกราะหมายสำคัญที่จะสอดทวนแทงนั้น ก็แสร้งทำ
ยกแขนซ้ายเหยียดตรง เหยียดแขนขวาเบองบน แล้วท่ายนควบ
มาไปมา แล้วกลับห้อยศรชะลงบ้าง แล้วทำกลับเอาหลังนอนลง
ควบกวเวยนไปต่าง ๆ กามะนหารู้กลไม่สำคัญว่าเพลงทวนฝ่าย
พม่าตงนั้นจริงก็มีได้สงสัย รำตามไปสนทุกประการสมิงพระราม
ทอดตาแลดูเห็นเป็นช่องได้รักแร้ทั้งสอง เป็นหว่างอยู่พอจะสอด
ทวนแทงได้ แล้วเมือกลับ ศรชะลงมานั้น เห็นเกราะซ่อนท้าย

สมิงพระรามได้ทีสอศทวนแทง ถูกชอกรักแค้นกำมะณี

หมวกเบี้อออกพอจะย่อนพันได้แห่งหนึ่ง หมายสำคัญได้นัด
 มั่นคงแล้ว กษัตริย์มาหยุดพักพอหายเหนื่อย จึงให้ลามรณบอว่า
 เราทั้งสองรำถวายกันส่นเพลงด้วยกันแล้ว ทนเราทั้งสองจะสู้กัน
 เอาแพ้แพ้ชนะแก่กัน

กามะณีได้ฟังดังนั้นก็ขบมาราเข้ามา สมิ้งพระรามก็ขบมา
 ออกไปสู่กันเป็นหลายสิบเพลง ต่างคนต่างรับรองว่องไวยังหา
 เพลียงพลากกันไม่ สมิ้งพระรามจึงคิดว่า ถ้าจะสู้กันอยู่ฉะนี้
 เห็นจะเอาชัยชนะยาก ด้วยมากามะณีก็ยังมดอยกำลัง จำจะดง
 ให้มากามะณีหย่อนกำลังลงจงได้จึงจะทำถนัด คิดแล้วแกล้งทำเป็น
 เสยทศวนมาหนออกไป กามะณีเห็นได้ทศวนมาทะลวงไล่ตามมา
 สมิ้งพระรามไป

ครั้นสมิ้ง พระรามแลเห็นกามะณี ควบมาเต็มกำลังแล้ว มีทนต์
 ก็แสร้งรอมาวัวหว่งจะดูทวงท เห็นกามะณียังไกลจึงนัยอยู่ สำคัญ
 ได้ว่าเหงอมากามะณีตกจนดงกับ กรูวามาย่อนกำลังลงแล้ว จึง
 ชักม้าวเป็นเพลงโคมเวียนเขารบกามะณี กามะณีชักมาเป็นเพลง
 ฝ่าหมากแลกลเปลี่ยนกันต่าง ๆ ฝ่ายมวกามะณีหอบรอนหย่อนกำลังลง
 กลับตัวตามเพลงไม่ทัน สมิ้งพระรามได้ทศวนแทงถูกชอก
 รักแรกามะณี ๆ เอนตัวลง สมิ้งพระรามจึงชักดาบกระทบมา เข้า
 พันย่อนตามกลับเกราะขึ้นไป ต้องศรัษะกามะณีขาดอกตกลงยัง
 มีทนต์ถึงดิน ก็เอาขอเหล็กสับเอาศรัษะกามะณีได้ใส่ตะกรวย แล้ว

๘ ๐ ๒ ๒ ๐ ๗
 กชกมาพอนราเบน เพลงทวนเข้า มาตรงหน้า พลัปลลา พระเจ้าฝรั่ง
 มงมออง

พระเจ้ากรุงจีน แลนายทัพนายกองทแกล้วทหารทั้งปวงเห็น
 ดงนั้นก่อสร้างรยงนัก จึงให้ทหารไปเอาศพกามะนมาทำศรหะต่อ
 เข้าใส่หีบไปฝังเสียในทสมควร พระเจ้ากรุงจีนก็เสด็จกลับเขาค่าย
 สมิงพระรามก็เอาศรหะเข้ามาถวายพระเจ้านมเฑียรทอง ๆ ทอด
 พระเนตรเห็นดงนั้นกมพระทัยยินดีนัก แลเสด็จกลับคนเข้า
 พระนคร ฝ่ายพม่าเสนาบดีขุนนางน้อยใหญ่ไพร่พลทั้งปวง ก็

สรรเสริญสมิงพระรามว่ามีไช้มนุชยเลยเสมอเทพยดา แต่ศรหะ
 กามะนนั้นก็มีให้ตกถึงดิน เอาขอเหล็กสับเอาได้ดังทูลทุกประการ

ฝ่ายเสนาบดีนายทัพนายกองจีนทั้งปวง ครั้นเห็นเสียกามะน
 ดงนั้นแล้วก็โกรธ จึงกราบทูลพระเจ้ากรุงจีนว่า พระองค์เสด็จ
 ยাত্রาทัพมาครองน ดงพระทัยจะทำสงครามให้พระเจ้ากรุงอังวะอยู่
 ในเงอมพระหัตถ์ ถึงมาตราว่าเสียกามะนทหารเอกแล้ว ไช้ข้าพเจ้า
 ทั้งปวงนี้จะตกรุงอังวะถวายไม่ได้นั้นหามิได้ เสียแรงดำเนินกองทัพ
 เข้ามาเหยียบถึงชานกำแพงเมืองแล้ว จะกลับไปเปล่าไม่ได้ความ
 อภัยศแก้พม่านัก ทำไมกับเมืองอังวะสักหยิบมือหนึ่งเท่านั้น จะเอา
 แต่มลดินทั้งเข้าไปในกำแพงเมืองคนละก้อน ๆ เท่านั้น ถมเสีย
 ให้เต็มกำแพงเมืองในเวลาเดียวก็ได้

พระเจ้ากรุงจีนได้ฟังก็ตรัสหามนายทัพนายกองทแกล้วทหาร
 ทั้งปวงว่า เราเป็นกษัตริย์ผู้ใหญ่อันประเสริฐ ได้ให้คำมั่นสัญญา

ไว้แก่เขาแล้วจะกลับคำไปตั้งนั้นหาควรไม่ พม่าทั้งปวงจะชวนกัน
 ดุหมั่นไฉน จันพุดมิจริง เรารักสตัยยิ่งกว่าทรัพย์ อย่าว่าแต่สมบัติ
 มนุษย์เลย ถึงท่านจะเอาทรัพย์สมบัติของสมเด็จพระนรินทร์มามาก
 ให้เรา ๆ ก็มีได้ปรารถนา ตรัสตั้งนั้นแล้วสั่งให้เลิกทัพเสด็จกลับ
 ไปยังกรุงจีน

พระเจ้ามณฑลเพชรทองเสด็จออกทรงบัญชาราชการ พร้อมด้วย
 เสนาพศุภามาตยราชบุโรหิตทั้งปวง จึงตรัสว่า ไหร่ซึ่งดูชะตาเมือง
 ว่าไม่ขาดพระชนษาเล่าก็ค้อยู่ นานไปจะได้ลาภอันประเสริฐอีกนั้น
 ก็ต้องด้วยคำทำนายจึงให้พระราชทานบำเหน็จและเครื่องอุปโภค
 บริโภคเป็นอันมาก แล้วพระราชทานบำเหน็จแห่งหนึ่งให้เป็นค่า
 ผลหมากรากด้วย แลหญิงหม้ายเจ้าของมานนกวพระราชนครอง
 อุปโภคบริโภคให้ตามสมควร แลอำเภอแขวงบ้านชงอยู่นนกวให้
 ขนแก่หญิงหม้ายด้วย แลตรัสว่าพระเจ้ากรุงจีนยกพลทแกล้ว
 ทหารมาเหยียบบดเมืองเราครั้น ประจวบดังแผ่นดินจะถล่มลง
 ห้ามผู้ใดที่จะรบสู้ต้านทานไม่ ครั้นสมิงพระรามรับอาสาแก่เมือง
 เราไว้ได้ชัยชนะแล้ว สักจนยกทัพเลิกกลับไปสมิงพระรามมีความ
 ชอบมาก บัดนี้ควรเราจะให้สมิงพระรามเป็นมหาอุปราชแลราชธิดา
 เราจะพระราชทานให้เป็นบาทบริจาริกาด้วยตามสัญญาจึงจะชอบ
 ท่านทั้งปวงจะเห็นประการใด เสนาพศุภามาตยราชกระวมนตรมูข
 ทั้งปวงยังมีทันทจะกราบทูล

ขณะนั้นสมเด็จพระรามเฝ้าอยู่ด้วย ครั้นได้ฟังพระราชโองการ
 กราบทูลว่า ข้าพเจ้ารับอาสาพระองครักษ์นั้น มีความปรารถนาส
 ปรการ คือข้าพเจ้าต้องพ้นจากการตรากตรำลำบากอยู่นานแล้ว
 หวังจะให้พ้นจากเครื่องจองจำหนั่ง จะไฉนมิให่เป็นเกียรติยศไป
 ชั่วกาลปาวสานหนั่ง จะให้พระองค์มาหาข้าพเจ้าหนั่ง ถ้าพระองค์มิ
 ฆ่าข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะขอกราบถวายบังคมลากลับไปเมือง
 หงษาวตหนั่ง เป็นความปรารถนาสปรการ ซึ่งพระองค์จะ
 พระราชทานให้ข้าพเจ้าเป็นมหาอุปราช และพระราชทานพระราช
 รัตนพระคุณหาที่สุดมิได้ ข้าพเจ้ามิได้รับพระราชทาน แล้วจะ
 ขอคนถวายไฉนได้ พระเจ้ามณเฑียรทองได้ทรงฟังก็ทรงพระดำริ
 ว่า สมิงพระรามคนนั้นมเสยททเกิดมาเป็นเชื้อชาติทหารนับว่าชาย
 ชาติรแท้ มิได้เกรงกลัวแก่ความตาย ทั้งราชสมบัติมิได้ใคร่
 แล้วองอาจแกล้วกล้าหาผู้ใดเปรียบเสมอมิได้ ครั้นจะฆ่าเสียตาม
 คำบังคับเล่าก็ควร เขาได้มคุณแก่เรา ช่วยกู้พระนครไว้เป็นความ
 ขอบใหญ่หลวงยังเสียดายนัก ครั้นจะปล่อยให้กลับไปเมือง
 หงษาวตได้เล่า การสงครามพระเจ้าราชาธิราชกับเรายังติดพันกันอยู่
 หาขาดกันไม่ ทรงพระดำริดังนี้แล้ว ก็ทรงนิ่งอยู่มิได้ตรัส
 ประการใด แล้วก็เสด็จเข้าข้างใน.

อธิบายศัพท์

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง	เคิมซอ มังสเหินยัค เป็นโอรสพระเจ้าฝรั่ง ครุฉะวา เมื่อพระบิดาสวรรคตแล้ว โศก ครองราชย์ ณ กรุงรัตนบุรีอังวะ มีพระนามอีก พระนามหนึ่งว่า พระเจ้ามณฑลเพชรทอง
พระราชาสถาน	หนังสือทางราชการของพระเจ้าแผ่นดิน
หยก	หินแก้ว มีทางสีเขียวแกมเหลือง ใสทำเครื่อง ประดับและเครื่องใช้ เป็นของมีราคา
สารับ	ชด หมวก
เครื่องราชบรรณาการ	สิ่งทูลงไป ถวาย พระราชา ด้วย ความเคารพ หรือ ด้วยไมตรี
บังคม	ไหว้เจ้านาย
ล้ำ	ผู้แปลคำพูดของฝ่ายหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ
อาลักษณ์	ผู้ทำหน้าที่ในการหนังสือ ตำแหน่งอาลักษณ์ มี หน้าที่แต่งราชสาส์น ทำหมายประกาศ ฯลฯ
พยุห	กระบวน หมู่ กองทัพ
เสนา	กองทหาร หมู่ ทหาร
ทวน	อาวุธอย่างหนึ่งคล้ายหอกมีพู่
สมณะ	พระภิกษุ
ช	นักบวช

พราหมณ์	คนในวรรณะหนึ่งของอินเดีย	ไว้มัน่ขาว
	หิมขาว	
รัตนปุระอังวะ	เป็นเมืองหลวงของพม่า	ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของ
	กรุงหงสาวดี	หรือเรียกเพี้ยน ๆ ว่า อังวะ
ทรงพระดำริ	คิด	
ธรรมยุท	การต่อสู้กันโดยทางธรรม	เช่น แก่งแย่งหาหลัก-
	ธรรมหรือสร้างพระเจดีย์แข่งกัน	
นอระมด	อวัยวะของนกชนเห็นอกมูกแรก	แข่งเหมือน
	เขาสัตว์	
น้ำดอกไม้เทศ	น้ำหอมทำจากดอกกุหลาบชนิดหนึ่ง	
เตา	หม้อนา	
ข้างปลาย	ข้างตัวผู้	
ยุทนาการ	การรบ	
พฤตมาตย์	อำมาตย์ผู้ใหญ่	
ปุโรหิต	พราหมณ์ที่ปรึกษาในทางขนบธรรมเนียมประเพณี	
ทณเกล้า	ผู้กล้า ทหาร	
สมัยพระราม	เป็นนายทหารมอญ ถูกพม่าจับไปและขังไว้	
กามะนี	เป็นนายทหารเอกของพระเจ้ากรุงคาง	
พระชันษา	อายุ (ย่อมาจาก ชนมพรรษา)	
ฎีกา	อธิบายบอกเรื่อง	

พันธุการ

การจ้องจำ

หงสาวดี

เมืองหลวงของมอญ เติมเมืองจะสร้างเมืองที่
ตรงนมทึงศักดิ์แห่งเลนนาอยู่ เมื่อตั้งเมืองแล้ว
จึงได้ชื่อว่า หงสาวดี

บรรดาศักดิ์

ฐานะของขุนนาง ซึ่งใคร่บพระราชทานเนื่องจาก
ตำแหน่ง

กรมนครบาล

กรมซึ่งมีหน้าที่ปกครองเขตเมืองหลวง

โสมนัส

ความสุขใจ ความปลาบปลื้ม

ปรารมภ์

วิตก รำพึง ครุ่นคิด

ทองนพคุณ

ทองที่โบราณกำหนด คุณภาพ คงพิถีพิถันราคาตาม
น้ำหนัก คือหนัก ๑ บาทราคา ๘ บาท หรือ
เรียกว่า ทองเนื้อเก้า

โอชา

มรดก อร่อย

ระวางนอก

ขนบปฏิบัติในราชการทั่วไป

ระวางใน

ขนบปฏิบัติเป็นของพระราช

เฉลยศักดิ์

ไม่ใช่ทางราชการ

ผิด

กระพือข่าว หรือส่งอันทออยู่ในกระตังหรือภาชนะ

บังเหียน

เหล็กสำหรับล่าปากม้า ที่ปลายมีห่วง ๒ ข้าง
สำหรับผูกสายบังเหียน และเชือกขลิบ

อาณ	เครื่องรองนั่งบนหลังสัตว์พาหนะ
ผงคลี	ฝุ่นละออง
ศิลปศาสตร์	วิชาความรู้ต่าง ๆ
อย่างน้อย	เกินช้า ๆ
ตะกรวย	กรวย
มังกร	สัตว์ในนิยายจีน รูปคล้ายงู แต่มันมีเขา
พระวิสูตร	ม่าน
พิชัยสงคราม	ตำราว่าด้วยวิธีการเอาชนะในสงคราม
สะพายแล่ง	สะพายเฉียงข้าง
กัลปาวสาน	ที่สุดของโลก คือเวลาโลกแตกทำลายครั้งหนึ่ง
ทัศนาศาสตร์	การเห็น สิ่งทเห็น
พระเจ้ากรุงต้าฉิง	พระเจ้าแผ่นดินของประเทศจีน
พิทยาธร	เทพบุตรพวกหนึ่ง มีฐานะต่ำกว่าเทวดา
เกราะ	เครื่องหุ้มสำหรับของกันอันตราย
ทะเลวง	ทำให้เป็นทาง หรือเป็นช่องทะเลเข้าไป
เพลงโคมเวียน	ชื่อเพลงชาวฮั่นอันของหนึ่ง
เพลงฝ่าหมาก	ชื่อเพลงชาวฮั่นอีกเพลงหนึ่ง
พลับพลา	ที่ประทับ ชั่วคราว สำหรับรับรอง พระเจ้า แผ่นดิน หรือเจ้านาย
อมรินทร์	พระอินทร์

เครื่องอุปโลก บริโลก อุปโลก คือ ของใช้

(บริโลก คือ ของกิน)

ส่วย ของที่เรียกเก็บจากพื้นเมือง ส่งเป็นภาคหลวง

ตามวิธีเรียกเก็บภาษีอากร ในสมัยโบราณ

บาทบริจาริกา

หญิงที่ปฏิบัติรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน

กระวี

นักปราชญ์ในการแต่งบทกลอน (แปลมาจาก กวี)

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. ตอบคำถาม

๑. กองทัพยกมาเป็นกองทัพของใคร การรบในครั้งนั้นเรียกว่า
เป็นการรบแบบไหน เพราะเหตุใดจึงเรียกเช่นนั้น
๒. ทำไมสมเด็จพระรามาธิบดีเจ้าฟ้าพระเจ้าน้องนางเธอองค์
ที่ ๑ จึงกล่าวถึงอุปนิสัยของสมเด็จพระรามาธิบดี
๓. พระองค์ทรงยกตัวอย่าง
ประกอบคำอธิบาย
๔. สมเด็จพระรามาธิบดีพิจารณาอย่างไร จึงจะรู้ว่ามาทนต์จะชนะ
มณฑลสมบัตินในการรบ
๕. สมเด็จพระรามาธิบดีชนะการรบ แม่ทัพจีนได้อย่างไร
๖. พระเจ้าน้องนางเธอองค์ที่ ๑ เห็นใจสมเด็จพระรามาธิบดีอย่างไร

๒. ทบทวนความเข้าใจ

- ก. ให้ขีดเครื่องหมาย ลงหน้าข้อความที่ถูกต้อง

๑. สมเด็จพระรามาธิบดีเป็นนายทหาร ช่างตี

- ก. มอญ

- ข. พม่า

- ค. จีน

๒. กามะเนเป็นนายทหารเอก ช่างตี

- ก. พม่า

- ข. จีน

- ค. มอญ

๓. การรยเพลงทวนครนปรากฏว่า ^๒ผู้ชนะ ^๓คือ

ก. กามะน

ข. สิมังพระราม

ค. มังมหาราช

๔. “ทณกลวทหรรทก ^๑ถ้าสาธอกสงครามทาศกิงจะ ^๒รวิวาท ^๓เป็นคำพูดของ

ก. โยเขยว

ข. กามะน

ค. สิมังพระราม

๕. “เรารกสตัยยงกวาทรรพย ^๑เป็นคำพูดของ

ก. พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง

ข. พระเจ้ากรุงธน

ค. มังนันทมิตร

๖. เลือกศัพท์ทางคานขวามอ ^๑ซึ่งมีความหมายตรงข้ามกับศัพท์ทาง ^๒คานช่ายมอ ^๓โดยนำตัวเลขของทางคานขวามอมาใส่ให้ตรงกับตัวอักษร ^๔ทางคานช่ายมอ

ก. โสมนัส

๑. อีสระ

ข. ย่างน้อย

๒. ปรารมภ์

ค. พันธนาการ

๓. เสนา

ง. ช้างพลาย

๔. ย่างใหญ่

๕. ชาตรี

๖. ช้างพัง

๓. กิจกรรมทางภาษา

จงอธิบายความหมายของ

ก. หายสิ่งขำ อาสาสองเจ้า

ข. ทองนพคุณขกลงหนาคีลากอนพระเจ้ารวิภา

๔. กิจกรรมทางสร้างสรรค์

ให้นักเรียนช่วยกันจัดหา และสะสมภาพ เกียรติยศประเทศพม่า
ประเทศจีน และมอญ เช่น

— วาดภาพการแต่งกายของชาวพม่า ชาวมอญ และ
ชาวจีน หรือตัดรูปภาพจากหนังสืออนมดัดสมุด หรือ
กระดานดำ

— วาดแผนที่ประเทศพม่า ประเทศจีน และประเทศไทย
ว่ามีอาณาเขตติดต่อกันอย่างไร

— วาดภาพเครื่องอาวุธต่าง ๆ

— เปรียบเทียบลักษณะของทวนและหอก

— วาดภาพมาแต่งเครื่องรบ

๕. กิจกรรมทางการแสดง

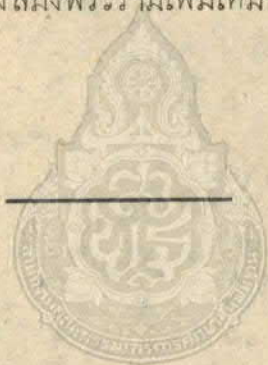
๑. ให้นักเรียนแสดงละครโดยการแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่าย
พม่า และฝ่ายจีน แสดงตอนที่สำคัญ ๆ ในท้องเรื่อง เพื่อให้นักเรียนจำ
ได้ถายขึ้น และเกิดความรู้สึกสนุกสนาน

๒. ให้นักเรียนทำท่าทางหรือพูดประกอบศัพท์บางคำ เพื่อให้เข้าใจ

ยิ่งขึ้น เช่น

- บังคม
- ล้าม
- พันธนาการ
- ผลร่ำ

๓. จงหาประวัติของสมเด็จพระรวมเพิ่มเติมจากหนังสือราชาธิราช.

องค์การค้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ธรรมสภา

นายกำจร สัตยกุล พิมพ์และโฆษณา

๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๔